

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

МАЛИХІН АРТЕМ ГЕННАДІЙОВИЧ

УДК 336.71/.76:330.123.6(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**РОЗВИТОК СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

Галузь науки: 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

 А. Г. Малихін

Науковий керівник: Дубина Максим Вікторович,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Чернігів – 2026

АНОТАЦІЯ

Малихін А. Г. Розвиток системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (07 «Управління та адміністрування»). – Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2026.

У дисертації узагальнено та поглиблено теоретико-методологічні положення розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів, а також розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності її функціонування та адаптації до умов цифрової економіки. Актуальність проведеного дослідження зумовлена тим, що саме система інфраструктури ринку фінансових послуг забезпечує стабільність функціонування фінансової системи держави, підтримку взаємодії між виробниками та споживачами фінансових послуг, розвиток фінансового посередництва, активізацію інвестиційних процесів, впровадження фінансових інновацій та підтримку макрофінансової стабільності. Водночас сучасні умови функціонування фінансового ринку характеризуються значним впливом військової агресії, макроекономічної нестабільності, цифровізації фінансових відносин, посилення глобальної конкуренції, розвитку фінтех-сектору та зростання рівня кіберризиків, що вимагає трансформації підходів до розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг.

У роботі розглянуто теоретико-методологічні положення функціонування ринку фінансових послуг, що реалізовано через дослідження підходів вчених до розуміння його сутності, особливостей функціонування та ролі у забезпеченні економічного розвитку держави. Це дало можливість описати модель ринку фінансових послуг, визначити її специфічні риси

функціонування та конкретизувати роль основних суб'єктів у розвитку такого ринку. Ринок фінансових послуг запропоновано розглядати як сукупність економічних відносин, що виникають між економічними суб'єктами у процесі формування попиту та пропозиції на фінансові послуги, результатом чого є забезпечення руху фінансових ресурсів між їх власниками та користувачами. У межах дослідження також визначено особливості функціонування окремих сегментів ринку фінансових послуг, а саме: кредитних, депозитних, страхових, інвестиційних та платіжних послуг. Це дозволило виокремити специфічні риси функціонування кожного з окреслених сегментів та обґрунтувати роль інфраструктури у підтримці їх стабільного розвитку.

У дисертації систематизовано та досліджено функції ринку фінансових послуг, які були розподілені на дві групи: традиційні та сучасні. До традиційних функцій віднесено перерозподільчу, акумуляційну, трансформаційну, контрольну та стимулюючу функції. Серед сучасних функцій виокремлено інноваційно-цифрову, ESG-функцію та функцію захисту. Обґрунтовано, що сучасні виклики та активний розвиток цифрової економіки вимагають перегляду підходів до визначення функцій ринку фінансових послуг, оскільки цифрові технології здійснюють суттєвий вплив на діяльність фінансових установ, трансформацію механізмів надання фінансових послуг, зміну моделей взаємодії між суб'єктами фінансового ринку та розвиток цифрових каналів комунікації між виробниками і споживачами фінансових послуг. Встановлено, що саме цифрові технології формують нові конкурентні переваги фінансових установ та визначають перспективи розвитку ринку фінансових послуг у довгостроковій перспективі.

Важливу увагу приділено дослідженню змісту категорії «інфраструктура ринку фінансових послуг». Це реалізовано через аналіз наукових підходів до розуміння змісту таких дефініцій, як «інфраструктура», «економічна інфраструктура», «ринкова інфраструктура», «фінансова інфраструктура» та «інфраструктура фінансового ринку». Проведене дослідження дозволило виокремити основні підходи до розуміння сутності інфраструктури ринку

фінансових послуг, серед яких визначено системний, функціональний, суб'єктний, інституційний та екосистемний підходи. На основі використання методології системного підходу поглиблено теоретичні положення щодо сутності системи інфраструктури ринку фінансових послуг, визначено її структурну будову, функції, принципи, властивості та особливості взаємодії між окремими компонентами. У роботі доведено, що система інфраструктури ринку фінансових послуг є складною багаторівневою системою, ефективність функціонування якої визначає стабільність розвитку фінансового ринку та його здатність адаптуватися до сучасних викликів.

У межах дисертаційного дослідження проведено детальний аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку фінансових послуг в Україні. Проаналізовано основні показники функціонування фінансових установ, визначено тенденції розвитку банківського та небанківського секторів, а також конкретизовано особливості функціонування окремих інфраструктурних суб'єктів у сучасних економічних умовах. Це дозволило визначити роль інфраструктурних компонентів у підтримці функціонування банківських і небанківських фінансових посередників, забезпеченні стабільності фінансового ринку та підтримці процесів цифровізації фінансових послуг. Використання SWOT-аналізу сучасного стану системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні дозволило систематизувати сильні та слабкі сторони функціонування такої системи, визначити основні можливості та загрози її подальшого розвитку, а також обґрунтувати прикладні рекомендації щодо подолання наявних перешкод її трансформації. Значну увагу приділено дослідженню особливостей взаємодії державних регуляторів, фінансових установ та інфраструктурних суб'єктів у процесі забезпечення стабільності функціонування ринку фінансових послуг.

У роботі конкретизовано сучасні виклики трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні. Серед таких викликів виокремлено безпекові загрози, макроекономічну нестабільність, проблеми кібербезпеки, технологічну складність розвитку фінансового ринку, необхідність

забезпечення фінансової інклюзії, підтримки довіри споживачів фінансових послуг, інституційної адаптації, глобальної конкуренції та забезпечення сталого розвитку. Обґрунтовано, що сучасні виклики змінюють підходи до функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг та вимагають побудови нової моделі її розвитку, яка б враховувала вплив цифрових технологій, фінансових інновацій та глобальних трансформацій фінансового ринку. При цьому доведено, що саме рівень розвитку інфраструктурного забезпечення фінансового ринку визначає можливості держави та фінансових установ забезпечувати стабільність фінансової системи в умовах кризових явищ.

Поглиблено концептуальні положення функціонування моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через використання процесного підходу до пізнання закономірностей трансформації окресленої системи під впливом цифрових технологій. Це дозволило обґрунтувати прикладні аспекти функціонування та удосконалення механізму розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, конкретизувати інструменти, методи та компоненти такого механізму, визначити його суб'єктів та особливості їх впливу на розвиток інфраструктурних компонентів фінансового ринку. У роботі доведено, що цифровізація фінансових відносин формує нові умови розвитку інфраструктурних суб'єктів, змінює принципи їх функціонування та потребує активного впровадження сучасних цифрових технологій у діяльність фінансових установ та інфраструктурних компонентів ринку фінансових послуг. Особливу увагу приділено ролі фінтех-компаній, цифрових платформ, платіжної інфраструктури та інформаційних систем у сучасній трансформації фінансового ринку.

У дисертації сформульовано основні напрямки стимулювання розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які були конкретизовані як для функціонування всієї системи загалом, так і для окремих сегментів фінансового ринку. Це дозволило виокремити системні заходи, реалізація яких сприятиме трансформації всіх компонентів системи інфраструктури ринку

фінансових послуг, а також сегментні стимули розвитку інфраструктурних об'єктів в умовах цифрової економіки. Значну увагу приділено регуляторним напрямкам стимулювання розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, реалізація яких сприятиме забезпеченню стабільності фінансового ринку, підвищенню рівня фінансової безпеки та активізації процесів цифровізації фінансових відносин.

Окрему увагу приділено ідентифікації ризиків трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які були розподілені на дві групи: ризики, що виникають у результаті відсутності змін у системі, та ризики, що формуються в процесі її розвитку і трансформації. У роботі обґрунтовано, що відсутність адаптації інфраструктурних компонентів до сучасних викликів цифровізації, глобалізації та нестабільності є суттєвою загрозою для забезпечення ефективного розвитку ринку фінансових послуг, оскільки саме швидка трансформація інфраструктурних об'єктів дозволяє створювати сприятливі умови для стабільного функціонування фінансових установ. Водночас процес цифрової трансформації також супроводжується виникненням нових ризиків, пов'язаних із кіберзагрозами, технологічною залежністю, інформаційною безпекою та необхідністю значних інвестицій у розвиток цифрової інфраструктури.

Важливим напрямком проведеного дослідження стало формування прикладних положень розвитку підсистеми сталої інфраструктури у системі інфраструктури ринку фінансових послуг. У межах дисертації конкретизовано сутність такої підсистеми, визначено її структурні елементи та обґрунтовано роль у процесі сучасної трансформації фінансових установ з урахуванням викликів цифрової економіки. Доведено, що розвиток підсистеми сталої інфраструктури є важливою передумовою забезпечення довгострокової стійкості ринку фінансових послуг, підтримки принципів ESG-розвитку, підвищення рівня довіри до фінансових установ та забезпечення фінансової безпеки держави в сучасних умовах. Окреслено перспективні напрями

подальшого розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, реалізація яких дозволить забезпечити підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України в умовах сучасних викликів та цифрової трансформації економіки.

Ключові слова: інфраструктура, інфраструктурне забезпечення, ринок фінансових послуг, фінансовий ринок, фінансова інфраструктура, інфраструктурне забезпечення, фінансова установа, система, фінансові відносини, сталий розвиток, цифровізація, цифрові технології, банк.

ABSTRACT

Malykhin A. H. The development of the infrastructure supporting the financial services market in the face of contemporary challenges. – A qualifying research paper in manuscript form.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialisation 072 “Finance, Banking and Insurance” (07 “Management and Administration”) – Chernihiv Polytechnic National University. – Chernihiv, 2026.

The dissertation summarises and expands upon the theoretical and methodological principles governing the development of the infrastructure supporting the financial services market in the face of contemporary challenges, and sets out practical recommendations for improving its operational efficiency and adapting it to the conditions of the digital economy. The relevance of this study stems from the fact that it is the financial services market infrastructure that ensures the stable functioning of the country’s financial system, facilitates interaction between providers and consumers of financial services, promotes the development of financial intermediation, stimulates investment processes, fosters financial innovation and supports macro-financial stability. At the same time, the current operating environment of the financial market is characterised by the significant impact of military aggression, macroeconomic instability, the digitalisation of financial relations, intensifying global competition, the development of the fintech sector and rising cyber risks, which necessitates a transformation in approaches to the development of the infrastructure supporting the financial services market.

In this paper, the theoretical and methodological principles governing the functioning of the financial services market are examined through the study of scholars' approaches to understanding its nature, operational characteristics and role in fostering the country's economic development. This made it possible to describe a model of the financial services market, identify its specific operational characteristics, and clarify the role of the main players in the development of this market. It is proposed that the financial services market be viewed as the totality of economic relations arising

between economic agents in the formation of demand and supply for financial services, the result of which is the movement of financial resources between their owners and users. The study also identified the specific characteristics of how individual segments of the financial services market operate, namely: lending, deposit, insurance, investment and payment services. This made it possible to identify the specific characteristics of how each of the identified segments operates and to demonstrate the role of infrastructure in supporting their stable development.

In the dissertation, the functions of the financial services market are systematised and examined; these have been divided into two groups: traditional and modern. The traditional functions include redistributive, accumulative, transformative, regulatory and stimulatory functions. Among the modern functions, the innovation and digital function, the ESG function and the security function are highlighted. It has been argued that contemporary challenges and the rapid development of the digital economy necessitate a re-evaluation of approaches to defining the functions of the financial services market, as digital technologies are having a significant impact on the operations of financial institutions, transforming the mechanisms for the provision of financial services, altering the models of interaction between financial market participants, and driving the development of digital communication channels between providers and consumers of financial services. It has been established that it is digital technologies that are creating new competitive advantages for financial institutions and shaping the long-term prospects for the development of the financial services market.

Significant attention has been paid to examining the meaning of the term “financial services market infrastructure”. This is achieved through the analysis of scientific approaches to understanding the meaning of terms such as “infrastructure”, “economic infrastructure”, “market infrastructure”, “financial infrastructure” and “financial market infrastructure”. The study identified the main approaches to understanding the nature of the financial services market infrastructure, including the systemic, functional, actor-based, institutional and ecosystemic approaches. Using a systems approach methodology, the theoretical principles regarding the nature of the

financial services market infrastructure system have been explored in depth, and its structural composition, functions, principles, characteristics and the nature of the interaction between its individual components have been identified. The paper demonstrates that the financial services market infrastructure is a complex, multi-level system, the effective functioning of which determines the stability of the financial market's development and its ability to adapt to contemporary challenges.

As part of this doctoral research, a detailed analysis of current trends in the development of the financial services market in Ukraine has been carried out. The key performance indicators of financial institutions have been analysed, trends in the development of the banking and non-banking sectors have been identified, and the specific features of the operations of individual infrastructure entities in the current economic climate have been outlined. This has made it possible to identify the role of infrastructure components in supporting the operations of banking and non-banking financial intermediaries, ensuring the stability of the financial market, and supporting the digitalisation of financial services. The use of SWOT analysis to assess the current state of the financial services market infrastructure in Ukraine has made it possible to identify the strengths and weaknesses of the system, determine the key opportunities and threats to its future development, and formulate practical recommendations for overcoming the existing obstacles to its transformation. Considerable attention has been paid to examining the dynamics of interaction between government regulators, financial institutions and infrastructure providers in ensuring the stable functioning of the financial services market.

The paper outlines the current challenges facing the transformation of the financial services market infrastructure in Ukraine. Among these challenges, the following have been identified: security threats, macroeconomic instability, cybersecurity issues, the technological complexity of financial market development, the need to ensure financial inclusion, maintaining consumer confidence in financial services, institutional adaptation, and global competition and ensuring sustainable development. It has been argued that contemporary challenges are reshaping approaches to the functioning of the financial services market infrastructure and call for the development of a new model for its evolution, one that takes into account the

impact of digital technologies, financial innovation and global transformations in the financial market. It has been demonstrated that it is the development of the financial market's infrastructure that determines the ability of the state and financial institutions to ensure the stability of the financial system in times of crisis.

The conceptual principles underpinning the functioning of the digital development model for the financial services market infrastructure system have been explored in depth, achieved through the application of a process-based approach to understanding the patterns of transformation within the system under the influence of digital technologies. This has made it possible to substantiate the practical aspects of the operation and improvement of the mechanism for developing the financial services market infrastructure, to specify the tools, methods and components of such a mechanism, and to identify its key players and the nature of their influence on the development of the financial market's infrastructure components. The paper demonstrates that the digitalisation of financial relations is creating new conditions for the development of infrastructure entities, altering the principles governing their operations, and necessitating the active implementation of modern digital technologies within the activities of financial institutions and the infrastructure components of the financial services market. Particular attention is paid to the role of fintech companies, digital platforms, and payment infrastructure and information systems in the current transformation of the financial market.

In the dissertation, the main approaches to stimulating the development of the financial services market infrastructure are outlined, which have been specified both for the functioning of the system as a whole and for individual segments of the financial market. This has made it possible to identify systemic measures, the implementation of which will contribute to the transformation of all components of the financial services market infrastructure, as well as sector-specific incentives for the development of infrastructure facilities in the context of the digital economy. Considerable attention has been paid to regulatory measures aimed at stimulating the development of the financial services market infrastructure, the implementation of which will help to ensure financial market stability, enhance financial security and accelerate the digitalisation of financial relations.

Particular attention has been paid to identifying the risks associated with the transformation of the financial services market infrastructure, which have been divided into two groups: risks arising from a lack of change within the system, and risks arising from its development and transformation. The paper argues that the failure to adapt infrastructure components to the contemporary challenges of digitalisation, globalisation and instability poses a significant threat to the effective development of the financial services market, as it is precisely the rapid transformation of infrastructure facilities that creates favourable conditions for the stable operation of financial institutions. At the same time, the digital transformation process is also accompanied by the emergence of new risks relating to cyber threats, technological dependence, information security and the need for significant investment in the development of digital infrastructure.

A key focus of the study was the formulation of practical guidelines for the development of the sustainable infrastructure subsystem within the financial services market infrastructure. This dissertation specifies the nature of this subsystem identifies its structural elements and justifies its role in the modern transformation of financial institutions, taking into account the challenges of the digital economy. It has been demonstrated that the development of a robust infrastructure subsystem is a key prerequisite for ensuring the long-term stability of the financial services market, upholding ESG principles, enhancing confidence in financial institutions, and safeguarding the country's financial security in the current climate. Promising areas for the further development of the financial services market infrastructure have been identified; implementing these will help to improve the efficiency of Ukraine's financial market in the face of current challenges and the digital transformation of the economy.

Keywords: *infrastructure, infrastructure provision, financial services market, financial market, financial infrastructure, infrastructure provision, financial institution, system, financial relations, sustainable development, digitalisation, digital technologies, bank.*

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в іноземних наукових виданнях: SCOPUS

1. Shkarlet S., Dubyna M., Reus R., Rinzhuk D., Zelenskyi V., **Malykhin A.** Digitalization of the financial system in the context of ensuring national security. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2025. Vol. 103. No. 21. P. 8908–8932. URL: <https://www.jatit.org/volumes/Vol103No21/14Vol103No21.pdf> (2,9 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: обґрунтовано сутність та специфічні риси процесу диджиталізації економічних систем (0,5 ум. друк. арк.).

Статті в наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

2. Дубина М. В., **Малихін А. Г.** Категоріальний простір дослідження сутності інфраструктури ринку фінансових послуг. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 4(44). С. 206-229. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4\(44\)-206-229](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4(44)-206-229) Особистий внесок автора: систематизовано категоріальний простір дослідження сутності інфраструктури ринку фінансових послуг та конкретизовано взаємозв'язки між базовими категоріями у межах досліджуваної проблематики.

3. Садчикова І. В., Крохмалюк Л. О., **Малихін А. Г.** Розвиток інфраструктури кредитних установ в умовах цифровізації ринку фінансових послуг. *Науковий вісник Полісся*. 2024. № 1(28). С. 370–386. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1\(28\)-370-386](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1(28)-370-386) (2,0 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: визначено особливості розвитку інфраструктури кредитних установ в умовах цифровізації ринку фінансових послуг та обґрунтовано напрями її модернізації (0,6 ум. друк. арк.).

4. Шишкіна О. В., Волошин Д. М., **Малихін А. Г.** Стратегічні підходи до інтеграції цифрових рішень у діяльність фінансових посередників на ринку України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 3(43). С. 310–325. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-310-](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-310-)

[325](#) (1,9 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: досліджено стратегічні підходи до інтеграції цифрових рішень у діяльність фінансових посередників та визначено ключові напрями їх цифрової трансформації (0,5 ум. друк. арк.).

5. **Малихін А. Г.**, Волошин Д. М. Аналіз ролі фінансових посередників у процесі формування інноваційної інфраструктури ринку цифрових фінансових послуг України. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 1(30). С. 284–299. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1\(30\)-284-299](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1(30)-284-299) (1,9 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: проаналізовано роль фінансових посередників у процесі формування інноваційної інфраструктури ринку цифрових фінансових послуг України та визначено особливості їх взаємодії з іншими суб'єктами ринку (0,95 ум. друк. арк.).

6. Малихін А. Г. Теоретичні положення функціонування ринку фінансових послуг у сучасних умовах. *Бізнес Інформ*. 2025. № 9. С. 278–287. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-9-278-287> (1,2 ум. друк. арк.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Холявко Н. І., **Малихін А. Г.**, Ринжук Д. Я. Цифрові технології в діяльності банківських установ. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи* : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 22–23 вересня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 272–273 (0,1 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: визначено роль цифрових технологій у діяльності банківських установ та конкретизовано напрями їх практичного використання (0,05 ум. друк. арк.).

8. Холявко Н. І., **Малихін А. Г.**, Шпірнов І. Л. Переваги використання інноваційних цифрових технологій у роботі банківських установ. *Фінансово-кредитне та обліково-аналітичне забезпечення післявоєнного відновлення економіки України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 5–6 жовтня 2023 р. Київ : НУБіП України, 2023. С. 186–188 (0,2 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: досліджено переваги використання інноваційних цифрових технологій у роботі банківських установ та визначено їх вплив на ефективність банківської діяльності (0,05 ум. друк. арк.).

9. Шишкіна О. В., Волошин Д. М., **Малихін А. Г.** Роль фінансових посередників у створенні та впровадженні інноваційних фінансових продуктів в умовах цифровізації. *Інформаційні технології в освіті та науці* : збірник наукових праць IV міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя–Мелітополь, 20 травня 2025 р.). Вип. 14. Запоріжжя : Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2025. С. 249–253 (0,3 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: визначено роль фінансових посередників у створенні та впровадженні інноваційних фінансових продуктів в умовах цифровізації ринку фінансових послуг (0,1 ум. друк. арк.).

10. Малихін А. Г. Ринок фінансових послуг: сутність та роль у функціонуванні фінансової системи. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти (в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення)* : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції : у 2 ч. Ч. 2 (м. Київ, 16 жовтня 2025 р.). Київ : Інтерсервіс, 2025. С. 298–300 (0,2 ум. друк. арк.).

11. Малихін А. Г. Особливості функціонування ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів. *Актуальні проблеми фінансової системи України* : матеріали XXII міжнародної науково-практичної конференції, 20 листопада 2025 р. Черкаси : ЧДТУ, 2025. С. 158–161 (0,2 ум. друк. арк.).

12. Малихін А. Г. Зміст інфраструктури ринку фінансових послуг та особливості її формування і функціонування. *Фінансово-управлінські інновації як драйвер сталого розвитку в умовах сучасних викликів* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 1 (м. Хмельницький, 7 листопада 2025 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С. 172–174 (0,2 ум. друк. арк.).

13. Шишкіна О. В., Волошин Д. М., **Малихін А. Г.**, Цифровізація економіки як фактор конкурентоспроможності фінансових посередників в Україні. Юність науки – 2025 : збірник тез доповідей XV Міжнародної науковопрактичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених

(м. Чернігів, 23- 25 квітня 2025 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. С. 107-108 <https://ir.stu.cn.ua/items/7024c8b0-86f3-4ff4-baa0-3548f8c61574> (0,1 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: визначено ключові цифрові фактори підвищення ринкових позицій фінансових установ (0,03 ум. друк. арк.).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	28
1.1. Теоретичні положення функціонування ринку фінансових послуг у сучасних умовах	28
1.2. Категоріальний простір дослідження сутності інфраструктури ринку фінансових послуг	49
1.3. Система інфраструктури ринку фінансових послуг: сутність та основні функції.....	70
Висновки до розділу 1	92
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	95
2.1. Сучасні тенденції розвитку ринку фінансових послуг в Україні....	95
2.2. Стан функціонування системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг	111
2.3. Основні перешкоди розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг	148
Висновки до розділу 2	168
РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-ПРИКЛАДНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	171
3.1. Модель цифрового розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг	171
3.2. Сучасні напрямки трансформації системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг	190

3.3. Концептуальні положення розвитку системи сталої	
інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні	206
Висновки до розділу 3	222
ВИСНОВКИ	225
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	229
ДОДАТКИ	258

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ринок фінансових послуг відіграє одну з ключових ролей у функціонуванні фінансової системи та її довгостроковому розвитку. Саме в межах цього ринку відбувається поєднання інтересів споживачів і виробників зазначених послуг та процес розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів від їхніх власників до тих суб'єктів, які мають потребу у додаткових коштах. Це, у свою чергу, створює умови для підтримки підприємницької діяльності, активізації процесу залучення інвестицій, підтримки інноваційної діяльності і, що найбільш важливо, забезпечення макрофінансової стабільності в країні. Проте ринок фінансових послуг у своєму розвитку також залежить від значної кількості різних чинників, вагоме місце серед яких відіграє рівень розвитку його інфраструктурного забезпечення, що формує організаційні, технологічні, інформаційні та регуляторні умови для ефективної діяльності фінансових установ, їх взаємодії та конкуренції в межах зазначеного ринку.

Система інфраструктури ринку фінансових послуг є складним об'єктом дослідження, оскільки об'єднує значну кількість різних інфраструктурних компонентів, що здійснюють свою діяльність для підтримки функціонування фінансових установ. Злагоджена робота таких об'єктів формує безперервне функціонування зазначеного ринку. Відповідно ефективність та стабільність його роботи значною мірою залежить від динамічності трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг, її можливостей швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Враховуючи окреслене, можна констатувати, що дослідження процесів формування та трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг є важливим з позиції розробки напрямків активізації взаємодії економічних суб'єктів у межах такого ринку.

Питання функціонування ринку фінансових послуг, обґрунтування особливостей його цифрової трансформації розглядали у своїх працях наступні науковці: С. Аржевітін, Є. Бобров, Є. Бондаренко, М. Дубина,

А. Жаворонок, В. Ільчук, В. Коваленко, Ю. Коваленко, І. Мурашківська, І. Рекурєнко, Є. Поліщук, О. Попєло, А. Семенєв, В. Хоєаківська, І. Чуєницька, Н. Чийпєш, І. Школьєник, Г. Юрчук та ін.

Роль інфраструктурного забезпечєння у розвитку ринку фінансових послуг досліджується у робєтах О. Іваницької, Н. Ієанової, О. Парубець, А. Тарасєнка, І. Садчикової, Н. Приказюк, Н. Демчишака, В. Дранєса, О. Шишкієнєв та ін.

Оєнак у науковій літературі неєдостатньо вивченими залишаються системні підходи до дослідження інфраструктурного забезпечєння ринку фінансових послуг. У переважній більшєсті наукових праць автори фокусують увагу на вивченні особливєстей функцієнування або окремих інфраструктурних суб'єктів, або інфраструктури функцієнування різних сегментів ринку фінансових послуг. Прєте сьєгодні актуальними є питання комплексного дослідження ринку фінансових послуг в умєвах цифрової економіїки, що є особливо важливим для забезпечєння макроекономїчної стабільності, подоєання наслідків військової агресії та підтримки високого рівня стійкєсті такого ринку до нових зовнішєніх і внутрішєніх загроз через розвиток системи його інфраструктури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Дисертаційна робєта викєнана в межах планів науково-дослідєних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Розвиток ринку кредитєних послуг в умєвах становлення цифрової економіїки» (номер державної реєстрації 0121U113250), у межах якої автором обєрунтовано особливєсті цифрової трансформації діяльності фінансових установ; «Стратегїчні детермінанти розвитку ринку фінансових послуг в умєвах цифровїзації національної економіїки» (номер державної реєстрації 0123U104317), у рамках якої здєбувачем конкретизовано сутність ринку фінансових послуг, обєрунтовано особливєсті його трансформації в умєвах становлення цифрової економіїки; «Розвиток фінансової системи в умєвах турбулєнтності та становлення цифрової економіїки» (номер державної

реєстрації 0125U000298), де автором обґрунтовано сутність та теоретичні положення функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг, визначено її структуру.

Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методологічних положень трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності її функціонування.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлено такі *завдання*:

- визначити сутність ринку фінансових послуг та специфічні риси його функціонування»;
- обґрунтувати зміст категорії «інфраструктура ринку фінансових послуг»;
- дослідити систему інфраструктури ринку фінансових послуг та її функції;
- конкретизувати сучасні тенденції розвитку ринку фінансових послуг в Україні;
- проаналізувати стан функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг;
- систематизувати основні перешкоди стабільного функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг та її окремих компонентів;
- розширити теоретико-методологічні засади формування та впровадження моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг;
- поглибити концептуальні положення механізму цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг;
- виокремити та поглибити основні напрями розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

Об'єктом дослідження є процес розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних положень розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів.

Методи дослідження. У роботі використано спектр загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, серед яких: контент-аналіз – для обґрунтування сутності таких дефініцій, як «інфраструктура», «ринкова інфраструктура», «економічна інфраструктура», «фінансова інфраструктура»; системний підхід – для обґрунтування сутності системи інфраструктури ринку фінансових послуг з метою визначення її принципів, функцій та взаємозв'язків між окремими компонентами; системно-структурний підхід – для дослідження морфологічної будови системи інфраструктури ринку фінансових послуг; системно-функціональний підхід – для виокремлення та опису його функцій та розширення їх кількості сучасними функціями, які формуються в результаті становлення цифрової економіки; методи систематизації та групування – для конкретизації компонентного складу системи інфраструктури ринку фінансових послуг і сукупності інфраструктурних елементів окремих сегментів такого ринку; міждисциплінарний підхід – для поглиблення розуміння змісту категорії «система» та дослідження особливостей функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг у сучасних умовах; статистичні методи та методи аналізу динаміки – для пізнання трендів функціонування фінансових установ в Україні; SWOT-аналіз – з метою опису сильних і слабких сторін функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг, визначення можливостей та загроз її подальшому розвитку; методи класифікації та систематизації – для визначення основних ризиків трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг; процесний підхід – для опису моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг; методи індукції та дедукції – з метою поглиблення прикладних аспектів функціонування та удосконалення механізму розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг; методи аналізу та синтезу – для опису процесів формування та розвитку підсистеми сталої інфраструктури в системі інфраструктури ринку фінансових послуг; графоаналітичний і табличний методи – для узагальнення статистично-аналітичної інформації та наочного представлення результатів, отриманих у процесі дослідження.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі акти України, нормативно-правові документи, які стосуються розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг, наукові праці вчених, у яких досліджуються питання впливу різних типів інфраструктурних об'єктів на роботу фінансових установ, статистична інформація Державної служби статистики України, Національного банку України, інформаційні ресурси мережі інтернет, особисті спостереження та розрахунки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних засад та розробці науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг. Найбільш суттєві результати, які характеризують наукову новизну роботи, полягають у такому:

удосконалено:

- наукові підходи до дослідження морфологічної будови системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які, на відміну від існуючих, були поглиблені результатами виокремлення наступних її компонентів: інституційної інфраструктури, ринкової інфраструктури, телекомунікаційної інфраструктури, технологічної інфраструктури, цифрової інфраструктури, інноваційної інфраструктури, регуляторної інфраструктури, інфраструктури довіри, інфраструктури безпеки, інформаційної інфраструктури, сервісної інфраструктури та матеріальної інфраструктури. Детальний аналіз сутності окреслених компонентів і сучасних викликів функціонування ринку фінансових послуг дозволив обґрунтувати доцільність розширення зазначеної сукупності компонентів новою підсистемою сталої інфраструктури;

- концептуальні положення щодо опису моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які, на відміну від існуючих, були поглиблені шляхом використання процесного підходу до пізнання закономірностей трансформації окресленої системи в результаті впливу цифрових технологій на функціонування її окремих компонентів. Це дало можливість визначити об'єктивні причини трансформації системи

інфраструктури ринку фінансових послуг, конкретизувати результати такого процесу та обґрунтувати роль механізму цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг у межах запропонованої моделі;

– прикладні аспекти функціонування та удосконалення механізму розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які, на відміну від інших підходів, були реалізовані через конкретизацію інструментів, методів і компонентів такого механізму, визначення його суб'єктів та особливостей їх впливу на функціонування зазначеної системи та її компонентів. Це дало можливість детально проаналізувати принципи функціонування такого механізму та обґрунтувати доцільність розширення їх переліку новими принципами, необхідність дотримання яких у сучасних умовах обумовлюється об'єктивними процесами цифровізації сфери фінансових послуг. Серед таких принципів виокремлено наступні: принципи керованої нестабільності, інтелектуалізації, конвергенції, цифрового захисту та сталості;

– практичні положення формування та розвитку підсистеми сталої інфраструктури в системі інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через опис сутності такої підсистеми, визначення її структурних елементів, конкретизацію об'єктивних передумов доцільності її формування та ролі у процесі сучасної трансформації фінансових установ з урахуванням викликів цифрової економіки й основних напрямів впровадження моделі сталого фінансування;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат фінансової науки шляхом уточнення сутності дефініції «інфраструктура ринку фінансових послуг», що реалізовано через аналіз наукових концепцій розуміння таких категорій, як «інфраструктура», «економічна інфраструктура», «ринкова інфраструктура», «фінансова інфраструктура» та «інфраструктура фінансового ринку». Це дало можливість запропонувати розглядати інфраструктуру ринку фінансових послуг як сукупність суб'єктів, компонентів, процесів і механізмів, які створюють сприятливі умови для формування та розвитку відносин між

фінансовими установами та їхніми клієнтами у процесі надання й використання фінансових послуг, тобто результатів нематеріальної взаємодії між зазначеними суб'єктами під час руху фінансових ресурсів між ними на взаємовигідних умовах;

– теоретичні положення щодо обґрунтування сутності та компонентного складу системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через використання системного підходу до опису її структури, визначення функцій і принципів такої системи, розкриття змісту окремих її компонентів та їх взаємозв'язку. Це дозволило комплексно охарактеризувати систему інфраструктури ринку фінансових послуг як багаторівневу структуру, окремі елементи якої перебувають у постійній взаємодії та взаємозалежності;

– класифікація основних ризиків трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів, які, на відміну від інших підходів, були поділені на дві групи: ризики, що виникають у результаті відсутності змін у системі, та ризики, що виникають у результаті розвитку самої системи. Такий підхід дозволив обґрунтувати причини виникнення різних типів ризиків у процесі трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг з урахуванням сучасних тенденцій функціонування фінансового ринку.

Практичне значення отриманих результатів полягає в доведенні основних положень, викладених у дисертації, до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг, створення ефективної інфраструктурної підтримки функціонування фінансових установ. Результати дисертаційної роботи використовуються у діяльності: ПрАТ СК «ПЗУ Україна»: враховано рекомендації щодо розвитку цифрової, інформаційної, сервісної та безпекової інфраструктури фінансових установ, практичну цінність становили рекомендації стосовно удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів, розвитку цифрових каналів взаємодії з клієнтами, підвищення рівня кіберзахисту та цифрової безпеки фінансових

установ (№ 151 від 13.05.2026); АТ «Акцент-Банк»: враховано підходи до формування стратегічних напрямів цифрової трансформації банківської установи, рекомендації щодо забезпечення адаптивності системи управління до сучасних цифрових викликів, а також пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування банку в умовах активного розвитку цифрових технологій (№ M5A5-RF58-BAP5-0134 від 30.04.2025 р.); Національного університету «Чернігівська політехніка»: використано в навчальному процесі кафедри фінансів, банківської справи та страхування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з таких освітніх компонентів: «Ринок фінансових послуг», «Фінансовий ринок», «Банківська система» (№ 202/08-842 від 12.05.2026).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним завершеним дослідженням, у якому розкрито авторський підхід до поглиблення теоретичних та методичних положень функціонування системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг та розробки прикладних засад забезпечення її динамічного розвитку. Наукові результати, розробки, висновки та рекомендації, які викладені в роботі й виносяться на захист, одержані автором особисто. Авторський внесок у працях, опублікованих у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. IV Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційні технології в освіті та науці» (Запоріжжя – Мелітополь, 20 травня 2025 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (Одеса, 22–23 вересня 2023 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Фінансово-кредитне та обліково-аналітичне забезпечення післявоєнного відновлення економіки України» (Київ, 5–6 жовтня 2023 р.); XII Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти (в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення)» (Київ, 16 жовтня 2025 р.); Міжнародна науково-практична конференція

«Фінансово-управлінські інновації як драйвер сталого розвитку в умовах сучасних викликів» (Хмельницький, 7 листопада 2025 р.); XXII Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми фінансової системи України» (Черкаси, 20 листопада 2025 р.); XV Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки-2025» (Чернігів, 23-25 квітня 2025 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 13 наукових працях, з них: 1 стаття в іноземному науковому виданні (Scopus); 5 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 7 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 9,84 друк. арк.; особисто автору належить – 5,22 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, 6 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 273 сторінки, з них основний текст – 210 сторінок, анотація – 11 сторінок, перелік використаних джерел – 29 сторінок, додатки – 16 сторінок. У тексті дисертації розміщено 14 таблиць, 42 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

1.1. Теоретичні положення функціонування ринку фінансових послуг у сучасних умовах

Ринок фінансових послуг у сучасному світі відіграє важливу роль у функціонуванні фінансової системи й загалом національної економіки. Усі без винятку економічні суб'єкти використовують фінансові послуги у своїй господарській діяльності. Уявити сучасний економічний розвиток суспільства без функціонування зазначеного ринку неможливо.

Розвиток ринку фінансових послуг є складним і залежить від значної кількості факторів. Назва «ринок фінансових послуг» є узагальненим поняттям, яке в собі відображає відносини, які відбуваються між економічними суб'єктами з приводу продажу, створення та споживання різних фінансових послуг. Велика кількість таких послуг, їхні види, типи зумовлюють і функціонування різних сегментів ринку фінансових послуг. Загалом кожна фінансова послуга пов'язана з купівлею-продажем певного виду фінансового активу. Це й зумовлює наявність значної кількості підсистем у системі ринку фінансових послуг. Відповідно це ускладнює процес вивчення цього ринку, визначення теоретичних, методологічних положень його функціонування, а також обґрунтовує доцільність проведення нових досліджень у цьому напрямку.

Почнемо дослідження з розгляду сутності ринку фінансових послуг, визначення тих особливостей, які притаманні цьому ринку як цілісному об'єкту дослідження. Безпосередньо ринок фінансових послуг за своєю сутністю, природою відповідає всім онтологічним ознакам ринку як

економічної категорії. У межах такого ринку відбувається формування попиту, пропозиції на фінансові послуги, ринкової ціни на фінансові ресурси, які виступають певним товаром.

Для дослідження сутності ринку фінансових послуг, визначення особливостей його функціонування в сучасних умовах, які супроводжуються виникненням нових викликів перед фінансовими установами, споживачами, державними регуляторами, розглянемо вже наявні в науковій літературі підходи до розуміння змісту такого ринку. Їх сукупність представлена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до розгляду сутності дефініції «ринок фінансових послуг»

Зміст	Джерело
1	2
Ринок фінансових послуг – це ефективний механізм перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами підприємницької діяльності, державою та населенням, між учасниками бюджетного процесу, міжнародними фінансовими інститутами.	[204, с. 115]
Ринок фінансових послуг віддзеркалює конкретні форми організації руху фінансових ресурсів з допомогою фінансово-кредитного механізму між суб'єктами господарювання; це сукупність відносин «продавець-покупець», які виявляються через фінансові послуги як сферу господарської діяльності, де фінансові послуги здійснюються для обміну або купівлі-продажу.	[12, с. 13]
Ринок фінансових послуг – сукупність учасників ринку фінансових послуг та відносин між ними, пов'язаних з наданням та отриманням фінансових та супровідних послуг.	[142]
Ринок фінансових послуг – сукупність економічних відносин, які виникають між органами державної влади, посередниками, споживачами та інститутами інфраструктури з приводу утворення та руху специфічних нематеріальних активів – фінансових послуг.	[148, с. 253]
Ринок фінансових послуг – це сукупність широкого спектра відносин щодо задоволення наявної та формування перспективної потреби у різноманітних фінансових послугах (страхових та тих, що пов'язані зі страхуванням; банківських та інших фінансових послуг (за винятком страхування); інвестиційних; інших) з метою одержання доходів інституційними одиницями фінансового сектору економіки, задоволення попиту споживачів, де предметом купівлі-продажу є специфічний товар – фінансова послуга.	[79, с. 104-105]
Ринок фінансових послуг – це сукупність відносин продавець-покупець, що здійснюються через фінансові послуги як сферу господарської діяльності.	[8, с. 93]

Закінчення таблиці 1.1

1	2
Ринок фінансових послуг у функціональному розумінні – це сукупність економічних відносин, які виникають між його прямими учасниками при формуванні попиту і пропозиції на послуги, пов'язані з процесом купівлі-продажу, розподілу та перерозподілу фінансових активів, що знаходяться у власності економічних суб'єктів регіональної, національної та світової економіки.	[163, с. 14]
Ринок фінансових послуг – операції з фінансовими активами, що здійснюються банками та кредитними спілками, біржами та депозитаріями, інвестиційними та пенсійними фондами, страховими та лізинговими компаніями, довірчими товариствами та іншими фінансовими установами або фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності в інтересах третіх осіб.	[201, с. 57]
Ринок фінансових послуг – це сукупність відносин продавець – покупець, здійснюваних через фінансову послугу як сферу господарської діяльності, де фінансові послуги спочатку виробляються для обміну або купівлі-продажу.	[191, с. 29]
Ринок фінансових послуг – це сфера діяльності його учасників з метою надання і споживання визначеної фінансової послуги. Учасники ринку фінансових послуг – юридичні і фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, що мають право надавати фінансові послуги на території України, і споживачі цих послуг.	[181, с. 10]
Ринок фінансових послуг є органічною складовою фінансового ринку у широкому розумінні та водночас, як специфічна сфера економічних відносин, оперує власним специфічним товаром – фінансовою послугою.	[200, с. 58]
Ринок фінансових послуг – сукупність економічних відносин, що виникають у процесі реалізації нематеріальної форми результатів взаємодії, яким притаманна споживча вартість, між суб'єктами в процесі задоволення одними учасниками (виробниками) фінансових потреб інших (споживачів) на взаємовигідній основі узгодження їхніх інтересів за власний рахунок, рахунок клієнтів або за рахунок залучених фінансових ресурсів інших суб'єктів відповідно до чинного законодавства з метою отримання прибутку, збереження вартості активів або досягнення соціального ефекту від реалізації такої взаємодії	[46, с. 39-40]

Джерело: систематизовано автором.

Аналізуючи дані табл. 1.1, можна стверджувати, що загалом ринок фінансових послуг доцільно розглядати як сукупність економічних відносин, що відбуваються між суб'єктами господарювання, окремі з яких формують попит на фінансові послуги з метою задоволення власних потреб, а інші – пропозицію таких послуг через здійснення законодавчо регламентованої діяльності з метою задоволення попиту на фінансові послуги та отримання власної вигоди.

Зауважимо, що досить часто ринок фінансових послуг розглядають саме як простір, що є поширеним підходом до дослідження такого ринку. Цей ринок, як і будь-який інший, є віртуальним середовищем, у якому функціонують фінансові установи, їхні клієнти, між якими відбувається активне формування фінансових відносин. Це супроводжується поєднанням інтересів споживачів, виробників фінансових послуг, забезпечується задоволення потреб у фінансових послугах.

Фінансові установи сьогодні є насамперед основними виробниками фінансових послуг і їхня діяльність полягає в отриманні доходів через надання таких послуг економічним суб'єктам. Ці компанії сьогодні взаємопов'язані з усіма економічними суб'єктами, зокрема й між собою, оскільки всі суб'єкти господарювання, а саме: домогосподарства, підприємства, органи державної та місцевої влади мають потребу у фінансових послугах для забезпечення власної діяльності, необхідного рівня стабільного функціонування.

На рис. 1.1 наведено схему ринку фінансових послуг.

Зазначимо, що процес формування ринку фінансових послуг можна розглядати з двох підходів:

1) еволюційного – дослідження певного стану такого ринку, який сформувався історичним шляхом, через поступове зародження та трансформацію фінансових відносин між економічними суб'єктами й фінансовими установами;

2) динамічного – дослідження особливостей формування, трансформації ринку фінансових послуг як процесу, який відбувається сьогодні, тобто з позиції розвитку такого ринку, формування його нових елементів, принципів, чинників, які впливають на розвиток. У цьому контексті також аналізується процес виникнення нових суб'єктів на такому ринку, їхня роль у сформованій моделі ринку фінансових послуг.

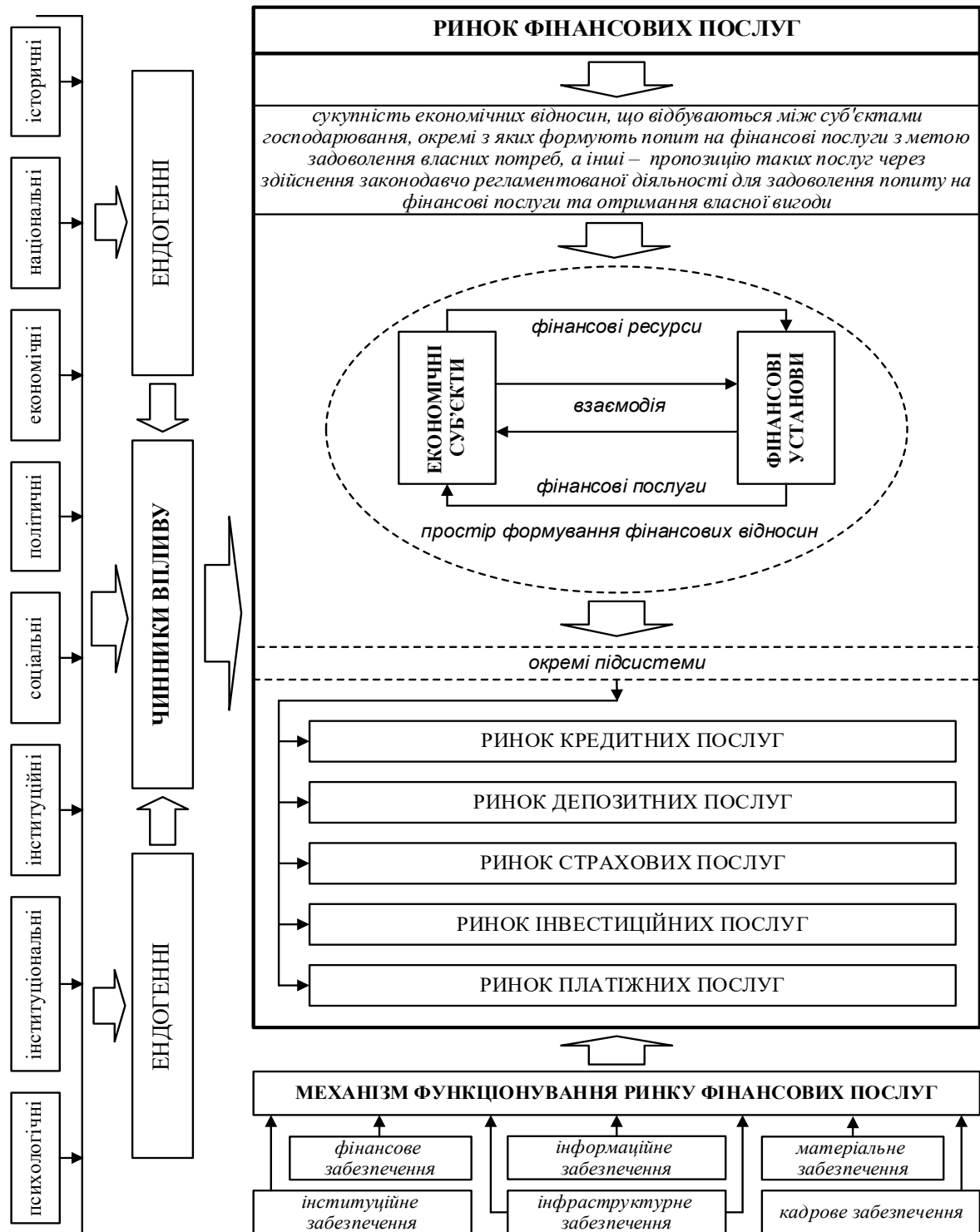

Рис. 1.1 – Схема ринку фінансових послуг

Джерело: побудова автором з урахуванням [101; 100; 99; 47]

Враховуючи окреслене вище, сутність категорії ринок фінансових послуг, можна конкретизувати специфічні ознаки такого ринку як цілісного об'єкта дослідження, економічної категорії. Серед таких ознак, на наше переконання, можна виокремити такі:

1) ринок фінансових послуг являє собою простір взаємодії економічних суб'єктів;

2) ринок фінансових послуг за своєю сутністю є узагальненим поняттям для відображення сукупності різних типів фінансових відносин, які виникають між різними типами фінансових установ та різними групами їхніх клієнтів у процесі використання значного спектра фінансових послуг;

3) ринок фінансових послуг відображає властивості ринку як економічної категорії, у межах цього ринку формується попит, пропозиція, ціна, відбувається конкуренція між фінансовими установами за клієнтів, фінансові ресурси;

4) ринок фінансових послуг – це простір, у межах якого економічні відносини регламентуються на рівні держави, оскільки функціонування цього ринку є важливим для розвитку фінансової системи країни. Усі економічні відносини, які виникають на такому ринку, піддаються регулюванню з боку державних інституцій [46; 142];

5) ринок фінансових послуг формується в екзогенному економічному середовищі, у якому існує значна кількість різних чинників зовнішньої, внутрішньої дії, які одночасно можуть сприяти розвитку такого ринку, або створювати загрози для його подальшого функціонування. Враховуючи, що ринок фінансових послуг за своєю структурою може складатися з різних ринків окремих видів фінансових послуг, то розвиток одного з них може супроводжуватися спадом розвитку інших;

6) ринок фінансових послуг – складний простір, у якому може відбуватися взаємодія не лише між фінансовими установами та домогосподарствами, суб'єктами підприємницької діяльності, органами державної влади, місцевого самоврядування, але й між фінансовими установами. Ця взаємодія відбувається між рівнозначними фінансовими установами, які між собою можуть взаємодіяти за принципом взаємовигідного надання фінансових послуг у разі виникнення у кожного із них відповідних

потреб. Наприклад, сьогодні одні комерційні банки залучають позики на міжбанківському ринку в інших банківських установах, але в майбутньому ця ситуація може змінитися і навпаки позичальники можуть надавати фінансові ресурси позикодавцям для підтримки їхнього стабільного фінансового стану, виконання нормативів;

7) ринок фінансових послуг значним чином залежить від розвитку світових ринків капіталу, макроекономічної ситуації в країні, а це означає, що забезпечити такий розвиток можливо лише у стабільних умовах функціонування. Проте навіть у нестабільних умовах окремі фінансові установи можуть активно розвиватися, займати нові ніші на такому ринку, або взагалі їх формувати;

8) ринок фінансових послуг – простір, у якому важливу роль відіграють інституціональні чинники, які формуються в суспільстві та впливають на фінансові відносини, що є частиною суспільних відносин. Серед таких факторів варто виокремити такі: довіра, репутація, взаємоповага, релігія, духовні цінності, традиції та ін.;

9) ринок фінансових послуг – це ринок, який пройшов складний еволюційний процес власного становлення і пов'язаний із процесом формування фінансових відносин, їхнім розвитком, трансформацією, відновленням, ускладненням і тотальним поширенням у межах сучасного суспільства;

10) ринок фінансових послуг як невіддільна складова функціонування фінансової системи будь-якої сучасної країни розвивається з урахуванням національних особливостей, які зумовлені низкою економічних, політичних, соціальних, інституціональних та інших чинників, виникнення яких безпосередньо пов'язано із розвитком конкретної країни, структурою її національного господарства, місцем на світових ринках товарів, продукції та капіталу. Вагому роль у такому ринку відіграють історичні фактори, які впливають на формування різних моделей фінансової поведінки економічних суб'єктів.

Еволюційний розвиток фінансових відносин сприяв поступовому формуванню ринку фінансових послуг, що супроводжувалося виникнення фінансових установ різних типів. Їх зародження було зумовлено ускладненням фінансових відносин і виникненням потреб в економічних суб'єктів у нових послугах. Це було пов'язано з поступовим економічним розвитком суспільства, виникненням нових видів господарської діяльності, створенням нових галузей національної економіки;

11) ринок фінансових послуг є простором, у якому відбувається процес руху фінансових ресурсів між економічними суб'єктами, у результаті якого відбувається створення кредитних, інвестиційних ресурсів, формується дохід фінансових установ, також створюються нові фінансові продукти для повного задоволення потреб клієнтів;

12) ринок фінансових послуг можна розглянути як цілісну систему взаємовідносин, що виникають між фінансовими установами та їхніми клієнтами в процесі руху фінансових ресурсів між економічними суб'єктами. У цьому контексті системний підхід дає змогу чіткіше формалізувати основні підсистеми такого ринку, обґрунтувати мотиви споживачів, виробників фінансових послуг, охарактеризувати фактори, які впливають на попит, пропозицію фінансових послуг [1; 4; 20; 22; 44; 45].

Проведемо дослідження ролі кожного з основних суб'єктів у розвитку ринку фінансових послуг. Відповідна інформація представлена в табл. 1.2.

Розглянемо детальніше особливості функціонування окремих сегментів ринку фінансових послуг, оскільки для кожного з таких сегментів притаманною є власна система інфраструктурного забезпечення, розвиток якої дає змогу створити нові імпульси до їхнього подальшого функціонування. У його межах нами було виокремлено такі основні сегменти: ринок кредитних послуг, ринок депозитних послуг, ринок страхових послуг, ринок інвестиційних послуг, ринок платіжних послуг.

Роль основних суб'єктів у розвитку ринку фінансових послуг

Види економічних суб'єктів	Мотиви до використання фінансових послуг	Роль у розвитку ринку фінансових послуг
1	2	3
Домогос-подарства	<ul style="list-style-type: none"> – необхідність здійснення розрахунків, переказу коштів, здійсненні купівлі товарів онлайн і т. д.; – бажання отримати кредитні ресурси для задоволення власних потреб, підвищення якості життя; – бажання отримати додатковий дохід за наявності тимчасово вільних фінансових ресурсів та передачі їх у розпорядження фінансовим установам; – бажання знизити власні фінансові ризики, забезпечити збереження коштів в довгостроковій перспективі для власного використання або для використання іншими суб'єктами, наприклад, членами родини й т. ін.; – бажання сформувати обсяг фінансових ресурсів для використання в майбутньому при настанні непередбачуваних обставин; 	<ul style="list-style-type: none"> – формують у межах фінансової системи ресурси, які можуть використовуватися іншими економічними суб'єктами для власного розвитку; – формують основу для функціонування та розвитку фінансових установ, забезпечують їхню здатність створювати в межах фінансової системи кредитні, інвестиційні ресурси; – формуючи попит на фінансові послуги створюють ринкові умови для конкуренції між фінансовими установами за клієнтів, їхні ресурси; – домогосподарства часто виступають тими суб'єктами, які стимулюють фінансові установи інноваційно розвиватися, використовуючи можливості сучасних цифрових технологій та ін.
Суб'єкти підприємницької діяльності	<ul style="list-style-type: none"> – необхідність здійснення розрахунків з контрагентами, валютних операцій; – можливість залучення позикових ресурсів для підтримки власної господарської діяльності, управління оборотними ресурсами; – залучення позикових, інвестиційних коштів для забезпечення подальшого розвитку, впровадження інновацій, реалізацію нових проєктів; – можливість збереження власних фінансових ресурсів у фінансових установах з метою отримання додаткових доходів; – можливість страхувати власні ризики, запобігаючи настанню непередбачуваних загроз для стабільної роботи; – використання консультаційних послуг фінансових установ може сприяти покращенню управління власними фінансовими ресурсами; 	<ul style="list-style-type: none"> – формують постійний попит на значний спектр послуг фінансових установ; – сприяють збільшенню масштабів функціонування ринку через активний економічний розвиток, зростання обсягів фінансових ресурсів, які перебувають в обігу; – формують попит на унікальні фінансові послуги, що сприяє розвитку фінансових установ, їх дохідності; – сприяють розвитку різних типів фінансових послуг, оскільки на відміну від інших суб'єктів мають потребу у використанні значного спектра таких послуг; – сприяють розвитку фондового ринку, вторинного ринку цінних паперів; – позитивно впливають на стабільність функціонування ринку, фінансових установ, підтримують їх цифрову трансформацію;

Закінчення таблиці 1.2

1	2	3
Органи державної влади та місцевого самоврядування	<ul style="list-style-type: none"> – збереження тимчасово вільних власних коштів на рахунках фінансових установ з метою отримання додаткових доходів; – використання платіжних послуг банківських, небанківських фінансово-кредитних установ; – можливість залучення внутрішніх, зовнішніх ресурсів до системи публічних фінансів, реалізації інвестиційних проєктів; – можливість підвищувати ефективність управління державним боргом; – можливість співпраці з метою забезпечення фінансових потреб окремих категорій клієнтів в позикових ресурсах; – можливість реалізації державних програм за підтримки фінансових установ, у т. ч. і державних; – можливість підвищувати рівень соціально-економічного забезпечення громадян, фінансового забезпечення суб'єктів господарювання за опосередкованої участі фінансових установ; 	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечують стабільність функціонування через використання механізмів регулювання фінансової поведінки всіх економічних суб'єктів; – можуть виступати гарантом повернення ресурсів і тим самим стимулювати їх надходження на ринок; – здатні формувати умови для підвищення довіри між фінансовими установами та їхніми клієнтами, що сприяє залученню додаткових обсягів фінансових ресурсів; – забезпечує стабільність функціонування фінансових установ, дотримання ними прав споживачів фінансових послуг; – сприяють розвитку інфраструктури такого ринку; – формують регуляторне середовище для розвитку ринку; – можуть виступати засновниками окремих фінансових установ і тим самим стимулювати рівень конкуренції на ринку; – можуть здійснювати підтримку інноваційних ідей, стартапів, які пов'язані із розвитком такого ринку, окремих його суб'єктів;
Фінансові установи	<ul style="list-style-type: none"> – можливість залучення ресурсів для власного розвитку, підтримки показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості в короткостроковій перспективі; – можливість залучення фінансових ресурсів через випуск боргових цінних паперів; – можливість отримання додаткових доходів через надання позик іншим фінансовим установам; – можливість страхувати власні фінансові ризики з метою уникнення потенційних фінансових втрат; – можливість кооперації з метою задоволення потреб клієнтів у фінансових послугах; – можливість використання інших фінансових установ для проведення нестандартних фінансових операцій; – можливість співпраці для виявлення недобросовісних клієнтів; 	<ul style="list-style-type: none"> – формують пропозицію фінансових послуг, постійно їх удосконалюють з метою задоволення попиту на такі послуги зі сторони економічних суб'єктів; – сприяють розвитку фондового ринку, оскільки мають можливість випускати цінні папери різних типів для різних потреб та клієнтів; – сприяють розвитку інфраструктури ринку, кооперуючись між собою для підвищення прозорості його функціонування; – формують високий рівень конкуренції, попри стабільність попиту економічних суб'єктів на фінансові послуги; – є драйверами інноваційного розвитку ринку фінансових послуг, що забезпечується через постійне впровадження нових технологій у власну роботу, розробку інноваційних фінансових продуктів і т. ін.

Джерело: систематизовано автором з урахуванням [4; 52; 53; 70; 160; 20].

Ринок кредитних послуг – простір формування взаємовідносин між позичальниками та позикодавцями, у ролі яких можуть виступати банківські і небанківські фінансові установи, які виникають у процесі руху фінансових ресурсів від таких установ до їхніх клієнтів на умовах строковості, платності, поверненості, забезпеченості та цільового використання. Функціонування окресленого ринку безпосередньо пов'язано з розвитком кредитних відносин, трансформацією моделей кредитної поведінки як споживачів, так і виробників кредитних послуг. Цей ринок значним чином трансформується постійно з урахуванням макроекономічних чинників і має здатність продукувати складні кризові чинники, які в подальшому негативно впливають на економічний розвиток країни [159].

Специфічними рисами функціонування такого ринку є такі:

- відносини, які виникають щодо запозичення фінансових ресурсів одним економічними суб'єктами у фінансових установ;
- ринок має здатність впливати на стабільність функціонування фінансової системи;
- ринок є висококонкурентним і на ньому здійснюють свою діяльність різні типи кредитних установ, а саме банки, кредитні спілки, фінансові компанії, зокрема лізингові, факторингові установи, ломбарди;
- відіграє ключову роль у формуванні умов для економічного розвитку країни, її відновленню після періодів економічного спаду;
- кредитні операції пов'язані об'єктивно з потенційними ризиками, управління якими відіграє ключову роль у діяльності кредитних установ;
- у межах ринку формується ціна на кредитні ресурси;
- розвиток ринку обумовлюється регуляторною діяльністю органів державної влади, враховуючи його важливість у забезпеченні стабільності;
- ринок використовується як один з інструментів грошово-кредитної політики центрального банку;
- ринок є складноструктурованим, оскільки в його межах відбувається продаж великої кількості різних за своїм призначенням кредитних продуктів,

що надаються різними типами кредитних установ значній кількості економічних суб'єктів, які також відрізняються між собою специфікою господарської діяльності та попитом на позикові кошти [22; 43; 223; 56; 159; 157; 62; 206].

Ринок депозитних послуг – це окремих сегмент ринку фінансових послуг, простір, у якому відбувається формування фінансових відносин між економічними суб'єктами, які мають тимчасово непотрібні їм фінансові ресурси і бажають їх надати в тимчасове використання фінансовим установам на умовах платності, поверненості, збереженості. У межах ринку депозитних послуг відбувається процес акумулювання коштів економічних суб'єктів, які тимчасово не використовуються в межах фінансової системи країни саме фінансовими установами. Серед таких установ насамперед варто виділити банківські установи, які за допомогою пасивних операцій залучають кошти домогосподарств, суб'єктів господарювання, інших економічних суб'єктів, та кредитні спілки.

До основних особливостей функціонування ринку депозитних послуг варто віднести такі:

- являє собою простір мобілізації заощаджень економічних суб'єктів;
- пов'язаний із важливістю формування довіри між депозитними установами та їхніми клієнтами, що є об'єктивно необхідною умовою розвитку ринку;
- відіграє ключову роль у формуванні фінансової бази для розвитку фінансових установ із подальшим перетворенням депозитних ресурсів у кредитні та інвестиційні кошти;
- розвиток ринку залежить від факторів, які впливають на попит і пропозицію на такому ринку щодо використання фінансових ресурсів у певний момент часу;
- ринок швидко реагує на зміни у стабільному функціонуванні фінансової системи країни, її банківської системи [172; 115].

Ринок страхових послуг – це сегмент ринку фінансових послуг, у межах якого відбувається формування та трансформація фінансових відносин, що пов'язані з перерозподілом, передачею ризиків між економічними суб'єктами шляхом формування страхових фондів через залучення коштів економічних суб'єктів страховими компаніями. Функціонування окресленого ринку безпосередньо обумовлюється необхідністю зменшити можливі фінансові витрати такими суб'єктами, що можуть виникати в результаті непередбачуваних подій. Страхові компанії, акумулюючи кошти своїх клієнтів, формують значні обсяги фінансових ресурсів, якими вони управляють через використання значної кількості різних інвестиційних інструментів. Частково до ринку страхових послуг також належить діяльність недержавних пенсійних фондів, враховуючи, що вони відіграють одну з важливих ролей у функціонуванні пенсійної системи будь-якої країни.

Серед специфічних рис ринку страхових послуг можна виділити такі:

- забезпечує перерозподіл різних типів ризиків між економічними суб'єктами в межах фінансової системи;
- відіграє ключову роль у подальшому формуванні інвестиційних ресурсів для розвитку економіки;
- є важливим з позиції створення довгострокових фінансових ресурсів у межах національної економіки;
- складноструктурований об'єкт дослідження, оскільки в межах ринку існує значна кількість інших сегментів, які формуються відповідно до специфічних рис страхування окремих видів ризиків, продажу страхових продуктів;
- важливу роль у функціонуванні ринку відіграють страхові посередники (брокери, агенти);
- стабільність функціонування ринку значною мірою забезпечується впровадженням складного механізму регулювання діяльності його учасників;
- у межах ринку прийнято виділяти три важливі його складові: ринок особистого страхування, ринок майнового страхування та ринок страхування відповідальності, у кожному з яких існують окремі сегменти;

- стабільність ринку залежить від значної кількості факторів, які впливають на формування попиту на різні типи страхових продуктів;
- вагому роль у функціонуванні ринку відіграє здатність страхових компаній правильно оцінювати потенційні ризики, формувати власні резерви для їх покриття;
- ринок швидко адаптується до нових реалій, нових ризиків, які виникають в межах національної економіки, фінансової системи країни [74; 75; 2].

Ринок інвестиційних послуг – сегмент ринку фінансових послуг, у просторі якого відбувається залучення, розміщення та управління інвестиційними ресурсами, тобто капіталом економічних суб'єктів, з метою отримання додаткових доходів від використання різних фінансових інструментів та для досягнення довгострокових стратегічних цілей. Зазначений ринок є середовищем, у якому взаємодіють між собою інвестори, тобто економічні суб'єкти, які мають у певний момент часу фінансові ресурси й бажання їх вкласти в діяльність інших економічних суб'єктів, яким необхідні такі ресурси для забезпечення подальшого власного розвитку, розширення виробничої діяльності, модернізації і т. ін.

Серед основних особливостей функціонування та розвитку ринку інвестиційних послуг доцільно виокремити такі:

- у межах ринку відбувається процес інвестиційного забезпечення потреб економічних суб'єктів у фінансових ресурсах для їхнього розвитку;
- більш вагому роль відіграють суб'єкти підприємницької діяльності, які є основними споживачами інвестиційних коштів і формують на них попит;
- важливу роль відіграють у розвитку ринку банківські установи, страхові компанії та інші фінансові установи, які мають здатність продукувати інвестиційні ресурси, особливо довгострокові фінансові кошти;
- ринок забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів у межах фінансової системи в найбільш ефективні сфери, галузі національного господарства, що забезпечує раціональне використання таких ресурсів;

- важливу роль у розвитку ринку відіграє наявність розвинутої інвестиційної інфраструктури;
- для ринку притаманним є високий рівень ризику та дохідності;
- важливу роль у функціонуванні ринку відіграють інформаційні ресурси, які впливають на ухвалення рішень інвесторами щодо використання коштів;
- ринок є досить вразливим до погіршення макроекономічної ситуації в країні, виникнення непередбачуваних політичних, соціальних загроз;
- розвиток ринку залежить також від загальної економічної ситуації в країні, місця країни в міжнародних рейтингах інвестиційної привабливості [77; 80; 81].

Ринок платіжних послуг – невід'ємна частина ринку фінансових послуг, у межах якої відбувається взаємодія між економічними суб'єктами з приводу організації та виконання переказу грошових коштів, здійснення оплати платежів між такими суб'єктами, що здійснюється через використання відповідної платіжної інфраструктури. Цей ринок є невід'ємною складовою функціонування фінансової системи будь-якої країни. Його учасниками є фактично всі суб'єкти господарювання, які функціонують у межах єдиного економічного простору, оскільки всі вони з урахуванням специфіки їхньої діяльності постійно здійснюють розрахунки, переказ грошових коштів, оплату товарів, послуг тощо. В Україні комерційні банки є монопольними фінансовими установами, які мають право відкривати рахунки економічним суб'єктам, здійснювати розрахункові операції між ними. У сучасних умовах використання цифрових технологій дає можливість іншим учасникам ринку фінансових послуг передусім IT-компаніям, FinTech виходити на такий ринок і надавати власні послуги клієнтам, конкуруючи з комерційними банками.

Специфічними рисами функціонування ринку платіжних послуг можна визначити такі:

- є невід'ємною складовою функціонування фінансової системи країни;

- ринок значним чином залежить від процесу цифрової трансформації, активного використання фінансовими установами цифрових технологій для здійснення платежів;
- важливу роль у розвитку відіграє наявність ефективної платіжної інфраструктури;
- ринок сприяє підвищенню транспарентності фінансових відносин у межах національної економіки;
- ринок регулюється законодавчими актами центральних банків, які значною мірою беруть участь у функціонуванні платіжної інфраструктури;
- не є основним джерелом формування доходів фінансових установ, оскільки рентабельність платіжних послуг є невисокою;
- у функціонуванні ринку важливу роль відіграють безпекові аспекти, формуються високі вимоги до підтримки безпечності платіжних операцій;
- ринок активно розвивається з урахуванням швидких темпів цифровізації ринку фінансових послуг і насамперед платіжної сфери, що супроводжується підвищеним рівнем віртуалізації платіжних послуг [218; 217].

Сьогодні ринок фінансових послуг трансформується та розвивається з урахуванням нових викликів, які впливають на діяльність як фінансових установ, так і їхніх клієнтів. Серед таких викликів можна виокремити такі.

1. Нестабільність ринків товарів капіталів, яка зумовлена торговими війнами, використанням санкцій, тарифів та інших інструментів захисту національних інтересів різними країнами, впливає і на функціонування фінансових установ, впливає на обіг фінансових ресурсів і вимагає адаптації фінансових установ до цих нових реалій.

2. Становлення цифрової економіки – цифровізація змінила формат функціонування сфери фінансових послуг, механізм взаємодії між фінансовими установами та їхніми клієнтами, сформовані бізнес-моделі функціонування таких установ. При цьому зазначені установи сьогодні виступають одними з драйверів активного використання цифрових технологій у своїй діяльності, що в підсумку позитивно впливає і на прискорення інноваційного розвитку економіки.

3. Виникнення нових гравців та нових вимог до діяльності фінансових установ, які пов'язані як із впровадженням цифрових технологій, так і зміною підходів до ведення фінансового бізнесу. На ринку фінансових послуг з'явилися нові гравці, а саме FinTech-компанії, інші суб'єкти, які отримали можливість надавати фінансові послуги, не будучи фінансовими установами. Це поступово змінило усталену модель функціонування ринку фінансових послуг, сприяло загостренню конкуренції між виробниками різних типів таких послуг.

4. Зміна регуляторних вимог до діяльності фінансових установ, що пов'язано із переглядом і розробкою нових правил та регламентів з урахуванням сучасних загроз цифровізації для стабільності функціонування фінансових установ, необхідності впроваджувати концепцію сталого розвитку в суспільстві й залучати банківські і небанківські фінансово-кредитні установи до цього процесу.

5. Створення нових ринків фінансових послуг, що пов'язано знову ж із процесом цифровізації фінансової сфери. Насамперед виникнення і активний розвиток криптовалют, цифрових грошей центральних банків сприяло формуванню нових напрямків роботи фінансових установ, дозволило значним чином залучити кошти інвесторів у всьому світі та сформувати новий імпульс до подальшої трансформації ринку фінансових послуг.

6. Зміна моделі споживання фінансових послуг, що обумовлюється зміною поколінь і збільшенням кількості клієнтів фінансових установ, для яких важливим є зручність, інноваційність, гнучкість у використанні фінансових послуг. Трансформація моделі фінансової поведінки супроводжується більш ризиковим підходом до використання власних фінансових ресурсів, меншою схильністю до здійснення довгострокових заощаджень.

Окреслені виклики сьогодні забезпечують постійну трансформацію ринку фінансових послуг, окремих його сегментів, компонентів, що відбувається відповідно до тих змін, які спостерігаються в економічній,

соціальної, політичній системі країни. Загалом ринок фінансових послуг виконує класичні функції, природа яких зумовлена передусім призначенням такого ринку, роллю, яка йому відводиться в підтримці економічної системи країни, забезпечення стабільності її фінансової системи.

До функцій зазначеного ринку прийнято відносити такі: перерозподільча, акумуляційна, трансформаційна, контрольна, стимулююча. Це найбільш чітко обґрунтовані функції зазначеного ринку. Проте сучасні трансформації в межах фінансової системи поступово створюють умови для формування нових функцій ринку фінансових послуг, роль яких поступово зростає, і вони вже стали невід'ємними складовими його стабільної роботи (рис. 1.2).

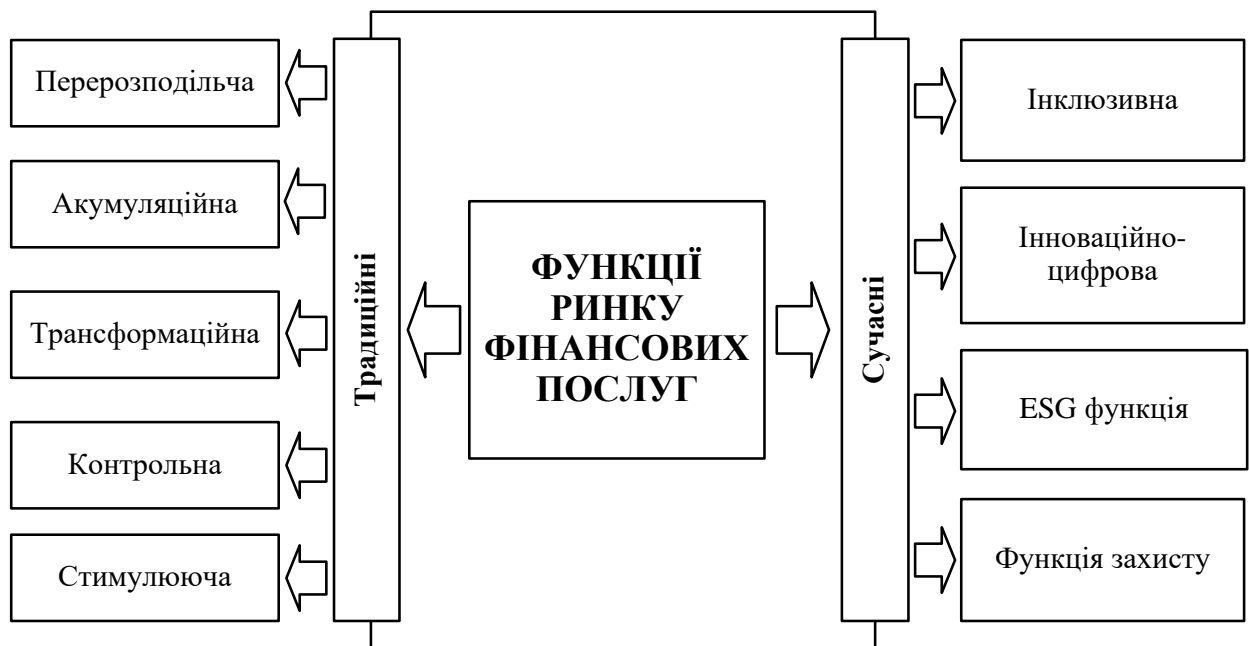

Рис. 1.2 – Функції ринку фінансових послуг

Джерело: складено автором на основі [49; 151; 198; 24; 86; 146].

Таким чином, до нових функцій ринку фінансових послуг, які формуються сьогодні з урахуванням тих змін у діяльності фінансових установ, які відбуваються через нестабільність, цифровізацію, високий рівень конкуренції та інші нові економічні трансформації, доцільно виокремити такі: інклюзивна, інноваційно-цифрова, ESG функція та функція захисту. Перелік

таких функцій може бути розширений, враховуючи багатоаспектний розвиток ринку фінансових послуг, активне залучення інформаційних технологій суб'єктами господарювання у свою роботу.

Розглянемо детальніше окреслені на рис. 1.3 функції ринку фінансових послуг. Їхній зміст розкрито в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Зміст функцій ринку фінансових послуг

Назва функції		Сутність функції
1		2
Традиційні	<i>Перерозподільча</i>	сутність функцій полягає в забезпеченні розподілу фінансових ресурсів між економічними суб'єктами, які мають їх надлишок і не використовують в певний період часу, та суб'єктами, що мають в них потребу для забезпечення власного розвитку. У результаті виконання цієї функції ринок фінансових послуг забезпечує більш ефективне використання таких коштів, оскільки вони в першу чергу витрачаються в тих галузях та сферах господарства, де їх застосування є більш доцільним, раціональним та ефективним;
	<i>Акумуляційна</i>	ринок фінансових послуг є тим простором, в межах якого відбувається формування фінансових ресурсів, які залучаються через використання сукупності інструментів фінансовими установами від економічних суб'єктів, а саме домогосподарств, підприємств, органів державної влади. Відповідно ринок стимулює концентрацію таких ресурсів у фінансовій системі, їхню мобілізацію для подальшого використання в кредитних та інвестиційних операціях;
	<i>Трансформаційна</i>	ринок фінансових послуг забезпечує трансформацію акумульованих фінансовими установами коштів економічних суб'єктів у кредитні та інвестиційні ресурси, що дозволяє зазначеним установам формувати власні доходи. Ця функція є однією з найбільш важливих з позиції підтримки економічного розвитку країни, забезпечення ефективного використання наявних в такій фінансовій системі тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання;
	<i>Стимулююча</i>	у межах ринку фінансових послуг формуються кредитні та інвестиційні ресурси, які використовуються фінансовими установами для отримання власних доходів шляхом надання їх у тимчасове користування іншим економічним суб'єктам. Наявність таких ресурсів в межах фінансової системи стимулює розвиток зазначених суб'єктів, підвищує рівень доступності зазначених ресурсів для їх залучення та раціонального використання. Це у свою чергу стимулює економічний розвиток країни й дозволяє забезпечити ефективну роботу фінансових установ;

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
	<i>Контрольна</i>	за допомогою регулювання відносин, які відбуваються між споживачами та виробниками фінансових послуг, відбувається нагляд за фінансовою поведінкою зазначених суб'єктів, підтримується належний рівень платіжної дисципліни, забезпечується підтримка стабільного функціонування фінансової системи. Впровадження дієвих механізмів нагляду за діяльністю фінансових установ дає можливість ефективно управляти системними фінансовими ризиками, вчасно їх виявляти та впроваджувати заходи для унеможливлення формування кризових ситуацій у функціонуванні ринку фінансових послуг, банківської системи країни. Ефективне виконання цієї функції забезпечує створення довірчих відносин між учасниками ринку фінансових послуг, що є головним для забезпечення його розвитку в довгостроковій перспективі;
Сучасні	<i>Інклюзивна</i>	ринок фінансових послуг в сучасних умовах сприяє підвищенню доступу фінансових послуг для різних верств населення, незалежно від території їх проживання, рівня доходу, інших чинників. Високий рівень цифровізації сфери фінансових послуг обумовлює зростання можливостей використання онлайн послуг фінансових установ економічними суб'єктами, що дозволяє залучати нових клієнтів, спрощує процес взаємодії з ними, стимулює до підвищення рівня цифрової, фінансової грамотності громадян.
	<i>Інноваційно-цифрова</i>	ринок фінансових послуг в сучасних умовах стає тим простором, в якому найшвидше відбувається процес цифровізації фінансових відносин, що реалізується через створення нових цифрових рішень, їх адаптації до діяльності фінансових установ, експорту для використання подібними установами як всередині країни, так і в інших країнах. Швидкий розвиток FinTech-рішень сьогодні стимулює інші галузі та сфери також долучатися до процесу цифровізації через використання нових цифрових інструментів для здійснення платежів, отримання кредитів та інших фінансових послуг;
	<i>ESG функція</i>	у межах ринку фінансових послуг сьогодні відбуваються процеси створення нових фінансових продуктів, які спрямовані на підтримку впровадження моделі сталого розвитку, поєднують у собі соціальну, екологічну, економічну компоненту, що дає змогу забезпечити необхідними фінансовими ресурсами реалізацію зазначеної моделі, підтримати більш ефективне використання таких ресурсів, підвищити соціальну відповідальність фінансових установ, зменшити рівень екологічних, соціальних ризиків, стимулювати перехід інших економічних суб'єктів до такої моделі функціонування;

Закінчення таблиці 1.3

1	2	3
	<i>Функція захисту</i>	у сучасних умовах ринок фінансових послуг починає відігравати важливу роль у побудові дієвих систем кіберзахисту економічних суб'єктів через активне долучення фінансових установ до розробки, впровадження нових цифрових рішень для підтримки належного рівня такого захисту. Зазначені установи інвестують значні ресурси у створення таких рішень, їх апробацію, оскільки це відіграє ключову роль у підтримці їх репутації, довіри до їхньої діяльності і загалом конкурентоспроможності.

Джерело складено автором на основі [151; 198; 142; 153; 76; 182].

Отже, окреслені в таблиці 1.3 функції ринку фінансових послуг лише підтверджують те, що такий ринок сьогодні трансформується відповідно до сучасних викликів для функціонування різних типів фінансових установ. Відповідно це означає, що зростає роль такого ринку в розвитку соціальної, економічної системи суспільства, підвищення важливості діяльності фінансових установ у реалізації екологічних, соціальних проєктів, підтримці процесу становлення цифрової економіки.

Таким чином, у межах поточного підрозділу дисертації поглиблено теоретичні положення щодо функціонування та розвитку ринку фінансових послуг. З'ясовано, що такий ринок є невід'ємною частиною фінансової системи. Розглянуто його структурну модель та з'ясовано, що окреслений ринок є багатосегментованим та складноструктурованим об'єктом пізнання. Визначено основні його сегменти та встановлено, що кожний із них функціонує з притаманними йому особливостями, специфічними рисами формування попиту, пропозиції та ціни на фінансові ресурси.

Також визначено основні виклики, які сьогодні існують перед фінансовими установами та їхніми клієнтами у сфері використання фінансових послуг, встановлено, що важливу роль у розвитку ринку фінансових послуг відіграє ефективне функціонування його інфраструктури. Сутність такої інфраструктури, її роль у забезпеченні стабільної роботи зазначеного ринку буде розглянуто в наступному підрозділі дисертації.

1.2. Категоріальний простір дослідження сутності інфраструктури ринку фінансових послуг

У межах ринку фінансових послуг формуються фінансові відносини, розвиток яких призводить до створення кредитних, інвестиційних коштів. Цей ринок переважно має здатність відображати основні тенденції та процеси, які відбуваються у функціонуванні загалом фінансової системи країни. Будь-які несприятливі події, кризові ситуації в реальному секторі економіки супроводжуються значним ускладненням розвитку ринку фінансових послуг. При цьому значна кількість криз, деструктивних процесів, як засвідчує історія, формувалися і в межах такого ринку, що призводило до дуже складних економічних наслідків. Після таких криз окремі країни досить тривалий час відновлювали докризовий економічний розвиток. Окреслене підтверджує той факт, що розвиток ринку фінансових послуг є одним зі стратегічних завдань у будь-якій країні, і саме тому регулюванню діяльності фінансових установ, їх відносин з клієнтами приділяється вагома увага органами державної влади.

Створення умов для ефективного розвитку всіх суб'єктів ринку фінансових послуг є важливим з позиції формування фінансової бази для забезпечення економічного розвитку й передусім суб'єктів господарювання, які виступають клієнтами фінансових установ. Саме тому пошук нових напрямів, підтримка функціонуючих підсистем, процесів, які спрямовані на забезпечення розвитку зазначеного ринку є актуальним і важливим у контексті реалізації національної стратегії економічного та соціального розвитку держави. Відповідно, інфраструктура серед таких підсистем відіграє одну з ключових ролей. Вона відіграє важливу роль у забезпеченні стабільного розвитку ринку фінансових послуг, стимулюванні господарської діяльності фінансових установ, формуванні належного рівня попиту, пропозиції фінансових послуг. Наявність розвинутої інфраструктури ринку фінансових послуг, як засвідчує практика функціонування такого ринку в розвинутих країнах, є невід'ємною складовою забезпечення позитивних

трансформаційних процесів у його межах і загалом у фінансовій системі країни. Окреслене актуалізує питання поглиблення теоретичних положень формування та функціонування інфраструктури ринку фінансових послуг з метою активізації розвитку такої інфраструктури. Ці питання будуть розглянуті в межах поточного підрозділу дисертації.

Інфраструктура є невід'ємною складовою функціонування національної економіки будь-якої країни. Вона являє собою складну систему інфраструктурних підсистем, елементів, суб'єктів, які функціонують з метою підтримки розвитку різних типів відносин у суспільстві. Значною мірою такі елементи часто можна самотійно розглядати як складні системи, комплекси, що є обов'язковими компонентами сучасної моделі економічного розвитку. Інфраструктура притаманна всім економічним системам, незалежно від їхніх типів, складності внутрішньої структури. Будь-яка з окреслених систем потребує підтримки зовнішніх компонентів, які об'єктивно є необхідними для забезпечення їхнього розвитку, удосконалення, модернізації [51; 63]. Ринок фінансових послуг також розвивається значною мірою завдяки наявності відповідної інфраструктури, яка дозволяє формувати фінансові відносини в межах такого ринку між його основними суб'єктами, стимулювати їхній розвиток, трансформацію відповідно до тих змін, які відбуваються в зовнішньому стосовно такого ринку середовищі.

Розпочнемо дослідження інфраструктури ринку фінансових послуг з обґрунтування категоріального простору проведення такого дослідження (додаток А). З початку розглянемо сутність дефініції «інфраструктура», далі конкретизуємо зміст категорії «економічна інфраструктура», дослідимо сутність «ринкової» та «фінансової» інфраструктури. Це дозволить більш чітко визначити сутність категорії «інфраструктура ринку фінансових послуг», обґрунтувати функції такої інфраструктури та особливості її формування, функціонування в сучасному економічному просторі держави [50].

Термін “інфраструктура” походить від латинського “infra” – під, нижче та “structure” – будова, розташування. Зустрічаються різні тлумачення терміну “інфраструктура”: фундамент будівлі (походження від будівництва); комплекс споруд, комунікацій (походження від військової справи), що забезпечує діяльність; у значенні “за межами будови” [29, с. 60].

У таблиці 1.4 представлено наукові концепції щодо розгляду сутності категорії «інфраструктури». Цю категорію використовують сьогодні в більшості відомих наук. Особливо вагому увагу вивченню ролі інфраструктури в розвитку різних об'єктів почали приділяти при активному використанні системного підходу до розгляду таких об'єктів, їхніх компонентів, структурної побудови. Тобто стало більш чітко з наукового погляду зрозумілим, що є дійсно об'єктом дослідження, а які елементи тільки формують сприятливі умови для його функціонування, тобто сприяють розвитку такого об'єкта, але не включені до його структури.

Таблиця 1.4

Трактування сутності категорії «інфраструктура»

Трактування дефініції	Джерело
1	2
<i>Інфраструктура</i> – підструктура, частина структури системи, що знаходиться під структурою, але пов'язана з нею і їй належить.	[30, с. 61]
<i>Інфраструктура</i> – сукупність специфічних форм, методів і процесів, а також різноманітних споруд та комунікацій, що забезпечують загальні умови й нормальне функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших галузей життєдіяльності суспільства, його відтворення і розвиток	[67]
<i>Інфраструктура</i> – сукупність елементів, які забезпечують безперебійне функціонування взаємозв'язків об'єктів і суб'єктів даної системи; інфраструктура як певна підсистема в іншій системі покликана забезпечити діяльність взаємозв'язків між елементами власне системи, до яких належать її об'єкти і суб'єкти, та певним чином регулювати, впорядковуючи взаємодію всіх елементів.	[78, с. 303]
<i>Інфраструктура</i> – це сукупність складових частин якого-небудь об'єкта, які мають підпорядкований допоміжний характер та забезпечують умови для нормальної діяльності об'єкта загалом.	[103, с. 455]
<i>Інфраструктура</i> – комплекс взаємопов'язаних обслуговуючих структур, які складають та/або забезпечують основу для вирішення проблеми (завдання).	[109]

1	2
<i>Інфраструктура</i> – сукупність взаємопов’язаних елементів, що виконують певні функції, мають обслуговуючий та забезпечувальний характер щодо функціонування об’єктів і суб’єктів даної системи.	[17]
<i>Інфраструктура</i> – це сукупність елементів, що забезпечують безперебійне функціонування об’єктів і суб’єктів певної відносно самостійної автономної системи й оптимізують їх взаємодію	[23, с. 29]
<i>Інфраструктура</i> – це комплекс взаємопов’язаних структур чи об’єктів обслуговування, які становлять основу функціонування системи й забезпечують її діяльність	[227, с. 290]

Джерело: систематизовано авторами.

Згідно з даними таблиці 1.4 цілком зрозуміло, що більшість представлених концепцій щодо розгляду сутності категорії «інфраструктура» сформульовані, як зазначалося, через використання методології системного підходу, тобто в процесі обґрунтування змісту такої категорії як певної сукупності елементів, структур, механізмів та складових. Під інфраструктурою розуміють сукупність елементів, підсистем, які утворені або самостійно сформувалися з метою підтримки розвитку конкретних систем, суб’єктів та різних об’єктів. Цю категорію використовують у різних науках.

Найчастіше поняття «інфраструктури» розглядається в контексті проведення досліджень саме господарських систем. Це насамперед пов’язано з тим, що інфраструктура є одним із базових компонентів, об’єктивно необхідним, для розвитку всіх без винятку економічних систем, суб’єктів, простору формування різних типів господарських відносин. При цьому значна кількість науковців не використовують, наприклад, категорії «економічна інфраструктура», «інфраструктура національного господарства» при дослідженні інфраструктури саме з економічного погляду. Наприклад, О. М. Лук’янчук, Д. В. Волкова зауважують, що «інфраструктура – це комплексний і безперервний взаємозв’язок галузей, різних видів діяльності, матеріально-технічної та інформаційної баз для досягнення сталого розвитку національної економіки країни» [96, с. 22]. Проте цілком зрозуміло, що «інфраструктура» є універсальною категорією, яка використовується в різних

науках. Однак саме в економіці проведено найбільше досліджень у частині обґрунтування цієї дефініції та її ролі в розвитку господарських систем.

Розглянемо ще декілька прикладів обґрунтування сутності категорії «інфраструктура» з позиції дослідження умов розвитку економічних систем (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

*Наукові підходи до розгляду сутності категорії «інфраструктура»
в контексті дослідження економічних систем*

Зміст	Автор, джерело
Інфраструктура – сукупність елементів (інститутів, установ, організацій, технологій, норм, систем), що забезпечують, регулюють та створюють умови для нормального, безперебійного, багаторівневого функціонування господарських взаємозв'язків та взаємодії об'єктів та суб'єктів ринкової економіки та руху товарно-грошових потоків.	Рекуненко І. І. [145, с. 61]
Інфраструктура є обов'язковим компонентом будь-якої цілісної економічної системи. Найістотнішою її ознакою є її роль у створенні загальних передумов відтворювального процесу, загальних умов зростання суспільного виробництва й прогресу. Розгляд виробничих відносин з погляду відносин власності в найзагальнішому вигляді дає уявлення про економічну природу інфраструктури. З погляду матеріально-речовинного змісту інфраструктура відображає продуктивні сили, а з погляду суспільної форми – виробничі відносини.	Тімарцев О. Ю. [176, с. 62-63]
Інфраструктура є сектором економіки загального призначення, тобто її елементи можуть в рівній мірі використовуватись всіма суб'єктами ринкових відносин: від підприємств малого бізнесу до транснаціональних корпорацій будь-якої галузевої належності й виду діяльності, а також державних інституцій.	Бойчик І. М. [10, с. 37]
Інфраструктура – сукупність галузей та видів діяльності, що обслуговують як виробничу, так і невиробничу сфери економіки (транспорт, зв'язок, комунальне господарство, загальна і професійна освіта, охорона здоров'я тощо).	Економічна енциклопедія [54]
Інфраструктура в теорії ринку позначає комплекс ринкових інститутів, що забезпечують взаємозв'язок основних макроекономічних потоків; інфраструктура – це комплекс галузей господарства, що обслуговують виробництво.	Гуменюк О. О. [31, с. 56]
Інфраструктура – це органічна й упорядкована єдність взаємопов'язаних структурних складників, здатна забезпечити в реальній дійсності та в перспективі безперебійне функціонування взаємозв'язків суб'єктів і об'єктів соціально-економічної системи та через виконання певних функцій включатися в забезпечення суспільного розвитку.	Чуницька І. І. [186, с. 252]
Інфраструктура є базисною умовою формування структури економічної системи та забезпечення її стабільного функціонування й розвитку; інфраструктурі економіки притаманна певна дуальність, яка виявляється в тому, що вона одночасно є як складовою національної економіки, так і основною детермінантою створення необхідного інституційного середовища для її функціонування як цілісної, цілеорієнтованої, збалансованої системи.	Васін А. [18, с. 49]

Джерело: складено автором.

Отже, можемо констатувати різні підходи до дослідження сутності категорії «інфраструктури» навіть з економічного погляду, що підтверджує складність цієї дефініції та багатогранність тих господарських відносин, які ця категорія описує. Зазначимо, що загалом в наукових економічних дослідженнях питанням ролі інфраструктури в розвитку реального сектору економіки, конкретних галузей, сфер національного господарства країни приділяється досить вагома увага. Велика кількість досліджень були проведені в напрямку обґрунтування сутності й особливостей формування і функціонування інфраструктури для розвитку регіональних економічних систем [17; 3; 6; 82], окремих галузей та сфер національного господарства [33; 38; 58; 72; 73; 82; 89; 92; 179]. Результати таких досліджень у сукупності становлять значний масив теоретичних, методологічних, прикладних положень розвитку інфраструктури національної економіки.

Підвищена зацікавленість науковців до аналізу ролі інфраструктури в розвитку економічних систем у підсумку призвела до формування нової категорії – «економічна інфраструктура». Така інфраструктура в розумінні вчених безпосередньо пов'язана із функціонуванням економічних систем, є невід'ємною складовою процесу стимулювання розвитку таких систем, їх трансформації, модернізації відповідно до нових викликів, які формуються і виникають у суспільстві.

Економічна інфраструктура за своїм змістом з наукового погляду є складним поняттям, оскільки відображає сукупність відносин, які виникають між значною кількістю елементів, підсистем, об'єктів та окремими господарськими системами.

Розглянемо декілька підходів науковців до визначення змісту дефініції «економічна інфраструктура»:

1) економічна інфраструктура – сукупність підприємств, організацій, установ, об'єктів, споруд, доріг тощо, що є загальною матеріальною основою ефективного функціонування економіки [68];

2) економічна інфраструктура – є окремою підсистемою господарського комплексу, що за рахунок зниження трансакційних витрат забезпечує ефективність виробництва, розподілу, обміну та споживання, а також регулює відносини між об'єктами і суб'єктами управління [29, с. 63];

3) економічна інфраструктура регіону – сукупність певних інституцій, що функціонують з метою створення сприятливих умов розвитку регіону шляхом здійснення специфічних функцій, що об'єднують та забезпечують ефективне функціонування галузей економіки, сприяють їхній стабілізації та збалансованому розвитку, впливають на підвищення ефективності процесів товарного і грошового обігу, надають суб'єктам господарювання комплекс ринкових послуг [33, с. 123];

4) економічна інфраструктура – комплекс галузей і сфер діяльності, що забезпечують умови для функціонування економіки та життєзабезпеченості держави: основні та виробничі фонди, технічний, транспортний і енергетичний потенціал, природні ресурси. Включає в себе фінансові інституції, зв'язок, систему матеріального постачання, маркетингові, консалтингові служби, систему підготовки та підвищення кваліфікації кадрів [168].

Серед специфічних рис економічної інфраструктури як невіддільної складової функціонування національного господарства можна виокремити такі:

- являє собою складну сукупність галузей, інститутів механізмів, які забезпечують у комплексі функціонування національного господарства, окремих його сфер;

- виступає обов'язковою умовою основних економічних процесів, а саме: виробництва, розподілу, обміну та споживання, забезпеченню ефективності їх здійснення;

- не формує нову вартість, але створює умови для її формування у процесі функціонування економічних суб'єктів;

- унікальна для кожної зі сфер, галузей національної економіки, що пов'язано зі специфікою господарської діяльності, яку здійснюють суб'єкти в межах таких галузей;
- сприяє ефективній взаємодії виробничої і невиробничої сфери національного господарства;
- невід'ємна складова забезпечення умов для прискореного економічного розвитку, формує мультиплікативні імпульси для стимулювання такого розвитку;
- відіграє важливу роль не лише в економічному розвитку держави, але й у забезпеченні її соціального розвитку;
- розвиток інфраструктури вимагає значних фінансових ресурсів, залучення приватного капіталу, поєднання різних форм фінансування інфраструктурних об'єктів;
- розвиток такої інфраструктури є невід'ємною складовою впровадження національної економічної стратегії та державної регуляторної політики;
- змінюється постійно відповідно до нових викликів розвитку національного господарства, нових можливостей та імпульсів, які формуються у світовій економіці та через використання внутрішнього економічного потенціалу держави;
- важлива для формування сприятливих умов розвитку всіх без винятку економічних суб'єктів та ін.

Інфраструктура ринку фінансових послуг звичайно є окремим елементом системи економічної інфраструктури в межах національного господарства будь-якої країни, а її функціонування зумовлено особливостями розвитку саме ринку фінансових послуг, процесом формування фінансових відносин у його межах. При цьому така інфраструктура у своєму функціонуванні визначається загальними умовами розвитку ринкової та фінансової інфраструктури в країні. Проведемо дослідження сутності цих видів інфраструктури [164; 203;].

Розвиток ринку фінансових послуг як цілісного ринку, на якому відбувається взаємодія між споживачами та виробниками фінансових послуг,

формується попит і пропозиція, може відбуватися лише через функціонування відповідних інфраструктурних елементів. Такі елементи є невід’ємною складовою ринкової інфраструктури країни. На рис. 1.3 окреслено окремі концепції дослідження її змісту.

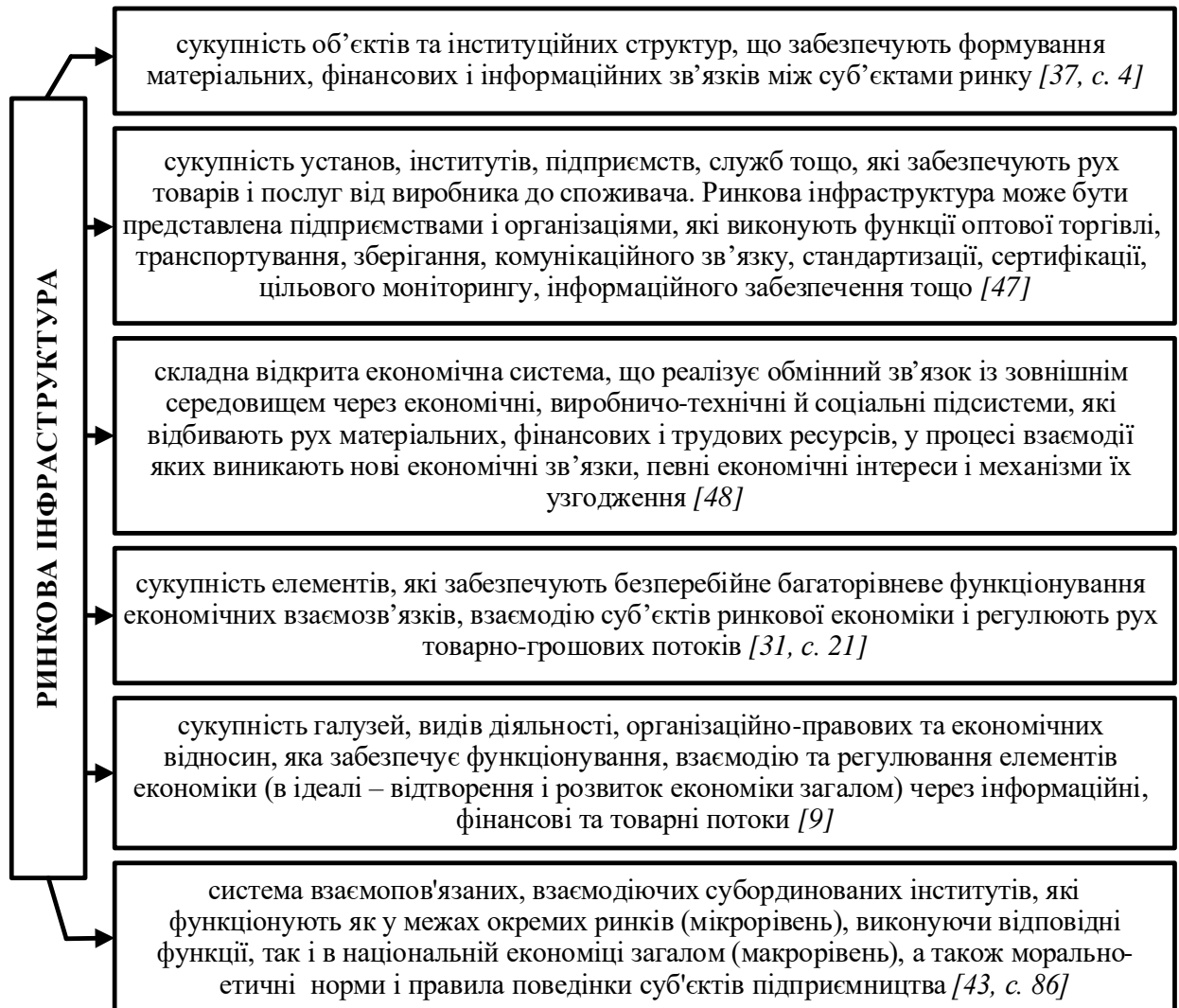

Рис. 1.3 – Концепції дослідження сутності ринкової інфраструктури

Джерело: складено автором.

Таким чином, серед основних змістовних ознак саме ринкової інфраструктури як цілісного об'єкта дослідження та невід'ємної частини економічної інфраструктури можна виокремити такі:

– створена та функціонує насамперед з метою підтримки процесу формування відносин між економічними суб'єктами в процесі купівлі-продажу товарів, продукції, сировини та використання фінансових ресурсів;

- являє собою сукупність установ, інституцій, функціонування яких спрямоване на підтримку розвитку ринкових відносин у межах національної економіки;
- функціонує через використання значного масиву інформації про суб'єктів ринку, їхній фінансовий та економічний розвиток;
- являє собою сукупність економічних суб'єктів, які можуть значним чином відрізнятися між собою специфікою господарської діяльності, проте їхнє функціонування спрямоване на підтримку взаємодії між постачальниками, виробниками матеріальних ресурсів, створення та використанням відповідних послуг;
- взаємопов'язана з функціонуванням соціальної інфраструктури, іншими компонентами загальної інфраструктури національної економіки;
- є важливою умовою, елементом забезпечення конкурентного простору між виробниками, споживачами товарів, послуг, що є особливо важливим для забезпечення ефективного використання наявних в межах національної економіки фінансових ресурсів;
- володіє значним внутрішнім потенціалом до самоорганізації, створення необхідних інституцій, які мають здатність підтримувати функціонування виробничих, невиробничих економічних суб'єктів, їхній розвиток на світових та внутрішньому ринках;
- відіграє ключову роль в адаптивних процесах, які пов'язані з високим рівнем адаптації суб'єктів господарювання до зміни ринкової кон'юнктури, цін на товари, сировину, капітал, економічної ситуації в країні, оскільки ринки можуть дуже швидко реагувати на такі зміни;
- швидко розвивається відповідно до нових технологічних, інформаційних можливостей, і тим самим формує сприятливі умови до такого ж розвитку інших економічних суб'єктів на різних ринках товарів, продукції, послуг і капіталу;

– ефективний розвиток ринкової інфраструктури сприяє економічному розвитку, інтеграції національної економіки до світової економіки, залученню іноземних інвестицій та ін. [16; 27; 68; 119; 174].

Розвиток ринкової інфраструктури не можливий без наявності відповідних фінансових ресурсів, їх ефективного обігу в системі національної економіки. Формування таких ресурсів відбувається зокрема й за допомогою ефективного функціонування саме фінансової інфраструктури. З теоретичного погляду виокремити різницю між ринковою, фінансовою інфраструктурою дуже складно, оскільки всі інфраструктурні суб'єкти, підсистеми досить тісно взаємодіють між собою, з іншими економічними системами, формуючи складну структуру економічних та фінансових відносин. Фінансова інфраструктура відображає взаємозв'язок і взаємозалежність між економікою та фінансами. Така забезпечувальна сутність і роль фінансів характеризують їх як елемент економічної інфраструктури, що являє собою комплекс галузей, установ та механізмів, що забезпечують функціонування економіки [230, с. 15].

Підкреслимо, що в науковий вжиток дефініція «фінансова інфраструктура» була введена саме в той момент (кінець XX – початок XXI ст.), коли інституції, явища та процеси, які вона характеризує, набули настільки масштабних змін, що використання іншого поняттєвого апарату для їх визначення вбачалося б некоректним і недоречним. Стрімке кількісне нарощування фінансових операцій та угод, слабко контрольоване зростання фінансових ринків, і в підсумку – формування фінансової економіки, і стали приводом для наукових пошуків у цій царині й виділення такого поняття, як «фінансова інфраструктура» [166, с. 10].

На рис. 1.4 відображено окремі наукові підходи до розуміння змісту категорії «фінансова інфраструктура».

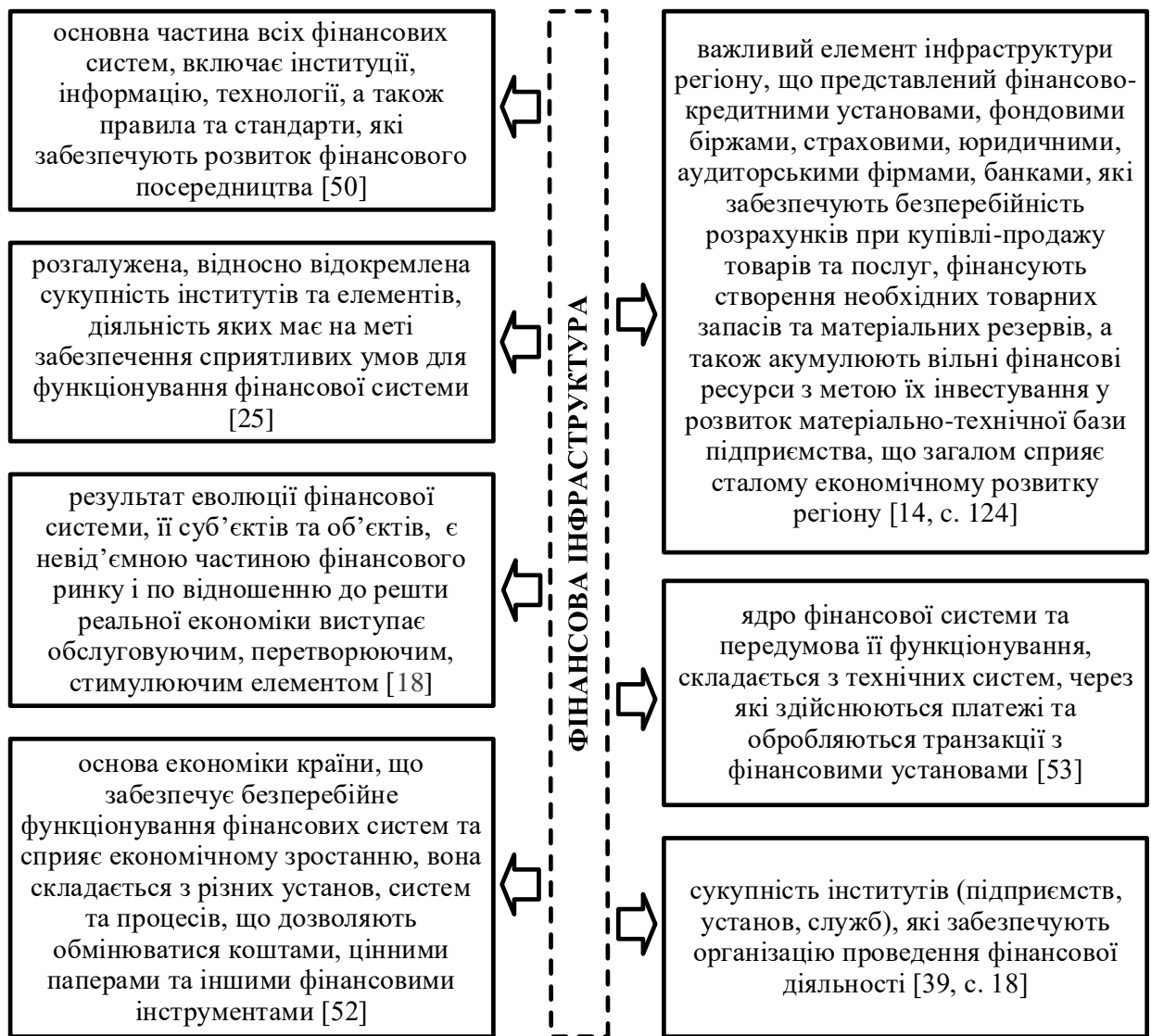

Рис. 1.4 – Концептуальні підходи до дослідження сутності дефініції
«фінансова інфраструктура»

Джерело: складено автором.

Серед особливостей формування та функціонування фінансової інфраструктури в межах національної економіки можна виокремити такі:

- відіграє ключову роль в економічному розвитку країни, оскільки сприяє процесам розподілу фінансових ресурсів у межах фінансової системи країни;
- обов'язкова умова функціонування фінансової системи;
- бере активну участь у формуванні довірчих відносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами;

- важлива для розвитку системи публічних фінансів, функціонування фінансового ринку, міжнародних фінансів;
- розвиток її досить сильно залежить від макрофінансової ситуації в країні, змін у функціонуванні національної економіки;
- розвиток впливає на ефективність функціонування фінансових посередників та їхню спроможність правильно оцінювати власні фінансові ризики, що у підсумку впливає на процес управління системними ризиками в межах фінансової системи;
- найбільш важливу роль у розвитку відіграють фінансові установи та інші інститути, які приймають активну роль у процесі руху фінансових ресурсів між економічними суб'єктами;
- забезпечує взаємозв'язок між основними компонентами фінансової системи та окремими їхніми елементами;
- важливу роль у її функціонуванні відіграють формальні, неформальні інститути та інституції, частина з яких формується складним еволюційним шляхом;
- пов'язана із функціонуванням інших компонентів системи інфраструктури національної економіки;
- відіграє ключову роль у захисті прав власників фінансових ресурсів, фінансових установ, які ці ресурси використовують з метою отримання доходів та ін. [61; 150; 155; 166; 175; 205].

Враховуючи отримані наукові результати дослідження сутності категорій «ринкова інфраструктура», «фінансова інфраструктура», визначення особливостей їхнього формування і функціонування як складних систем, розглянемо сутність та специфічні риси існування в межах ринку фінансових послуг відповідної системи інфраструктурного забезпечення, яка стимулює розвиток такого ринку, підтримує роботу фінансових установ.

Ринок фінансових послуг можна розглядати як сукупність економічних відносин, що відбуваються між суб'єктами господарювання, окремі з яких формують попит на фінансові послуги з метою задоволення власних потреб, а

інші – пропозицію таких послуг через здійснення законодавчо регламентованої діяльності з метою задоволення попиту на фінансові послуги та отримання власної вигоди. При цьому зазначені відносини не можуть розвиватися без необхідної для цього інфраструктури, відповідного забезпечення, що стимулює функціонування фінансових установ, дає можливість їм здійснювати свою господарську діяльність.

Інфраструктура ринку фінансових послуг є невід’ємною складовою ринкової інфраструктури, оскільки покликана сприяти розвитку ринкових відносин в межах фінансового простору. З іншого боку, інфраструктура ринку фінансових послуг є невіддільною частиною фінансової інфраструктури, яка сприяє розвитку фінансової системи, частиною якої є зазначений ринок. Окреслене й ускладнює дослідження сутності інфраструктури ринку фінансових послуг як цілісної системи, єдиної сукупності елементів, які функціонують у просторі формування фінансових відносин.

У науковій літературі питанням дослідження сутності, особливостей функціонування інфраструктури ринку фінансових послуг приділяється незначна увага [64; 66; 87; 108; 116]. Традиційно склалося, що більшість науковців досліджують насамперед зміст «інфраструктури фінансового ринку», простору, де відбувається обіг фінансових ресурсів. Інфраструктура ринку фінансових послуг є складовою і інфраструктури фінансового ринку, проте їй притаманні власні риси, які зумовлені специфікою фінансової послуги, особливостями її продажу та використання. Проаналізуємо наявні підходи до дослідження сутності категорії «інфраструктури фінансового ринку» (табл. 1.6).

Зазначимо, що досить часто вчені в контексті дослідження інфраструктури фінансового ринку, її сутності та типів об’єктів, які можна до неї віднести, проводять аналіз інших, тісно пов’язаних за економічним змістом понять, а саме: інфраструктура ринку капіталу, інфраструктура фондового ринку, інфраструктура ринку цінних паперів та ін.

*Підходи до розгляду сутності категорії
«інфраструктура фінансового ринку»*

Трактування дефініції	Джерело
Інфраструктура фінансового ринку – сукупність елементів (інститутів, установ, організацій, технологій, норм, систем, індикаторів), що забезпечують, регулюють та створюють умови для нормального, безперебійного, багаторівневого (міжнародного, національного та регіонального) функціонування фінансового ринку та взаємодії його суб'єктів на основі купівлі-продажу фінансових активів.	[144, с. 43]
Інфраструктура фінансового ринку – підсистема ринкової інфраструктури, багатостороння система інституцій, діяльність яких спрямована на встановлення спільних правил і процедур для всіх учасників ринку, технічне забезпечення і спеціальні практики менеджменту ризиків.	[23, с. 32]
Інфраструктура фінансового ринку – це сукупність інститутів і організацій, науково-методичних і кадрових елементів, що забезпечує безперервну, прозору й надійну основу функціонування фінансового ринку в його динамічному розвитку, а також організує переміщення й розподіл потоків капіталів між секторами, суб'єктами й об'єктами ринку.	[17]
Інфраструктура фінансового ринку – органічна й упорядкована єдність взаємопов'язаних структурних складників, здатна забезпечити в реальній дійсності та в перспективі безперебійне функціонування взаємозв'язків суб'єктів і об'єктів фінансового ринку та через виконання певних функцій реалізацію його власних закономірностей і позитивний вплив на соціально-економічну динаміку.	[186, с. 252]
Інфраструктура ринку цінних паперів – це система установ і організацій, які забезпечують функціонування взаємозв'язків між інвесторами та емітентами на ринку цінних паперів; оптимізує рух фінансових потоків і має забезпечувальний характер щодо економіки країни	[28, с. 18]

Джерело: систематизовано автором.

Враховуючи результати аналізу різних концепцій розгляду дефініції «інфраструктура фінансового ринку», наведений вище підхід до розуміння сутності категорії «ринок фінансових послуг», виокремимо окремі підходи до визначення змісту категорії «інфраструктура ринку фінансових послуг» та, розглянемо їхній зміст.

Системний підхід – дослідження інфраструктури ринку фінансових послуг як окремої складної системи, яка поєднує в собі всі суб'єкти, підсистеми, компоненти, які використовуються для створення сприятливих умов для формування, трансформації фінансових відносин у межах зазначеного ринку. Дослідження ринку фінансових послуг з позиції

системного підходу має значну кількість переваг, основна з яких полягає в тому, що в процесі аналізу можна чітко визначити структурний склад зазначеної інфраструктури, описати взаємозв'язок її основних елементів, роль у функціонуванні як самої системи інфраструктури ринку фінансових послуг, так і в роботі такого ринку та окремих його сегментів.

Функціональний підхід – інфраструктура ринку фінансових послуг розглядається через призму тих функцій, які вона виконує. Використання цього підходу дає змогу акцентувати увагу не на елементах, з яких така структура складається, а на її призначенні, особливостях функціонування, ролі в розвитку ринку фінансових послуг, окремих його сегментів суб'єктів.

Суб'єктний підхід полягає в дослідженні інфраструктури ринку фінансових послуг як сукупності суб'єктів, тобто економічних агентів, установ, які надають великий спектр різних послуг фінансовим установам, органам державної влади та іншим організаціями, що залучені до процесу формування сприятливих умов для розвитку ринку фінансових послуг. У межах цього підходу аналізуються особливості роботи окремих типів складових інфраструктури ринку фінансових послуг без глибокого вивчення їх взаємозв'язків.

Інституційний підхід – інфраструктуру ринку фінансових послуг розглядають як сукупність окремих інституцій та інститутів, які сформувалися в межах фінансової системи еволюційним та революційним способом, визначають стан інституціонального середовища, у якому взаємодіють фінансові установи та їхні клієнти. Важливість використання інституційного підходу до розгляду інфраструктури ринків фінансових послуг дає змогу встановити ті формальні і неформальні інститути, функціонування яких необхідно регламентувати, здійснювати вплив на процес формування таких інститутів та інституцій з метою унеможливлення їхнього деструктивного впливу на функціонування фінансових установ.

Екосистемний підхід – інфраструктура ринку фінансових послуг розглядається як цілісна екосистема, у межах якої поєднуються цифрові технології, кадрове забезпечення, регуляторні органи, фінансові установи,

окремі інститути та інші суб'єкти, які долучені до формування і підтримки такої екосистеми, її розвитку з урахуванням сучасних технологічних можливостей та тих потреб, які формуються клієнтами фінансових установ та самими банками, небанківськими фінансово-кредитними установами. У межах екосистемного підходу основна увага приділяється забезпеченню ефективної взаємодії між різними суб'єктами інфраструктури ринку фінансових, поєднання їхніх можливостей для отримання найкращих результатів для регулювання і розвитку відносин між фінансовими установами та споживачами фінансових послуг.

Отже, враховуючи аналіз вищевикреслених наукових підходів до розгляду сутності категорії «інфраструктура ринку фінансових послуг», можемо запропонувати розглядати таку інфраструктуру як *сукупність суб'єктів, компонентів, процесів і механізмів, які в сукупності створюють сприятливі умови для формування та розвитку відносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами у процесі використання і надання фінансових послуг, тобто результатів нематеріальної взаємодії між зазначеними суб'єктами під час руху фінансових відносин між ними на взаємовигідних умовах.*

Обґрунтуємо також специфічні риси інфраструктури ринку фінансових послуг, враховуючи специфічні риси формування фінансових відносин між економічними суб'єктами в межах цього ринку. Серед них доцільно виокремити такі:

- узагальнене, збірне поняття, яке відображає сукупність відносин, які відбуваються між основними суб'єктами ринку фінансових послуг та іншими установами, організаціями, які створені для стимулювання взаємовідносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами, їх регламентації;

- система, яка складається зі значної кількості інфраструктурних підсистем, окремих компонентів і суб'єктів, котрі в комплексі формують простір для розвитку відносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами, дають змогу пропонувати різні види фінансових послуг, забезпечувати ефективність їх надання та зручність використання

домогосподарствами, суб'єктами підприємницької діяльності та іншими економічними суб'єктами;

- важлива і невід'ємна складова інфраструктури фінансового ринку, відповідно фінансової інфраструктури, ринкової інфраструктури та системи економічної інфраструктури;

- елемент регуляторної політики центральних банків та інших органів державної влади, оскільки через використання відповідних механізмів ці державні інституції мають змогу впливати на відносини між фінансовими установами та їхніми клієнтами. Інституційна інфраструктура є невід'ємною складовою системи інфраструктури ринку фінансових послуг;

- залежить від загального розвитку національної економіки, політичної, соціальної стабільності в країні, макрофінансових показників;

- необхідна складова функціонування фінансової системи, відіграє ключову роль у підтримці процесів формування попиту, пропозиції на ринку фінансових послуг, формування ринкової ціни на фінансові ресурси;

- сприяє цифровізації фінансового простору, у якому взаємодіють економічні суб'єкти в процесі створення, використання фінансових послуг, що позитивно впливає на загальний процес цифрової трансформації ринку фінансових послуг;

- система, яка складається з різних економічних суб'єктів, кожний з яких посідає своє місце в системі інфраструктури ринку фінансових послуг, надає специфічні послуги фінансовим установам або їхнім клієнтам і тим самим підтримує процес розвитку зазначеного ринку;

- складність компонентного складу вимагає розробки відповідного інституційного забезпечення для підтримки функціонування кожного з окремих компонентів, суб'єктів, які залучені до формування сприятливих умов для розвитку ринку фінансових послуг;

- постійно перебуває в динамічному розвитку, трансформації, оскільки велика кількість різних суб'єктів, які складають таку інфраструктуру й дозволяють її розглядати як цілісний об'єкт дослідження, постійно

змінюються, впроваджують інноваційні методи підвищення власної ефективності, створюють нові види послуг, що в підсумку формує нові сегменти ринку фінансових послуг та імпульси до подальшого його розвитку;

- може розвиватися також з урахуванням наявності власної інфраструктури, яка сприяє формуванню методичного, інформаційного, інституціонального, інформаційного забезпечення для стабільної роботи основних суб'єктів, установ, які можна віднести до системи інфраструктури ринку фінансових послуг;

- складова процесу впровадження монетарної та грошово-кредитної політики центральними банками, іншими, дотичними до регулювання фінансової сфери, органами державної влади, що в підсумку сприяє використанню такої інфраструктури для забезпечення надійного функціонування фінансової системи, стабільної роботи різних типів фінансових установ та формуванню довірчих відносин між ними та їхніми клієнтами;

- сприяє інтеграції вітчизняної фінансової системи до світової фінансової системи, її невід'ємними складовими є міжнародні фінансові інститути, організації, які дотичні до процесу розвитку фінансових установ через впровадження вже апробованих та дієвих механізмів підтримки такого розвитку, які були використані в інших країнах;

- формується та розвивається відповідно до історичних, національних особливостей функціонування економіки та ін. [7; 23; 28; 117; 158; 91, с. 290; 155; 187; 227].

Складність дослідження інфраструктури ринку фінансових послуг полягає в тому, що такий ринок є динамічною системою, яка постійно розвивається, змінюється, удосконалюється, у своєму функціонуванні залежить від значної кількості внутрішніх, зовнішніх чинників, характер та особливості впливу яких також можуть змінюватися. Обґрунтуємо більш детально теоретичні положення формування та функціонування інфраструктури ринку фінансових в сучасних умовах (табл. 1.7).

*Особливості формування та функціонування інфраструктури
ринку фінансових послуг*

Формування	Функціонування
<p><u>Формування інфраструктури ринку фінансових послуг пов'язане із процесом зародження окремих суб'єктів такої інфраструктури та їхньої трансформації в процесі виникнення та поступового розвитку відносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – відбувається з урахуванням національних особливостей розвитку фінансової системи й самого ринку фінансових послуг; – важливу роль відіграють історичні особливості формування, розвитку фінансових відносин між банківськими, небанківськими фінансово-кредитними установами та їхніми клієнтами; – формується в результаті впливу значної кількості зовнішніх чинників, які загалом впливають на ринок фінансових послуг, національну економіку; 	<p><u>Функціонування ринку інфраструктури ринку фінансових послуг</u> полягає у вивченні особливостей її сучасного стану та тих тенденцій, які відбуваються у розвитку окремих її компонентів, що в підсумку формує сучасні та майбутні тенденції розвитку ринку фінансових послуг</p> <ul style="list-style-type: none"> – залежить від значної кількості поточних політичних, соціальних, економічних чинників, які впливають на функціонування окремих компонентів такої інфраструктури; – відбувається через активну взаємодію між різними суб'єктами інфраструктури ринку кредитних послуг, що позитивно впливає на формування умов для стимулювання розвитку фінансових відносин; – відбувається через активне використання потенціалу цифрових технологій, що сприяє цифровій трансформації фінансового простору;
<ul style="list-style-type: none"> – формується у результаті ускладнення економічних відносин між суб'єктами господарювання, розвиток яких і визначає складність компонентного складу інфраструктури ринку фінансових послуг; – відбувається в процесі розвитку компонентів інфраструктури ринку фінансових послуг, їх трансформації з урахуванням сучасних цифрових можливостей; – може формуватися як еволюційним, так і революційним шляхом, важливу роль у цьому відіграють державні інституції; – окремі компоненти інфраструктури ринку фінансових послуг можуть виникати й розвиватися в результаті трансформаційних процесів, а можуть створюватися державними інституціями з метою підтримки взаємодії між фінансовими установами та їхніми клієнтами; – відбувається також через зміну інституціонального простору, у якому функціонують суб'єкти такої інфраструктури, формальні, неформальні інститути відіграють ключову роль у поступовому виникненні та розвитку таких суб'єктів; – відбувається через поєднання зусиль органів державної влади, приватних підприємств, міжнародних організацій, що дозволяє гармонізувати відносини між фінансовими установами, які перебувають у державній, приватній власності, забезпечити належний рівень їхньої фінансової стабільності та підтримати ефективні механізми реальної конкуренції між цими установами; 	<ul style="list-style-type: none"> – здійснюється на основі використання інформаційного, методичного, правового та інституційного забезпечення; – активно відбувається створення нових суб'єктів такої структури, що пов'язано із цифровізацією та змінами, які відбуваються на ринку фінансових послуг; – функціонує через формування попиту фінансових установ на нові цифрові послуги, цифрові рішення, що впливає на розвиток ринку фінансових послуг; – відбувається підвищення ефективності функціонування різних компонентів інфраструктури ринку фінансових послуг через нагромадження значних обсягів інформації про функціонування фінансових установ, їхню взаємодію з клієнтами; – функціонує в глобальному цифровому фінансовому просторі, у якому розвиток фінансових технологій в одних країнах швидко експортується в інші країни та залучаються фінансовими установами; – пов'язане з визначальною роллю у забезпеченні конкурентоспроможності ринку фінансових послуг у глобальній фінансовій системі; – пов'язано з розвитком тих суб'єктів інфраструктури ринку фінансових послуг, які дозволяють управляти новими ризиками, що виникають у діяльності фінансових установ, пов'язані з цифровізацією, нестабільністю як у межах окремих країн, так і на світових ринках.

Джерело: систематизовано автором.

Таким чином, у межах поточного підрозділу дисертаційної роботи було поглиблено теоретичні положення щодо функціонування та розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг. Це реалізовано через детальний розгляд категоріального апарату, вивчення якого дозволило сформулювати основні концепції розуміння сутності такої інфраструктури. Зокрема досліджено зміст таких дефініцій, як «інфраструктура», «економічна інфраструктура», «фінансова інфраструктура» та «ринкова інфраструктура». Також було досліджено наявні підходи вчених до розуміння змісту дефініції «інфраструктура фінансового ринку».

Встановлено, що в більшості наукових робіт насамперед розглядається сутність цієї дефініції з позиції розвитку саме фінансового ринку, а не ринку фінансових послуг. Проте констатовано, що між окресленими типами інфраструктур є своя онтологічна відмінність і, відповідно, інфраструктура ринку фінансових послуг відрізняється від інфраструктури фінансового ринку передусім тим, що вона формується для підтримки процесу створення, використання фінансових послуг у процесі взаємодії фінансових установ та їхніх клієнтів.

Відповідно також було сформульовано авторський підхід до розуміння сутності інфраструктури ринку фінансових послуг, визначені особливості її та специфічні риси формування і функціонування в межах фінансової системи. Проте існує також потреба у глибшому дослідженні структурного складу системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Це було реалізовано в наступному підрозділі роботи.

1.3. Система інфраструктури ринку фінансових послуг: сутність та основні функції

Ринок фінансових послуг являє собою складну систему відносин, які виникають між фінансовими установами та їхніми клієнтами. Складність пізнання особливостей функціонування такого ринку зумовлена тим, що в його межах функціонує велика кількість різних фінансових установ, які надають значний спектр власних послуг. Це робить зазначений ринок дуже структурованим та сегментованим, що ускладнює його дослідження через наявність сукупностей різних особливостей, закономірностей, принципів формування попиту, пропозиції в кожному з окремих сегментів, які в сукупності й формують сферу фінансових послуг. Проте, беззаперечно, саме інфраструктура відіграє базову роль у функціонуванні ринку фінансових послуг, окремих його суб'єктів, підтримує розвиток фінансових відносин у його межах і таким чином є об'єктивно необхідною для забезпечення його ефективного функціонування. Це й зумовлює важливість дослідження такої інфраструктури, особливостей її формування, трансформації в сучасних умовах.

Інфраструктура ринку фінансових послуг, як і будь-яка система, що функціонує в межах фінансового механізму країни, постійно змінюється, оновлюється, модернізується відповідно до тих змін, які відбуваються на такому ринку у відносинах між банківськими, небанківськими фінансовими установами та їхніми клієнтами. Проте значний вплив на функціонування такої інфраструктури здійснюють не тільки внутрішні чинники, але і зовнішні фактори, які виникають в економічному просторі і формують нові умови для ведення бізнесу у сфері фінансових послуг, зумовлюють технологічну трансформацію, зміну моделей споживання фінансових послуг. Усе це в підсумку впливає і на розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг, формування нових інфраструктурних суб'єктів, які сприяють та підтримують виникнення, розвиток нових типів фінансових відносин у межах окресленого

ринку. Саме це й зумовлює доцільність досліджувати таку інфраструктуру як цілісну систему окремих компонентів, суб'єктів, елементів, які в сукупності формують складноструктуровану основу для подальшого розвитку ринку фінансових послуг. Використання системного підходу до обґрунтування різних типів інфраструктурних підсистем, компонентів, які залучені до процесу розвитку відносин у межах зазначеного ринку, і буде здійснено в поточному підрозділі дисертаційної роботи.

Почнемо дослідження з обґрунтування причин використання саме системного підходу для дослідження інфраструктури ринку фінансових послуг. Застосування такого підходу є класичним методом пізнання економічних систем, механізмів, об'єктів, явищ, оскільки в межах таких систем всі суб'єкти господарювання пов'язані між собою відносинами, постійно взаємодіють і розвиваються на основі об'єктивних економічних законів. Це своєю чергою сприяло активному залученню методології системного підходу науковцями для проведення насамперед економічних досліджень.

Серед основних причин застосування системного підходу для дослідження сутності компонентів інфраструктури ринку фінансових послуг можна виокремити такі:

- наявність значної кількості взаємопов'язаних інфраструктурних об'єктів, які впливають на розвиток ринку фінансових послуг;
- складна структурованість ринку фінансових послуг, що визначає наявність сегментних інфраструктурних об'єктів, які впливають на розвиток різних типів фінансових відносин між економічними суб'єктами;
- наявність значної кількості виробників споживачів фінансових послуг, між якими відбувається постійний взаємозв'язок;
- інфраструктура ринку фінансових послуг є невід'ємною частиною або окремим компонентом фінансової інфраструктури країни, наявність якої дозволяє функціонувати її фінансової системи;
- інфраструктура ринку фінансових послуг не є закритою системою окремих інфраструктурних об'єктів, які формують умови для функціонування

такого ринку. Усі вони також розвиваються під впливом зовнішніх чинників взаємодіють між собою з фінансовими установами, тобто із зовнішнім середовищем;

- між окремими підсистемами інфраструктури ринку фінансових послуг існують тісні відносини, відбувається рух фінансових, інформаційних ресурсів, обмін технологічними інноваціями;

- інфраструктура ринку фінансових послуг у своєму функціонуванні має цілком сформульовану мету – створення сприятливих умов для розвитку фінансових відносин між економічними суб'єктами в результаті надання та споживання різних типів фінансових послуг; саме наявність чіткої єдиної мети також дає можливість розглядати таку інфраструктуру як складну систему, якій притаманні властивості цілісності, цілеспрямованості та єдності;

- дослідження інфраструктура ринку фінансових послуг як єдиної системи також дає можливість більш чітко визначити основні центри розвитку такої інфраструктури, встановити недоліки в роботі окремих її компонентів та вплив таких недоліків на загальний розвиток ринку фінансових послуг;

- системний підхід у дослідженні інфраструктури ринку фінансових послуг також дає можливість досліджувати детальніше вплив окремих макроекономічних, макрофінансових чинників на розвиток такої інфраструктури та окремих її компонентів;

- дослідження інфраструктури ринку фінансових послуг як єдиної системи забезпечує можливість впроваджувати системні заходи підтримки розвитку окремих інфраструктурних об'єктів, визначати пріоритетність у їхньому розвитку, аналізувати їхній вплив на функціонування інших інфраструктурних об'єктів.

Застосування системного підходу пов'язано з використанням методології дослідження окремих економічних явищ, процесів, сукупності відносин як цілісних систем. Категорія «система» в теорії системного аналізу є ключовою, оскільки її розуміння дає чітке уявлення про можливості системного підходу та ті прийоми, які варто використовувати для дослідження об'єкта як конкретної відкритої системи.

Систему прийнято розглядати як сукупність конкретних об'єктів, процесів, відносин, предметів, елементів, які впорядковані за певними ознаками, взаємодіють між собою і в процесі такої взаємодії забезпечують досягнення спільної для них мети функціонування, що здійснюється на основі використання доступних ресурсів, внутрішнього потенціалу кожного з окреслених елементів такої системи. Для будь-якої системи завжди притаманною є сукупність властивостей, які зазвичай не притаманні окремим її компонентам, що й дозволяє використовувати таку систему як новий цілісний об'єкт дослідження. Серед основних особливостей функціонування системи можна виокремити такі:

- наявність окремих компонентів, елементів системи;
- ієрархічна побудова взаємодії між компонентами системи;
- наявність спільної мети, для досягнення якої і взаємодіють компоненти системи;
- необхідність використання сукупності ресурсів для реалізації мети системи;
- система взаємодія із зовнішнім середовищем через обмін різними типами ресурсів: матеріальними, фінансовими, інформаційними тощо;
- для системи притаманні функції та властивості, які є специфічними й визначаються причинами існування такої системи;
- будь-яка система функціонує та змінюється в результаті впливу значної кількості різних факторів на її розвиток, діяльність окремих її компонентів [5; 13; 26; 45; 76].

Категорія система є міждисциплінарною категорією, оскільки використовується в межах значної кількості різних наук. У межах окремих з них сутність системи розглядається з урахуванням специфіки об'єктів дослідження. Розглянемо окремі підходи до розуміння системи, що сьогодні трапляються в дослідженнях різних напрямів функціонування сучасного суспільства (рис. 1.5).

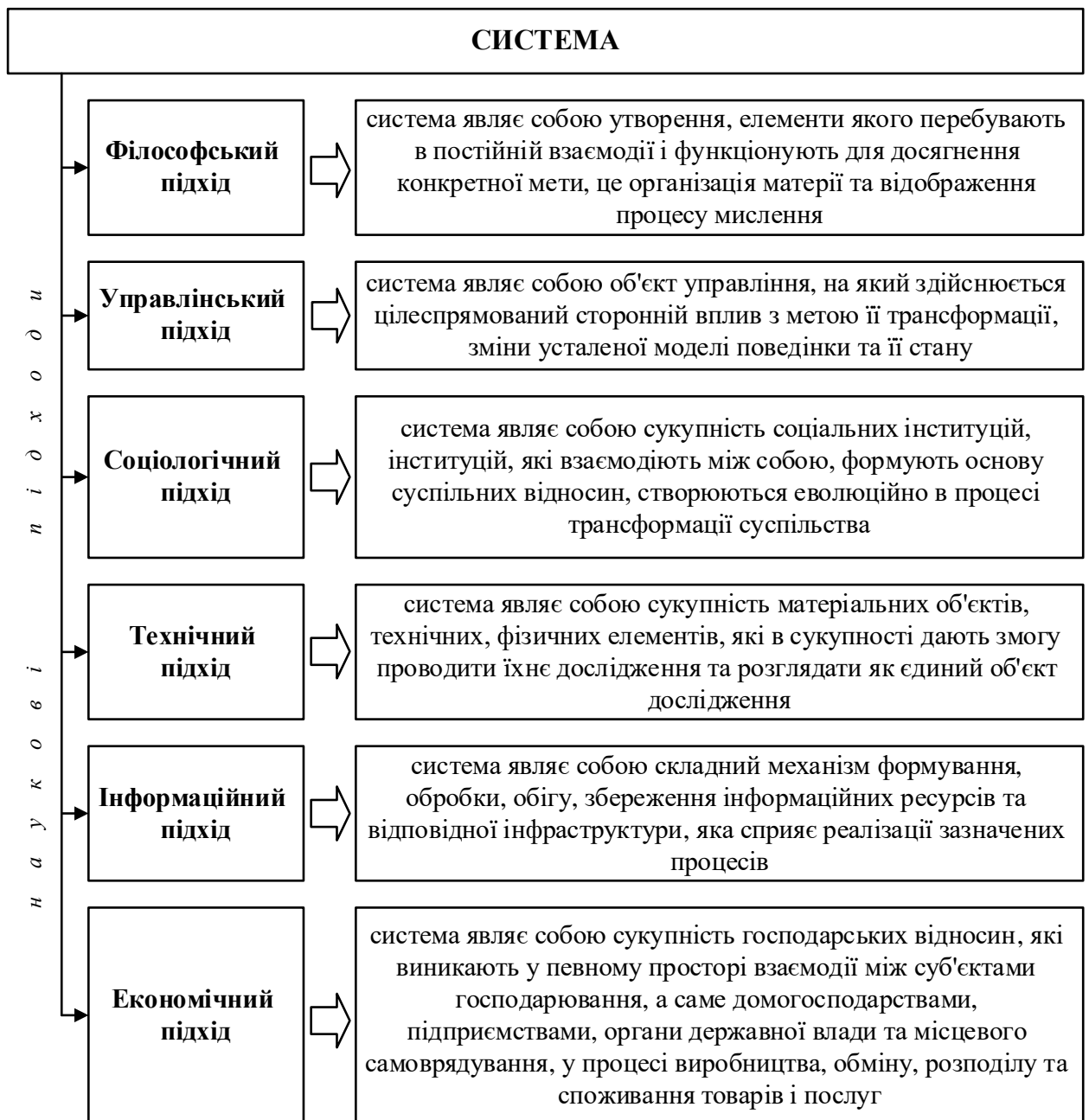

Рис. 1.5 – Міждисциплінарний підхід до розуміння сутності категорії «система»

Джерело: систематизовано автором на основі [71; 118; 173; 161].

Таким чином, можемо констатувати наявність різних поглядів на сутність системи як об'єкта дослідження. Проте у багатьох випадках систему розглядають як сукупність взаємопов'язаних елементів, якій притаманні нові властивості і яка функціонує, змінюється та розвивається на основі використання певної сукупності принципів.

Розглядаючи інфраструктуру ринку фінансових послуг як систему, доцільно визначити її сутність, виокремити компоненти, описати функції такої системи та мету її функціонування.

Для обґрунтування сутності дефініції «система інфраструктури ринку фінансових послуг» проведемо аналіз наукових концепцій щодо трактування і розгляду змісту дефініції «система інфраструктури» (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

*Наукові концепції розгляду сутності
системи інфраструктури як окремої економічної категорії*

№ з/п	Сутність	Джерело
1	цілісна система, в основу якої закладено функцію забезпечення виробничої та невиробничої сфер діяльності людини з метою досягнення максимально можливого економічного ефекту з урахуванням моральних та духовних благ населення, охорони здоров'я та забезпечення умов охорони та відтворення навколишнього середовища	[15, с. 377]
2	система взаємопов'язаних, взаємодіючих субординованих інститутів, які функціонують як у межах окремих ринків (мікрорівень), виконуючи відповідні функції, так і в національній економіці загалом (макрорівень), а також морально-етичні норми і правила поведінки суб'єктів підприємництва	[177, с. 86]
3	складна, динамічна система, елементи якої мають спільну мету діяльності, яка полягає у формуванні та реалізації заходів з метою створення передумов функціонування певного явища, об'єкта, процесу, тобто сприяння розвитку іншої системи	[210, с. 34]
4	ринкова інфраструктура є цілісною системою, яка об'єднує в собі окремі підсистеми: організаційну – біржі, оптові, брокерські, дилерські та інші посередницькі організації, власні комерційні структури великих концернів, підприємства роздрібної торгівлі; матеріальну – складське і тарне господарство, транспортні системи; інформаційну – інформаційні системи за споживачами, виробниками, цінами, банківськими послугами; кредитно-розрахункову – банківські і страхові установи, фінансові інвестиційні компанії, які покликані обслуговувати товаровиробників, забезпечуючи процес ринкового товарообміну, здійснювати рух товару до споживача шляхом купівлі-продажу сільськогосподарської продукції та продовольства з участю покупців та продавців і генерувати ринкові ціни як ціни попиту та пропозиції.	[32, с. 205]
5	інфраструктура ринку – це система державних, приватних і суспільних інститутів, що обслуговують інтереси суб'єктів ринкових відносин і забезпечують їх ефективну взаємодію	[16, с. 11]

Джерело: систематизовано автором.

Враховуючи зміст окреслених підходів, можемо констатувати, що система інфраструктури являє собою цілісне утворення, якому притаманні всі властивості системності, і яка поєднує в собі сукупність інфраструктурних об'єктів, що створені й функціонують з метою підтримки розвитку конкретного об'єкта, процесу, сукупності відносин, котрі виникають у суспільному просторі. Значною мірою найбільш поширеним використанням категорії «система інфраструктури» є застосування її у проведенні економічних досліджень (рис. 1.6).

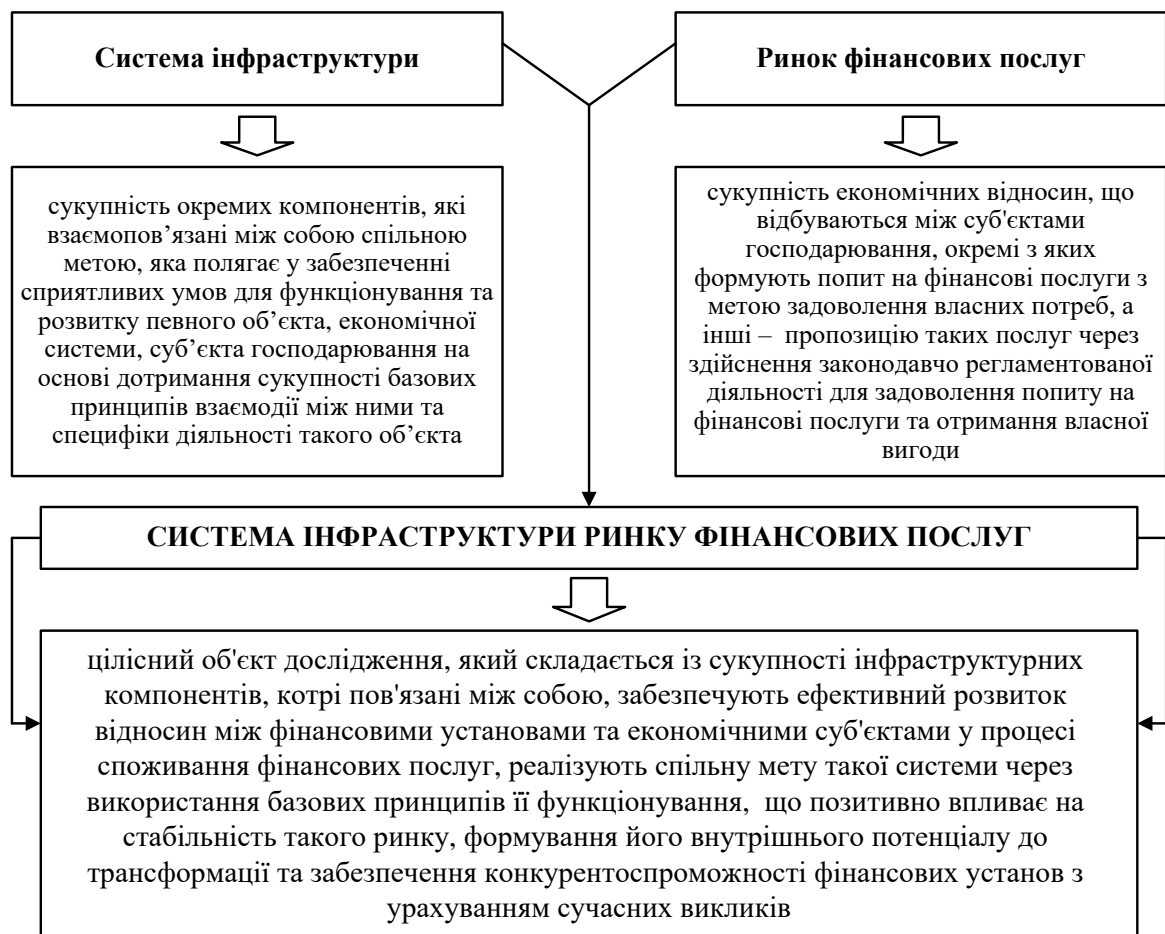

Рис. 1.6 – Сутність дефініції «система інфраструктури ринку фінансових послуг»

Джерело: систематизовано автором з урахуванням [83, с. 169; 25; 98].

Отже, сутність *системи інфраструктури ринку фінансових послуг*, на наше переконання, варто розглядати таким чином – *цілісний об'єкт дослідження, який складається із сукупності інфраструктурних компонентів,*

які пов'язані між собою, забезпечують ефективний розвиток відносин між фінансовими установами та економічними суб'єктами у процесі споживання фінансових послуг, реалізують спільну мету такої системи через використання базових принципів її функціонування, що позитивно впливає на стабільність такого ринку, формування його внутрішнього потенціалу до трансформації та забезпечення конкурентоспроможності фінансових установ з урахуванням сучасних викликів.

На рис. 1.7 наведено схему системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

З позиції системного підходу, використовуючи математичний інструментарій, систему інфраструктури ринку фінансових послуг можна розписати в такому вигляді:

$$SI_{FSM} = \{I; O; F; CP; RC; R\}, \quad (1.1)$$

де SI_{FSM} – система інфраструктури ринку фінансових послуг

I – входи в систему;

O – виходи із системи;

F – функції системи;

CP – компоненти системи;

RC – сукупність взаємозв'язків між компонентами системи;

R – ресурси, які необхідні для функціонування системи.

Крім цього, системі інфраструктури ринку фінансових послуг притаманна власна складна структурна будова, у межах якої нами було виокремлено такі компоненти:

I_{if} – інституційна інфраструктура;

M_{if} – ринкова інфраструктура;

TL_{if} – телекомунікаційна інфраструктура;

TH_{if} – технологічна інфраструктура;

D_{if} – цифрова інфраструктура;

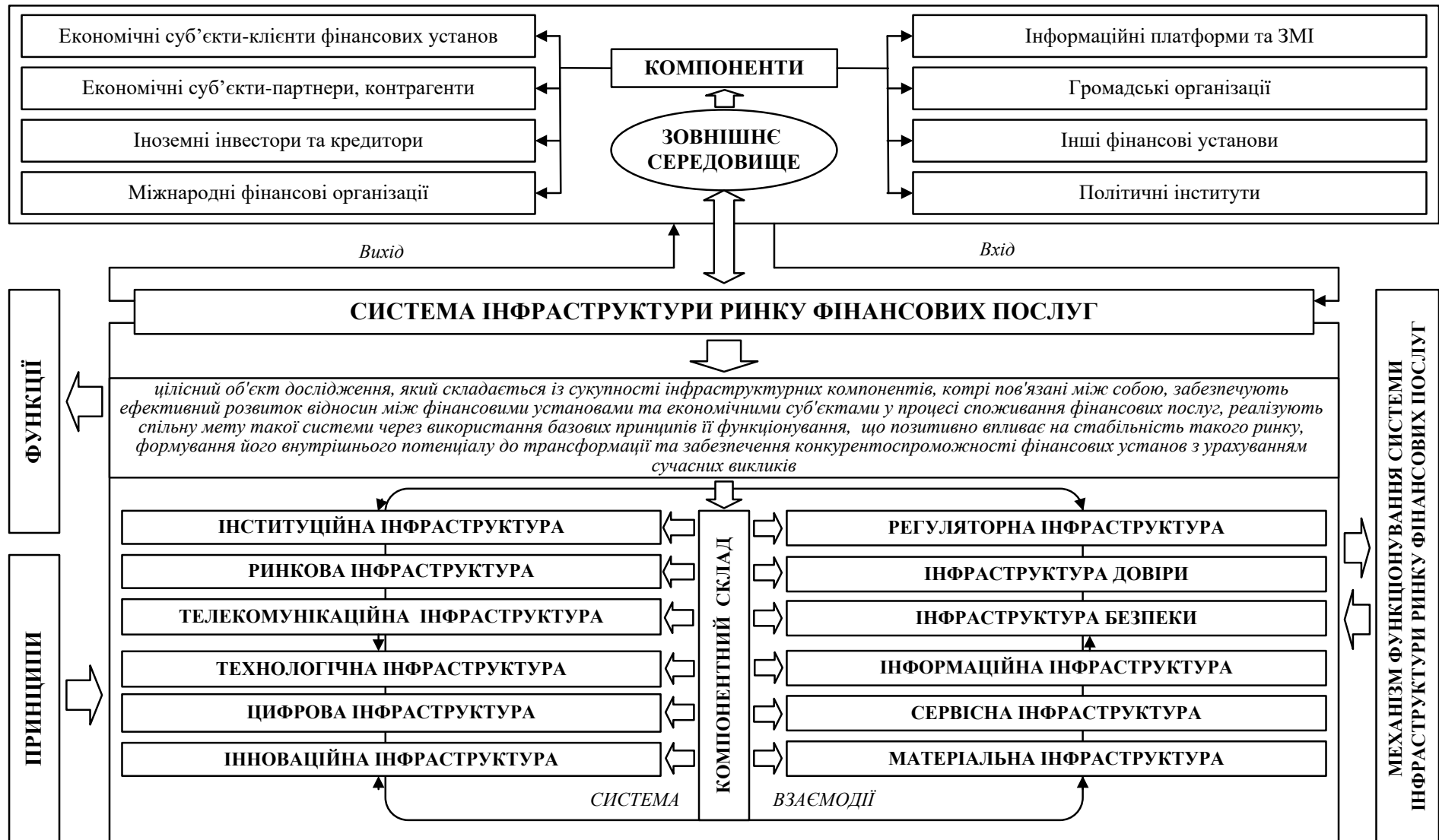

Рис. 1.7 – Схема системи інфраструктури ринку фінансових послуг

Джерело: систематизовано автором з урахуванням [88; 94; 106; 116; 170; 224; 228].

IN_{if} – інноваційна інфраструктура;

R_{if} – регуляторна інфраструктура;

T_{if} – інфраструктура довіри;

SC_{if} – інфраструктура безпеки;

IM_{if} – інформаційна інфраструктура;

S_{if} – сервісна інфраструктура;

PH_{if} – матеріальна інфраструктура.

Відповідно можна записати:

$$SI_{FSM} = \{I_{if}; M_{if}; Tl_{if}; TH_{if}; D_{if}; IN_{if}; R_{if}; T_{if}; SC_{if}; IM_{if}; S_{if}; PH_{if}\}. \quad (1.2)$$

При цьому в межах окремих компонентів системи інфраструктури ринку фінансових послуг можливо виокремити власні підсистеми та окремі елементи. Відповідно, формулу (1.2) можна записати й у такому вигляді:

$$SI_{FSM} = \begin{cases} I_{if} = \{i_1; i_2; i_3 \dots i_g\} \\ M_{if} = \{m_1; m_2; m_3 \dots i_k\} \\ TL_{if} = \{t_1; t_2; t_3 \dots i_l\} \\ TH_{if} = \{h_1; h_2; h_3 \dots h_q\} \\ D_{if} = \{d_1; d_2; d_3 \dots d_v\} \\ IN_{if} = \{n_1; n_2; n_3 \dots n_w\} \\ R_{if} = \{r_1; r_2; r_3 \dots r_x\} \\ T_{if} = \{f_1; f_2; f_3 \dots f_y\} \\ SC_{if} = \{b_1; b_2; b_3 \dots b_z\} \\ IM_{if} = \{s_1; s_2; s_3 \dots s_e\} \\ S_{if} = \{c_1; c_2; c_3 \dots c_u\} \\ PH_{if} = \{p_1; p_2; p_3 \dots p_j\} \end{cases} \quad (1.3)$$

де g – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми інституційної інфраструктури;

k – кількість інфраструктурних елементів в межах підсистеми ринкової інфраструктури;

l – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми телекомунікаційної інфраструктури;

q – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми технологічної інфраструктури;

v – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми цифрової інфраструктури;

w – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми інноваційної інфраструктури;

x – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми регуляторної інфраструктури;

y – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми інфраструктурної довіри;

z – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми інфраструктури безпеки;

e – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми інформаційної інфраструктури;

u – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми сервісної інфраструктури;

j – кількість інфраструктурних елементів у межах підсистеми матеріальної інфраструктури.

Обґрунтуємо особливості функціонування та розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг у межах фінансової системи. Серед них виокремимо такі:

1) система розвивається як єдине цілісне утворення, у якому всі компоненти та елементи взаємопов'язані й лише через їхній взаємозв'язок вони спроможні виконувати основні функції такої системи;

2) система є динамічною та забезпечує безперервне функціонування інфраструктурних компонентів, а отже, постійно підтримку розвитку ринку фінансових послуг;

3) система взаємодіє із зовнішнім середовищем, враховуючи складність фінансових відносин та особливості їхнього формування в межах національної економіки;

4) у межах системи відбувається досить інтенсивний процес обміну інформаційними. Фінансовими, ресурсами, і відповідно, погіршення роботи однієї з компонент зазвичай негативно впливає на загальний стан розвитку системи та її спроможність виконувати власні функції;

5) розвиток системи вимагає фінансових, інформаційних, матеріальних, інтелектуальних, ресурсів, які постійно залучаються до процесів підвищення ефективності функціонування інфраструктурних об'єктів;

6) рівень розвитку системи обумовлюється також і рівнем функціонування ринку фінансових послуг, на якому відбуваються процеси формування попиту, пропозиції на фінансові ресурси;

7) у системі окремі компоненти виконують власні специфічні функції, без яких така система може неефективно розвиватися, втрачаючи можливість використовувати внутрішній потенціал для підтримки функціонування та ринку фінансових послуг;

8) система інфраструктури ринку фінансових послуг як цілісний об'єкт дослідження перебуває у площині застосування складних регуляторних методів та інструментів для регламентації діяльності окремих інфраструктурних об'єктів, відокремлених компонентів зазначеної системи;

9) розвиток системи залежить від значної кількості чинників зовнішньої, внутрішньої природи, особливо темпів залучення цифрових технологій фінансовими установами, що поглиблює процес цифрової трансформації такої системи;

10) функціонування системи є невід'ємним елементом забезпечення фінансової безпеки будь-якої країни й саме тому значна частина відносин, які формуються, розвиваються в межах такої системи, регламентується на рівні центральних банків, асоціацій комерційних банків, інших органів державної влади, які беруть участь у регулюванні діяльності фінансових установ;

11) функціонування системи та окремих її компонентів супроводжується виникненням низки різних за своєю природою ризиків, які потребують власного управління з метою унеможливлення формування реальних загроз у межах такої системи, що досить швидко негативно вплине на стан функціонування ринку фінансових послуг;

12) розвиток системи відбувається через удосконалення механізму її функціонування за допомогою трансформації наявних інструментів методів такого механізму [9; 34; 41; 65; 90; 228].

Відповідно, аналізуючи схему системи інфраструктури ринку фінансових послуг, можемо констатувати складну її морфологічну будову, тобто наявність складної сукупності різних типів інфраструктурних елементів, які були згруповані за їхньою роллю в підтримці роботи фінансових установ та загалом стимулюванні динамічного розвитку зазначеного ринку. Варто розуміти, що кожний із виокремлених компонентів також може бути розглянутим як складна система, оскільки в його межах існує значна кількість інфраструктурних об'єктів, які виконують завдання для досягнення єдиною мети роботи таких підсистем. Розглянемо зміст виокремлених компонентів системи інфраструктури ринку фінансових послуг більш детально (табл. 1.9).

Таблиця 1.9

Компонентний склад системи інфраструктури ринку фінансових послуг

№ з/п	Назва компонента	Інфраструктурні елементи, які доцільно віднести до групи	Роль інфраструктурних об'єктів у розвитку ринку фінансових послуг
1	2	3	4
1	Інституційна інфраструктура	банківські установи небанківські фінансові установи, платіжні установи	розробляють фінансові продукти, формують фундамент функціонування ринку фінансових послуг

Продовження таблиці 1.9

1	2	3	4
2	Ринкова інфраструктура	фондові біржі, валютні біржі, криптобіржі брокери, дилери, страхові посередники, кредитні посередники, депозитарії цінних паперів, клірингові центри, реєстратори, андерайтери, ОТС-платформи	забезпечують взаємодію між виробниками та споживачами фінансових послуг, посилюють конкуренцію на ринку таких послуг, створюють умови для швидкого обігу фінансових ресурсів у його межах
3	Телекомунікаційна інфраструктура	мобільні оператори, інтернет-провайдери, сервери, сховища, маршрутизатори, комутатори	надають послуги для підтримки зв'язку між фінансовими установами та їхніми клієнтами, між структурними відділеннями таких установ, сприяють наданню онлайн-послуг
4	Технологічна інфраструктура	процесингові центри, система міжбанківських розрахунків, платіжні шлюзи, оператори платіжних сервісів, API-платформи, обладнання для біометричної ідентифікації	дозволяють технологічно здійснювати швидкі та безпечні розрахунки між клієнтами фінансових установ, враховуючи перекази коштів, оплату за реквізитами, сплату комунальних платежів
5	Цифрова інфраструктура	мобільні додатки, віртуальні кабінети користувачів, цифрові платформи, маркетплейси, open banking платформи, Data-центри, DeFi-сервіси	сприяють цифровій трансформації фінансових установ, що позитивно впливає на якість фінансових послуг, ефективність функціонування таких установ
6	Інноваційна інфраструктура	Fintech-компанії, інноваційні платформи, блокчейн-платформи, інноваційні платформи та екосистеми, регуляторні «пісочниці»	стимулює розвиток нових інноваційних технологій як у сфері надання фінансових послуг, так і у частині розробки нових фінансових продуктів
7	Регуляторна інфраструктура	органи державної влади, саморегулювні організації	забезпечують підтримку розвитку фінансових установ, їх стабільність функціонування в різних умовах соціальної та економічної дійсності
8	Інфраструктура довіри	Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, страхові гарантійні фонди, фонди гарантування інвестицій, незалежні оцінювачі, інститути фінансового омбудсмена	забезпечують формування довіри користувачів фінансових послуг до їх виробників, сприяють впевненості в поверненості коштів

Закінчення таблиці 1.9

1	2	3	4
9	Інфраструктура безпеки	служби фінансового моніторингу, ІТ-компанії у сфері забезпечення кібербезпеки, системи захисту даних	забезпечують розробку та впровадження рішень щодо підтримки безпечності надання фінансових послуг, унеможливлення втрати фінансових коштів клієнтів, їхніх персональних даних
10	Інформаційна інфраструктура	бюро кредитних історій, рейтингові агентства, інформаційно-аналітичні системи, внутрішньобанківські мережі, платформи публічної фінансової звітності, державні реєстри	дозволяють отримувати інформацію про фінансову поведінку різних клієнтів фінансових установ і, з урахуванням цього, приймати рішення щодо надання відповідних послуг
11	Сервісна інфраструктура	аудиторські компанії, консалтингові агентства, юридичні компанії, ІТ-аутсорсинг, маркетингові компанії, HR- та рекрутингові агентства, актуарії, асистанс-компанії, медичні установи, аварійні комісари	надають допоміжні, проте необхідні для підтримки операційної діяльності фінансових установ, послуги
12	Матеріальна інфраструктура	банківські відділення, офіси фінансових установ, інкасаційна інфраструктура, Cash-центри, депозитарії, автоматизовані поштові відділення	забезпечують організацію роботи фінансової установи, надання нею в режимі офлайн послуг своїм клієнтам

Джерело: систематизовано автором з урахуванням [187; 28; 144; 7; 102; 105; 104].

Також окреслені в табл. 1.9 інфраструктурні елементи, які формують систему інфраструктури ринку фінансових послуг, можуть бути розглянуті з позиції їхнього функціонування в межах розвитку окремих сегментів зазначеного ринку, оскільки кожному з них також притаманна власна система інфраструктурних елементів, які підтримують їхній розвиток та трансформацію. Отже, з цієї позиції можемо виділити такі групи інфраструктурних елементів зазначеної системи:

1) *загальні* – які функціонують у межах всіх сегментів ринку фінансових послуг і стимулюють розвиток всіх без винятку фінансових відносин;

2) *сегментні* – інфраструктурні елементи, які створені та здійснюють свою діяльність насамперед для забезпечення стабільності функціонування окремих

сегментів ринку фінансових послуг. У табл. 1.10 детально описано їхній зміст та роль у загальному розвитку такого ринку.

Таблиця 1.10

Інфраструктура окремих сегментів ринку фінансових послуг

Сегмент ринку фінансових послуг	Інфраструктурні об'єкти	Роль у розвитку ринку фінансових послуг
Ринок кредитних послуг	кредитні посередники, колекторські компанії, бюро кредитних історій, незалежні оцінювачі, кредитні реєстри, державні реєстри, платформи P2P кредитування	Інфраструктурні об'єкти в першу чергу спрямовані на забезпечення мінімізації кредитних ризиків, з якими можуть зіштовхуватися банківські, небанківські фінансові установи. Частина таких об'єктів надає додаткові інструменти та можливості зазначеним установам для оцінки фінансового стану потенційних позичальників. Також ці об'єкти можуть сприяти роботі із наявною заборгованістю, зниженню її обсягів та відповідно необхідних резервів для покриття збитків.
Ринок депозитних послуг	Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, цифрові платформи для обрання депозитних продуктів, системи страхування депозитів	Інфраструктурні об'єкти на в цьому ринку необхідні для підтримки рівня довіри економічних суб'єктів до фінансових установ, забезпечення впевненості у поверненні своїх коштів внаслідок кризових ситуацій у роботі банківських, небанківських установ, що можуть виникати в результаті зовнішніх флуктуацій, макроекономічної нестабільності та інших причин.
Ринок страхових послуг	страхові посередники, страхові гарантійні фонди, актуарії, асистанс-компанії, медичні установи, аварійні комісари	Інфраструктурні об'єкти спрямовані на підвищення попиту економічних суб'єктів на страхові продукти, максимальне задоволення їхніх потреб у страхових послугах. Також інфраструктура відіграє важливу роль у взаємодії зі страховими компаніями, підтримці клієнтів у складних ситуаціях, правильному обчисленні страхового відшкодування внаслідок настання страхових випадків.
Ринок інвестиційних послуг	фонди гарантування інвестицій, рейтингові агентства депозитарії цінних паперів, клірингові центри, реєстратори, валютні біржі, брокери, дилери, андерайтери	Інфраструктурні об'єкти сприяють залученню інвестицій для розвитку економічних суб'єктів через різні фінансові інструменти. Вони формують умови для узгодження попиту, пропозиції на інвестиційні ресурси, забезпечення їх руху в межах фінансової системи країни.

Ринок платіжних послуг	процесингові центри мобільні додатки, віртуальні кабінети користувачів, банкомати, POS-термінали, система міжбанківських розрахунків, платіжні шлюзи, оператори платіжних сервісів	Інфраструктурні об'єкти відіграють ключову роль у процесі забезпечення функціонування платіжної системи, що сьогодні здійснюється через використання складних інформаційних рішень, технологічної інфраструктури. Інфраструктура дозволяє підвищити рівень фінансової інклюзії, доступності фінансових послуг для різних категорій клієнтів, можливість використання їхніх фінансових ресурсів, забезпечення їх збереження.

Джерело: складено автором на основі [169; 147; 187; 97; 154; 62; 111; 188; 156; 212; 215; 231].

Визначимо детальніше особливості функціонування окремих типів інфраструктурних об'єктів у межах зазначених у табл. 1.10 сегментів ринку фінансових послуг.

Для інфраструктурних об'єктів на *ринку кредитних послуг* притаманні такі особливості:

- сприяють підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів;
- забезпечують можливість диверсифікації позикових ресурсів, що впливає на ризик їх надання клієнтам;
- формують умови для забезпечення дієвої роботи з кредиторською заборгованістю;
- сприяють зростанню попиту на кредитні ресурси, їх доступності для клієнтів у цілодобовому режимі;
- дають змогу ефективніше оцінювати реальні фінансовий стан потенційних позичальників, визначати наявні в них активи, які можуть виступати в ролі застави для отримання позик;
- забезпечують збереження кредитної інформації про позичальників, виконання ними власних зобов'язань перед кредиторами [122; 123; 152].

Серед особливостей функціонування інфраструктурних об'єктів на *ринку депозитних послуг* доцільно виокремити такі:

- інфраструктура забезпечує формування довіри між власниками тимчасово вільних коштів та фінансовими установами;

- дає можливість клієнтам ефективно обирати цікаві для них депозитні продукти через можливість їхнього детального аналізу на відповідних цифрових платформах;

- сприяють забезпеченню доступу клієнтів до придбання депозитних продуктів у режимі онлайн через використання власних кабінетів клієнтів, які створюються банківськими і небанківськими установами [95; 149; 165].

До особливостей впливу інфраструктурних об'єктів *ринку страхових послуг* варто віднести такі:

- забезпечують перерозподіл ризиків між основними учасниками ринку, що підвищує рівень фінансової стабільності економічних суб'єктів, зокрема й самих страхових компаній;

- сприяють максимальному задоволенню потреб клієнтів у страхових послуг через активний продаж страхових продуктів різних страховиків;

- сприяють підвищенню рівня інформаційної обізнаності клієнтів страхових компаній про страхові продукти, механізми врегулювання страхових спорів;

- забезпечують правильність визначення вартості страхових продуктів на основі глибокого аналізу сформованої інформації про клієнтів страхових компаній, враховуючи різні характерні риси потенційних споживачів страхових послуг [59; 199; 21].

На *ринку інвестиційних послуг* інфраструктурні об'єкти здійснюють наступне:

- забезпечують підвищення ефективності управління інвестиційними ресурсами через надання професійних послуг власникам таких ресурсів;

- підтримують організацію торгівлі цінними паперами, іншими фінансовими активами, що здійснюються, у тому числі й через використання відповідної технологічної інфраструктури;

- сприяють наданню якісної інформації для прийняття інвестиційних рішень щодо вкладення власних ресурсів у різні типи активів;
- забезпечують виконання вимог за інвестиційними операціями, дотримання тих умов, які були узгоджені з початку між інвесторами та суб'єктами, які залучають інвестиційні ресурси;
- підтримують процес випуску цінних паперів;
- створюють необхідні аналітичні платформи для підвищення фінансової грамотності потенційних інвесторів, надання даних про функціонування світових ринків фінансових активів та ін. [190; 42; 77].

Серед специфічних рис впливу інфраструктурних об'єктів на функціонування *ринку платіжних послуг* доцільно виділити такі:

- підтримують функціонування платіжних систем, у межах яких визначаються правила здійснення платежів, переказів, інших розрахунків між різними економічними суб'єктами;
- забезпечують технічну підтримку здійснення платежів між суб'єктами господарювання;
- надають можливість випускати платіжні інструменти, забезпечувати їхнє ефективне та стабільне використання;
- дають можливість підвищити рівень фінансової інклюзії через забезпечення доступу клієнтів банківських, небанківських фінансових установ до їхніх фінансових ресурсів як у режимі онлайн, так і через систему банкоматів, терміналів і т. ін.;
- підтримують розвиток безготівкової економіки через використання сучасних технологічних інновацій [19; 180; 85].

Інфраструктура ринку фінансових послуг як невід'ємна складова процесу розвитку такого ринку, стимулювання фінансових відносин, які формують його основу, відіграє ключову роль у формуванні умов для активного розвитку фінансових установ, зростанні попиту на різні типи фінансових послуг. Загалом можна виокремити сукупність функцій інфраструктури ринку фінансових послуг, які вона реалізує у фінансовій системі будь-якої країни. Серед таких функцій доцільно ідентифікувати такі (рис. 1.8).

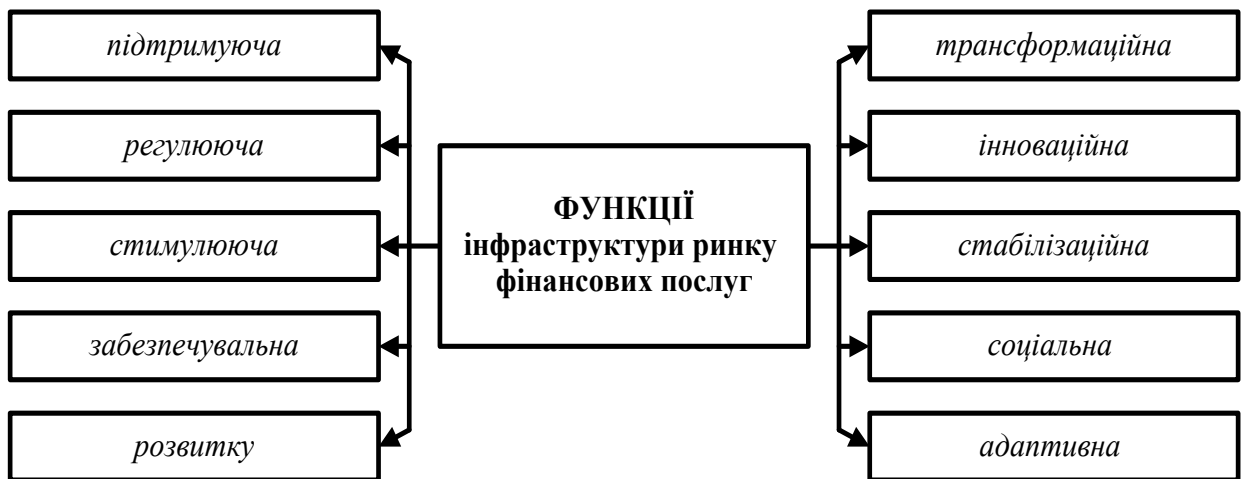

Рис. 1.8 – Функції інфраструктури ринку фінансових послуг

Джерело: складено авторами з урахуванням [28, с. 18; 227; 202; 220].

Підтримуюча функція – полягає в тому, що інфраструктура ринку фінансових послуг існує і створюється з метою підтримки зародження, формування та розвитку відносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами, забезпечення якості таких відносин, що в підсумку повинно сприяти створенню довіри між цими суб'єктами господарювання.

Регулююча функція – полягає в тому, що за допомогою впливу на розвиток окремих елементів інфраструктури ринку фінансових послуг можна впливати на моделі фінансової поведінки банківських, небанківських фінансово-кредитних установ, їхніх клієнтів з метою дотримання ними встановлених законодавством умов здійснення господарської діяльності. При цьому суб'єкти, які здійснюють регуляторну політику щодо роботи фінансових установ, також є частиною інфраструктури ринку фінансових послуг і відіграють ключову роль у розробці та реалізації грошово-кредитної, економічної політики держави.

Стимулююча функція – інфраструктура ринку фінансових послуг у своєму розвитку одночасно може створювати додаткові імпульси до розвитку окремих суб'єктів ринку фінансових послуг, сприяти зацікавленості їх у впровадженні нових технологій, розробці нових фінансових продуктів з метою задоволення потреб клієнтів у фінансових послуг, або формуванню попиту таких клієнтів на нові види таких послуг. Ця функція полягає у створенні таких умов, які б

стимулювали основних суб'єктів ринку фінансових послуг до подальшого якісного та ефективного розвитку.

Функція розвитку – стимулюючи розвиток ринку фінансових послуг його інфраструктура у свою чергу стимулює розвиток фінансової, відповідно економічної інфраструктури, сприяє поглибленню взаємовідносин не лише між фінансовими установами та їхніми клієнтами, але й загалом між економічними суб'єктами. При цьому інфраструктура ринку фінансових послуг представлена низкою економічних суб'єктів, які надають відповідні послуги фінансовим установам і також є невід'ємними складовими функціонування фінансової системи, національної економіки та здійснюють вплив на їхній розвиток.

Інноваційна функція – розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг у сучасних умовах супроводжується активним використанням цифрових технологій, розробкою нових цифрових фінансових продуктів, що можливо лише через функціонування допоміжних компаній, установ, які надають відповідні інформаційні послуги фінансовим установам або продають готові інформаційні продукти для їхнього використання конкретними банківськими, небанківськими фінансово-кредитними посередниками. Інноваційна функція також полягає в тому, що розвиваючи ринок фінансових послуг в умовах глибокої цифрової трансформації, інфраструктура такого ринку також сприяє інноваційному розвитку національної економіки, оскільки інноваційний розвиток фінансових установ супроводжується подальшим поступовим інноваційним розвитком інших економічних суб'єктів, що в підсумку формує міцну основу для цифрового розвитку країни.

Стабілізаційна функція – використовуючи інфраструктуру ринку фінансових послуг можна впливати на діяльність фінансових установ, на їхніх фінансовий стан, стабільність функціонування, і тим самим змінювати модель їхньої поведінки на ринку фінансових послуг. Враховуючи потенційні деструктивні тенденції, які відбуваються в напрямку формування попиту, пропозиції фінансових ресурсів, використання інфраструктури ринку

фінансових послуг є важливим елементом реалізації монетарної політики центрального банку в частині використання фінансових установ як керованих суб'єктів, через які можна впливати на процеси формування фінансових відносин між економічними суб'єктами. Також стабілізаційна функція полягає в тому, що інфраструктурні об'єкти, які сприяють розвитку ринку фінансових послуг дозволяють вчасно аналізувати та оцінювати системні ризики, які виникають у функціонуванні такого ринку та впроваджувати механізми протидії таким ризикам. Це в підсумку сприяє підвищенню стійкості фінансової системи країни.

Трансформаційна функція – інфраструктура ринку фінансових послуг сприяє більш ефективному процесу перетворення тимчасово вільних коштів економічних суб'єктів у фінансові ресурси банківських і небанківських фінансово-кредитних установ, які вони надалі можуть використовувати, надаючи кредитні та інвестиційні послуги іншим економічним суб'єктам. Сутність трансформаційної функції в цьому контексті також полягає в тому, що інфраструктура ринку фінансових послуг сприяє більш ефективному використанню фінансових ресурсів у процесі їх трансформації, підвищенню рівня конкуренції між фінансовими установами за такі ресурси.

Забезпечувальна функція – інфраструктура ринку фінансових послуг полягає у створенні необхідних умов для руху фінансових ресурсів між економічними суб'єктами, формування фінансових відносин між фінансовими установами, їхніми клієнтами, розробці необхідного методичного, інформаційного забезпечення. Наявність такого забезпечення дозволяє створити умови для функціонування платіжних систем. Суб'єкти інфраструктури ринку фінансових послуг відіграють ключову роль у забезпеченні обігу інформації між учасниками такого ринку, її збору, аналізу, розробки механізмів правового регулювання діяльності як фінансових установ, так і фінансової поведінки їхніх клієнтів. Також реалізація цієї функції полягає у створенні технічного, інституціонального та іншого виду забезпечення, без якого ринок фінансових послуг не може існувати.

Соціальна функція – інфраструктура ринку фінансових послуг активно сприяє розвитку фінансової грамотності населення, підвищенню рівня фінансової інклюзії, наданню послуг соціально незахищеним верствам населення. Фінансові установи долучаються до проєктів, спрямованих на підтримку сталого розвитку країни, що позитивно впливає на екологічний, соціальний розвиток і реалізується зокрема через залучення відповідних інфраструктурних суб'єктів, установ, які сприяють залученню фінансових установ до впровадження моделі такого розвитку.

Адаптивна функція – інфраструктура ринку фінансових послуг дозволяє фінансовим установам та їх клієнтам адаптуватися до тих тенденцій, процесів, які відбуваються в межах такого ринку, у межах фінансової системи, загалом національної економіки. Саме інфраструктура сприяє ефективності такої адаптації, спроможності суб'єктів ринку фінансових послуг її здійснювати. У цьому важливу роль відіграють регуляторні органи влади. Також частково адаптивна функція полягає в урахуванні основними суб'єктами ринку фінансових послуг тих змін, які відбуваються в інших секторах, галузях та сферах національного господарства.

Наявність значної кількості різних функцій, які реалізує інфраструктура ринку фінансових послуг лише підтверджує важливість такої інфраструктури для стабільного та ефективного функціонування зазначеного ринку й загалом для розвитку фінансової системи країни.

Таким чином, у межах поточного підрозділу дисертаційної роботи увага була приділена теоретичному обґрунтуванню сутності системи інфраструктури ринку фінансових послуг, конкретизації основних компонентів такої системи, які відіграють ключову роль у взаємодії між фінансовими установами та їхніми клієнтами.

Висновки до розділу 1

1. Розглянуто теоретико-методологічні положення функціонування ринку фінансових послуг, що реалізовано через дослідження підходів вчених до розуміння його сутності та специфічних рис функціонування. Це дало можливість

описати модель такого ринку, визначити специфічні риси його діяльності та конкретизувати роль основних суб'єктів у його розвитку. Ринок фінансових послуг запропоновано розглядати як сукупність економічних відносин, що відбуваються між суб'єктами господарювання, окремі з яких формують попит на фінансові послуги з метою задоволення власних потреб, а інші – пропозицію таких послуг через здійснення законодавчо регламентованої діяльності для задоволення попиту на фінансові послуги та отримання власної вигоди.

2. Визначено особливості функціонування окремих сегментів ринку фінансових послуг, а саме: кредитних, депозитних, страхових, інвестиційних та платіжних послуг, що дало можливість виокремити специфічні риси функціонування кожного з окреслених ринків, а в майбутньому – обґрунтувати роль інфраструктури у підтримці їхнього функціонування.

3. Систематизовано та досліджено функції ринку фінансових послуг, які були розподілені на дві групи: традиційні – перерозподільчу, акумуляційну, трансформаційну, контрольну, стимулюючу; та сучасні – інноваційно-цифрову, ESG-функцію та функцію захисту. Обґрунтовано, що сучасні виклики також вимагають зміни підходів до конкретизації основних функцій ринку фінансових послуг, оскільки його розвиток відбувається з урахуванням нових принципів та підходів у діяльності фінансових установ. При цьому вагому роль у сучасному розвитку такого ринку відіграють цифрові технології, які здійснюють потужний вплив на операційну діяльність банківських і небанківських фінансових установ.

4. Обґрунтовано зміст категорії «інфраструктура ринку фінансових послуг», що реалізовано через аналіз наукових концепцій розуміння вченими змісту наступних дефініцій: «інфраструктура», «економічна інфраструктура», «ринкова інфраструктура», «фінансова інфраструктура», «інфраструктура фінансового ринку». Це також дало можливість виокремити основні підходи до розуміння сутності категорії «інфраструктура ринку фінансових послуг», серед яких виділено наступні: системний, функціональний, суб'єктний, інституційний та екосистемний.

5. Поглиблено теоретичні положення визначення сутності системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що здійснено на основі використання методології системного підходу. Це дало можливість описати зміст такої системи, її структурну будову, визначити функції та принципи, уточнити особливості взаємодії між її окремими компонентами. Також це дозволило визначити специфічні риси функціонування зазначеної системи.

Основні результати дослідження опубліковані в таких наукових роботах [50; 98; 99; 100; 101; 183].

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

2.1. Сучасні тенденції розвитку ринку фінансових послуг в Україні

Ринок фінансових послуг у сучасних умовах є невід'ємною складовою фінансової системи та національної економіки. Насамперед його значення для економічного розвитку полягає в тому, що саме в межах цього ринку формуються інвестиційні та кредитні ресурси, забезпечується функціонування механізму трансформації тимчасово вільних коштів економічних суб'єктів у фінансові ресурси, необхідні іншим учасникам економічних відносин. Відповідно суб'єкти господарювання та населення отримують можливість залучати фінансові ресурси у формі кредитів, інвестицій та інших фінансових інструментів для забезпечення власного розвитку та реалізації поставлених цілей.

Ринок фінансових послуг є складною багаторівневою системою. У попередньому розділі дисертації було розглянуто його сутність та поглиблено теоретичні засади функціонування. Водночас розвиток такого ринку в сучасних умовах України відбувається під впливом складних трансформаційних процесів. З одного боку, вони обумовлені глобальними тенденціями розвитку світової фінансової системи, активною цифровізацією економіки, розвитком фінансових технологій та зростанням ролі ІТ-компаній у процесах трансформації діяльності фінансових установ. З іншого боку, складність функціонування ринку фінансових послуг обумовлюється внутрішніми викликами, насамперед наслідками військової агресії, які негативно впливають на економіку країни, фінансовий стан громадян та можливості подальшого розвитку фінансових установ. Безперечно, така ситуація не могла не позначитися на діяльності фінансових посередників та їхній здатності забезпечувати власний стабільний розвиток.

Як складна система ринок фінансових послуг відображає сукупність відносин між споживачами фінансових послуг та різними типами фінансових установ. Наявність значної кількості таких установ ускладнює процес трансформації цього ринку в сучасних умовах, оскільки окремі його сегменти розвиваються різними темпами та функціонують під впливом різних чинників. Це безпосередньо впливає на загальну динаміку розвитку ринку, його здатність до інноваційного оновлення та адаптації до нових умов функціонування. Саме тому важливим є дослідження основних тенденцій розвитку окремих сегментів ринку фінансових послуг, що дозволяє сформувати комплексне уявлення про сучасний стан його функціонування та створює підґрунтя для подальшого вивчення особливостей розвитку системи інфраструктурного забезпечення цього ринку. Враховуючи зазначене, у межах поточного підрозділу дисертації зосередимо увагу на визначенні ключових тенденцій розвитку ринку фінансових послуг України.

Беззаперечно, дослідження ринку фінансових послуг з аналітичного погляду є досить складним завданням, що обумовлено значною кількістю різних типів фінансових установ, особливостями їхньої діяльності та специфікою взаємодії з клієнтами. Саме тому в дисертації такий аналіз буде здійснено шляхом дослідження основних тенденцій розвитку окремих сегментів цього ринку, а саме ринку кредитних, депозитних, страхових, інвестиційних та платіжних послуг. Проте спочатку проведемо аналіз історичних та соціально-економічних умов, у яких відбувалося становлення ринку фінансових послуг в Україні.

На рис. 2.1 представлено основні етапи становлення ринку фінансових послуг в Україні. Безумовно, їх виокремлення є певною мірою умовним, проте запропонований підхід дозволяє систематизувати ключові зміни та специфічні риси, які були характерними для кожного періоду розвитку зазначеного ринку.

Рис. 2.1 – Етапи розвитку ринку фінансових послуг в Україні

Джерело: складено автором з урахуванням [112; 162; 167; 222; 232].

На першому етапі відбувалося становлення ринку фінансових послуг в Україні та формування основ його функціонування. У цей період створювалися нові фінансові установи, поступово формувалася система регулювання їхньої діяльності, створювалися державні інституції, основним завданням яких було забезпечення стабільного функціонування фінансової системи та здійснення нагляду за діяльністю фінансових посередників.

Для цього етапу були характерними значний рівень макроекономічної нестабільності, високі темпи інфляції, недосконалість нормативно-правового забезпечення діяльності фінансових установ та відсутність належного досвіду функціонування ринкових фінансових інститутів. Фінансові установи лише розпочинали свою діяльність, а їхня роль у забезпеченні економічного розвитку країни залишалася порівняно незначною.

Крім того, цьому періоду був притаманний низький рівень довіри населення до фінансових установ, обмежене використання фінансових послуг громадянами та недостатній розвиток культури заощадження й інвестування. Водночас саме в цей період було закладено інституційні та організаційні основи

подальшого розвитку ринку фінансових послуг України, сформовано базові механізми його функціонування та визначено основні напрями державного регулювання фінансового сектору.

На другому етапі відбувалося поступове унормування діяльності різних типів фінансових установ та формування правових засад їх функціонування, що створило передумови для більш системного розвитку як банківського сектору, так і небанківських фінансових установ. У поєднанні зі стабілізацією макроекономічної ситуації та позитивними соціально-економічними змінами це сприяло активізації розвитку ринку фінансових послуг та підвищенню його ролі в економіці країни [129; 130; 132; 133; 138; 139; 141].

Саме в цей період ринок фінансових послуг України стає більш відкритим для іноземного капіталу. Значний потенціал розвитку окремих сегментів ринку, їх відносно низький рівень розвитку порівняно з розвиненими країнами та поступове вдосконалення регуляторного середовища створили сприятливі умови для виходу на український ринок іноземних фінансових груп. У результаті спостерігалось активне залучення іноземного капіталу до банківського сектору, страхового ринку та інших сегментів фінансових послуг.

Для цього етапу характерними були високі темпи розвитку фінансових установ, розширення спектра фінансових продуктів і послуг, збільшення кількості структурних підрозділів фінансових посередників по всій території країни. Зростання кількості учасників ринку сприяло посиленню конкуренції між ними за залучення клієнтів, депозитних ресурсів населення та обслуговування надійних позичальників.

Важливою особливістю цього періоду став активний розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг. Фінансові установи почали впроваджувати сучасні інформаційні системи, автоматизувати окремі бізнес-процеси та розширювати можливості використання цифрових технологій у власній діяльності. У результаті підвищувалася ефективність роботи фінансових посередників та покращувалася якість обслуговування клієнтів.

Загалом другий етап можна охарактеризувати як період інтенсивного розвитку ринку фінансових послуг України, його інтеграції до міжнародного фінансового простору та формування передумов для подальшого масштабування діяльності фінансових установ. Логічним завершенням цього етапу стала світова фінансово-економічна криза 2007–2008 років, яка суттєво вплинула на функціонування фінансового сектору України. Наслідками кризи стали погіршення макроекономічної ситуації, девальвація національної валюти, зниження платоспроможності населення та суб'єктів господарювання, а також суттєве погіршення якості кредитних портфелів фінансових установ.

На третьому етапі відбувається складний процес трансформації ринку фінансових послуг, який зумовлений наслідками фінансово-економічної кризи для України. Серед країн Східної Європи саме Україна зазнала одного з найбільших знижень рівня економічної активності та втрат ВВП. Також у цей період спостерігається скорочення кількості структурних підрозділів банків, значне зростання обсягів проблемної заборгованості, фактичне призупинення кредитування більшості економічних суб'єктів. Позики надавалися лише тим із них, які дійсно були надійними та фінансово спроможними обслуговувати власні кредитні зобов'язання. У цей період також зростає вартість фінансових ресурсів, оскільки попит на них почав суттєво перевищувати пропозицію.

Зазначені диспропорції на ринку фінансових послуг призвели до більш активного розвитку небанківського кредитування, зокрема ломбардів та фінансових компаній, які за вищу плату пропонували позики громадянам. Це було зумовлено тим, що банківські установи насамперед орієнтувалися на співпрацю з найбільш надійними клієнтами.

Страхові компанії також зазнали складних наслідків фінансово-економічної кризи, що негативно вплинуло на стабільність їх діяльності, проте не призвело до суттєвого скорочення кількості таких компаній в Україні. Інші небанківські фінансові установи також зіштовхнулися з новими та малопрогнозованими ризиками, у результаті чого значна частина з них була змушена призупинити власну діяльність або суттєво скоротити її масштаби, закриваючи структурні підрозділи та припиняючи співпрацю з торговельними мережами.

Наступний етап тривав з 2009 по 2013 рік. У цей період відбувається поступове відновлення ринку фінансових послуг після наслідків фінансово-економічної кризи 2007–2008 років. Банки поступово та досить обережно почали відновлювати кредитування економічних суб'єктів, проте вартість фінансових ресурсів залишалася досить високою, що, знову ж таки, було зумовлено перевищенням попиту над пропозицією таких ресурсів. Крім того, комерційні банки та інші кредитні установи значно стриманіше підходили до питання нарощування власних кредитних портфелів.

Однак поступово відбувається відновлення діяльності фактично всіх сегментів ринку фінансових послуг. Особливо високими темпами починає розвиватися ринок платіжних послуг, насамперед завдяки активізації процесів його віртуалізації та впровадженню нових цифрових технологій у сферу проведення фінансових операцій.

Наступний етап також характеризується складними та глибокими кризовими явищами у розвитку ринку фінансових послуг, які були обумовлені насамперед ендегенними соціальними, політичними та економічними подіями в Україні. Революція Гідності, окупація АР Крим та проведення антитерористичної операції значною мірою вплинули на фінансову стабільність країни, що в підсумку деструктивно позначилося і на курсі національної валюти, яка знецінилася більш ніж утричі. Така ситуація не могла не вплинути на стабільність роботи фінансових установ. Водночас Національний банк України за підтримки МВФ розробив комплексну банківську реформу та активно розпочав її реалізацію.

Банківська реформа супроводжувалася масштабним закриттям комерційних банків та очищенням ринку від недобросовісних і фінансово нестійких установ, що в підсумку призвело до зниження довіри клієнтів до банківського сектору. Це також негативно вплинуло на фінансові результати діяльності інших фінансових посередників, зокрема страхових компаній та кредитних спілок, які зберігали власні кошти в банках, що були ліквідовані або визнані неплатоспроможними.

Значне скорочення кількості комерційних банків у країні, безумовно, вплинуло на функціонування всього ринку фінансових послуг. Проте в наступні роки зменшення кількості банківських установ не призвело до суттєвого скорочення обсягів активів чи кредитних операцій. Навпаки, зазначені показники почали поступово відновлюватися, демонструвати стійке зростання та в подальшому перевищили докризові значення.

Загалом банківська реформа була складною, проте необхідною. Успішність її реалізації була належним чином оцінена вже в майбутньому під час повномасштабного вторгнення в Україну, коли фінансовий сектор зміг досить швидко адаптуватися до нових умов функціонування та мав необхідний запас фінансової міцності для підтримання стабільної роботи.

Наступний етап функціонування ринку фінансових послуг відбувався в період поступового відновлення діяльності фінансових установ після реалізації банківської реформи, яка фактично вплинула на функціонування всіх сегментів зазначеного ринку. Відновлення діяльності комерційних банків позитивно позначилося і на роботі інших фінансових установ. Водночас банківська криза призвела до деструктивного розвитку кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування. Зазначені установи почали поступово втрачати свої позиції на ринку, а масштаби їхньої діяльності суттєво скоротилися.

У 2016–2021 роках в Україні відбувається поступове відновлення діяльності фінансових установ, що супроводжується активним впровадженням цифрових технологій у їхню роботу. Окремим імпульсом до цього стала пандемія COVID-19, у період якої фінансові установи інвестували значні ресурси у розвиток дистанційних каналів обслуговування клієнтів. Це сформувало новий поштовх до цифрової трансформації та підвищення конкурентоспроможності фінансових установ.

Активний розвиток процесів цифровізації в державі також значною мірою сприяв зазначеній трансформації. Співпраця органів державної влади з фінансовими установами дозволила побудувати ефективну систему дистанційної ідентифікації клієнтів, що сприяло збільшенню кількості споживачів фінансових послуг, які почали активно використовувати їх у цифровому середовищі.

Наступний етап розпочинається з військової агресії проти України, у результаті якої всі фінансові установи зіштовхнулися з безпрецедентними та складними викликами. Вони були пов'язані як із руйнуванням матеріально-технічної бази та основних фондів фінансових установ, так і зі складними соціальними наслідками для їхньої діяльності. Зокрема, йдеться про скорочення кількості висококваліфікованих працівників унаслідок масового виїзду громадян за кордон та мобілізації до лав Збройних Сил України.

Подальші проблеми з електропостачанням, регулярні обстріли та загальна нестабільність економічного середовища лише поглиблювали складну ситуацію у діяльності фінансових установ. Проте вони змогли адаптуватися до нових умов функціонування, забезпечити безперервність надання фінансових послуг та підтримати стабільність власної роботи.

На сьогодні більшість фінансових установ, які змогли адаптуватися до нових регуляторних вимог НБУ у 2015–2016 роках та трансформувати власну діяльність під впливом викликів цифрової економіки, досить швидко пристосувалися і до нових реалій функціонування в умовах воєнної економіки та продовжують успішно здійснювати свою діяльність.

Окремо варто відзначити зміну підходів до регулювання діяльності фінансових установ в Україні. У 2020 році була проведена реформа державного регулювання ринку фінансових послуг («спліт»), у межах якої було розширено перелік фінансових установ, що потрапили до сфери регулювання Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

У подальшому зазначені державні інституції розробили дієві механізми підвищення рівня фінансової стійкості небанківських фінансових установ, сформулювали нові вимоги до прозорості їхньої діяльності, структури власності, систем корпоративного управління та управління ризиками. Водночас значна кількість таких установ не змогла адаптуватися до нових умов функціонування, унаслідок чого Національний банк України й сьогодні продовжує виведення окремих із них з ринку.

Проте зазначені процеси суттєво не впливають на загальну динаміку розвитку кредитного, депозитного, страхового, інвестиційного та особливо платіжного ринків. Навпаки, у більшості сегментів ринку фінансових послуг спостерігається посилення конкуренції між його учасниками та поступове наближення моделі регулювання і функціонування фінансового сектору до тієї, яка сформувалася в країнах Європейського Союзу. Для таких країн характерною є відносно невелика кількість фінансових установ у кожному сегменті ринку, проте високий рівень конкуренції між ними та орієнтація на надання якісних фінансових послуг клієнтам.

Сьогодні триває активний процес цифровізації сфери фінансових послуг. Фінансові установи змушені адаптуватися до нових умов функціонування та активно впроваджувати цифрові технології для оптимізації власних витрат, підвищення ефективності діяльності та забезпечення інноваційного розвитку. У підсумку це безпосередньо впливає на їх конкурентоспроможність на складному та висококонкурентному ринку фінансових послуг.

Перейдемо тепер до дослідження сучасних тенденцій розвитку окремих сегментів ринку фінансових послуг в Україні. Відповідно аналіз статистичної інформації та аналітичних даних щодо діяльності банківських і небанківських кредитних установ дає змогу виокремити такі характерні риси сучасного розвитку ринку кредитних послуг:

- спостерігається активний розвиток споживчого кредитування, насамперед сегмента дрібних кредитів, які надаються як банківськими, так і небанківськими кредитними установами. Такий розвиток значною мірою забезпечується активним використанням цифрових кредитних продуктів та дистанційних каналів обслуговування клієнтів;

- банківські установи продовжують відігравати ключову роль у розвитку ринку кредитних послуг України, оскільки залишаються найбільшими кредиторами економіки. При цьому така ситуація зберігається фактично протягом усього періоду становлення та розвитку ринку фінансових послуг в Україні;

– вихід нових учасників на ринок кредитних послуг сприяв посиленню конкуренції між кредитними установами. Це супроводжується розширенням асортименту кредитних продуктів, удосконаленням механізмів обслуговування клієнтів та підвищенням рівня задоволення потреб тих категорій позичальників, які не завжди можуть отримати кредитні ресурси в банківських установах;

– спостерігається цифровізація всіх складових процесу кредитування, починаючи від розробки нових кредитних продуктів, які сьогодні обов'язково містять цифрові елементи, і завершуючи використанням цифрової інфраструктури для оцінювання кредитоспроможності позичальників, перевірки їх фінансового стану та прийняття рішень щодо надання позик;

– зберігається високий рівень кредитних ризиків та відбувається розширення їх видів, що обумовлено макроекономічною нестабільністю, наслідками військової агресії, зміною поведінки позичальників, а також активною цифровою трансформацією процесів кредитування;

– макроекономічна нестабільність призвела до скорочення кількості надійних позичальників як серед фізичних осіб, так і серед суб'єктів господарювання, які сьогодні зіштовхуються зі значними викликами та змушені насамперед фокусувати увагу на збереженні власної фінансової стійкості та продовженні діяльності;

– спостерігається концентрація ринку кредитних послуг, яка проявляється у домінуванні найбільших системно важливих банків. Особливо вагомою залишається роль державних банківських установ, які забезпечують значну частину кредитування вітчизняної економіки;

– відбувається поглиблення взаємодії кредитних установ з державою у сфері стимулювання розвитку підприємництва, підтримки окремих галузей національного господарства та відновлення бізнесу. Насамперед це реалізується через механізми державної підтримки кредитування та спеціалізовані кредитні програми;

– спостерігається поступове зростання вимог до управління кредитними ризиками та оцінювання позичальників, що обумовлено необхідністю забезпечення стабільності функціонування кредитних установ в умовах підвищеного рівня невизначеності;

– продовжується занепад сфери кредитної кооперації. Кредитним спілкам дедалі складніше адаптуватися до нових викликів функціонування, а масштаби їх діяльності в Україні продовжують скорочуватися. У результаті роль кредитних спілок у забезпеченні кредитними ресурсами населення та суб'єктів господарювання поступово зменшується, особливо у порівнянні з аналогічними установами в окремих європейських країнах [35; 55; 57].

Серед тенденцій сучасного розвитку ринку депозитних послуг в Україні, на наше переконання, можна виокремити такі:

– переважають коротко- та середньострокові депозитні продукти, що обумовлюється небажанням вкладників розмішувати власні кошти на тривалий період. Це може бути пов'язано як із невпевненістю щодо можливості своєчасного повернення таких коштів, так і з потребою постійного доступу до них в умовах нестабільності та постійних загроз з боку агресора;

– банківські установи залишаються ключовими учасниками ринку депозитних послуг, оскільки саме вони акумулюють найбільші обсяги ресурсів домогосподарств та суб'єктів підприємницької діяльності, залучаючи кошти як на депозитні, так і на поточні рахунки та використовуючи тимчасово вільні кошти клієнтів у власній діяльності;

– відбувається активна цифровізація депозитних послуг, яка передбачає можливість дистанційного відкриття депозитних рахунків та укладання депозитних договорів. Це дозволяє клієнтам більш ефективно використовувати власні фінансові ресурси, маючи постійний доступ до них та можливість оперативного управління депозитними продуктами;

– поява нових фінансових інструментів, насамперед державних цінних паперів, суттєво вплинула на попит населення на депозитні продукти комерційних банків, які для окремих категорій вкладників стали менш привабливими з позиції отримання потенційних доходів;

– відбувається поступова інтеграція депозитних послуг до комплексних фінансових продуктів, які розробляються банківськими установами. Такі продукти поєднують у собі не лише депозитні, а й кредитні, платіжні, а інколи й страхові послуги. Тобто клієнту пропонується не окрема фінансова послуга, а комплекс взаємопов'язаних послуг, здатних максимально задовольнити його потреби. Безумовно, така ситуація насамперед характерна для банківських установ, оскільки кредитні спілки, які також мають право залучати депозитні ресурси, сьогодні функціонують у значно складніших умовах, а їх кількість поступово зменшується. Національний банк України періодично виводить окремі кредитні спілки з ринку фінансових послуг через невиконання ними встановлених вимог щодо фінансової стійкості, здійснення економічної діяльності та управління фінансовими ризиками.

До тенденцій розвитку ринку страхових послуг в Україні доцільно віднести такі:

– зміна системи державного регулювання призвела до посилення вимог до фінансової стійкості та платоспроможності страхових компаній, що, з одного боку, сприяло підвищенню стабільності функціонування страхового ринку, а з іншого – призвело до закриття значної кількості страхових компаній та їх виведення з ринку Національним банком України;

– скорочення кількості страхових компаній сприяло концентрації ринку страхових послуг, у результаті чого найбільш фінансово стійкі страховики сьогодні акумулюють значну частку страхових премій та здійснюють найбільші страхові виплати своїм клієнтам;

– зростає попит на страхування воєнних ризиків та загалом на продукти ризикового страхування, що пов'язано з об'єктивними ризиками втрати майна, вантажів, інвестицій та інших активів;

– провідна роль у реалізації страхових продуктів зберігається за обов'язковими видами страхування, насамперед страхуванням цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, яке є необхідною умовою їх використання;

– страхові компанії активно використовують цифрові технології, що в цілому сприяло розвитку сфери InsurTech та автоматизації значної кількості бізнес-процесів. Для аналізу великих масивів інформації про клієнтів та страхові випадки вони використовують технології штучного інтелекту, хмарні технології та сучасні інструменти оцінювання ризиків;

– для ринку страхових послуг України зберігається значний потенціал подальшого розвитку, особливо з урахуванням тенденцій функціонування страхових ринків у розвинених країнах світу;

– залишається низьким рівень страхової культури та фінансової грамотності населення, що супроводжується недостатнім попитом домогосподарств і суб'єктів підприємницької діяльності на страхові послуги;

– спостерігається поступове зростання ролі страхування бізнес-ризиків, які безпосередньо пов'язані з нестабільністю зовнішнього середовища, можливими втратами внаслідок військової агресії, пошкодженням або втратою основних фондів підприємств та іншими ризиками здійснення господарської діяльності.

Ринок інвестиційних послуг, як уже зазначалося, сьогодні перебуває в складних умовах функціонування. Він залишається недостатньо розвиненим в Україні порівняно з іншими країнами світу. Низький попит населення на інвестиційні продукти, їх недостатня забезпеченість гарантіями з боку держави призводять до нерозвиненості такого ринку та, відповідно, невиконання ним тих функцій, які він повинен виконувати в умовах ринкової економіки. Серед поточних тенденцій функціонування окресленого ринку в Україні можна виокремити такі:

– низька інвестиційна активність в економіці, яка спостерігалася як до війни, так і суттєво поглибилася з початком військової агресії. Наявність додаткових ризиків, нестабільності та обмеженості доступу до кредитних ресурсів лише посилюють зниження попиту на інвестиційні продукти;

– значний розвиток ринку державних цінних паперів, що має ситуативний характер і пов'язаний з військовою агресією, необхідністю акумулювання значних коштів для виконання соціальних програм держави та фінансування Збройних Сил України;

– нерозвиненість фондового ринку призводить до недостатнього розвитку ринку корпоративних акцій, обмеженої кількості ліквідних емітентів та низької кількості операцій з акціями українських компаній;

– цифровізація частково підвищує доступність інвестиційних послуг для різних категорій клієнтів. Використання мобільних додатків та онлайн-платформ зробило такі послуги більш зрозумілими та доступними, проте попит на них залишається на досить низькому рівні, якщо не враховувати ринок державних цінних паперів;

– недостатній розвиток інститутів спільного інвестування, недержавних пенсійних фондів та страхових компаній стримує розвиток ринку інвестиційних послуг, а їх незацікавленість у здійсненні більш ризикових операцій лише поглиблює кризові явища в його функціонуванні;

– висока концентрація інвестиційних ресурсів у державному секторі, що, з одного боку, обумовлюється розвитком ринку державних цінних паперів, а з іншого – концентрацією інвестиційних послуг саме в державних банківських установах;

– відбувається гармонізація законодавства з нормативно-правовою базою країн Європейського Союзу з метою підвищення темпів інтеграції України до фінансового та економічного простору ЄС [114; 124; 185; 197].

Ринок платіжних послуг у сучасних умовах розвивається надзвичайно швидкими темпами. Загострюється конкуренція між основними надавачами таких послуг, що в підсумку дає можливість підтримувати високі темпи розвитку платіжної системи в країні та формувати стабільні умови для здійснення розрахунків між економічними суб'єктами, що загалом позитивно впливає на стабільність функціонування як фінансової системи, так і національної економіки. Серед основних тенденцій розвитку такого ринку нами виокремлено такі:

- високий рівень конкуренції між фінансовими та нефінансовими постачальниками платіжних послуг, що відбувається в результаті поступового впровадження нових цифрових технологій;

- трансформація ринку платіжних послуг через підвищення якості таких послуг, швидкості їх надання клієнтам та забезпечення постійного доступу до платіжних інструментів;

- підвищилася питома вага безготівкових розрахунків та рівень віртуалізації сфери платіжних послуг;

- спостерігається також зростання популярності безконтактних платіжних технологій, що лише підвищує зручність здійснення платежів, насамперед для домогосподарств;

- відбувається розвиток систем миттєвих платежів, що дає змогу забезпечити проведення переказів коштів у режимі реального часу, а не протягом трьох-п'яти робочих днів, як це було раніше;

- платіжні послуги активно інтегруються у фінансові продукти банківських та небанківських фінансових установ. При розробці кредитних, депозитних та інвестиційних продуктів платіжні сервіси є невід'ємною складовою відповідних послуг;

- відбувається зменшення кількості структурних підрозділів фінансових установ, що лише прискорює процес віртуалізації платіжних послуг та розширення мережі дистанційних сервісів;

- онлайн-платежі сприяли підвищенню рівня фінансової інклюзії населення завдяки розвитку цифрових платіжних сервісів банківськими та небанківськими фінансовими установами.

- зросла кількість кібератак та випадків цифрового шахрайства, що негативно впливає на функціонування фінансових установ, побудову довірчих відносин з клієнтами та формує нові виклики для таких установ у частині протидії кіберризикам. Це, у свою чергу, вимагає додаткових інвестиційних ресурсів та підвищення рівня операційної стійкості фінансових установ [11; 36; 37; 84; 135; 140; 184].

Таким чином, проведений у межах поточного підрозділу аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку фінансових послуг засвідчує насамперед активний розвиток банківських установ і тих послуг, які ними надаються. Ринок фінансових послуг сьогодні функціонує в умовах глибоких структурних та технологічних трансформацій. Незважаючи на складні умови, обумовлені військовою агресією та її наслідками для економічної й соціальної стабільності, фінансові установи продовжують демонструвати високий рівень ефективності власної діяльності, що підтверджується, зокрема, значними обсягами прибутку банківських установ у 2024–2025 роках.

Відповідно сучасний розвиток ринку фінансових послуг обумовлюється високим рівнем цифрової трансформації та активним використанням цифрових технологій фінансовими установами. При цьому зазначені процеси характерні не лише для комерційних банків. Також спостерігається трансформація системи державного регулювання діяльності різних типів фінансових установ, яка частково реалізується через використання сучасних інформаційних технологій.

Важливою системною тенденцією залишається забезпечення належного рівня фінансової стійкості банківських та небанківських фінансових установ з метою недопущення непередбачуваних банкрутств і кризових ситуацій у функціонуванні окремих учасників ринку. Реалізація цього завдання сприяє зниженню ризиків нестабільності фінансової системи країни та запобігає подальшому поглибленню економічної нестабільності, яка сьогодні обумовлюється значною кількістю економічних, політичних, соціальних та безпекових чинників.

У наступному підрозділі дисертації сфокусуємо увагу на аналізі сучасних тенденцій функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг, ефективний розвиток якої дає змогу прискорити динамічний розвиток ринку фінансових послуг, підвищити рівень його стабільності та здатності протидіяти непередбачуваним екзогенним і ендогенним загрозам.

2.2. Стан функціонування системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг

Ринок фінансових послуг, будучи об'єктивно невід'ємною складовою функціонування фінансової системи, сьогодні розвивається, як уже зазначалося, у складних умовах. Перед фінансовими установами постають нестандартні, інколи досить складні та навіть важкі для розв'язання проблеми і перешкоди. У такому випадку вони мають змогу лише адаптуватися до сформованої реальності та з урахуванням цього здійснювати ефективну діяльність. На відміну, наприклад, від промислових підприємств, фінансові установи є більш гнучкими, а їхня діяльність, що пов'язана насамперед із наданням послуг, а не виробництвом матеріальних товарів та продукції, дає змогу швидше адаптуватися до сучасних реалій та загроз, які впливають на діяльність усіх без винятку економічних суб'єктів в Україні.

У попередньому підрозділі роботи нами було досліджено основні тенденції функціонування ринку фінансових послуг в Україні, акцентовано увагу на еволюційних аспектах його становлення та розвитку. Проте, як уже зазначалося, провідну роль у підтримці такого розвитку відіграє насамперед інфраструктура зазначеного ринку. Саме сукупність інфраструктурних елементів, також розвиваючись відповідно до економічної, соціальної та політичної реальності, забезпечує формування взаємовідносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами.

Таким чином, відбувається складний процес розвитку як самого ринку фінансових послуг, так і системи його інфраструктури. Цей процес є взаємообумовленим та взаємопов'язаним. Проте інколи саме інфраструктура не завжди встигає розвиватися такими ж темпами, як ринкові відносини, які постійно змінюються, трансформуються та досить швидко адаптуються до нових реалій зовнішнього середовища. У поточному підрозділі дисертації проведемо аналіз стану системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні та спробуємо визначити базові тенденції її функціонування в окремих сегментах цього ринку.

Розпочнемо наше дослідження з конкретизації особливостей розвитку системи інфраструктури ринку кредитних послуг в Україні.

Ринок кредитних послуг в Україні, як уже зазначалося, є одним із найбільш розвинених серед інших сегментів ринку фінансових послуг, оскільки саме кредитування виступає одним із найбільш доступних способів отримання фінансових ресурсів від фінансових установ як для домогосподарств, так і для суб'єктів підприємницької діяльності. Історично склалося так, що ринок фінансових послуг в Україні є банкоцентричним, а тому насамперед на ньому активно розвиваються позикові відносини між позичальниками та кредиторами.

Сьогодні ринок кредитних послуг України є неоднорідним та складним у своєму функціонуванні, що обумовлюється наявністю значної кількості різних фінансових установ, які здійснюють діяльність у його межах. Серед таких установ можна виокремити банківські установи, кредитні спілки, фінансові компанії, ломбарди та інші організації, окремі з яких також мають право здійснювати кредитування економічних суб'єктів. Провідну роль на цьому ринку, безумовно, відіграють комерційні банки, які порівняно з іншими кредитними установами є лідерами з надання позик усім без винятку категоріям економічних суб'єктів.

З урахуванням того, що розвиток кредитної кооперації в Україні поступово занепадає, для дослідження інфраструктури ринку кредитних послуг найважливішим, на наш погляд, є аналіз тенденцій функціонування банківської системи країни.

Кількість комерційних банків в Україні постійно зменшується, що обумовлюється великою кількістю політичних, соціальних, історичних та економічних чинників. На рис. 2.2 наведено інформацію про чисельність цих установ в Україні у 2010–2025 роках.

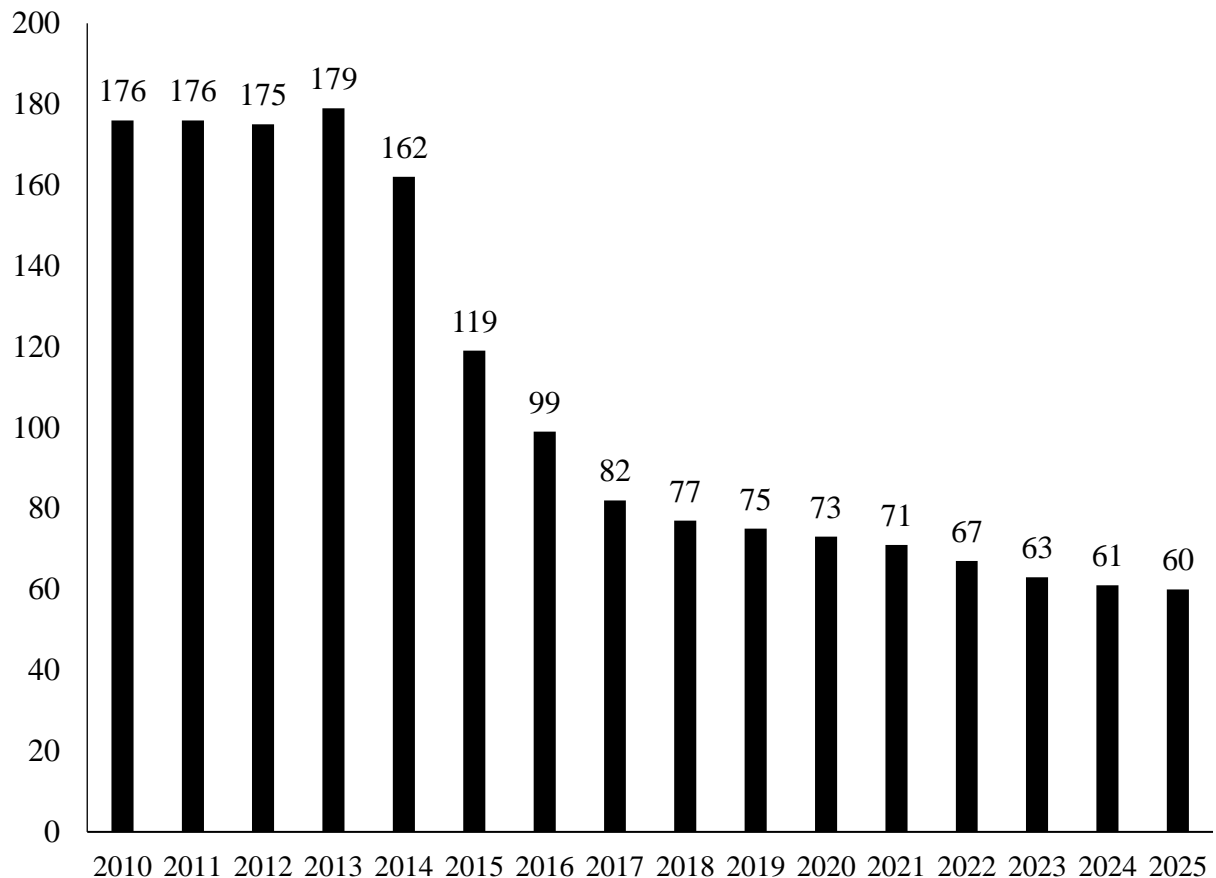

Рис. 2.2 – Кількість банківських установ в Україні, од.

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>.

Таким чином, з даних рисунку 2.2 можна зробити висновок, що протягом 2010–2025 років в Україні спостерігається значне зменшення кількості банківських установ. У першу чергу це пов'язано з проведенням банківської реформи у 2015–2016 роках та зростанням вимог НБУ до платоспроможності і транспарентності роботи комерційних банків. Наприклад, у 2010–2013 роках в Україні функціонувало 176–180 банківських установ, а вже на кінець 2025 року їх налічувалося 60 одиниць, тобто зменшення відбулося більш ніж у три рази. Також на цей процес вплинула значна кількість інших макроекономічних, політичних та регуляторних факторів, оскільки за погіршення макроекономічної ситуації фінансовий стан багатьох комерційних банків став загрозливим, і вони почали деструктивно впливати на функціонування фінансової системи.

Починаючи з 2017 року, ми також спостерігаємо поступове зменшення темпів скорочення кількості банківських установ. Якщо на кінець 2017 року їх кількість становила 82 одиниці, то на кінець 2021 року цей показник знизився до 71 банку. Під час війни кількість комерційних банків зменшилася з 71 до 60 одиниць, що відбулося, у першу чергу, за рахунок закриття або визнання неплатоспроможними банківських установ, які були невеликими за обсягами активів і не відігравали системної ролі в розвитку банківської системи.

При цьому зауважимо, що скорочення кількості банківських установ загалом не призвело у стратегічному аспекті до погіршення фінансових показників функціонування банківської системи. Навпаки, можна спостерігати зворотну тенденцію, коли очищення ринку від слабких установ лише підвищило надійність фінансового сектору та сприяло зростанню рівня довіри економічних суб'єктів до діяльності банківських установ. Це було особливо важливим після початку повномасштабного вторгнення, у результаті чого фінансова, у тому числі банківська, система досить швидко адаптувалася до складної поточної економічної ситуації та відновила власну роботу, забезпечуючи проведення платежів, надання електронних послуг, а згодом і відновлення кредитування.

На рисунку 2.3 наведено інформацію про стан активів банківських установ в Україні, а також про обсяг кредитів, які ці установи надали економічним суб'єктам.

Окреслені показники визначено у мільярдах доларів США, тобто аналіз проведено за їх реальним значенням. Відповідно на кінець 2025 року в Україні було сформовано 90,45 млрд доларів США активів комерційних банків. Це є найвищим показником починаючи з 2014 року. Водночас на кінець 2013 року обсяг таких активів в Україні становив 159,9 млрд доларів США.

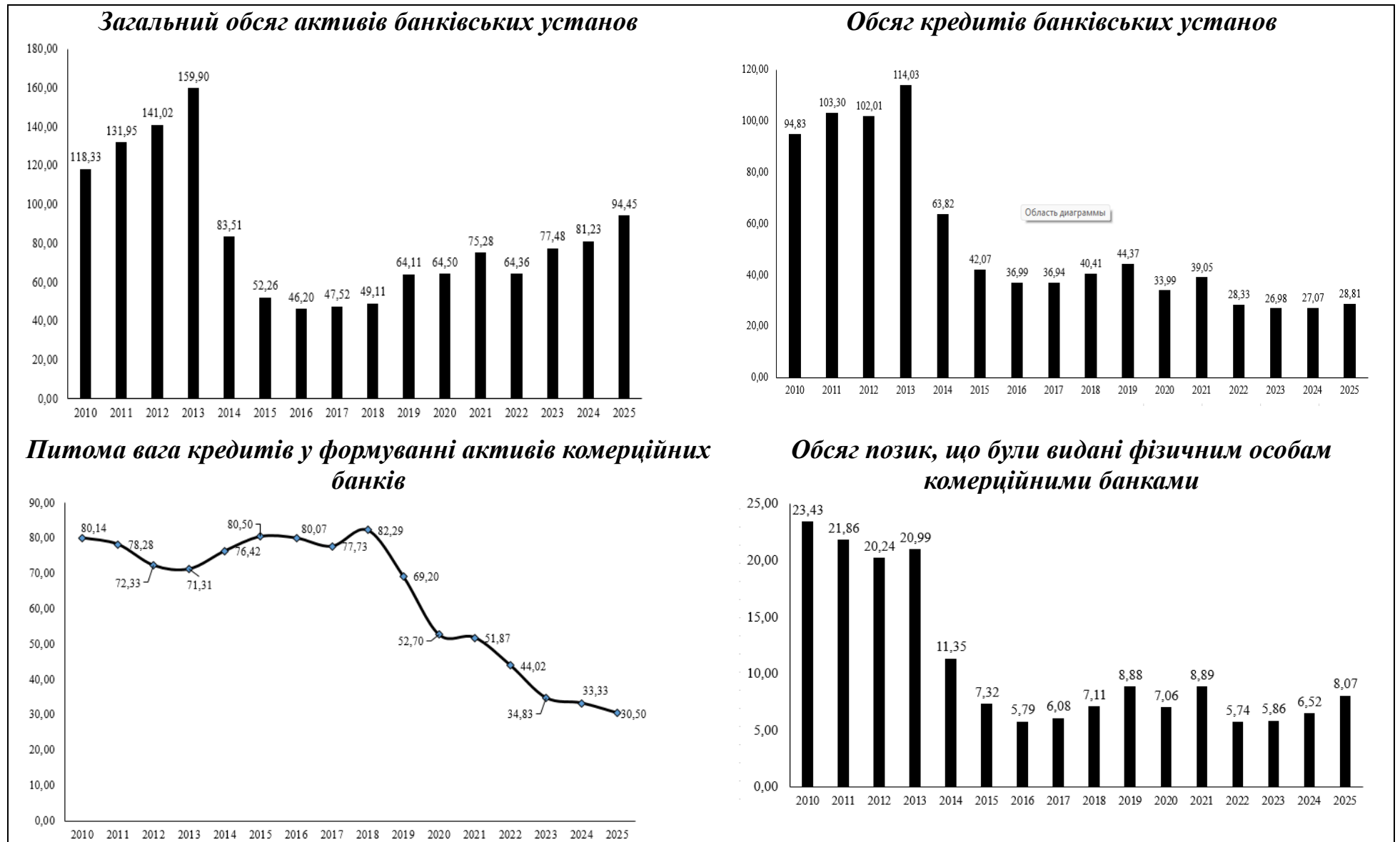

Рис. 2.3 – Обсяг активів банківських установ в Україні, млрд. дол. США

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>.

Звичайно, кредити відіграють ключову роль у формуванні активів комерційних банків, і це можна спостерігати з даних рис. 2.3, на якому представлено питому вагу позик у формуванні таких активів. З даних рисунку можна зробити висновок, що у 2010–2018 роках питома вага позик у структурі активів банківських установ перебувала на рівні близько 80 %. Проте після цього спостерігається поступове зменшення цього показника до 30,5 % у 2025 році. Насамперед це можна пояснити наслідками війни, оскільки саме у 2022–2025 роках спостерігається прискорення темпів зниження зазначеного показника. Крім того, у цей період банки активно почали купувати цінні папери Кабінету Міністрів України, депозитні сертифікати Національного банку України та вкладати тимчасово вільні ресурси у менш ризиковані фінансові активи.

При цьому тренд обсягів кредитів банківських установ загалом повторює тенденції зміни розмірів активів банківських установ. На кінець 2013 року в Україні комерційними банками було видано кредитів на загальну суму 114,3 млрд доларів США, тоді як у 2025 році цей показник становив 28,81 млрд доларів США, тобто зменшення відбулося більш ніж у три рази. Водночас протягом 2022–2025 років спостерігається фактична стабілізація цього показника. Якщо у 2022 році кредитний портфель комерційних банків становив 28,3 млрд доларів США, то у 2025 році – 28,81 млрд доларів США.

Аналізуючи дані щодо кредитування фізичних осіб, спостерігаємо тенденцію до значного зменшення обсягів таких позик починаючи з 2013 року з поступовим їх відновленням у 2019, 2021 та 2025 роках. Після значного скорочення обсягів виданих позик у 2022–2024 роках на кінець 2025 року банківськими установами фізичним особам було надано кредитів на суму 8,7 млрд доларів США. Фактично у 2025 році цей показник досяг рівня 2019 та 2021 років, які були докризовими періодами. При цьому 2019 рік передував пандемії COVID-19, а 2021 рік був останнім повним роком перед початком повномасштабної війни. Проте протягом більш ніж десяти років показник 2014 року в розмірі 11,35 млрд доларів США все ще залишається недосягнутим.

Кредитні спілки є одними з фінансових установ, які також надають кредитні послуги економічним суб'єктам, та виступають невід'ємною складовою функціонування ринку кредитних послуг. На рис. 2.4 наведено інформацію про кількість таких установ.

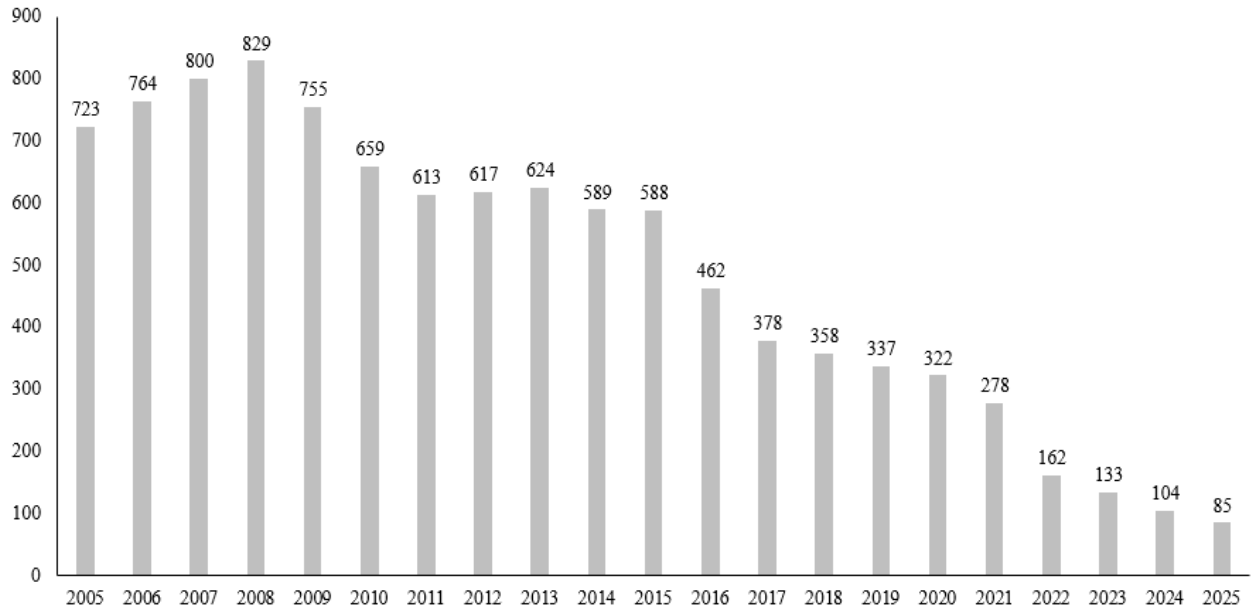

Рис. 2.4 – Кількість кредитних спілок в Україні

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>.

Зазначимо, що протягом 2005–2025 років ринок кредитної кооперації в Україні пройшов надскладні періоди власного функціонування, і на сьогодні, на жаль, можна з упевненістю констатувати значне скорочення обсягів такого ринку та кількості суб'єктів, які на ньому здійснюють свою діяльність. Найбільший розвиток кредитні спілки продемонстрували у 2007–2008 роках, які були передкризовими та для яких був характерний активний розвиток кредитних відносин фактично в усіх сегментах кредитного ринку. Проте починаючи з 2009 року зафіксувалася стійка тенденція до зменшення кількості кредитних спілок. На кінець 2025 року в Україні функціонувало 85 таких установ, тоді як у 2008 році їх налічувалося 829, тобто зменшення відбулося майже у десять разів.

Така ситуація, знову ж таки, пов'язана з макроекономічними, політичними та соціальними подіями, у тому числі з кризовими явищами у фінансовій системі країни та зміною підходів до регулювання діяльності цих установ. Аналіз даних

рисунку також засвідчує, що найбільшими темпами їх кількість зменшувалася у 2016 році — з 588 до 462 одиниць, а також у 2022 році — з 278 установ у 2021 році до 162 установ у 2022 році. Фактично за час війни, протягом останніх чотирьох років, кількість кредитних спілок зменшилася майже вдвічі.

На сьогодні ці установи залишаються невід'ємною складовою функціонування ринку кредитних послуг України, а їх подальший розвиток безпосередньо зумовлюється активним розвитком інфраструктури цього ринку, у тому числі його інституційної складової. Остання сьогодні, у першу чергу, спрямована на підвищення фінансової стійкості кредитних спілок, проте, на наше переконання, недостатньою мірою виконує підтримуючу та стимулюючу роль для їх подальшого розвитку.

Поступове скорочення ринку кредитної кооперації в Україні також підтверджується даними про обсяги кредитів, які були надані цими установами своїм членам. На рис. 2.5 наведено відповідну інформацію.

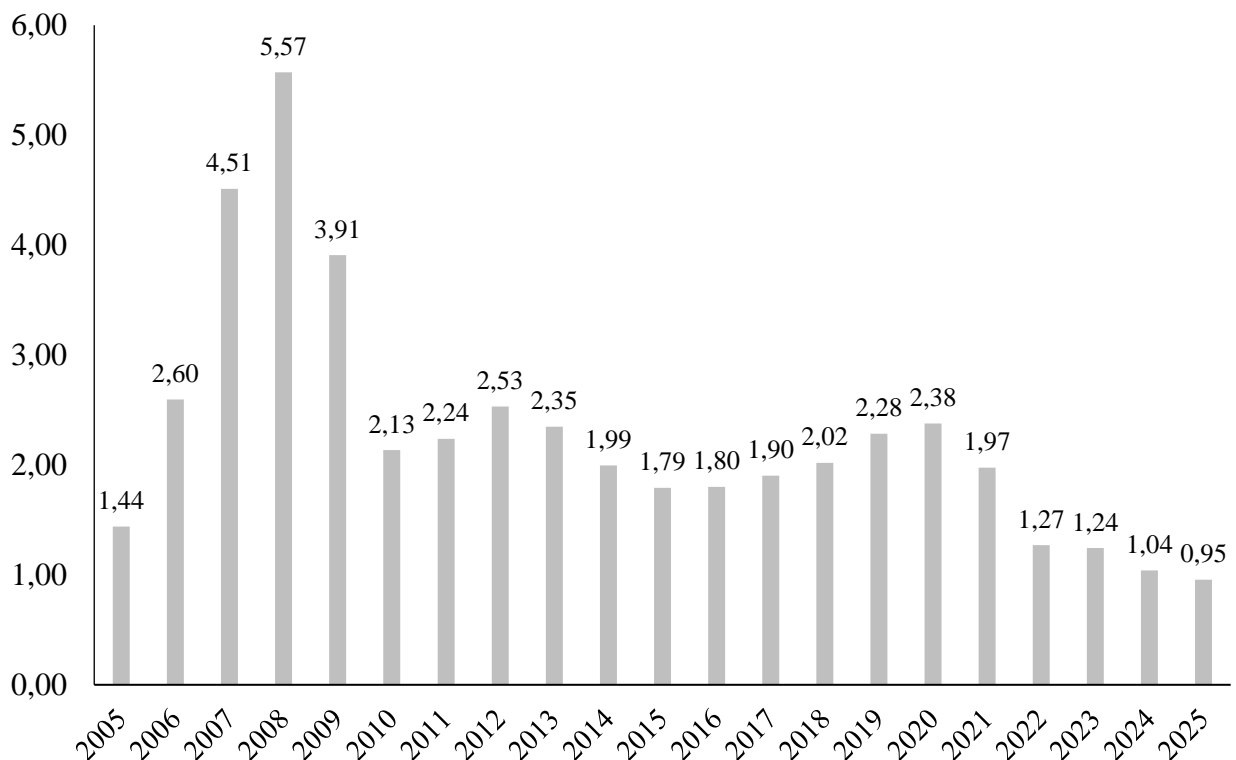

Рис. 2.5 – Кредити, надані членам кредитних спілок, млрд грн

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>

Отже, на кінець 2025 року в Україні кредитний портфель кредитних спілок становив 950 млн грн, що є найменшим показником за весь період їх функціонування в Україні. Найбільший обсяг виданих позик цими установами спостерігався у 2008 році та становив 5,57 млрд грн. Проте починаючи з 2010 року цей показник поступово зменшувався, а війна лише прискорила його зниження, що підтверджується відповідними даними. Так, у 2021 році зазначений показник становив 1,97 млрд грн, а вже у 2022 році – 1,27 млрд грн.

Беззаперечно, скорочення ринку кредитної кооперації підтверджується і зменшенням кількості кредитів, які цими установами були видані власним клієнтам (рис. 2.6).

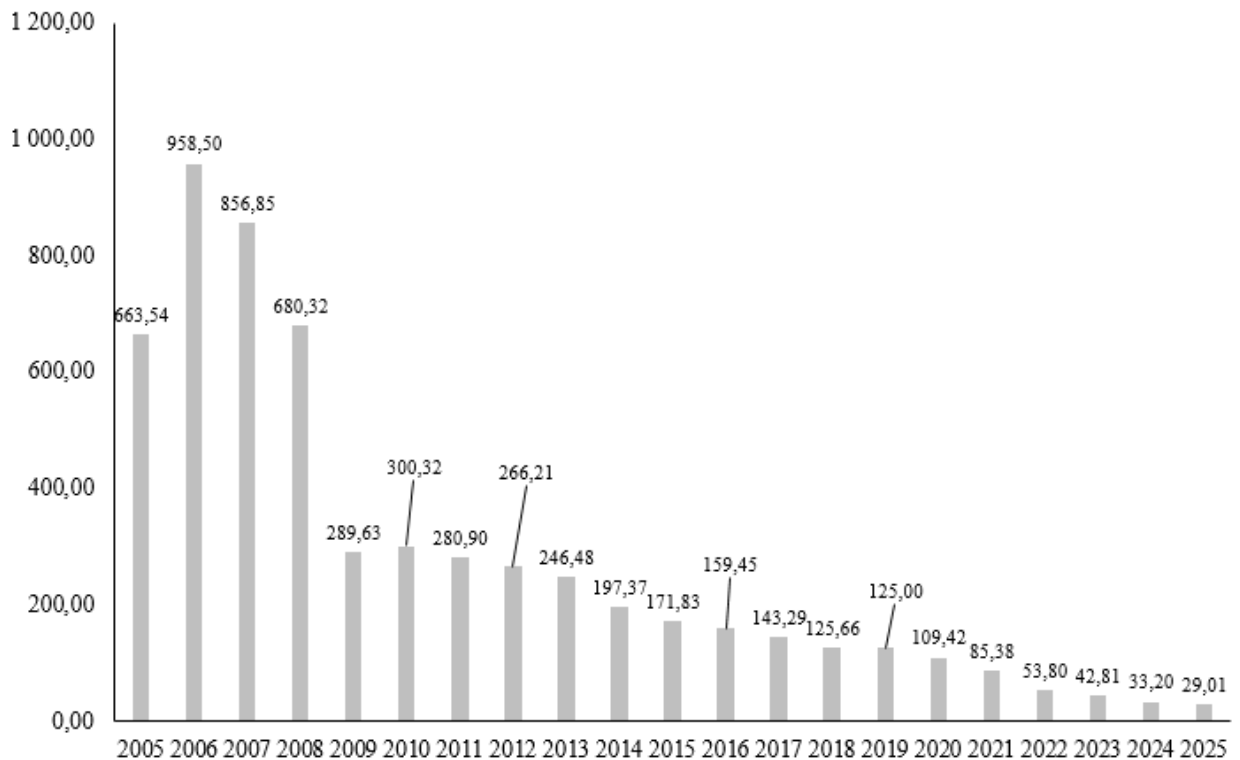

Рис. 2.6 – Кількість кредитів які видані кредитними спілками, тис. од.

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>

На кінець 2025 року кількість таких позик становила 29,1 тис. одиниць. Фактично навіть порівняно з 2022 роком, коли розпочалася повномасштабна військова агресія, цей показник зменшився майже у два рази. Це лише підтверджує низький попит, у першу чергу домогосподарств, на кредитні продукти кредитних спілок та фактичну неконкурентоспроможність цих установ

на ринку кредитних послуг. Також негативний вплив має складність підтримання ними власної інноваційної діяльності з урахуванням сучасних цифрових технологій.

Фінансові компанії та ломбарди також відіграють важливу роль на ринку кредитних послуг України, хоча є більш нішовими установами, які займають ті сегменти ринку, де комерційні банки не зацікавлені у наданні кредитних послуг (рис. 2.7).

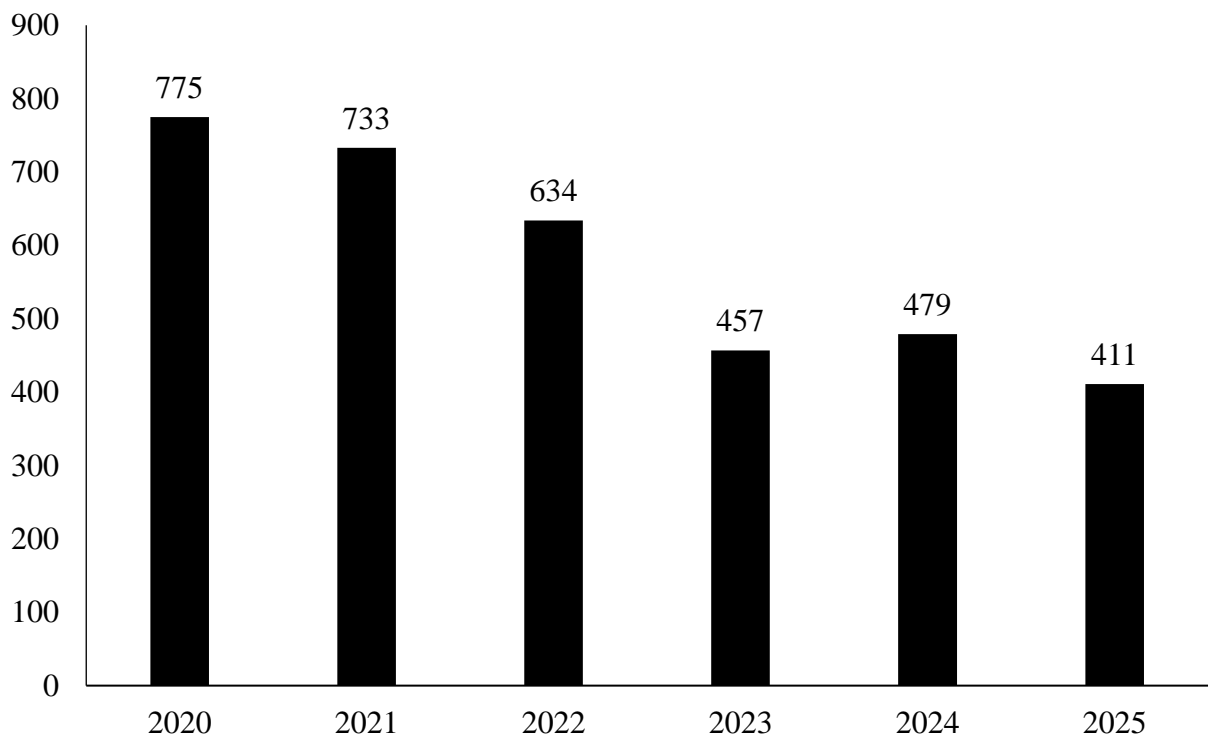
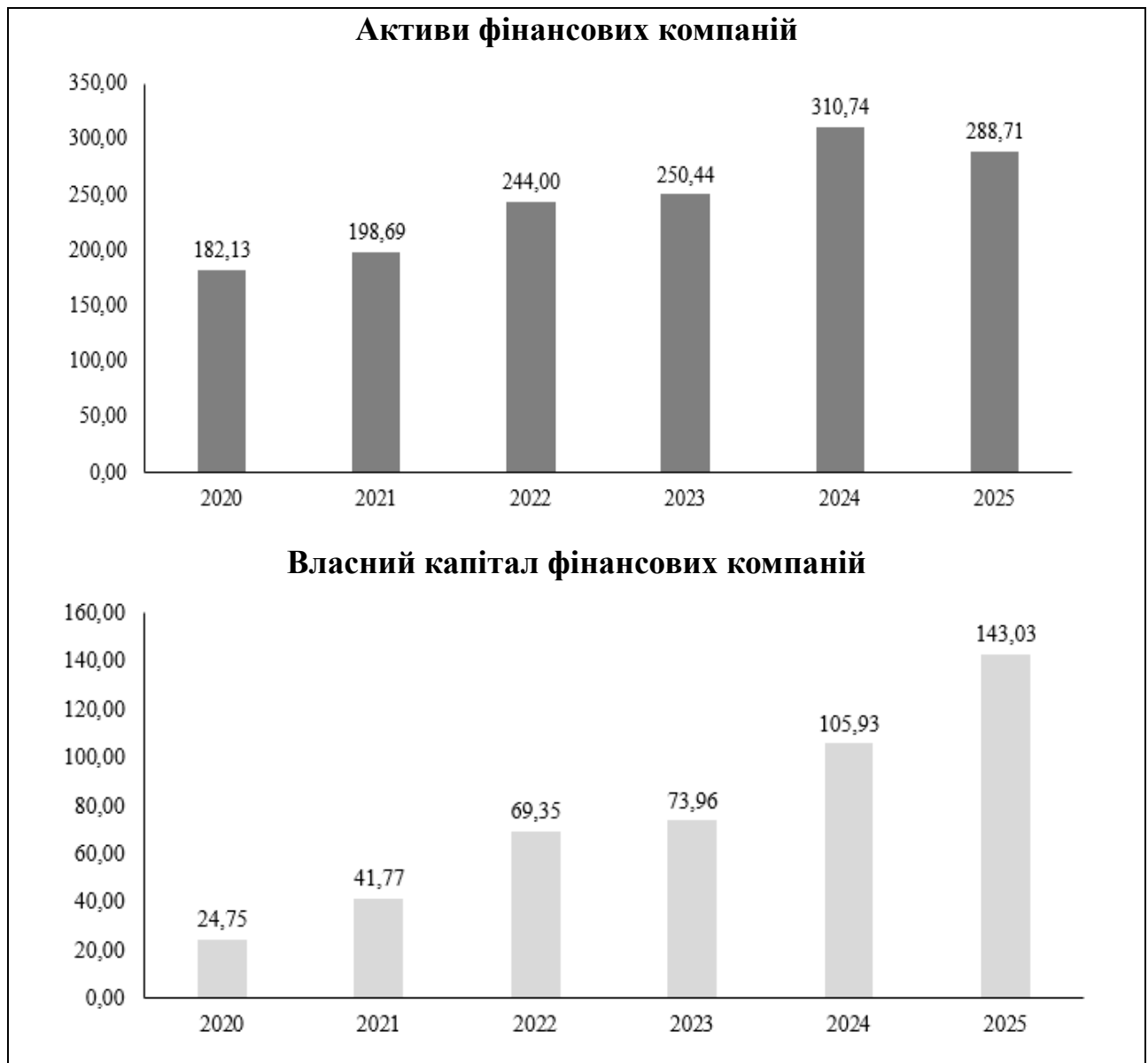

Рис. 2.7 – Кількість фінансових компаній в Україні

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>

У 2025 році в Україні налічувалося 411 фінансових компаній, що є найменшим показником за весь період починаючи з 2020 року, коли їх кількість становила 775 одиниць. Можна зробити висновок, що навіть початок військової агресії не вплинув на загальний тренд зменшення кількості окреслених установ, проте сприяв прискоренню темпів такого скорочення.

Інформацію про активи та власний капітал фінансових компаній наведено на рис. 2.8.

*Рис. 2.8 – Обсяг активів та власного капіталу
фінансових компаній в Україні, млрд грн*

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>.

Таким чином, можна стверджувати, що, незважаючи на зменшення кількості фінансових компаній в Україні, обсяги активів і власного капіталу цих установ протягом останніх шести років зростають. Це, у першу чергу, обумовлюється зміною підходів регулятора до формування капіталу фінансових компаній. І хоча у 2025 році спостерігаємо незначне зменшення обсягів активів цих установ, показник власного капіталу продовжує зростати. Так, на кінець 2020 року загальний обсяг власного капіталу всіх фінансових компаній в Україні

становив 24,75 млрд грн, проте вже у 2025 році цей показник досяг 143,0 млрд грн, що свідчить про значне підвищення рівня фінансової стійкості функціонування цих установ та зростання вимог до формування їх капіталу.

На рис. 2.9 наведено інформацію про обсяги наданих фінансових послуг фінансовими компаніями в Україні.

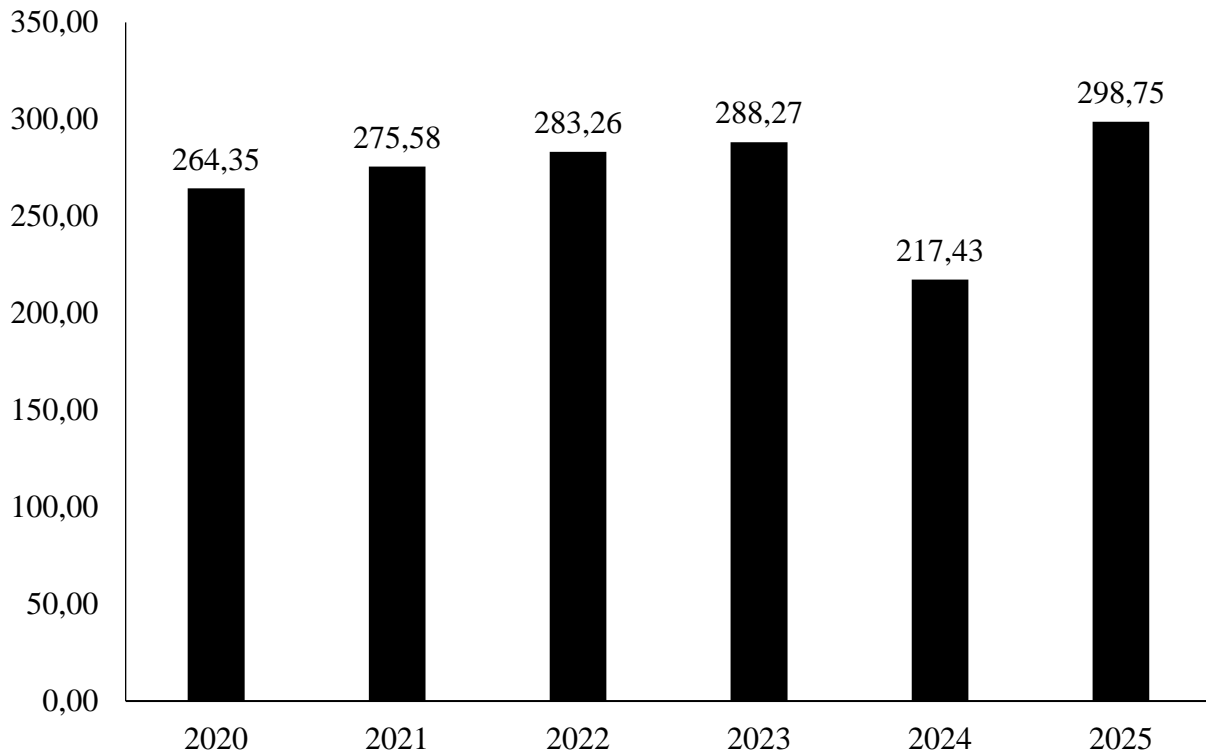

Рис. 2.9 – Обсяг наданих фінансових послуг фінансовими компаніями, млрд грн

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>

Отже, на кінець 2025 року фінансовими компаніями в Україні було надано позик на загальну суму 298,75 млрд грн. За останні шість років це є найвищим показником, при цьому можна спостерігати його суттєве зростання порівняно з 2024 роком, коли його розмір становив 217,43 млрд грн.

Звичайно, порівняно з діяльністю банківських установ і навіть кредитних спілок роль фінансових компаній залишається менш вагомою у функціонуванні ринку кредитних послуг. Проте своєю діяльністю вони забезпечують задоволення потреб споживачів та потенційних позичальників в окремих видах позик, які їм складно отримати насамперед у комерційних банках. Зростання обсягів таких позик лише підтверджує наявність попиту на послуги цих установ.

На рис. 2.10 представлено інформацію про кількість ломбардів, які функціонують на ринку кредитних послуг України.

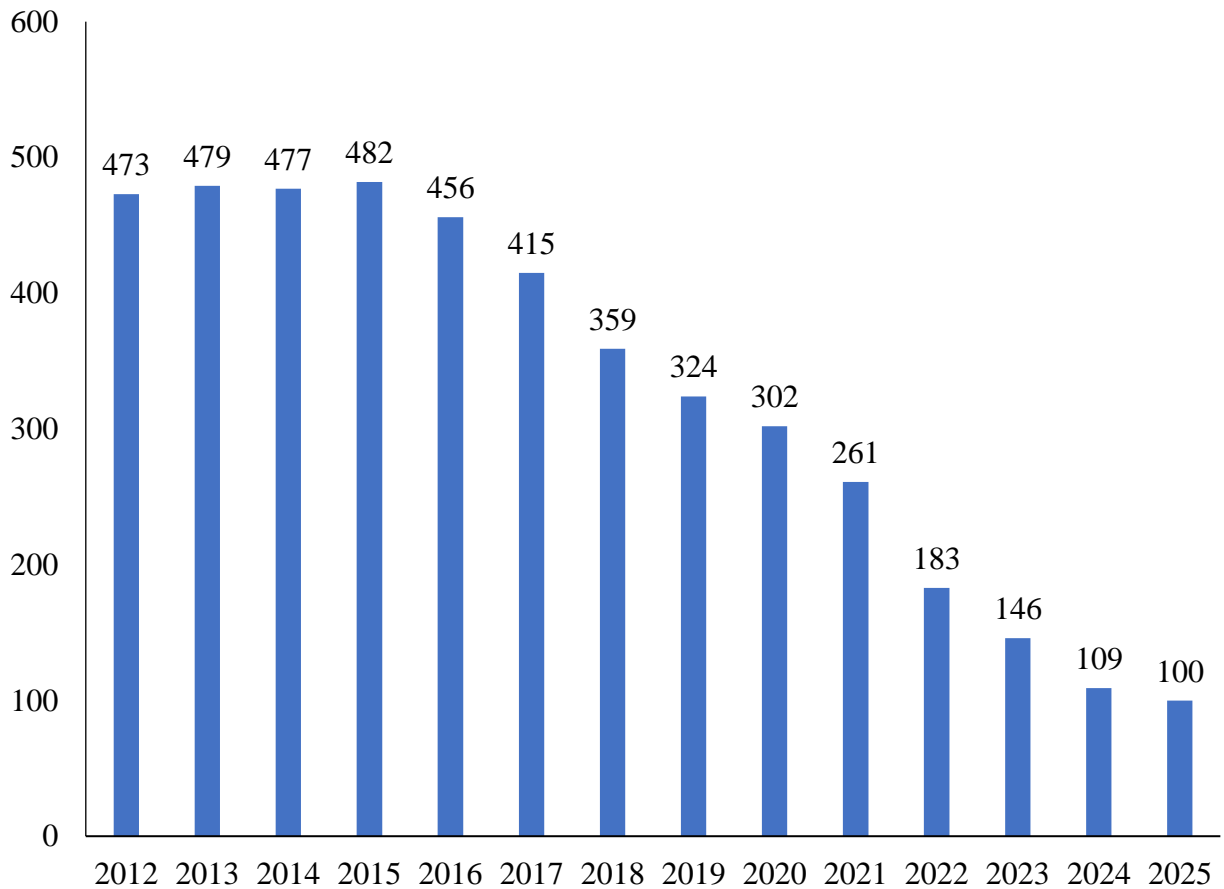

Рис. 2.10 – Кількість ломбардів в Україні

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>

На кінець 2012 року в Україні було зареєстровано 473 ломбарди, а вже у 2025 році – лише 100 таких фінансових установ. Таким чином, за 14 років кількість окреслених установ зменшилася більш ніж у 4,5 рази. Проте показники активів ломбардів та їхнього власного капіталу засвідчують, що скорочення кількості цих установ не відобразилося настільки кардинальним чином на їхньому фінансовому стані. На рис. 2.11 наведено інформацію про зазначені фінансові показники.

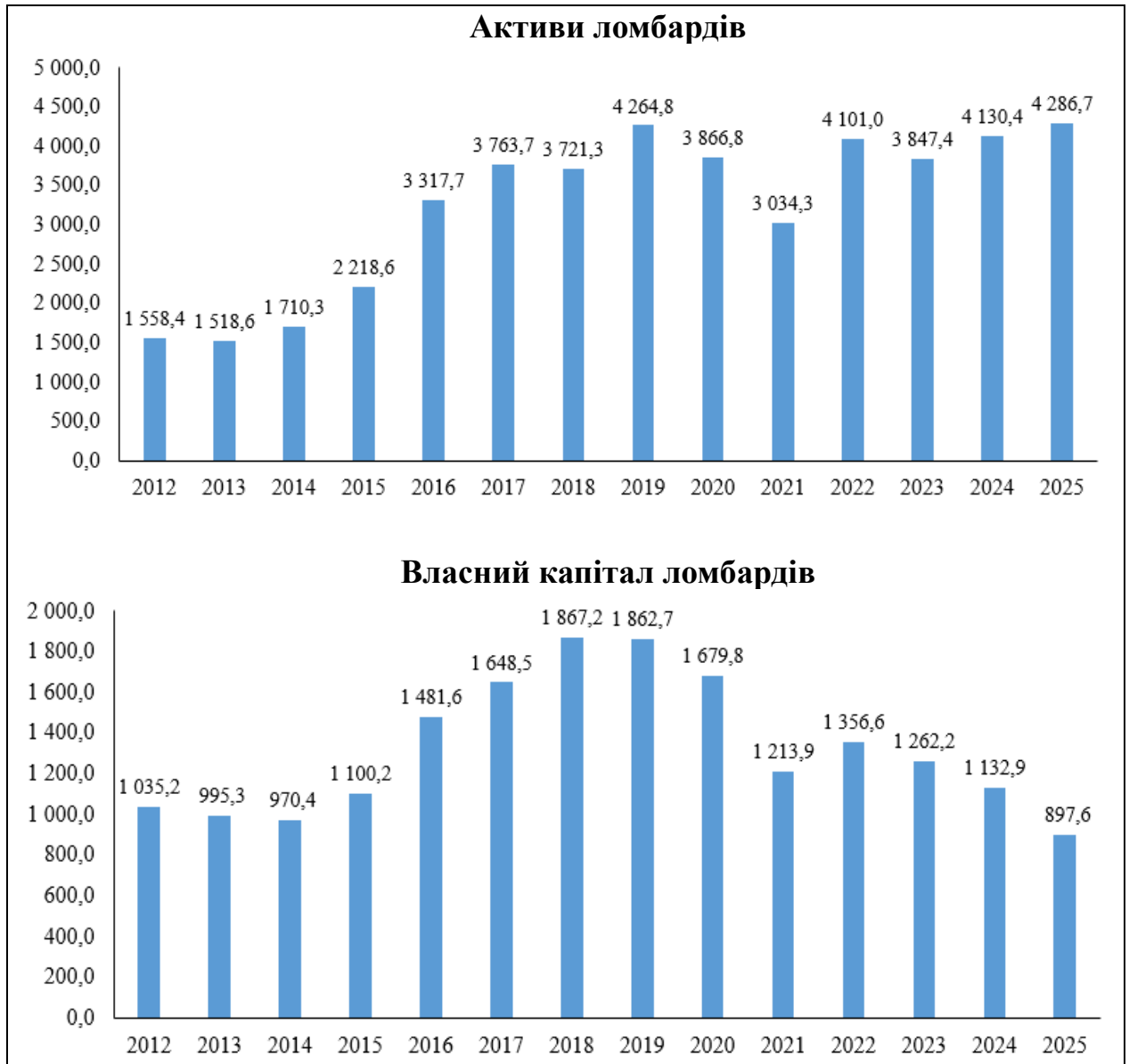

Рис. 2.11 – Активи та власний капітал ломбардів в Україні, млн.грн.

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>

З даних рис. 2.8 можемо спостерігати поступове зростання обсягів кредитів, які надаються ломбардами в Україні. Проте у своїй діяльності ці установи також зіштовхуються з кризовими ситуаціями, що чітко відображають тренди зміни обсягів їх кредитних операцій. На кінець 2025 року ломбардами в Україні було видано позик на суму 4,28 млрд грн, що є найбільшим показником за весь період їх функціонування.

У 2021 році ми спостерігаємо найбільше зниження обсягів активів цих установ до рівня 3,3 млрд грн, що обумовлюється наслідками пандемії COVID-19 для ринку фінансових послуг України загалом. При цьому динаміка власного капіталу ломбардів засвідчує поступове зниження цього показника у 2019–2025 роках. Фактично спостерігаємо його зменшення з 1,86 млрд грн у 2019 році до 897,6 млн грн у 2025 році.

Це може бути пов'язано зі значним скороченням кількості ломбардів, оскільки темпи нарощення власного капіталу тих установ, які залишилися на ринку, були значно меншими, ніж темпи скорочення активів установ, які виводилися з ринку фінансових послуг України. Проте зростання обсягів наданих позик засвідчує наявність попиту клієнтів на специфічні послуги цих установ. Отже, можемо говорити про поступове зміцнення фінансового стану ломбардів та підвищення прозорості їх роботи, особливо після передачі функцій регулювання цих установ до Національного банку України.

На рис. 2.12 наведено інформацію про обсяг фінансових кредитів, наданих ломбардами економічним суб'єктам. Фактично дані 2025 року лише підтверджують нашу тезу про розвиток цих установ в Україні, незважаючи на значне зниження обсягу їх власного капіталу.

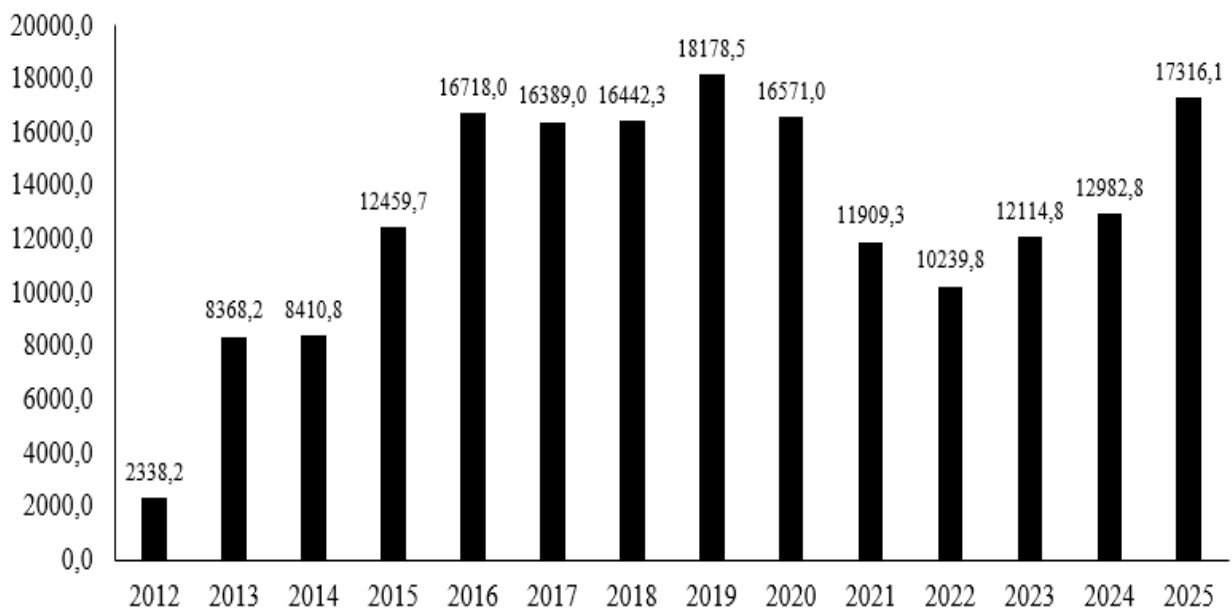

Рис. 2.12 – Обсяг наданих фінансових кредитів ломбардами, млрд грн

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>

На кінець 2025 року цими установами було видано позик на загальну суму 17,31 млрд грн, що є найбільшим показником за період 2012–2025 років, за винятком 2019 року, коли обсяг наданих позик становив 18,17 млрд грн. На сьогодні ринок ломбардних послуг в Україні фактично очищений від фінансово нестабільних установ та тих із них, які не виконували оновлені вимоги Національного банку України до провадження цього специфічного виду діяльності. Установи, що залишилися на ринку, намагаються дотримуватися зазначених вимог та забезпечувати ефективну діяльність на ринку кредитних послуг України.

Окрім інституційних фінансових установ, які безпосередньо відіграють одну з ключових ролей у розвитку ринку кредитних послуг та фінансової системи України загалом, важливу роль у функціонуванні такого ринку також відіграють різні інфраструктурні елементи. На жаль, в Україні склалася ситуація, за якої державні інституції не приділяють достатньої уваги збору, аналізу та оприлюдненню інформації про функціонування таких елементів. Дані про їх роботу є фрагментарними та недостатньо повними, що значною мірою ускладнює аналіз їх діяльності та дослідження впливу на функціонування кредитних установ. Це обумовлює важливість впровадження механізмів забезпечення транспарентності роботи таких установ та їх вагому роль у функціонуванні ринку кредитних послуг і фінансового ринку загалом.

За даними рис. 2.13 бачимо, що проведені опитування підтверджують: найбільшу роль відкриті дані відіграють саме у функціонуванні фінансового сектору, що було відзначено 62 % опитаних експертів з розвитку ринку фінансових послуг [107]. Саме це обумовлює необхідність впровадження системних підходів до збору, акумулювання та поширення даних про роботу інфраструктурних елементів, які покликані стимулювати розвиток кредитних установ в Україні.

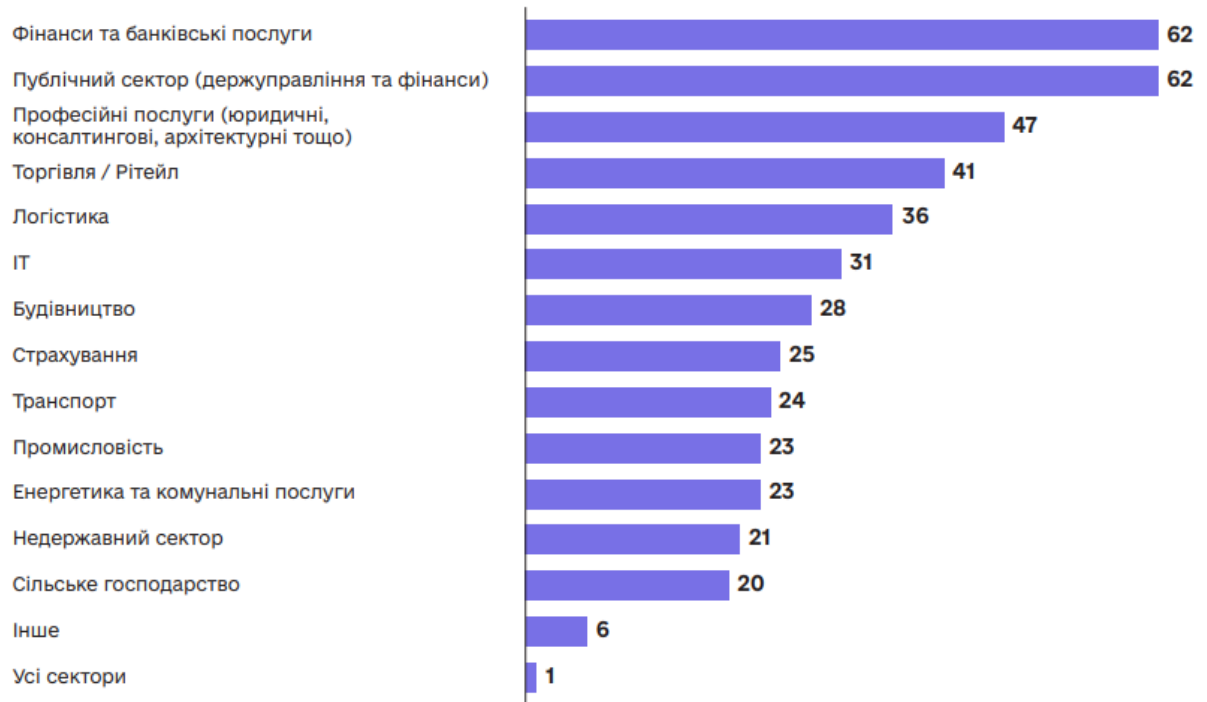

Рис. 2.13 – Сектори, у яких відкриті дані мають найбільше значення, на думку респондентів, 2025 рік, у %

Джерело: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2026/DATA/DATA_ua.pdf.

Важливу роль у поширенні відкритих даних про кредитні операції, кредитну історію позичальників та випадки шахрайських дій відіграють бюро кредитних історій, які на сьогодні акумулювали значні обсяги інформації про позичальників, функціонування окремих банків, стан кредитної заборгованості та інші параметри розвитку ринку кредитних послуг. У табл/ 2.1 наведено перелік таких установ, які сьогодні функціонують в Україні.

Отже, в Україні сьогодні функціонує вісім бюро кредитних історій, які надають відповідні послуги банківським установам, кредитним спілкам та фінансовим компаніям, тим самим забезпечуючи їм можливість більш якісно оцінювати потенційні кредитні ризики, що виникають у результаті надання позик різним категоріям клієнтів.

Бюро кредитних історій в Україні

№ з/п	Назва
1	ПАТ "ПЕРШЕ ВСЕУКРАЇНСЬКЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ"
2	ПАТ "МІЖНАРОДНЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ"
3	ТОВ "УКРАЇНСЬКЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ"
4	ТОВ "УНІВЕРСАЛЬНЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ"
5	ТОВ "НЕЗАЛЕЖНЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ"
6	ТОВ "БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ "УКРАЇНСЬКЕ КРЕДИТНЕ БЮРО"
7	ТОВ "РОЗДРІБНЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ"
8	ТОВ "ОНЛАЙН БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ"

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>

Знову ж таки, в Україні відсутні комплексні дані про функціонування бюро кредитних історій. Наявна інформація є фрагментарною та переважно характеризує діяльність окремих установ. Водночас її аналіз засвідчує зростання кількості записів у базах даних бюро кредитних історій, а також збільшення кількості звернень громадян до цих установ з метою перевірки власних кредитних історій.

Компанії, що працюють із кредитними історіями та ризик-аналізом, зафіксували збільшення кількості запитів більш ніж на 10 % – зі 150 млн записів у 2021 році до понад 165 млн у 2024 році [107, с. 61]. Це підтверджує зростання ролі бюро кредитних історій у функціонуванні ринку кредитних послуг та поступове підвищення рівня використання їх інформаційних ресурсів фінансовими установами і безпосередньо позичальниками.

Невід'ємною складовою розвитку системи інфраструктури ринку кредитних послуг є діяльність колекторських компаній. У додатку Б наведено інформацію з реєстру таких установ. Відповідно, на кінець 2025 року в Україні до відповідного реєстру було включено 82 установи, а виключено – 10 колекторських компаній. Високі темпи розвитку ринку кредитних послуг

обумовлюють попит кредитних установ на послуги колекторських компаній, що беззаперечно впливає на зростання їх кількості та активності на ринку фінансових послуг.

На сьогодні діяльність цих установ значно краще регламентована на законодавчому рівні, ніж це було у 2007–2008 роках, коли ринок кредитних послуг демонстрував найвищі показники свого розвитку. Проте більш детальна інформація про діяльність колекторських компаній в Україні відсутня у відкритому доступі, що лише підтверджує важливість акумулювання, збору та оприлюднення даних про функціонування цих установ.

Окрім діяльності колекторських компаній, важливу роль у сфері акумулювання інформації про кредитні операції позичальників відіграє Кредитний реєстр Національного банку України, який був створений у 2018 році з метою накопичення інформації про кредитні операції позичальників та їх кредитну заборгованість. При цьому до реєстру включаються дані не про всіх клієнтів, а лише про окремі категорії позичальників, розмір заборгованості яких регламентується відповідним положенням про Кредитний реєстр.

Таким чином, можемо стверджувати, що система інфраструктури ринку кредитних послуг в Україні розвивається досить швидкими темпами. Це, у першу чергу, обумовлюється темпами розвитку самого ринку кредитних послуг, кількістю кредитних установ та рівнем їх активності у фінансовій системі країни. Своєю чергою, зазначені процеси визначаються насамперед економічною та соціальною стабільністю в державі, а також зростанням попиту економічних суб'єктів на позикові ресурси.

Проведемо дослідження розвитку системи інфраструктури ринку депозитних послуг. На рис. 2.14 наведено інформацію про обсяги депозитів, які були залучені комерційними банками України у 2010–2025 роках.

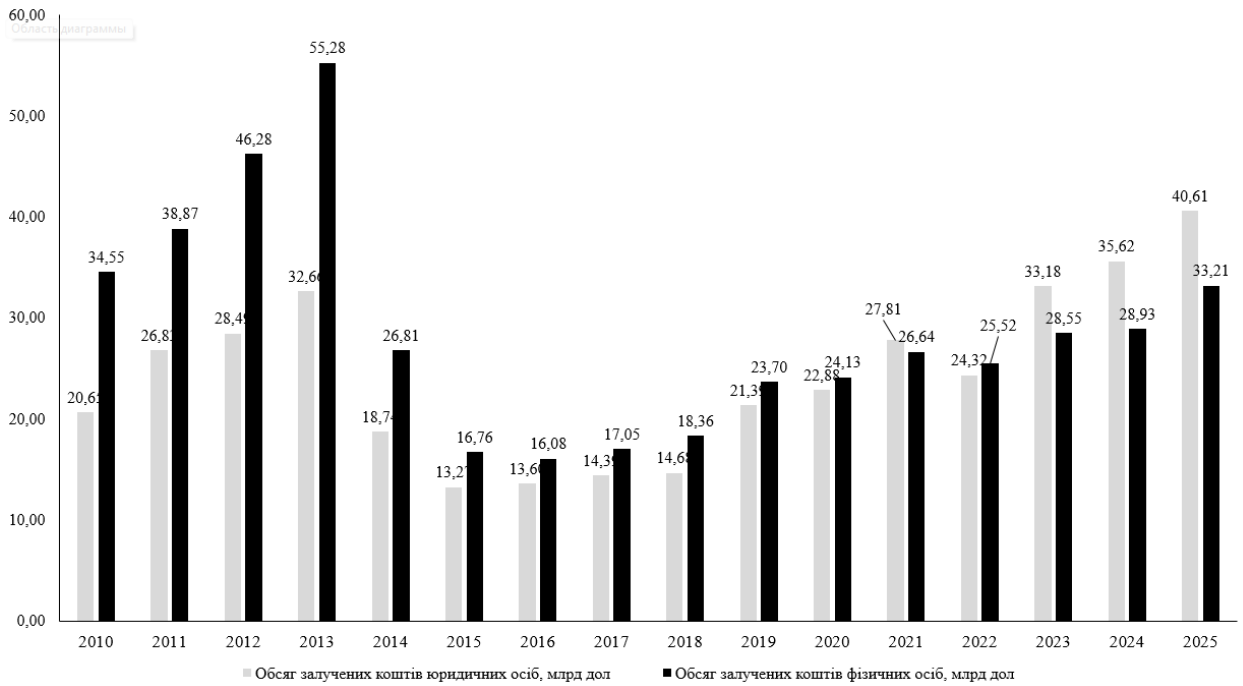

Рис. 2.14 – Обсяг залучених депозитів банківськими установами в Україні, млрд дол.

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>.

Таким чином, можемо стверджувати, що протягом 2010–2025 років в Україні відбувалися доволі складні процеси на ринку депозитних послуг. У 2025 році банківськими установами було акумульовано 40,61 млрд доларів США коштів юридичних осіб та 33,21 млрд доларів США коштів фізичних осіб. Зауважимо, що поступово, починаючи з 2021 року, обсяги коштів, акумульованих комерційними банками від юридичних осіб, почали перевищувати аналогічний показник залучених ресурсів фізичних осіб. Проте порівняно з даними 2013 року показники залучених ресурсів від домогосподарств комерційними банками досі не були досягнуті.

Звичайно, найбільш складним періодом у залученні ресурсів економічних суб'єктів для комерційних банків став період 2015–2017 років, коли їх реальний обсяг зменшився у декілька разів, що значною мірою скоротило фінансову базу цих установ для здійснення кредитних та інвестиційних операцій. Навіть початок повномасштабного вторгнення також призвів до певного зменшення окреслених показників, але кардинально не змінив ситуацію на ринку депозитних послуг.

У 2023–2025 роках спостерігаємо досить високі темпи зростання обсягів коштів юридичних та фізичних осіб, залучених комерційними банками. Це лише підтверджує наявність довіри зазначених суб'єктів до роботи вітчизняних комерційних банків і загалом свідчить про ефективність функціонування системи інфраструктурного забезпечення ринку депозитних послуг.

Ситуація з коштами, які залучаються кредитними спілками, є діаметрально протилежною. На рис/у 2.15 наведено відповідні дані.

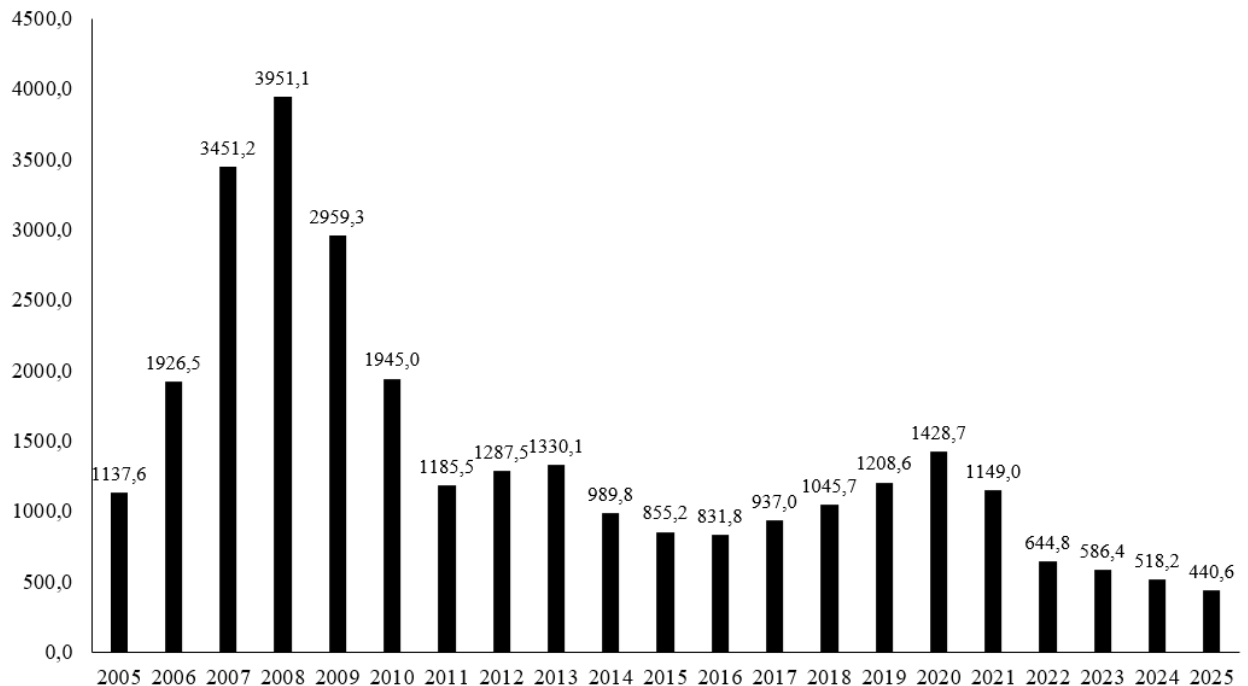

Рис. 2.15 – Внески членів кредитних спілок на депозитні рахунки, млн грн

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>.

З цих даних можемо зробити висновок, що протягом останніх двадцяти років після 2008 року обсяг внесків членів кредитних спілок поступово зменшується. На кінець 2025 року цей показник становив 440,6 млн грн, що є найнижчим значенням за весь період 2005–2025 років. Незначне зростання цього параметра спостерігалось у 2020 році, проте в наступні роки сформувалася стійка тенденція до його зниження. Особливо відчутним є вплив початку повномасштабної військової агресії на процес залучення ресурсів кредитними спілками від своїх членів.

У системі інфраструктури ринку депозитних послуг важливу роль відіграє функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. На сьогодні діяльність такого фонду поширюється виключно на банківські установи, що робить їх значно більш конкурентоспроможними на ринку депозитних послуг порівняно з іншими депозитними установами, зокрема кредитними спілками. Це також є однією з причин занепаду сфери кредитної кооперації в Україні.

На рис. 2.16 наведено дані про функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. Відповідно можемо зробити висновок, що зі зменшенням кількості комерційних банків в Україні скорочується і кількість банків, які є учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. При цьому зменшення кількості таких суб'єктів супроводжується зростанням обсягів коштів, виплачених вкладникам неплатоспроможних банків. На кінець 2025 року їх обсяг склав 100,38 млрд грн. Найбільшими темпами цей показник зріс у 2016 році – з 65,92 млрд грн у 2015 році до 80,86 млрд грн.

При цьому спостерігається зростання суми вкладів у банках – учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. У 2005 році обсяг таких вкладів становив 67,88 млрд грн, у 2015 році – 362,27 млрд грн, і це незважаючи на складний період 2013–2014 років. У 2020 році цей показник уже становив 607,56 млрд грн, а на кінець 2025 року сума вкладів учасників Фонду становила 1 трлн 617 млрд грн. Це лише підтверджує важливість зазначеного Фонду для розвитку ринку депозитних послуг та підтримки функціонування банківських установ у сфері залучення ресурсів, насамперед коштів домогосподарств.

При цьому, на наше переконання, важливою є також розробка механізмів гарантування вкладів, які залучаються кредитними спілками та іншими фінансовими установами в Україні, оскільки комерційні банки залишаються єдиними установами, залучення коштів до яких гарантується державою. Подібні механізми також відсутні для страхових компаній зі страхування життя та недержавних пенсійних фондів, які спеціалізуються на залученні довгострокових фінансових ресурсів економічних суб'єктів.

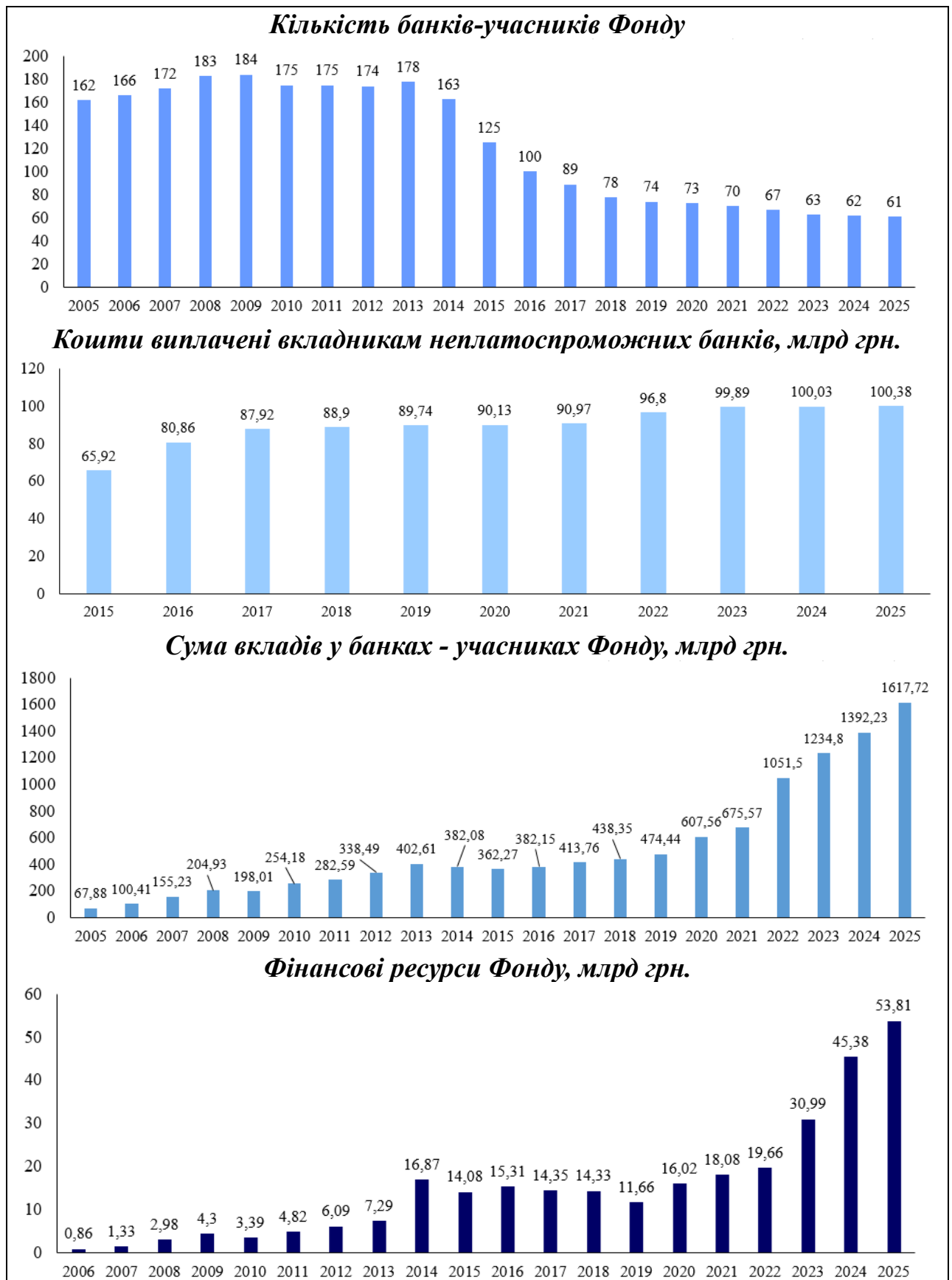

Рис. 2.16 – Інформація про функціонування

системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні

Джерело: <https://www.fg.gov.ua/pro-fond/statistika-ta-zviti/statistika>.

Перейдемо до розгляду стану інфраструктури ринку страхових послуг. На рис. 2.17 наведено інформацію про кількість страхових компаній в Україні. Відповідно, на кінець 2025 року цей показник склав 57 компаній, що є найнижчим значенням за весь період функціонування зазначеного ринку в Україні. У 2008 році кількість страхових компаній становила 469 одиниць, після чого поступово спостерігалось їх скорочення.

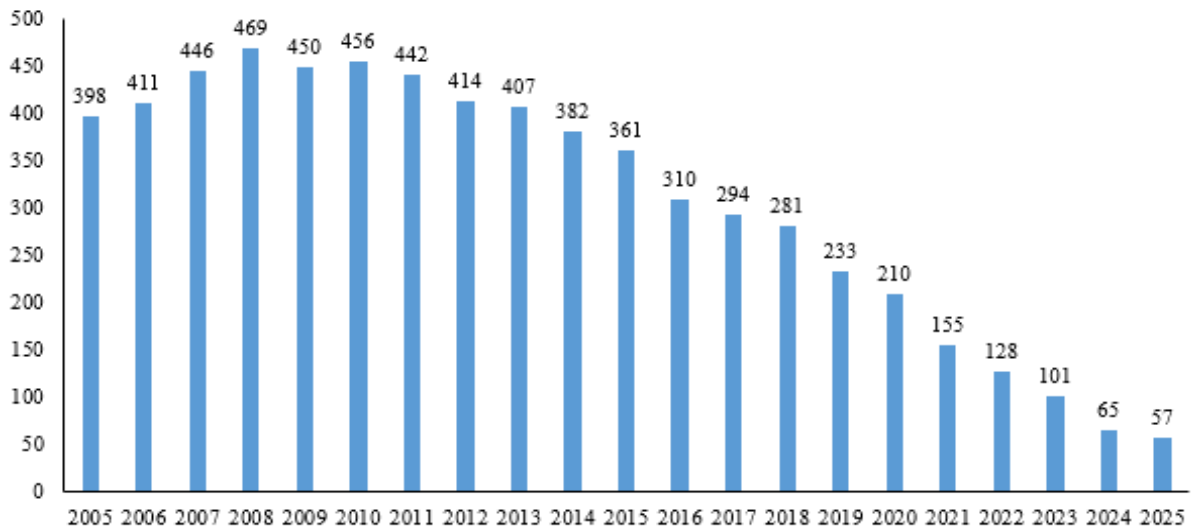

Рис. 2.17 – Кількість страхових компаній в Україні

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>

Фактично протягом 2022–2025 років чисельність зазначених установ в Україні зменшилася майже у три рази. Це обумовлюється складною економічною ситуацією, особливо у частині значних збитків, яких зазнають економічні суб'єкти внаслідок військової агресії, а також підвищенням вимог регулятора до фінансової діяльності страхових компаній. Фактично Національний банк України зайняв досить жорстку позицію щодо вимог до фінансового стану цих установ, і на сьогодні всі компанії, які не виконують встановлені нормативи та вимоги регулятора, виводяться з ринку шляхом анулювання ліцензій на здійснення страхової діяльності.

Зменшення кількості страхових компаній в Україні, у першу чергу, пов'язане зі скороченням кількості ризикових страховиків. Відповідна інформація наведена на рис. 2.18.

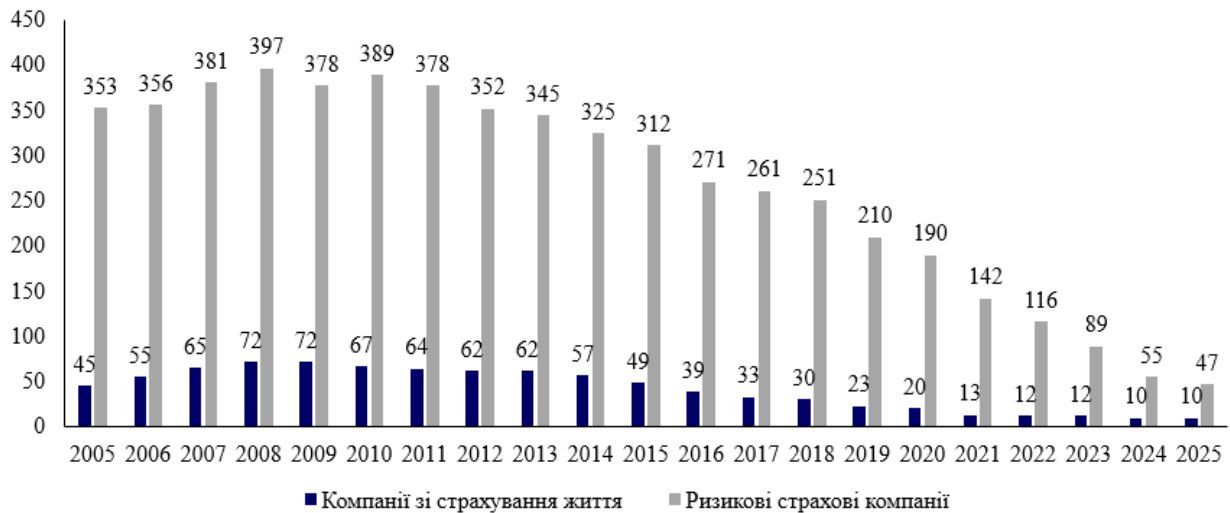

Рис. 2.18 – Кількість різних типів страхових компаній в Україні

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>.

Можемо спостерігати значне зменшення, у першу чергу, кількості ризикових страхових компаній – з 389 одиниць у 2010 році до 47 одиниць у 2025 році. Навіть у 2020 році їх чисельність становила 190 одиниць, проте протягом останніх п'яти років відбулося суттєве скорочення кількості зазначених установ в Україні.

Також відбувається зниження кількості компаній зі страхування життя, що насамперед обумовлюється макроекономічною нестабільністю та складністю забезпечення стабільного довгострокового розвитку і збереження інвестицій економічних суб'єктів у сучасних умовах. На кінець 2021 року в Україні було зареєстровано 20 компаній зі страхування життя, а вже на кінець 2025 року їх залишилося лише 10. При цьому у 2009 році в Україні було зареєстровано 72 подібні установи.

При цьому зменшення кількості страховиків в Україні не призвело до значного скорочення активів цих установ, що підтверджується інформацією, наведеною на рис. 2.19.

Отже, протягом 2005–2025 років спостерігається зростання номінального розміру активів страхових компаній в Україні. На кінець 2025 року цей показник склав 93,9 млрд грн, що є найбільшим значенням за весь період діяльності

страхових компаній в Україні. Це засвідчує процеси концентрації страхового ринку та перерозподілу страхових платежів між компаніями, які є найбільш фінансово надійними. При цьому зростає попит на страхові послуги, що частково обумовлюється наслідками військової агресії та необхідністю підвищення рівня фінансового захисту економічних суб'єктів.

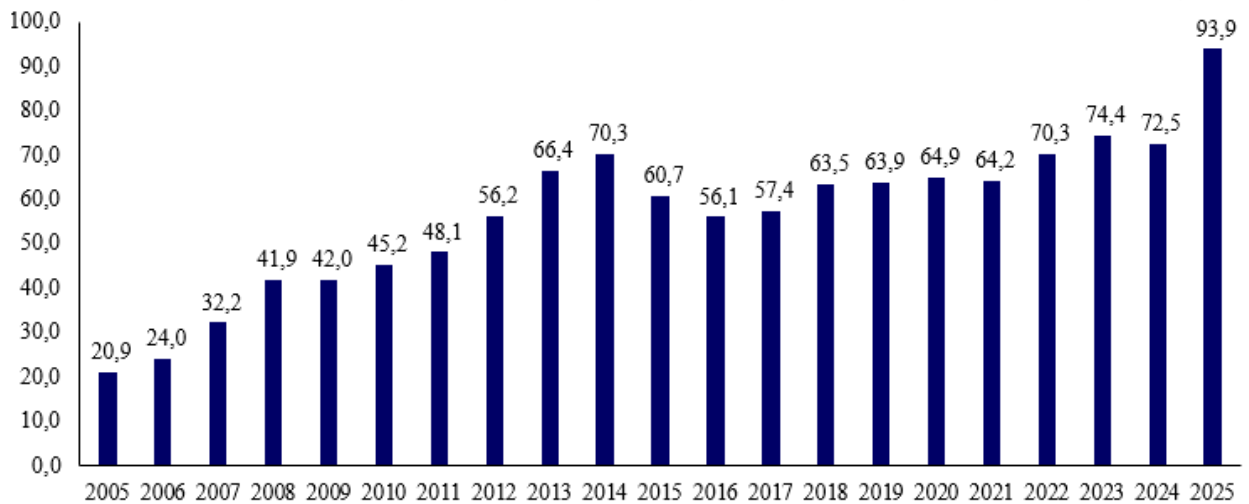

Рис. 2.19 – Активи страхових компаній в Україні, млрд грн

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>.

На рис. 2.20 наведено дані про обсяги валових страхових премій та страхових виплат, які здійснювалися страховими компаніями в Україні.

Відповідно тенденції зміни валових страхових премій та валових страхових виплат певною мірою повторюють тренд зміни обсягів активів страхових компаній. Незважаючи на скорочення кількості страховиків у країні, спостерігаємо зростання окреслених показників. На кінець 2025 року в Україні було акумульовано 72,28 млрд грн валових страхових премій, при цьому обсяг валових страхових виплат склав 26,74 млрд грн. Значною мірою зростання зазначених показників відбувається за рахунок обов'язкових видів страхування, що не можна вважати повністю позитивним аспектом розвитку ринку страхових послуг. Проте це дає можливість страховим компаніям формувати власні активи та здійснювати інвестування в економічний розвиток країни.

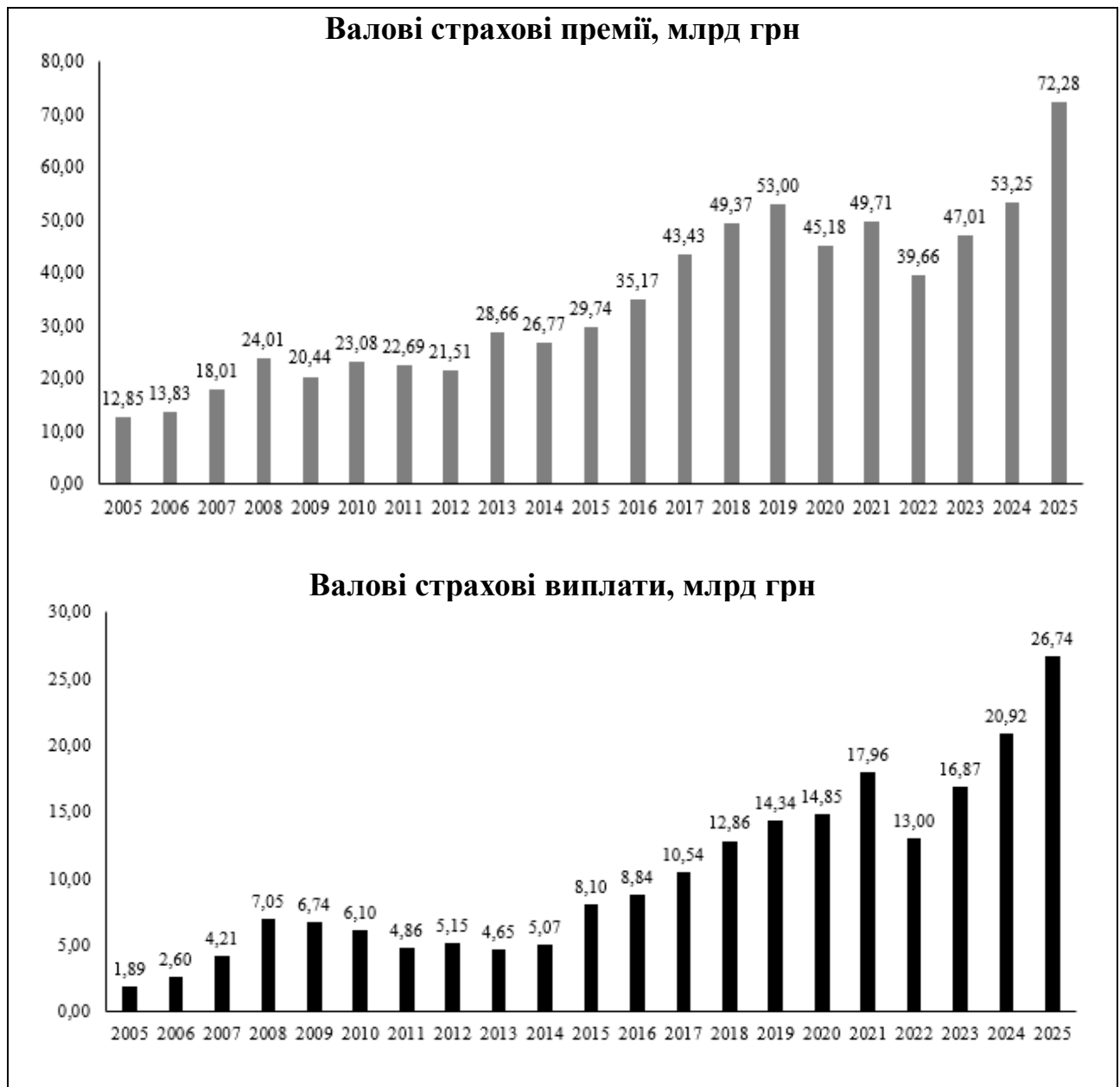

Рис. 2.20 – Обсяг валових премій та виплат страхових компаній в Україні

Джерело: офіційний сайт Національного банку України <https://bank.gov.ua/>.

Беззаперечно, з початком військової агресії спостерігалось значне зменшення обсягів валових страхових премій та валових страхових виплат. Проте ринок страхових послуг досить швидко адаптувався до складних і нестабільних умов, у результаті чого в подальшому відбулося відновлення цих показників. При цьому варто зазначити, що наведені параметри визначені саме у номінальному виразі відповідно до статистичної інформації Національного банку України. У даному випадку не враховується вплив інфляції та девальвації національної

валюти на реальну вартість зазначених показників. Зрозуміло, що протягом 2005–2025 років в Україні відбувалася суттєва девальвація національної валюти, а тому в перерахунку, наприклад, у долари США зазначені показники можуть демонструвати зовсім інші тенденції розвитку.

Якщо говорити про розвиток системи інфраструктури ринку страхових послуг у частині функціонування додаткових суб'єктів, які стимулюють та забезпечують можливість здійснення страховими компаніями власної діяльності, то варто, у першу чергу, відзначити важливість роботи страхових посередників, а саме страхових агентів і страхових брокерів.

Національний банк України на сьогодні не надає вичерпної інформації про діяльність таких посередників. Зазначається лише, що державна інституція підтримує відповідний реєстр посередників, які функціонують в Україні. Також існують певні складнощі щодо розуміння сутності та особливостей діяльності кожного з окреслених видів страхових посередників.

Проте такі установи активно розвиваються в Україні та підтримують діяльність страхових компаній, що підтверджується даними про канали продажу страхових продуктів, інформацію про які Національний банк України наводить у власних оглядах ринку небанківських фінансових установ. На рис. 2.21 представлено відповідну інформацію.

Таким чином, найбільша кількість страхових послуг в Україні реалізується через агентську мережу. Особливо активно сьогодні розвиваються онлайн-агрегатори, які також дозволяють економічним суб'єктам купувати страхові продукти. Онлайн-страхування, у першу чергу, користується попитом серед клієнтів, які купують поліси ОСЦПВ та «Зелену картку», оскільки такий формат є зручним для швидкого отримання зазначених видів обов'язкового страхування.

Також з даних представленого рисунку можемо відзначити важливу роль страхових брокерів у розвитку ринку медичного страхування, що підтверджується високою часткою продажу цими посередниками страхових продуктів саме у сфері охорони здоров'я.

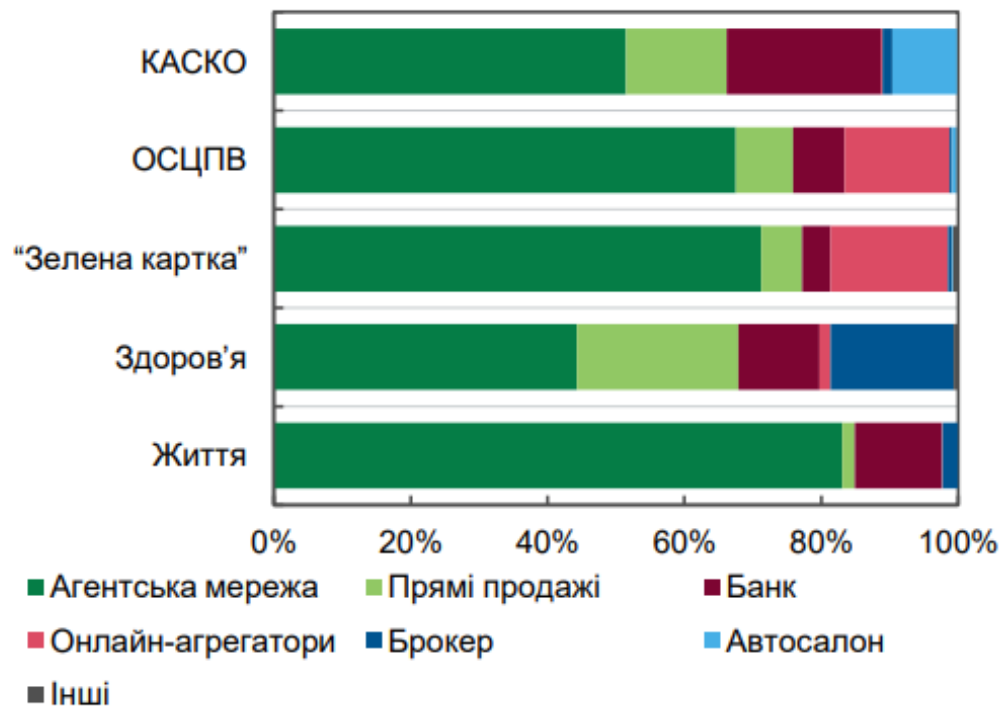

Рис. 2.21 – Канали продажу страхових продуктів, %

Джерело: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2026-03.pdf?v=18.

Перейдемо тепер до аналізу стану системи інфраструктури інвестиційного ринку України. Цей ринок в Україні є недостатньо розвиненим, що загалом впливає і на темпи розвитку його інфраструктури. Насамперед основними суб'єктами цього ринку є такі установи, як інститути спільного інвестування та недержавні пенсійні фонди.

На рис. 2.22 наведено інформацію про кількість інститутів спільного інвестування в Україні, обсяг їх активів та кількість компаній з управління активами.

Відповідно, спостерігаємо поступове зростання кількості інститутів спільного інвестування в Україні та обсягів їх активів, що загалом дає підстави позитивно оцінювати розвиток цих установ. Проте масштаби їх діяльності в Україні залишаються відносно незначними. Аналогічна ситуація загалом характерна і для розвитку недержавних пенсійних фондів. Ми свідомо не зупиняємося у дисертації на детальному аналізі розвитку цих установ, оскільки

їх роль у функціонуванні ринку фінансових послуг наразі залишається обмеженою.

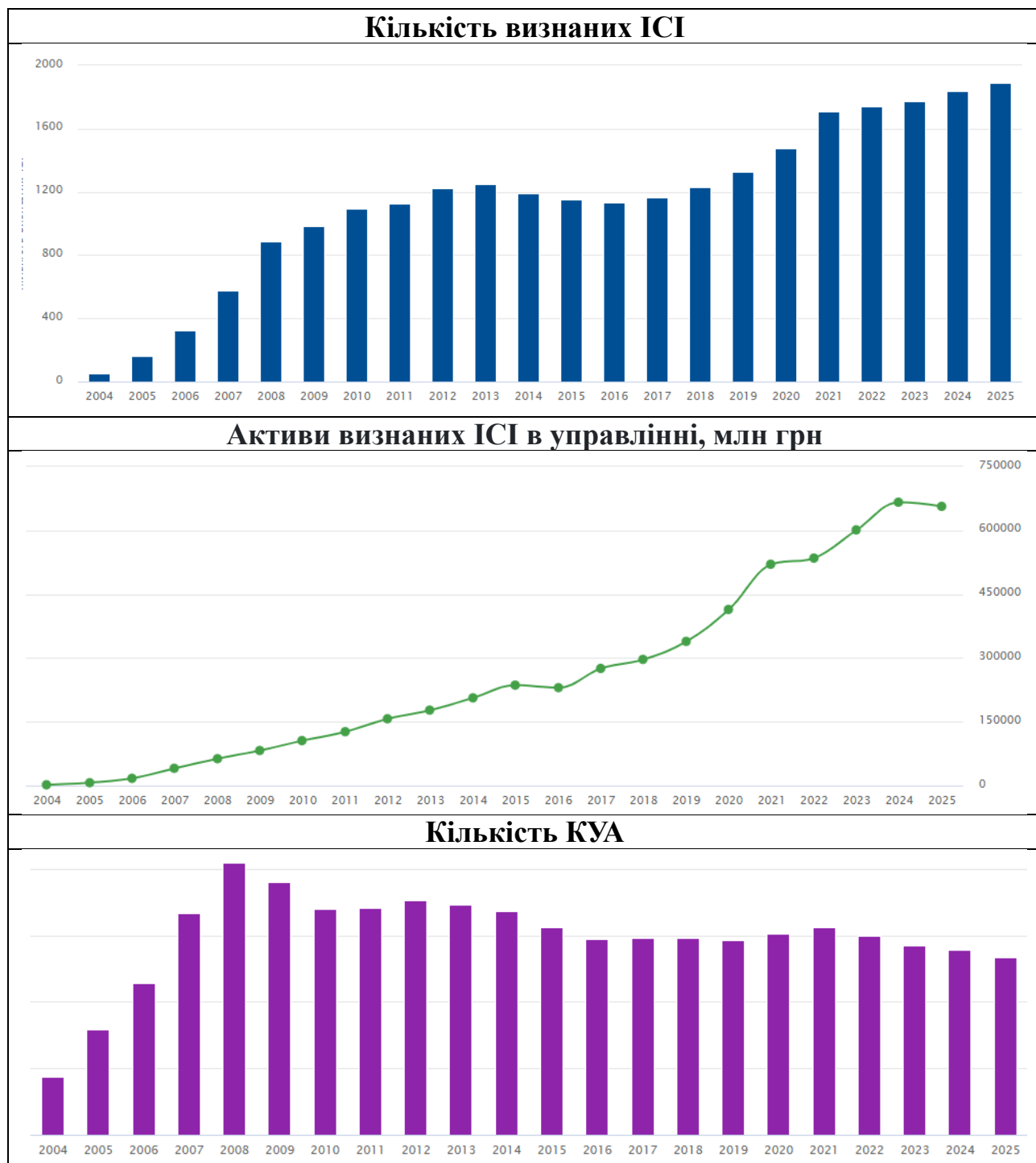

Рис. 2.22 – Розвиток ІСІ в Україні

Джерело: <https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart?date=2025-12-31>.

При цьому в Україні сформовано відповідну інфраструктуру для подальшого розвитку інституційних інвесторів. Зокрема, функціонують фондові біржі, депозитарні установи та клірингові організації. Проте наявність такої

інфраструктури сама по собі поки що не забезпечує формування потужних імпульсів для розвитку ринку інвестиційних послуг. У табл. 2.2 наведено інформацію про кількість окремих установ, які здійснюють діяльність у різних сферах управління активами інституційних інвесторів.

Таблиця 2.2

Кількість інфраструктурних установ на ринку інвестиційних послуг

Фондові біржі	2
Діяльність з управління активами інституційних інвесторів	264
Діяльність з торгівлі фінансовими інструментами	150
Депозитарна діяльність	133
Клірингова діяльність	—
Діяльність з адміністрування недержавних пенсійних фондів	14

Джерело: <https://www.nssmc.gov.ua/profesiina-diialnist-na-rynkakh-kapitalu/#tab-8>.

Складність розвитку інститутів спільного інвестування та недержавних пенсійних фондів також підтверджується регіональним розподілом функціонування цих установ. Наприклад, у додатку В представлено територіальний розподіл недержавних пенсійних фондів в Україні, аналіз якого дає підстави стверджувати, що найбільша кількість таких установ зареєстрована у місті Києві, тоді як у більшості областей країни вони взагалі відсутні.

Це ще раз підтверджує, що роль недержавних пенсійних фондів у розвитку ринку інвестиційних послуг залишається відносно незначною. Така ситуація обумовлюється, з одного боку, недостатнім рівнем розвитку відповідної інфраструктури, зокрема відсутністю механізмів гарантування пенсійних накопичень, які інвестуються економічними суб'єктами через недержавні пенсійні фонди, а з іншого боку – недостатнім рівнем фінансової грамотності населення та обмеженими можливостями адміністраторів недержавних пенсійних фондів забезпечувати збереження реальної вартості інвестицій, які здійснюють клієнти таких фондів.

У порівнянні з темпами розвитку ринку інвестиційних послуг в Україні ринок платіжних послуг сьогодні розвивається значно швидшими темпами, що безпосередньо обумовлюється процесами цифрової трансформації та постійним попитом економічних суб'єктів на такі послуги.

Значною мірою розвиток ринку платіжних послуг також обумовлюється постійним розвитком, удосконаленням та модернізацією платіжної інфраструктури України. На рис. 2.23 наведено інформацію про динаміку розвитку такої інфраструктури.

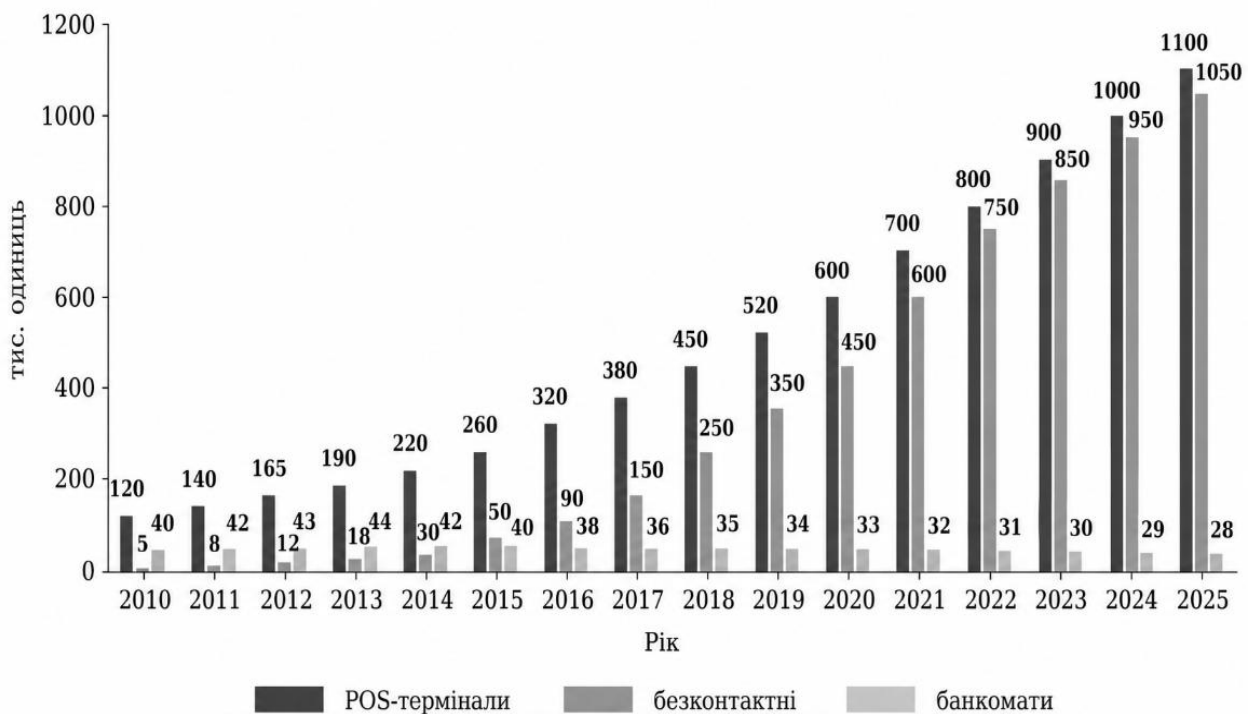

Рис. 2.23 – Динаміка розвитку платіжної інфраструктури в Україні, тис. од.

Джерело: побудовано на основі статистичної інформації НБУ <https://bank.gov.ua/>.

Можемо констатувати такі зміни у функціонуванні платіжної інфраструктури. Насамперед спостерігається поступове зменшення кількості банкоматів у країні, що обумовлюється зростанням популярності безконтактних платежів, онлайн-платежів, розвитком мобільного банкінгу та цифрових фінансових сервісів. На кінець 2025 року в Україні було зафіксовано близько 28 тис. банкоматів, тоді як на кінець 2015 року їх кількість становила близько 40 тис., а на кінець 2020 року – 33 тис. одиниць.

При цьому спостерігається зростання кількості POS-терміналів та безконтактних платіжних терміналів. У 2025 році кількість POS-терміналів в Україні становила близько 1,1 млн одиниць, тоді як у 2020 році – лише 680 тис. одиниць. Тобто фактично за п'ять років їх кількість збільшилася майже у два рази. Такі ж високі темпи характерні і для розвитку безконтактних платіжних технологій. У 2025 році кількість безконтактних терміналів перевищувала 1 млн одиниць, тоді як у 2020 році вона становила лише близько 450 тис. одиниць.

Активний розвиток платіжної інфраструктури, цифровізація та віртуалізація сфери платежів і розрахунків, безумовно, призвели до зменшення кількості відділень банків в Україні. На рис. 2.24 наведено відповідну інформацію.

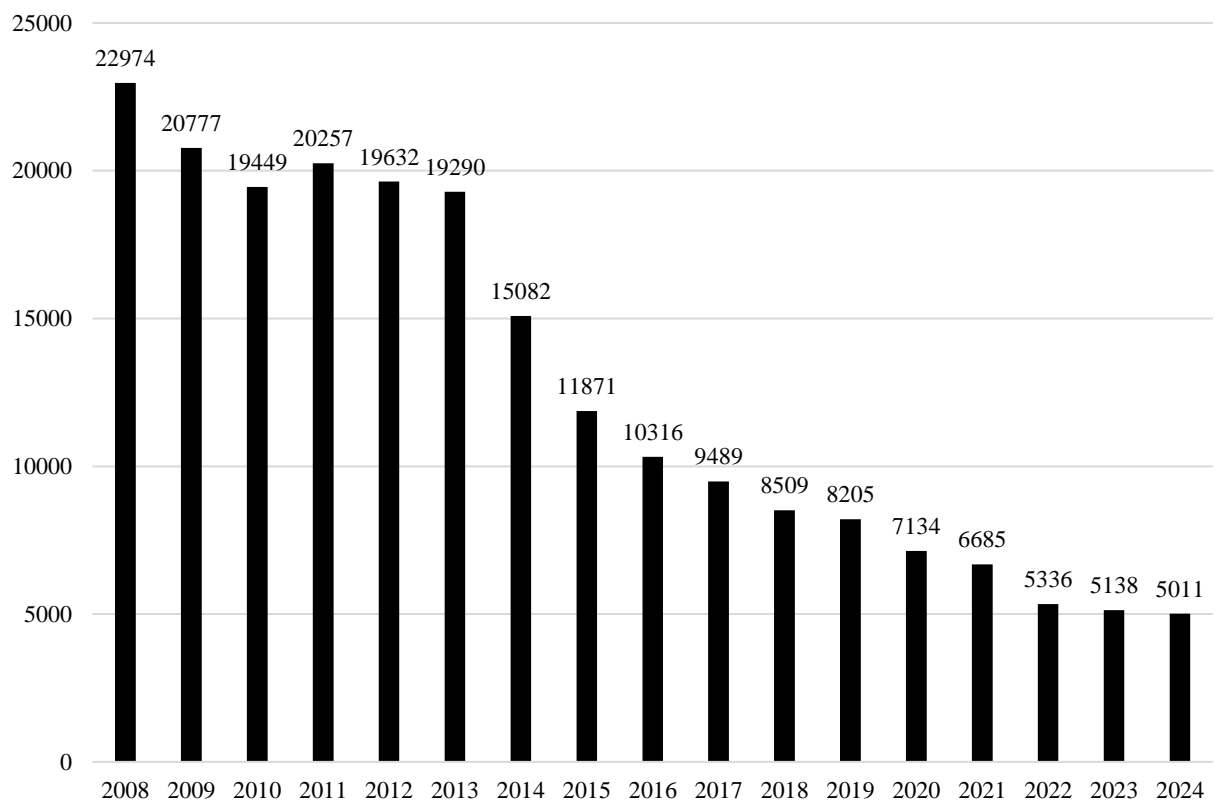

Рис. 2.24 – Кількість відділень банків в Україні

Джерело: побудовано на основі статистичної інформації НБУ
<https://bank.gov.ua/>.

На кінець 2024 року в Україні було зафіксовано понад 5 тис. структурних підрозділів банків. Проте ще на кінець 2020 року їх кількість становила 7,13 тис. одиниць, а у 2015 році – понад 11 тис. одиниць. Звичайно, у сучасних умовах банки переглядають власні підходи до побудови мережі структурних підрозділів, оптимізують витрати та інвестують вивільнені кошти насамперед у розвиток цифрових технологій.

У межах банківської системи процеси віртуалізації платіжної сфери призводять до зростання кількості держателів електронних платіжних засобів, що підтверджується даними рис. 2.25.

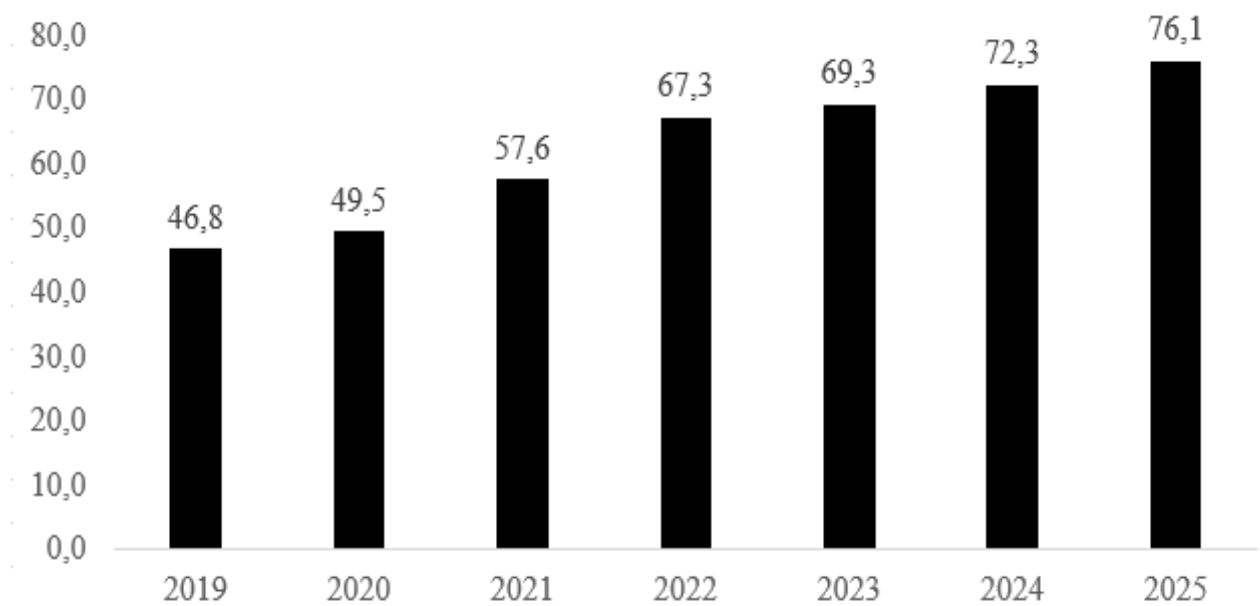

Рис. 2.25 – Держателі електронних платіжних засобів, млн. осіб

Джерело: побудовано на основі статистичної інформації НБУ <https://bank.gov.ua/>.

Відповідно, на кінець 2025 року в Україні було зафіксовано 76,1 млн держателів електронних платіжних засобів, що є найбільшим показником за період 2019–2025 років. Особливо стрімке зростання спостерігалось у 2022 році, коли кількість держателів електронних платіжних засобів збільшилася з 57,6 млн до 67,3 млн осіб.

На рис. 2.26 наведено інформацію про обсяги безготівкових операцій в Україні.

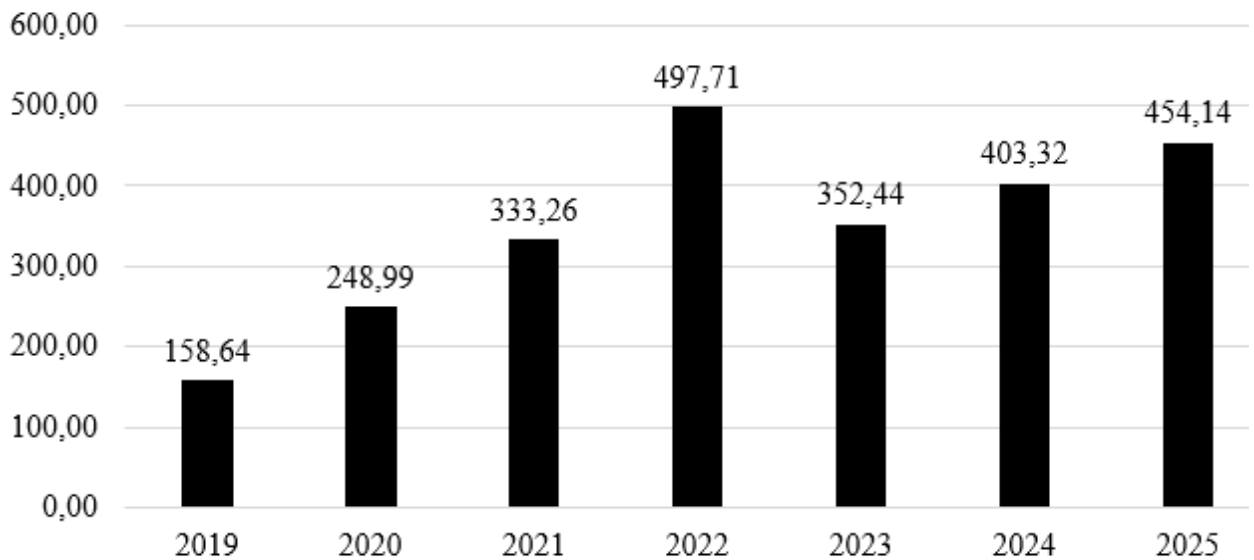

Рис. 2.26 – Сума безготівкових операцій (млрд грн)

Джерело: побудовано на основі статистичної інформації НБУ
<https://bank.gov.ua/>

Відповідно, на кінець 2025 року обсяг безготівкових операцій склав 454 млрд грн, що є меншим за аналогічний показник 2022 року, коли він становив 497,71 млрд грн. Проте навіть за таких умов це залишається одним із найвищих показників за всю історію спостережень за безготівковими платіжними операціями в Україні.

На наше переконання, у подальшому цей показник продовжить зростати, що обумовлюється активним і динамічним розвитком цифрових технологій у платіжній сфері, в чому зацікавлені як банківські установи, так і їх клієнти.

Важливу роль у забезпеченні розвитку платіжної інфраструктури в Україні відіграє Система електронних платежів Національного банку України, яка створена для здійснення міжбанківських операцій між учасниками такої системи за допомогою рахунків, відкритих у Національному банку України. Система електронних платежів сьогодні також активно розвивається. Її учасниками є 61 банк, а у 2025 році в межах цієї системи було проведено 595 млн платежів на загальну суму 273 трлн 601 млрд грн. При цьому було здійснено 36 млн миттєвих переказів на загальну суму 163 млрд грн.

У сучасних умовах важливу роль у розвитку ринку фінансових послуг також відіграють саморегулівні та професійні об'єднання фінансового ринку, перелік яких представлено у додатку Г до дисертаційної роботи. Ці установи активно долучаються до процесу розробки законодавчих ініціатив, об'єднання зусиль щодо відстоювання інтересів різних видів фінансових установ, а також до розробки механізмів підтримки їх діяльності, особливо в умовах макроекономічної нестабільності.

При цьому поступово розвиваються цифрові посередники та фінансові маркетплейси, які сьогодні вже є невід'ємною складовою системи цифрової інфраструктури ринку фінансових послуг і активно займають власні ніші в межах такого ринку (додаток Г). Звичайно, ці посередники насамперед надають послуги громадянам та суб'єктам підприємницької діяльності, які володіють необхідним рівнем цифрової грамотності та довіряють відповідним установам. На наше переконання, у подальшому такі сервіси продовжать активно розвиватися, поширювати власну діяльність на нові категорії клієнтів та співпрацювати з фінтех-компаніями, банківськими й іншими фінансовими установами з метою забезпечення максимально швидкого та зручного доступу клієнтів до різних видів фінансових послуг. Це, своєю чергою, стимулюватиме розвиток конкуренції на ринку фінансових послуг.

Таким чином, на наше переконання, серед сучасних тенденцій функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг у першу чергу доцільно виокремити такі:

- постійно зростаючий вплив нових фінансових технологій на функціонування різних компонентів системи;
- розвиток технологічної й інформаційної підсистем через значний попит фінансових установ на сучасні інформаційні інновації;
- активний розвиток віртуальних фінансових установ і платформ, які забезпечують надання фінансових онлайн-послуг;

- швидкий розвиток платіжної інфраструктури та значне зростання безготівкових операцій;
- формування передумов для розвитку цифрових активів, токенизації активів та використання технології блокчейн у діяльності окремих учасників фінансового ринку;
- поступове формування інфраструктури безпеки як невід'ємної підсистеми функціонування ринку фінансових послуг;
- активне залучення цифрових технологій до регуляторної сфери, що змінює підходи до здійснення нагляду за діяльністю фінансових установ;
- значний рівень кооперації діяльності фінансових установ і нефінансових компаній, які об'єднують зусилля для створення нових цифрових фінансових продуктів, надання різним типам клієнтів якісних фінансових послуг;
- посилення ролі технологій віддаленої верифікації клієнтів;
- зростання ролі технологій обробки великих масивів інформації, що дозволяє значним чином змінити підходи до побудови систем управління фінансовими установами, впроваджувати концепцію data-driven управління;
- підвищення рівня інтеграції фінансових установ із цифровими державними сервісами та платформами електронного урядування;
- зростання значення ESG-принципів та формування відповідної інфраструктури для забезпечення сталого розвитку ринку фінансових послуг.

Отже, у межах поточного підрозділу дисертаційної роботи було проведено детальний аналіз стану системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через аналіз активності основних суб'єктів такого ринку та дослідження тенденцій розвитку окремих інфраструктурних елементів, які сьогодні відіграють важливу роль у стимулюванні розвитку різних сегментів зазначеного ринку.

2.3. Основні перешкоди розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг

Розвиток ринку фінансових послуг значною мірою визначається рівнем розвитку його інфраструктури. Інфраструктурні об'єкти сьогодні відіграють важливу роль у взаємодії фінансових установ з їхніми клієнтами, підтримці ефективної системи державного регулювання діяльності банківських і небанківських установ, розвитку цифрових платформ, платіжних систем, забезпеченні взаємодії з міжнародними фінансовими та платіжними системами й іншими суб'єктами зазначеного ринку. Інфраструктура ринку фінансових послуг сьогодні фактично формує основу для його динамічного розвитку з урахуванням сучасних викликів. Саме така інфраструктура дозволяє прискорити надання фінансових послуг, здійснення фінансових операцій, підвищити рівень фінансової інклюзії, забезпечити транспарентність роботи фінансових установ різних типів та, у підсумку, сприяти побудові дієвої системи довірчих відносин між такими установами та їхніми клієнтами.

Проте сьогодні, як уже зазначалося в попередніх підрозділах дисертаційної роботи, розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг супроводжується значною кількістю викликів, які пов'язані із загальною економічною ситуацією в країні, політичними та соціальними подіями. У підсумку вони, як правило, деструктивно впливають, з одного боку, на можливість фінансових установ здійснювати власний розвиток, а з іншого — формують нові імпульси до їхньої трансформації через адаптацію до сформованих умов функціонування. Додатковими викликами стають також посилення глобальної конкуренції та макроекономічна нестабільність, яка стала притаманною не лише ринку фінансових послуг України, а й загалом світовій фінансовій системі. Безумовно, в Україні значні виклики формують наслідки військової агресії, які впливають фактично на всі сфери та галузі національного господарства.

Сьогодні цифрові технології, нові фінтех-рішення, зміна концепцій надання фінансових послуг банківськими та небанківськими фінансовими установами

супроводжуються не лише підвищенням якості фінансових послуг, але й появою нових ризиків, що обумовлено проблемами кібербезпеки, формуванням цифрової залежності та недостатнім рівнем розвитку цифрової інфраструктури. Безумовно, у майбутньому значна частина цих проблем буде вирішена, а також будуть сформовані дієві системи розвитку цифрової інформаційної інфраструктури, які дозволять ще ефективніше вибудовувати якісні системи взаємодії фінансових установ із їхніми клієнтами. Проте сьогодні окреслені виклики залишаються актуальними. Крім того, є також певні перешкоди нормативно-правового характеру, фрагментарність цифрової трансформації в межах різних типів банківських та інших фінансових установ. До таких перешкод також варто віднести дефіцит висококваліфікованих спеціалістів, недостатній рівень цифрової грамотності працівників фінансових установ та досить хаотичний процес адаптації їхньої діяльності до нових складних викликів, які сьогодні існують в Україні. Усе це зумовлює необхідність дослідження окремих перешкод у розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, їх ідентифікації, систематизації та аналізу особливостей впливу на функціонування окремих типів фінансових установ. Детальний аналіз таких дестабілізуючих факторів дає змогу більш чітко сформулювати найбільш системні та складні для вирішення проблеми, які стримують сьогодні ефективний розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг, а отже, потребують першочергового вирішення для формування нових імпульсів такого розвитку.

Як уже зазначалося, система інфраструктури ринку фінансових послуг у сучасних умовах є складною багатокомпонентною системою, яка пов'язана з функціонуванням усіх без винятку фінансових установ та інших суб'єктів, що формують умови для їхнього ефективного розвитку в межах фінансової системи країни. Безпосередньо широкий спектр різних компонентів такої системи й обумовлює складність забезпечення її системного розвитку з урахуванням значної кількості чинників, які впливають як на систему загалом, так і на окремі її підсистеми та компоненти, розвиток яких визначається особливостями фінансових відносин в окремих сегментах ринку фінансових послуг.

У науковій літературі сьогодні вчені в переважній більшості випадків досліджують перешкоди розвитку ринку фінансових послуг та його інфраструктури через аналіз факторів, які як стимулюють, так і дестимулюють розбудову ефективно функціонуючої сфери фінансових послуг у країні. Звичайно, такі фактори певним чином взаємопов'язані між собою. Їх формування відбувається як на національному, так і на регіональному рівнях, у межах функціонування окремих сегментів ринку фінансових послуг або діяльності конкретних фінансових установ. Проте їхньою специфікою є здатність досить швидко поширювати свій вплив на розвиток інших фінансових установ та формувати загрози для функціонування окремих інфраструктурних суб'єктів ринку фінансових послуг. Відповідна частина таких інфраструктурних суб'єктів створена саме для превентивного виявлення потенційних загроз різного рівня, характеру та змісту з метою унеможливлення їх поширення на розвиток інших сегментів ринку фінансових послуг, інших фінансових установ та поглиблення кризових ситуацій у функціонуванні фінансової системи країни. Значна частина інфраструктурних суб'єктів загалом була сформована еволюційним шляхом як реакція на кризові явища, які періодично виникали у розвитку фінансової системи та деструктивно впливали на розвиток національної економіки, діяльність економічних суб'єктів, призводили до втрати їхніх коштів і, що найважливіше, негативно впливали на формування довірчих відносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами.

При цьому всі інфраструктурні суб'єкти та компоненти, які функціонують у межах ринку фінансових послуг, досить тісно взаємопов'язані між собою. Відповідно виникнення кризових ситуацій у функціонуванні окремих із них може призводити до погіршення фінансового стану не лише банківських і небанківських фінансових установ, але й самих інфраструктурних об'єктів, що в підсумку впливатиме на розвиток ринку фінансових послуг загалом.

Таким чином, отримуємо ситуацію, за якої будь-які кризові чинники у роботі фінансових установ різних типів, державних інституцій та інфраструктурних суб'єктів у підсумку мають здатність перетворюватися на

системні деструктивні фактори, які можуть формувати масштабні кризові явища у функціонуванні фінансової системи країни. Саме ця властивість інфраструктури ринку фінансових послуг, окремих її підсистем та компонентів обумовлює, з одного боку, складність дослідження перешкод, загроз, драйверів та імпульсів розвитку ринку фінансових послуг, а з іншого — необхідність побудови дієвої системи виявлення деструктивних чинників, які можуть виникати у фінансовому просторі, де функціонують банківські, страхові та інвестиційні установи, а також відповідні інфраструктурні об'єкти, що забезпечують підтримку їхньої діяльності. Саме в межах поточного підрозділу дисертаційної роботи розглянемо системні та сегментні перешкоди, які сьогодні існують у розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг.

Таким чином, враховуючи зазначене, можна визначити наступні специфічні риси виникнення загроз та перешкод розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг:

1) мають системний, мультиплікативний характер, здатні швидко поширюватися на функціонування значної кількості фінансових установ, окремих сегментів ринку, в тому числі і на клієнтів банківських та небанківських посередників;

2) взаємопов'язаність інфраструктурних елементів у системі інфраструктури ринку фінансових послуг обумовлює поширення досить швидкими темпами кризових ситуацій між ними при виникненні таких ситуацій у функціонуванні окремих елементів інфраструктури різних сегментів такого ринку;

3) загрози можуть швидко поширюватися не лише на функціонування фінансових установ, а й на діяльність інших економічних суб'єктів, окремих сфер та галузей національного господарства. Наприклад, виникнення загроз функціонуванню платіжної системи деструктивно впливатиме на всіх економічних суб'єктів, які використовують онлайн-платежі, обслуговують клієнтів тощо;

4) частина загроз стабільного функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг обумовлюється не лише чинниками зовнішнього середовища стосовно такої системи, але й самим процесом її розвитку та трансформації, оскільки виникнення нових інфраструктурних елементів супроводжується також формуванням нових, нестандартних і нетипових для роботи фінансових установ ризиків та загроз, включаючи нові сфери їх формування: цифрову трансформацію, кібербезпеку тощо;

5) відсутність розвитку інфраструктури також деструктивно впливає на ринок фінансових послуг, має здатність формувати нові нетипові ризики та загрози для конкурентоспроможності фінансових установ, стабільності функціонування окремих сегментів ринку фінансових послуг, підтримки цифровізації фінансових установ тощо;

6) відбувається зростання кількості глобальних загроз, які мають здатність деструктивно впливати на національні та локальні сегменти ринку фінансових послуг, його інфраструктуру, окремі її компоненти, що безпосередньо обумовлюється процесами глобалізації та інтернаціоналізації світового фінансового ринку;

7) значна кількість перешкод не виникає одночасно, а поступово відбувається формування та акумулювання деструктивних чинників, наслідків виникнення певних загроз, незначних кризових ситуацій, які з часом проявляються як системні загрози для стабільного функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг, окремих її суб'єктів;

8) загрози можуть виникати в результаті неефективності інституційної інфраструктури розвитку ринку фінансових послуг, у межах якої відбувається регулювання діяльності не лише фінансових установ як суб'єктів такого ринку, але й регламентація роботи інших інфраструктурних елементів, які сприяють розвитку кредитних, страхових, інвестиційних та депозитних посередників. Відповідно відсутність дієвої системи регулювання також формує нові ризики для зловживань та несвоєчасного реагування на нові виклики. Саме тому інституційна інфраструктура є однією з найбільш важливих у системі

інфраструктури ринку фінансових послуг, оскільки в її межах відбувається зародження процесів і механізмів регламентації діяльності як фінансових установ різних типів, так і системи їхнього інфраструктурного забезпечення.

Відповідно серед основних перешкод розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні можна насамперед виокремити такі:

- 1) складна макроекономічна та макрофінансова ситуація у країні, що формують виникнення та поглиблення системних ризиків;
- 2) недостатній темп розвитку технологічної інфраструктури для активного впровадження цифрових технологій;
- 3) деструктивні наслідки військової агресії, які ускладнюють функціонування інфраструктурних об'єктів (фізичне знищення об'єктів, відключення світла, постійні обстріли) ;
- 4) складність залучення зовнішнього інвестування для системної трансформації та модернізації інфраструктурних об'єктів, які підтримують та стимулюють розвиток ринку фінансових послуг;
- 5) низький рівень розвитку окремих сегментів ринку фінансових послуг супроводжується і недостатнім розвитком їхньої інфраструктури (ринок інвестиційних послуг) ;
- 6) недостатня швидкість адаптації регуляторного середовища до сучасних тенденцій трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг;
- 7) значне зниження через зовнішні чинники інтелектуального ресурсу в країні, що впливає на можливості розробки та впровадження інноваційних рішень [113; 120; 183;].

Таким чином, аналізуючи окреслені перешкоди у розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, можна констатувати їхній системний і глобальний характер, об'єктивну взаємообумовленість із напрямками економічного розвитку країни.

Макроекономічна нестабільність є одним із найбільш важливих чинників, які визначають особливості функціонування та трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Її вплив полягає в тому, що

нестабільність має змогу змінювати умови, в яких функціонують фінансові установи, впливати на моделі фінансової поведінки їхніх клієнтів, а це, у свою чергу, формує нові ризики, які необхідно враховувати фінансовим установам у своїй діяльності. У сучасних умовах макроекономічна ситуація у країні супроводжується постійними інфляційними процесами, девальвацією національної валюти, погіршенням економічної ситуації в країні, дефіцитом інвестиційних ресурсів та позикових коштів, що у підсумку, звичайно, негативно впливає на темпи економічного розвитку та відновлення економіки.

При цьому саме в нестабільних умовах роль інфраструктури ринку фінансових послуг набуває ще більшої важливості, оскільки саме якість інфраструктури та окремих її елементів в умовах цифровізації визначає здатність ринку фінансових послуг стабільно функціонувати, підтримувати розвиток платіжної системи, відповідних цифрових сервісів та забезпечувати ефективну взаємодію між суб'єктами економіки.

Валютна нестабільність серед усіх макроекономічних чинників є однією з найбільш вагомих, яка значним чином погіршує фінансовий стан клієнтів фінансових установ, банківських та небанківських посередників. Коливання валютного курсу формує нові ризики для фінансових установ та окремих їх типів з урахуванням специфіки їхньої економічної діяльності. Це зумовлює необхідність пошуку нових інструментів для зменшення впливу валютних ризиків на фінансову стабільність роботи фінансових установ. Крім того, нестабільність на валютному ринку негативно впливає загалом на рівень інвестиційної активності в країні, а це, у свою чергу, зменшує попит на фінансові ресурси та знижує здатність фінансових установ залучати інвестиції для підвищення ефективності функціонування цифрової інфраструктури, модернізації інформаційної інфраструктури тощо.

Нестабільність також загалом негативно впливає на інвестиційний клімат у країні, і беззаперечно війна відіграє в цьому одну з ключових ролей. З іншого боку, відсутність інвестиційних ресурсів стримує розвиток цифрової та інформаційної інфраструктури в державі, яка є особливо важливою в сучасних

умовах не лише для функціонування ринку фінансових послуг, а й загалом для всіх сфер і галузей національного господарства. У цьому випадку виникає ситуація, за якої інфраструктура ринку фінансових послуг втрачає здатність досить швидко адаптуватися до нових технологій та викликів, які виникають у світовій фінансовій системі, а вирішити це питання виключно на власному рівні фінансовим установам вкрай складно.

Беззаперечно, цифрова трансформація, у свою чергу, також формує нові виклики для фінансових установ і, враховуючи нестабільність зовнішнього середовища, загрози, які така трансформація може формувати, лише посилюються. З позитивної сторони цифрові технології дійсно дають змогу нівелювати деструктивний вплив значної кількості чинників, які виникають у зовнішньому середовищі, якому притаманний високий рівень дисипативності. З іншого боку, нестабільність і цифровізація, яка певною мірою також формує таку нестабільність, призводять до появи нових викликів і нових завдань для фінансових установ, вимагають модернізації механізмів управління інформаційними ризиками, посилення уваги до розвитку критичної та цифрової інфраструктури. Може також відбуватися зростання залежності фінансових установ від специфічних цифрових продуктів, інформаційних платформ та фізичної інформаційної інфраструктури. Усе це в підсумку впливає на стабільність роботи банків і певним чином може впливати на рівень їхньої технологічної, економічної та інноваційної безпеки.

Відповідно хаотичність зовнішнього середовища, наслідком якої є нестабільність, у якій функціонують фінансові установи, а також фрагментарність і несистемність цифровізації діяльності банківських та небанківських фінансових установ обумовлюють необхідність використання нових підходів до управління окресленими процесами, зміни концепцій управління банківськими та небанківськими фінансовими установами з метою врахування потенційних позитивних і негативних викликів від окреслених змін, які відбуваються в екзогенному щодо таких установ просторі. Відповідно це підвищує значення стратегічного управління ризиками та системного

моніторингу фінансової стабільності. Проте сьогодні багато комерційних банків не готові до перегляду вже сформованих моделей управління та приділення більшої уваги питанням цифрової трансформації, використання цифрових технологій для оптимізації управлінських рішень. Окреслені внутрішні процеси також стримують модернізацію фінансових установ і, відповідно, аналогічним чином проявляються в окремих інфраструктурних елементах, що, у свою чергу, ще більше зменшує динаміку цифровізації всієї сфери фінансових послуг.

Ще однією перешкодою, яка стримує розвиток системи інфраструктури ринку фінансових послуг у сучасних умовах, є відсутність необхідного рівня інтеграції між окремими елементами інфраструктури. Окремі типи фінансових установ не завжди формують єдиний узгоджений простір надання фінансових послуг. Історично склалося так, що комерційні банки в Україні є лідерами ринку фінансових послуг, а отже, у своїй діяльності вони схильні обстоювати власні інтереси та взаємодіяти з іншими суб'єктами виключно тоді, коли це є для них доцільним з позиції формування доходу, прибутку та підвищення якості фінансових послуг. Така ситуація дещо ускладнює міжсекторальну взаємодію та стримує розвиток окремих інфраструктурних елементів ринку фінансових послуг.

Також окремо відзначимо наявність складної ситуації у частині використання інтелектуального потенціалу. Розвиток цифрової інфраструктури у фінансовій сфері вимагає наявності відповідних фахівців, які б спеціалізувалися у сфері кібербезпеки, аналізу даних, побудови дієвих систем управління фінансовими ризиками та врахування регуляторних вимог у діяльності фінансових установ. При цьому такі фахівці повинні також розуміти специфіку роботи фінансових установ. У сучасних умовах спостерігається ситуація, коли банки залучають фахівців у сфері ІТ і паралельно навчають їхній специфіці функціонування фінансових установ шляхом підвищення кваліфікації та поступового виконання різних завдань щодо підвищення ефективності окремих бізнес-процесів. Проте цифрові технології змінюються досить швидко, і безпосередньо це постійно впливає на процес взаємодії фінансових установ з їхніми клієнтами. Враховуючи широкий спектр послуг, які надають фінансові

установи, IT-фахівцям інколи досить складно зрозуміти системні зміни, які планується впроваджувати в межах функціонування фінансової установи, правильно усвідомлювати процес взаємодії з інфраструктурними елементами, поєднувати інформаційні бази даних тощо.

Таким чином, можна стверджувати, що в сучасних умовах перешкоди у розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг мають комплексний характер. Вони обумовлюються не лише процесами цифровізації та нестабільності, але і значною мірою рівнем економічного розвитку, зміною підходів споживачів до використання фінансових послуг, оновленням регуляторного середовища щодо роботи різних типів фінансових посередників, глобалізаційними процесами, які сьогодні спостерігаються на світових ринках фінансових послуг. Кооперація фінансових установ призводить до поєднання їхньої діяльності, що особливо прискорюється завдяки використанню цифрових технологій, які значним чином прискорюють процеси обробки, обміну та аналізу інформації. Усе це в підсумку впливає не лише на якість управлінських рішень, але й на глибину їхнього змісту, оскільки саме цифрова трансформація, розвиваючи інфраструктуру ринку фінансових послуг, формує нові можливості для кожного інфраструктурного елемента у частині створення сприятливих умов для роботи фінансових установ. Тобто цифровізація фінансових установ не лише відбувається за рахунок розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг, але й сама така інфраструктура значною мірою розвивається за рахунок використання сучасних цифрових технологій.

Для детальнішого розуміння основних перешкод та можливостей щодо їх вирішення проведемо SWOT-аналіз сучасного стану системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні. Визначимо сильні, слабкі сторони її функціонування, можливості та основні загрози подальшої трансформації і розвитку. Відповідно серед сильних сторін сформованої системи інфраструктури ринку фінансових послуг України сьогодні можна виокремити такі:

- 1) уже високий рівень технологічної інфраструктури та її постійний розвиток;
- 2) значний попит на нові технології зі сторони фінансових установ, що вимагає розвитку інфраструктури;
- 3) активний розвиток нефінансових установ, які залучені до надання фінансових послуг;
- 4) досвід роботи у непередбачуваних обставинах;
- 5) високі темпи цифровізації ринку фінансових послуг, що забезпечує його конкурентоспроможність;
- 6) інтеграція державної інфраструктури з інфраструктурою ринку (ідентифікація, доступ, Дія);
- 7) високий рівень фінансової стійкості банківських установ, що забезпечує стабільність розвитку інфраструктури, залучення інвестицій;
- 8) високий рівень адаптації фінансових установ та інших інфраструктурних компонентів до нових можливостей використання цифрових технологій.

До слабких сторін, на наше переконання, доцільно віднести такі:

- 1) значні диспропорції в розвитку інфраструктури в різних сегментах ринку фінансових послуг;
- 2) зниження рівня інтелектуального потенціалу;
- 3) недостатній рівень залучення інвестиційних рішень для розвитку інфраструктури;
- 4) підвищені ризики забезпечення кібербезпеки та кіберстійкості фінансових установ ;
- 5) недостатній рівень розвитку інформаційної інфраструктури;
- 6) складність та недосконалість регулятивних вимог до розвитку різних типів інфраструктури;
- 7) слабкий розвиток ринкової інфраструктури (валютні, фондові біржі).

Серед можливості до розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг доцільно відзначити такі:

- 1) високий рівень конкуренції забезпечує активний процес цифрової трансформації;
- 2) залучення іноземного досвіду цифровізації різних типів фінансових установ;
- 3) активне залучення цифрових технологій регуляторними установами;
- 4) подальша інтеграція у фінансовий простір ЄС, що вимагатиме технологічної модернізації та регуляторних змін;
- 5) наявність висококваліфікованих фахівців, які мають досвід впроваджувати цифрові рішення у діяльність фінансових установ;
- 6) наявність потенціалу для підвищення рівня фінансової інклюзії в країні;
- 7) активне впровадження механізмів та розробка нових фінансових продуктів, які спрямовані на підтримку сталого розвитку, що вимагає адаптації системи до нових викликів;
- 8) значний потенціал розвитку фондового ринку, використання якого сприятиме активізації функціонування ринкової інфраструктури.

До загроз довгострокового та стабільного функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг, на наше переконання, доцільно віднести такі:

- 1) продовження війни та погіршення політичної, соціальної та економічної ситуації в країні;
- 2) наявність геополітичних ризиків, які негативно впливають на залучення інвестицій до країни, її цифрової інфраструктури;
- 3) нестабільність у діяльності фінансових установ, що може негативно впливати і на темпи розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг;
- 4) висока ймовірність виникнення додаткових кіберзагроз для функціонування різних типів інфраструктури, що обумовлюється зростанням загальної кількості кібератак на Україну;
- 5) зниження довіри до фінансових установ та зростання готівкового обігу;
- 6) зменшення попиту на фінансові послуги через демографічні трансформації [189; 193; 196].

Розглянемо тепер більш детально основні перешкоди, які існують сьогодні у функціонуванні системи інфраструктури окремих сегментів ринку фінансових послуг. Зокрема, враховуючи інформацію попереднього підрозділу дисертації, в якому розглядалися сучасні тенденції розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні, можемо конкретизувати, що для функціонування системи інфраструктури ринку кредитних послуг притаманні такі перешкоди.

Відсутність єдиного інформаційного середовища, в межах якого позичальники та кредитори могли б отримувати інформацію про інших учасників ринку кредитних послуг. Особливо це актуально для банківських і небанківських кредитних установ, які мають реальну потребу у правильній оцінці фінансового стану потенційних позичальників. На сьогодні такі установи користуються значною кількістю різних джерел інформації, які формуються як органами державної влади, так і приватними компаніями. Саме поєднання таких джерел у єдиний інформаційний портал сприяло б розвитку інформаційної інфраструктури.

Недостатній рівень інтеграції роботи інфраструктурних елементів на ринку кредитних послуг обумовлює зниження швидкості прийняття управлінських рішень щодо надання позик клієнтам, оскільки відсутність узгодженої роботи між бюро кредитних історій, державними реєстрами, платіжними системами та системами електронної ідентифікації підвищує обмеженість їхньої взаємодії, що знижує швидкість обробки інформації, а це, у свою чергу, негативно впливає на процес кредитування. Наприклад, для перевірки одного позичальника банківська установа може звертатися до бюро кредитних історій, перевіряти державні реєстри, реєстри боржників, податкові бази та інші доступні джерела для того, щоб більш чітко сформувати інформацію про клієнта.

Важливу роль відіграє якість інформації про потенційних позичальників та швидкість її обробки інфраструктурними суб'єктами, які формують інформаційну інфраструктуру ринку фінансових послуг. Саме це обумовлює необхідність впровадження механізмів автоматизації передачі інформації від

кредиторів до бюро кредитних історій, реєстрів заборгованості та інших інформаційних джерел, оскільки сьогодні інформація про недобросовісних позичальників може потрапляти туди через декілька днів, що потенційно створює нові можливості для таких клієнтів оформлювати нові позики.

Існує певний дисбаланс у темпах розвитку ринку кредитних послуг та розвитку системи інфраструктури цього ринку. Технології значно швидше впроваджуються у процес взаємодії кредиторів і позичальників, ніж у діяльність окремих інфраструктурних об'єктів, які дають змогу прискорити таку взаємодію та забезпечити ефективність кредитних операцій. Наприклад, кредитна компанія досить швидкими темпами впроваджує технології автоматичної оцінки фінансового стану клієнтів і видачі позик, при цьому наявна інформаційна інфраструктура не дозволяє забезпечити об'єктивність такої оцінки через недостатній обсяг даних та відсутність обміну інформацією з іншими компаніями.

Існує потреба у зміні підходів до оцінки фінансового стану потенційних клієнтів, які сьогодні формують попит на онлайн-позики та при цьому можуть не мати тривалої кредитної історії або значних обсягів відкритих даних, які б могли підтвердити їхній надійний фінансовий стан. Доцільно в такому випадку також використовувати історію оплати мобільного зв'язку, комунальних послуг, що активно використовується в інших країнах світу.

Значна вразливість до кібератак. Враховуючи, що кредитні установи акумулюють значні обсяги особистої інформації про своїх клієнтів, їхній фінансовий стан та активи, це вимагає побудови дієвих систем захисту такої інформації. При цьому втрата даних однією кредитною установою може деструктивно впливати на розвиток інших кредитних установ, які використовують ті самі джерела кредитної інформації.

Відповідно сформульовані перешкоди у розвитку системи інфраструктури ринку кредитних послуг безпосередньо не впливають на розвиток такого ринку, проте значним чином можуть зменшувати ефективність позикових операцій кредитних установ, що в підсумку впливатиме на результативність

функціонування всієї кредитної системи країни, може формувати системні ризики на ринку фінансових послуг та зменшувати рівень доступності клієнтів до кредитних ресурсів.

Розглянемо тепер більш детально перешкоди у розвитку системи інфраструктури ринку депозитних послуг. На наше переконання, до їх числа можна віднести такі:

- недостатній рівень захисту прав споживачів фінансових послуг та дієвості системи реагування на окремі складні ситуації, які виникають між вкладниками та депозитними установами;

- недостатній рівень фінансової грамотності громадян, що безпосередньо впливає на рівень їхньої довіри до роботи депозитних установ, а це, у свою чергу, впливає на обсяги залучення їхніх коштів до фінансової системи;

- відсутність належного рівня стандартизації інформаційних процесів в окремих депозитних установах, які використовують різні підходи до формування, зберігання та передачі даних про депозитні продукти, що ускладнює синхронізацію та побудову єдиних баз даних про клієнтів таких установ;

- недостатній рівень впровадження цифрових технологій у функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та відсутність аналогічних механізмів для вкладів, які залучаються кредитними спілками [95; 115; 165; 121].

Серед перешкод розвитку системи інфраструктури ринку страхових послуг в Україні, на наш погляд, доцільно виокремити такі:

- відсутність єдиного інформаційного простору, в межах якого відбувалася б постійна взаємодія між страховими компаніями, страховими посередниками, медичними установами, сервісними центрами та іншими установами, які долучені до функціонування ринку страхових послуг;

- відсутність системного підходу до побудови інфраструктури врегулювання страхових випадків, що значним чином дозволило б більш об'єктивно підходити до їх врегулювання. В Україні взаємодія між страховиками, клієнтами, експертами та оцінювачами залишається недостатньо

стандартизованою, що в цілому може впливати на виникнення зловживань та недобросовісних підходів до виконання покладених на кожного з цих суб'єктів функцій. При цьому значна кількість таких суб'єктів може надавати послуги різним страховим компаніям, що вимагає впровадження певних стандартів і підходів до надання таких послуг;

- відсутність дієвих механізмів акумулювання інформації про страхових шахраїв, які активно впливають на функціонування ринку страхових послуг. Відповідно одна і та сама особа може використовувати одні й ті самі схеми шахрайства, звертаючись за послугами до різних страхових компаній;

- недостатній рівень розвитку страхових посередників у країні, які в більш розвинутих країнах світу формують найбільші обсяги доходів страхових компаній та продають значну частку страхових продуктів. Вітчизняні страхові компанії значною мірою орієнтуються на власні можливості продажу страхових продуктів та надання відповідних страхових послуг своїм клієнтам;

- недостатній розвиток актуарної діяльності і, відповідно, інфраструктури для роботи актуаріїв, що полягає насамперед у відсутності достатньої кількості інформації для проведення якісних розрахунків, що у підсумку може негативно впливати на ефективність роботи страхових компаній та поглиблювати вплив окремих ризиків, які можуть виникати в умовах нестабільності та цифровізації сфери фінансових послуг;

- недостатній розвиток процесу впровадження цифрових технологій у роботу страхових компаній, що в першу чергу відображається на різних підходах страховиків до використання таких технологій. Одні з них будують сучасні цифрові моделі розвитку, впроваджуючи нові можливості інформаційних інновацій у всі бізнес-процеси, при цьому інші страхові компанії досить фрагментарно використовують такі технології у власній діяльності. У підсумку це стримує загальний процес цифрової трансформації, процес кооперації зусиль страховиків для розробки спільних цифрових рішень та підвищення якості страхових послуг;

– страхові компанії не завжди мають доступ до державних реєстрів, які є важливим елементом у процесі об'єктивної оцінки ризиків. Це, у свою чергу, знижує якість страхових послуг та може впливати на фінансовий стан страхових компаній. Саме стандартизація підходів до обміну інформацією дозволила б страховим компаніям спростити процес оцінки різних типів ризиків, а в подальшому й оцінки потенційних втрат від їх настання;

– існує сьогодні проблема й у розвитку інституційної інфраструктури ринку страхових послуг, синхронізації підходів Національного банку України та вітчизняних страхових компаній до побудови спільних інформаційних систем щодо наданих страхових послуг, регуляторних обмежень, оцінки фінансового стану страхових компаній та іншої інформації [139; 154].

До перешкод розвитку системи інфраструктури ринку інвестиційних послуг, на наше переконання, можна віднести такі:

– недостатній рівень розвитку біржової інфраструктури, що супроводжується обмеженою кількістю інструментів та учасників, а значна частина операцій відбувається на позаорганізованому ринку;

– недостатній рівень координації роботи між біржами, депозитарними установами, кліринговими системами та реєстраторами, що значним чином ускладнює процес купівлі, оцінки та продажу цінних паперів;

– недостатній рівень розвитку інформаційно-аналітичної інфраструктури ринку інвестиційних послуг, що проявляється у дефіциті якісної інформації про економічних суб'єктів, оперативності її отримання та систематизації. Інколи значна частина корпоративної інформації приховується від потенційних інвесторів;

– неефективний розвиток рейтингових агентств, які не повною мірою виконують покладені на них функції, оскільки сформувався низький рівень довіри до їх діяльності;

– низький рівень розвитку інвестиційних посередників, а саме брокерів і дилерів, які могли б значним чином стимулювати залучення ресурсів, насамперед фізичних осіб, в інвестиційні інструменти й таким чином сприяти використанню внутрішнього інвестиційного потенціалу для відновлення економіки країни;

– недостатній розвиток інститутів спільного інвестування та загалом усієї системи колективного інвестування, її закритість, недостатній рівень прозорості та зрозумілості для потенційних інвесторів. Відповідно це не сприяє залученню коштів громадян для їх подальшого вкладення в цінні папери та більш ризикові інвестиційні проекти;

– необхідність впровадження міжнародних стандартів у сфері депозитарно-клірингової інфраструктури, що дозволило б запровадити прийняті у світі підходи до здійснення цієї діяльності та позитивно вплинуло б на розвиток ринку інвестиційних послуг;

– дефіцит фахівців у сфері цифровізації діяльності інвестиційних компаній, інститутів спільного інвестування, у роботі аналітичних центрів, оцінювачів та інвестиційних консультантів, що значним чином зменшує ефективність їхньої роботи, конкурентоспроможність та здатність швидко і якісно виконувати власні функції, підтримувати бажання своїх клієнтів інвестувати кошти в дієві фінансові інструменти;

– необхідність модернізації системи захисту прав інвесторів в Україні, що значним чином вплинуло б на зацікавленість громадян використовувати власні ресурси в інвестиційних операціях, як це відбувається в більш економічно розвинутих країнах світу;

– недостатня роль фінансового омбудсмена у захисті прав інвесторів, які вкладають свої кошти в інститути спільного інвестування, купують цінні папери суб'єктів господарювання та вкладають власні фінансові ресурси в державні цінні папери [14; 42; 158; 190; 197].

Ринок інвестиційних послуг в Україні серед усіх інших ринків є найменш розвинутим, попри наявність значного потенціалу до його розвитку. Значною мірою це пояснюється відсутністю довіри клієнтів до інвестиційних інструментів, діяльності інвестиційних компаній, брокерів та дилерів. Проте значною мірою така ситуація обумовлюється і недостатнім розвитком відповідної інфраструктури цього ринку, відсутність якої і призвела до того, що він є недостатньо прозорим та незрозумілим для звичайних інвесторів. Це, у

свою чергу, відштовхує їх від інвестиційних операцій у сторону більш зрозумілих депозитних послуг. У підсумку така ситуація призводить до обмежених обсягів залучення інвестиційних ресурсів до національної економіки, а це, у свою чергу, спричиняє повільний розвиток інновацій, підвищення ризиків для інвесторів та зниження ефективності державного регулювання розвитку ринку інвестиційних послуг і його інфраструктури.

Серед основних перешкод, які сьогодні стримують розвиток інфраструктури ринку платіжних послуг, можна виокремити такі.

- недостатня інтеграція окремих елементів платіжної інфраструктури, оскільки різні фінансові установи, які надають сьогодні такі послуги, працюють ізольовано одна від одної. Це ускладнює процес обміну інформацією та забезпечення єдиних стандартів її збору, збереження і використання;

- недостатній розвиток інформаційної інфраструктури фінансових установ, що досить часто ускладнює взаємодію із сучасними платіжними сервісами та міжнародними компаніями;

- наявність різних підходів до акумулювання та збереження даних про клієнтів призводить до відсутності можливостей автоматизації процесів обміну такою інформацією;

- необхідність побудови нових систем кіберзахисту фінансових установ, що вимагає від них значних фінансових ресурсів. Проте кіберризики мають об'єктивний характер, і саме тому фінансові установи змушені сьогодні інвестувати значні кошти в забезпечення власної інформаційної безпеки;

- недостатня співпраця фінансових установ у розвитку інфраструктури протидії платіжному шахрайству, відсутність єдиних баз даних, у яких би така інформація акумулювалася. Аналогічна ситуація стосується і кібератак. Підвищення уваги до збору інформації про такі загрози, їх причини та потенційні джерела виникнення дозволило б мати більше даних для організації дієвої системи протидії кіберзагрозам загалом у межах сфери фінансових послуг;

– фінансові установи сьогодні значною мірою залежать від ефективності роботи цифрової та телекомунікаційної інфраструктури, і, як показав досвід України, це є одним зі слабких місць у роботі таких установ. Саме це обумовлює необхідність перегляду підходів до розвитку такої інфраструктури та пошуку можливостей забезпечення її безперебійної роботи;

– недостатній розвиток технологій відкритого банкінгу в Україні сьогодні певним чином стримує процес розвитку платіжних сервісів, окремих фінансових і нефінансових послуг, які можуть надаватися клієнтам банківських та небанківських фінансових установ іншими компаніями, що мають спроможність розробляти та надавати якісні послуги;

– періодичні технічні збої в роботі фінансових установ, у результаті яких не працюють їхні додатки, офіційні сайти та особисті кабінети клієнтів, засвідчують наявність проблем у технічній інфраструктурі;

– в Україні також сформувалася ситуація, за якої розвиток платіжної інфраструктури є нерівномірним, оскільки банківські установи сьогодні є лідерами у здійсненні платежів, незважаючи на вже численну кількість небанківських постачальників платіжних послуг;

– спостерігається відсутність ефективної взаємодії між банківськими установами, платіжними системами, технологічними провайдерами та іншими компаніями, які також долучаються до надання платіжних послуг, що у значній кількості випадків супроводжується дублюванням рішень і функцій, а відповідно і використанням більших ресурсів на надання одних і тих самих послуг клієнтам;

– платіжна інфраструктура, попри високий рівень її розвитку, що обумовлюється насамперед процесами цифровізації, не завжди встигає розвиватися відповідно до нових фінансових технологій та цифрових рішень, що знижує конкурентоспроможність вітчизняної платіжної системи порівняно з аналогічними системами провідних країн світу [127; 134; 178; 195; 208; 214].

Звичайно, система інфраструктури ринку платіжних послуг сьогодні розвивається найшвидшими темпами, проте це вимагає від фінансових установ значних фінансових, організаційних та інтелектуальних ресурсів. З іншого боку,

відсутність такого розвитку також супроводжується низкою нових ризиків, у тому числі втратою конкурентних позицій на ринках фінансових послуг. Саме тому насамперед банківські установи приділяють вагому увагу розвитку платіжної інфраструктури, що, у свою чергу, вимагає від них впровадження комплексних підходів до забезпечення власної цифрової трансформації, оскільки платіжні послуги супроводжують фактично всі інші послуги банківських і небанківських фінансово-кредитних установ.

Отже, у межах поточного підрозділу дисертації вагому увагу було приділено питанням дослідження основних проблем та перешкод, які сьогодні існують у сфері функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Проведено дослідження основних системних перешкод у розвитку такої системи, які сьогодні існують в Україні. Також для розуміння тих можливостей, загроз, сильних та слабких сторін, які сьогодні притаманні системі інфраструктури ринку фінансових послуг, було проведено SWOT-аналіз сучасного її стану.

При цьому, враховуючи складність структури системи інфраструктури ринку фінансових послуг, увагу також було приділено виокремленню та конкретизації основних перешкод у розвитку окремих сегментів зазначеного ринку, а саме систем інфраструктури кредитного, депозитного, страхового, інвестиційного та платіжного ринків. Це дало змогу більш ґрунтовно зрозуміти основні тенденції та напрями, які можуть розвиватися в майбутньому, що у підсумку сприятиме системному розвитку як інфраструктури ринку фінансових послуг зокрема, так і фінансової системи країни загалом.

Висновки до розділу 2

1. Виокремлено основні тенденції розвитку ринку фінансових послуг України на основі комплексного аналізу діяльності різних типів фінансових установ упродовж 2010–2024 років. Розкрито особливості трансформації

зазначеного ринку в умовах кризових явищ в економічній системі країни та конкретизовано специфічні риси його функціонування в умовах економічної і соціальної нестабільності. Це дало можливість зрозуміти процеси адаптації фінансових установ до кризових і непередбачуваних ситуацій і викликів, які формуються в екзогенному середовищі.

2. Встановлено, що провідні позиції за масштабами функціонування та рівнем впливу на розвиток фінансового сектору посідає ринок кредитних послуг, який водночас найбільшою мірою реагує на виникнення кризових явищ у фінансовій системі. Також обґрунтовано, що ринки інвестиційних і страхових послуг характеризуються наявністю системних стримуючих чинників розвитку, що обумовлює необхідність їх подальшого реформування та впровадження комплексу заходів, спрямованих на активізацію їх функціонування і підвищення ролі у забезпеченні економічного розвитку країни в довгостроковій перспективі.

3. Досліджено сучасні тенденції розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, серед яких виокремлено такі: непропорційність розвитку, короткостроковість позитивної динаміки розвитку, цифрова трансформація фінансових установ, формування окремих фінансових екосистем, віртуалізація взаємодії між фінансовими установами, споживачами їхніх послуг та інфраструктурними суб'єктами, розвиток сталої інфраструктури у сфері фінансових послуг, зміна підходів до забезпечення ефективності функціонування підсистеми інформаційної безпеки та ін. З'ясовано, що в Україні інфраструктура ринку кредитних послуг є однією з найбільш розвинених, що обумовлюється високими темпами його розвитку та формуванням значного попиту економічних суб'єктів на позикові ресурси банківських і небанківських кредитних установ.

4. Обґрунтовано, що цифровізація впливає на функціонування всіх сегментів системи інфраструктури ринку фінансових послуг, проте найбільш активно цифрові технології впроваджуються саме у сфері кредитних та платіжних послуг. Відповідно констатовано, що саме ринки кредитних і

платіжних послуг сьогодні відіграють провідну роль у процесах цифрової трансформації зазначеного ринку та стимулюють інші його сегменти до цифрової трансформації.

5. Проведено SWOT-аналіз сучасного стану системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що дозволило виокремити сильні та слабкі сторони, можливості й основні загрози подальшому розвитку такої системи. У підсумку це забезпечило можливість конкретизувати системні перешкоди у функціонуванні зазначеної системи та визначити основні проблеми розвитку її ключових підсистем.

Основні результати дослідження опубліковані в таких наукових роботах [101; 102; 158; 193].

РОЗДІЛ 3

НАУКОВО-ПРИКЛАДНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1. Модель цифрового розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг

Цифрові технології сьогодні відіграють ключову роль у функціонуванні ринку фінансових послуг, формуючи нові напрями його довгострокового розвитку. Це безпосередньо відбувається також за рахунок зміни моделей функціонування інфраструктурних об'єктів, які залучені до підтримки зазначеного розвитку. Інформаційні інновації значною мірою змінюють функціонування фінансових установ, процеси формування попиту та пропозиції на зазначеному ринку, сприяють розробці нових підходів до надання фінансових послуг різним типам клієнтів. Відповідно, окреслене також вимагає наявності дієвої інфраструктури ринку фінансових послуг, її активного розвитку та здатності підтримувати нові ідеї щодо покращення функціонування всієї сфери фінансових послуг. Якість інфраструктури ринку фінансових послуг значною мірою визначає динамічність його розвитку та спроможність фінансових установ використовувати потенціал цифрових технологій для підвищення ефективності власного функціонування.

Інфраструктура ринку фінансових послуг є невід'ємною складовою функціонування фінансової системи будь-якої країни. Проте саме в умовах становлення цифрової економіки традиційні підходи до розвитку такої інфраструктури не завжди дозволяють отримати результати, необхідні для підтримки сучасного розвитку банківських і небанківських фінансово-кредитних установ. Цифровізація вимагає трансформації основних компонентів системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що супроводжується розробкою нових

рішень та підходів до підвищення ефективності функціонування зазначених компонентів. Безпосередньо між динамічністю розвитку ринку фінансових послуг та якістю його інфраструктури існує прямий взаємозв'язок, що в підсумку актуалізує питання дослідження особливостей та напрямів підтримки цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

Зауважимо, що підтримка цифрового розвитку зазначеної інфраструктури супроводжується також виникненням нових ризиків, які з'являються в результаті трансформації функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Це, у свою чергу, обумовлює не лише необхідність удосконалення функціонування такої системи, але й розширення її структури, збільшення кількості елементів за рахунок тих із них, які покликані сприяти управлінню новими ризиками та загрозами цифрової трансформації розвитку окремих напрямів діяльності фінансових установ. Тобто становлення цифрової економіки супроводжується:

- цифровою трансформацією функціонування вже сформованої системи інфраструктури ринку фінансових послуг;
- активним використанням цифрових технологій фінансовими установами, що прискорює оновлення їхньої цифрової інфраструктури як окремих суб'єктів господарювання;
- формуванням нових компонентів системи інфраструктури ринку фінансових послуг, функціонування яких безпосередньо пов'язане з підтримкою цифрового розвитку зазначеної системи та забезпеченням формування цілісної моделі такого розвитку з метою підтримки динамічного розвитку ринку фінансових послуг.

Таким чином, цифровий розвиток системи інфраструктури ринку фінансових послуг доцільно розглядати як неперервний динамічний процес якісних трансформацій, що відбуваються у функціонуванні інфраструктурних елементів, підсистем та компонентів, створених з метою стимулювання і підтримки розвитку ринку фінансових послуг на основі застосування різних типів цифрових технологій у діяльності окреслених підсистем і фінансових установ загалом.

Відповідно, забезпечити стабільний цифровий розвиток системи інфраструктури ринку фінансових послуг у сучасних умовах є вкрай складним завданням. Враховуючи активний розвиток цифрових технологій, постійно виникають нові напрями їх застосування для підвищення ефективності роботи суб'єктів господарювання, які залучені до підтримки діяльності фінансових установ. Проте перевагою цифрових технологій є те, що їх розробка та використання є найбільш ефективними саме через поєднання зусиль різних економічних суб'єктів, зацікавлених у підтримці функціонування ринку фінансових послуг та розробці нових цифрових рішень для різних типів фінансових установ. Упровадження таких рішень дозволяє забезпечити стабільні умови для якісних трансформацій у межах зазначеного ринку. Об'єднання таких зусиль формує нові синергетичні стимули до розвитку ринку фінансових послуг через удосконалення функціонування системи його інфраструктурного забезпечення. Окреслене обумовлює важливість дослідження специфічних рис забезпечення цифрового розвитку зазначеного ринку в сучасних умовах, що і буде проведено в межах поточного підрозділу дисертації.

Безпосередньо забезпечити цифровий розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг, враховуючи тісний взаємозв'язок між фінансовими установами та їхніми інфраструктурними елементами, можливо лише шляхом упровадження системних заходів, які у підсумку мають сприяти формуванню єдиної цілісної моделі цифрового розвитку зазначеної системи. Побудова такої моделі дає змогу чітко визначити функції та принципи тих змін, які впроваджуватимуться для підвищення ефективності функціонування інфраструктурних компонентів та їх взаємодії через активне використання інноваційних технологій. Проте у цьому випадку важливим є також урахування тих викликів, які сьогодні існують у зовнішньому середовищі та, незважаючи на значний потенціал цифрових технологій, мають здатність різновекторно впливати на функціонування всієї системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Саме тому підтримати цифровий розвиток такої системи можливо лише через урахування зазначених викликів, усвідомлення важливості оцінювання потенційних конструктивних і

деструктивних наслідків реформування не лише сфери фінансових послуг, але й національної економіки загалом, а також через урахування тенденцій світового розвитку фінансових установ. На рис. 3.1 представлено сукупність, на наш погляд, найбільш важливих сучасних викликів, наявність яких необхідно враховувати при розробці стратегічних напрямів підвищення ефективності функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

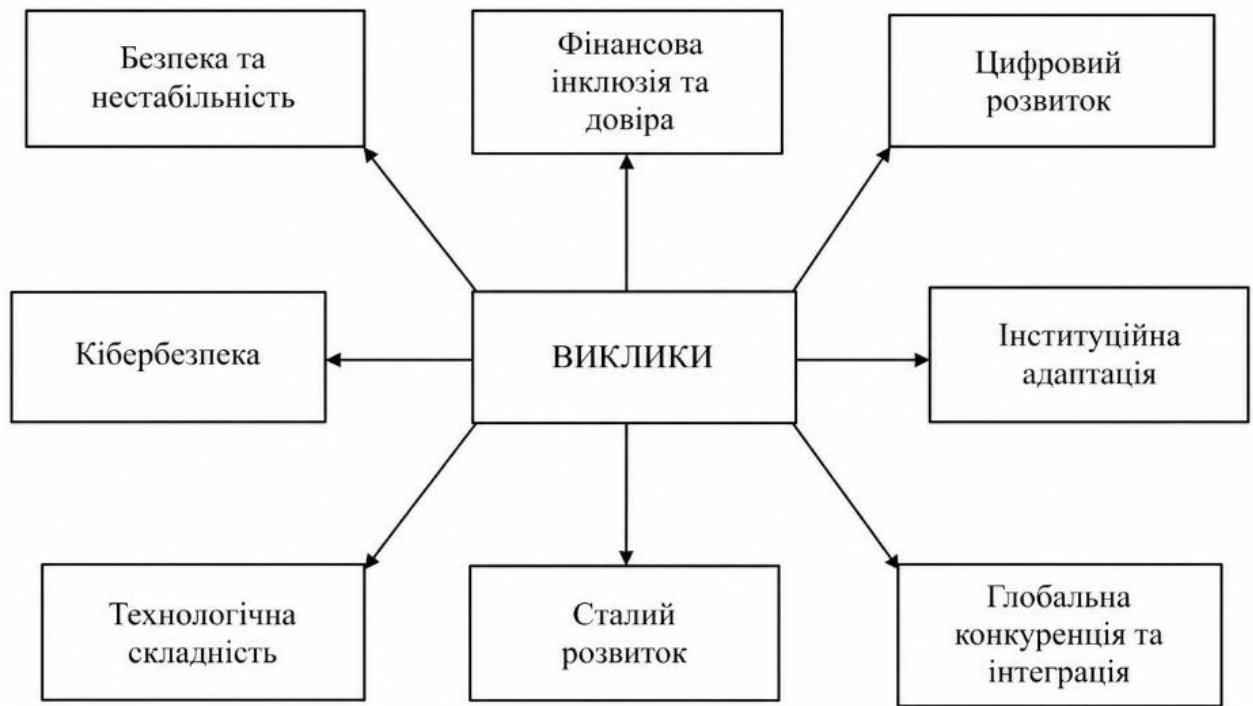

Рис. 3.1 – Сучасні виклики трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні

Джерело: складено автором з урахуванням [39; 93; 99; 100; 125; 207; 225]

Розглянемо представлені на рис. 3.1 сучасні виклики, які необхідно враховувати при впровадженні заходів щодо підтримки цифрового розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні.

Одним з об'єктивних ризиків, які сьогодні існують перед фінансовими установами та, відповідно, інфраструктурними об'єктами, що забезпечують їхню діяльність, є ризик безпеки та нестабільності, виникнення якого насамперед пов'язане з військовою агресією та її наслідками для економіки України.

В умовах війни, швидких змін геополітичної та економічної ситуації в країні інфраструктурні суб'єкти змушені функціонувати в умовах нестабільного та складнопрогнозованого зовнішнього середовища. Це безпосередньо впливає на стабільність їхньої роботи та, що особливо важливо з позиції підтримки функціонування фінансових установ, на ефективність їхньої діяльності.

Зауважимо, що у переважній більшості випадків інфраструктурні суб'єкти надають послуги фінансовим установам, але безпосередньо не здійснюють фінансове обслуговування економічних суб'єктів. Відповідно, скорочення масштабів діяльності фінансових установ, зниження попиту на фінансові послуги та загальне погіршення умов функціонування ринку фінансових послуг негативно впливають і на діяльність інфраструктурних суб'єктів.

Безпекова ситуація в країні не призвела до повного припинення розвитку ринку фінансових послуг, проте зробила такий розвиток значно більш непередбачуваним та ускладненим. У таких умовах забезпечення стабільного функціонування цифрового розвитку ринку фінансових послуг є вкрай складним завданням як для держави та фінансових установ, так і для інфраструктурних суб'єктів, які підтримують діяльність зазначених установ.

Фінансова інклюзія та довіра

Інфраструктура ринку фінансових послуг є основою для формування довірчих взаємовідносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами. У сучасних умовах цифрові технології надають можливість розширення доступу, насамперед домогосподарств, до фінансових послуг, що забезпечується через активне використання цифрових каналів взаємодії та сучасних інформаційних технологій.

Фінансова інклюзія полягає у забезпеченні рівного доступу всіх категорій населення та суб'єктів господарювання до якісних і, що особливо важливо, безпечних фінансових послуг. При цьому в Україні існують певні диспропорції у доступі населення до таких послуг, що обумовлено регіональною нерівномірністю розвитку інфраструктури, недостатньо якісним інтернет-покриттям та різним

рівнем цифрової грамотності домогосподарств. У сучасних умовах війна також деструктивно впливає на рівень фінансової інклюзії, оскільки значна частина населення, перебуваючи в зоні бойових дій, не має можливості повноцінно використовувати цифрові фінансові послуги, враховуючи, що фізичні відділення фінансових установ на таких територіях часто не функціонують.

Як уже зазначалося, цифровізація фінансових послуг формує нові можливості для розширення фінансової інклюзії через використання дистанційних каналів взаємодії з клієнтами, продажу банківських продуктів, застосування мобільних додатків та інших технологічних рішень, невід'ємною складовою яких є системи підтвердження та ідентифікації клієнтів. З іншого боку, цифровізація може поглиблювати й цифровий розрив між окремими категоріями домогосподарств у частині використання фінансових послуг.

У будь-якому випадку підвищення рівня фінансової інклюзії є важливим для розвитку сфери фінансових послуг та формування довіри до фінансової системи загалом.

В Україні, враховуючи складний історичний розвиток банківських установ та інших фінансових посередників, питання формування довіри до фінансової системи завжди залишалося складним. Це зумовлено перманентними періодами економічної нестабільності, банківських криз, посиленням кіберризиків та іншими деструктивними чинниками, які не дозволяють забезпечити високий рівень довіри населення до діяльності комерційних банків. Така ситуація насамперед стримує використання доступних фінансових інструментів, зменшує ресурсні можливості банківських установ та обмежує їхню здатність трансформувати залучені кошти у кредитні й інвестиційні ресурси.

Окремим питанням є формування довіри населення до цифрових фінансових сервісів, включаючи онлайн-банкінг, дистанційні платежі та інші цифрові фінансові послуги. Наявність такої довіри сприяла б подальшому розвитку процесу цифрової трансформації та забезпечила б залучення нових клієнтів до сфери фінансових послуг. Безпосередньо важливу роль у цьому процесі повинні відігравати інфраструктурні елементи зазначеного ринку.

Цифровий розвиток

Наступним важливим і невід’ємним викликом трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг є необхідність забезпечення її цифрового розвитку, який вимагає не лише впровадження окремих технологічних рішень, а й побудови цілісної та ефективної архітектури функціонування всієї системи такої інфраструктури.

Беззаперечно, впровадження нових технологій, що базуються на сучасних системах зв’язку та комунікації, вимагає від фінансових установ наявності відповідної цифрової інфраструктури, яка є невід’ємною складовою системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

У сучасних умовах інфраструктурні об’єкти повинні забезпечувати не лише стабільність функціонування фінансових установ, але й підтримувати процес їхньої цифрової трансформації, створювати умови для розробки та впровадження інноваційних рішень. Це, у свою чергу, потребує значних інвестиційних ресурсів, модернізації існуючих технологічних та інформаційних систем, а також формування нових компонентів у межах системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Зокрема, йдеться про розвиток підсистем, спрямованих на протидію кіберзагрозам та забезпечення цифрової безпеки фінансових установ.

Особливої актуальності питання активізації цифрового розвитку набуває в Україні в умовах наявності складних безпекових ризиків. Саме цифровізація та віртуалізація процесів взаємодії між фінансовими установами, їхніми партнерами та клієнтами дозволяють підвищувати стійкість функціонування ринку фінансових послуг до нових загроз. Це, у свою чергу, забезпечує стабільність надання фінансових послуг економічним суб’єктам, що позитивно впливає на розвиток національної економіки загалом.

Проте варто розуміти, що цифровізація не лише фінансових послуг, але й діяльності інфраструктурних об’єктів, які забезпечують підтримку функціонування ринку фінансових послуг, також супроводжується виникненням

нових ризиків. Це вимагає формування нових підходів до розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, підвищення її адаптивності та спроможності швидко реагувати на сучасні виклики.

У першому розділі дисертації було зазначено, що система інфраструктури ринку фінансових послуг є складним об'єктом дослідження, оскільки характеризується багаторівневою структурою та наявністю значної кількості інфраструктурних компонентів. Відповідно, враховуючи специфіку кожного з них, варто розуміти, що процес цифрової трансформації також має власні особливості у частині підвищення ефективності функціонування окремих компонентів такої системи.

Таким чином, у межах інфраструктури ринку фінансових послуг сьогодні формується значна кількість цифрових ризиків, які можуть деструктивно впливати на розвиток інфраструктурних об'єктів, а це, у свою чергу, негативно позначатиметься на стабільності функціонування фінансових установ.

Кібербезпека

Одним із найбільш складних викликів, які сьогодні існують у діяльності фінансових установ, є пошук методів та інструментів забезпечення надійності інформаційних систем, враховуючи їх відкритість, що обумовлюється активним використанням комунікаційних технологій. Банківські установи сьогодні інвестують значні обсяги ресурсів у забезпечення власного кіберзахисту, постійне вдосконалення програмного забезпечення та підходів до унеможливлення втрати інформації клієнтів і понесення фінансових втрат. Проте питання кібербезпеки залишається актуальним, оскільки розвиток нових цифрових технологій завжди супроводжується можливістю їх використання не лише для позитивних цілей, але й для здійснення кіберзагроз [137; 192; 226].

Інфраструктура ринку фінансових послуг також стикається зі складними викликами у сфері кібербезпеки. З одного боку, така інфраструктура формує умови для попередження кібератак, створює відповідне програмне забезпечення та механізми управління цифровими ризиками. З іншого боку, значна кількість

інфраструктурних елементів ринку фінансових послуг, впроваджуючи цифрові технології у власну діяльність, також зіштовхується із загрозами кібербезпеки, які вже безпосередньо впливають на їхню економічну діяльність.

Зазначене лише підкреслює складність відносин, які виникають у межах цифрового простору, у якому функціонують фінансові установи та інфраструктурні суб'єкти, що забезпечують їхній розвиток. При цьому наявність кіберзагроз уже є об'єктивним чинником, а повністю унеможливити їх виникнення та деструктивний вплив на функціонування фінансових установ практично неможливо. Фінансові установи, як правило, є більш привабливими об'єктами для здійснення кібератак порівняно з іншими економічними суб'єктами, оскільки, з одного боку, вони значною мірою віртуалізували власну діяльність, а з іншого — володіють значними інформаційними та фінансовими ресурсами.

Особливої актуальності питання забезпечення кібербезпеки набувають в Україні в умовах війни, оскільки фінансова система держави є одним із ключових напрямів здійснення кібератак, у тому числі з боку країни-агресора. Це лише підтверджує об'єктивність кіберзагроз та їх невідворотний характер, що й зумовлює необхідність постійного вдосконалення підходів до попередження та мінімізації кіберризиків.

Інституційна адаптація

Інституційна інфраструктура є невід'ємною складовою всієї системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Враховуючи складність механізмів регулювання діяльності фінансових установ у межах національної економіки, цифровізація суттєво змінює бізнес-моделі функціонування таких установ. Це, у свою чергу, вимагає підвищеної уваги з боку регуляторних органів, які повинні, з одного боку, стимулювати процес цифрової трансформації ринку фінансових послуг, а з іншого — унеможливлювати виникнення неконтрольованих цифрових ризиків у межах фінансової системи.

Цифрові технології розвиваються досить швидко, а визначити всі наслідки їх застосування для комерційних банків і банківської системи загалом інколи буває складно. При цьому фінансовими установами, як правило, використовується сукупність цифрових технологій для розробки складних фінансових продуктів, нових механізмів надання фінансових послуг та управління цифровими ризиками. Відповідно, органи державної влади повинні формувати вимоги до побудови систем управління цифровими ризиками та підвищення спроможності фінансових установ швидко адаптуватися до нових регуляторних вимог.

Важливим напрямом інституційної адаптації є розвиток законодавчого забезпечення функціонування фінансових установ з урахуванням викликів цифрової економіки. Це передбачає адаптацію законодавства до нових цифрових моделей надання фінансових послуг, регулювання розробки та обігу цифрових активів, а також підвищення вимог до захисту персональних даних клієнтів [126; 127; 128; 136; 143].

Окрім цього, інституційна адаптація передбачає посилення взаємодії між фінансовими установами, органами державної влади, технологічними платформами та іншими інфраструктурними суб'єктами, які залучаються до функціонування ринку фінансових послуг. Така взаємодія також вимагає чіткої регламентації взаємовідносин для забезпечення ефективної співпраці між зазначеними компонентами.

Глобальна конкуренція та інтеграція

Цифровізація значною мірою прискорила процеси розвитку світового фінансового ринку та взаємодії між фінансовими установами, які здійснюють діяльність у різних країнах. Це, у свою чергу, вимагає врахування тенденцій розвитку фінансових установ в інших країнах, що значно ускладнює процес аналізу зовнішнього середовища, у якому функціонує конкретна банківська установа.

Значна кількість фінансових посередників, які здійснюють діяльність як на внутрішньому, так і на міжнародних фінансових ринках, з одного боку, підвищують рівень конкуренції за клієнтів у різних сегментах ринку фінансових послуг, а з іншого – формують нові вимоги до якості кредитних, депозитних та інвестиційних послуг. Це, у свою чергу, вимагає більш швидкого розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг та забезпечення високого рівня її функціонування.

Проте для підтримки такого розвитку необхідні значні інвестиційні ресурси як з боку комерційних банків, так і з боку держави, особливо у частині розвитку цифрової та технологічної інфраструктури країни.

Беззаперечно, розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг сьогодні відбувається через гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами та врахування світового досвіду регулювання фінансового ринку. Насамперед це стосується функціонування цифрових платіжних систем, використання сучасних технологій у роботі комерційних банків та управління кіберризиками.

Технологічна складність

Ще одним викликом, який сьогодні існує у розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, є постійне зростання технологічної складності функціонування окремих інфраструктурних об'єктів. Активне використання сучасних цифрових технологій вимагає від фінансових установ наявності відповідної цифрової та інформаційної інфраструктури, здатної підтримувати впровадження нових інформаційних інновацій.

Важливу роль у цьому процесі відіграють інтегровані інформаційні платформи та автоматизовані системи управління, упровадження і використання яких потребує значних фінансових ресурсів для модернізації технологічної бази функціонування комерційних банків.

Особливо складним забезпечення технологічної модернізації банківських установ є в умовах нестабільності та небезпеки функціонування, що може призводити до пошкодження матеріальної інфраструктури та втрати інформації.

При цьому ускладнення технологічної інфраструктури супроводжується виникненням нових ризиків і загроз, пов'язаних із технічними збоями та недостатнім рівнем кваліфікації працівників, які залучаються до підтримки такої інфраструктури.

Сталий розвиток

Підтримка процесу сталого розвитку сьогодні є одним із найбільш складних викликів для фінансових установ. З одного боку, вони повинні долучатися до забезпечення гармонійного економічного, соціального та екологічного розвитку країни, підтримувати якісні трансформації у суспільстві та сприяти розвитку територіальних громад, у межах яких функціонують.

Розвиток концепції сталого розвитку у фінансовій сфері передбачає формування нових підходів до функціонування фінансових установ, впровадження принципів ESG, підтримку відповідального кредитування та інвестування. Важливу роль у цьому процесі відіграє побудова довірчих відносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами, а також участь таких установ у реалізації соціальних та екологічних проєктів.

Для України забезпечення сталого розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг є особливо важливим в умовах високого рівня нестабільності, воєнних викликів та необхідності післявоєнного відновлення держави. У таких умовах фінансова система повинна забезпечувати не лише ефективне функціонування фінансових установ, але й сприяти підтримці соціально-економічного розвитку країни.

Це, у свою чергу, вимагає розвитку відповідної інфраструктури сталого розвитку, яка, на жаль, в Україні сьогодні ще недостатньо сформована. Більш детально питання розробки та забезпечення ефективного функціонування інфраструктури сталого розвитку ринку фінансових послуг буде розглянуто у підрозділі 3.3 дисертаційної роботи.

Отже, описані сучасні виклики, які існують у розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, у сукупності формують новий простір, до якого інфраструктурні об'єкти повинні адаптуватися та враховувати

закономірності його трансформації. Це є особливо важливим, враховуючи, що більшість окреслених викликів мають об'єктивний характер та впливають на діяльність усіх учасників ринку фінансових послуг.

Таким чином, глобальна конкуренція, швидкі темпи цифровізації та сучасні економічні виклики формують нові вимоги до трансформації вже сформованої системи інфраструктури ринку фінансових послуг. У цьому контексті, на наше переконання, доцільним є створення моделі цифрового розвитку такої системи, оскільки саме цифровізація дозволяє значною мірою мінімізувати негативний вплив окреслених перешкод та враховувати сучасні виклики, які існують у діяльності фінансових установ. На рис. 3.2 представлено модель цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Розглянемо її сутність більш детально.

Таким чином, модель цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг описує поступовий перехід цієї системи зі стану t у стан $t+1$, який є більш якісною та ефективною моделлю її функціонування, оскільки процес такого переходу супроводжується активним впливом цифрових технологій на трансформацію зазначеної системи. При цьому трансформації зазнають також окремі компоненти та структурні елементи системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Зміни відбуваються у функціонуванні кожного з них, оскільки всі вони долучаються до процесу цифрової трансформації та, тим чи іншим чином, адаптують власні механізми функціонування до нових умов розвитку.

Серед цифрових технологій, які сьогодні використовуються інфраструктурними об'єктами для вдосконалення власної діяльності та підвищення якості послуг, можна виокремити Big Data, біометричні технології, цифровий підпис, хмарні технології, технології штучного інтелекту, sandbox-рішення, open banking, blockchain та інші сучасні цифрові інструменти. Фактично фінансові установи та інфраструктурні суб'єкти сьогодні застосовують сукупність зазначених технологій для підвищення ефективності бізнес-процесів, які реалізуються у межах їхньої діяльності.

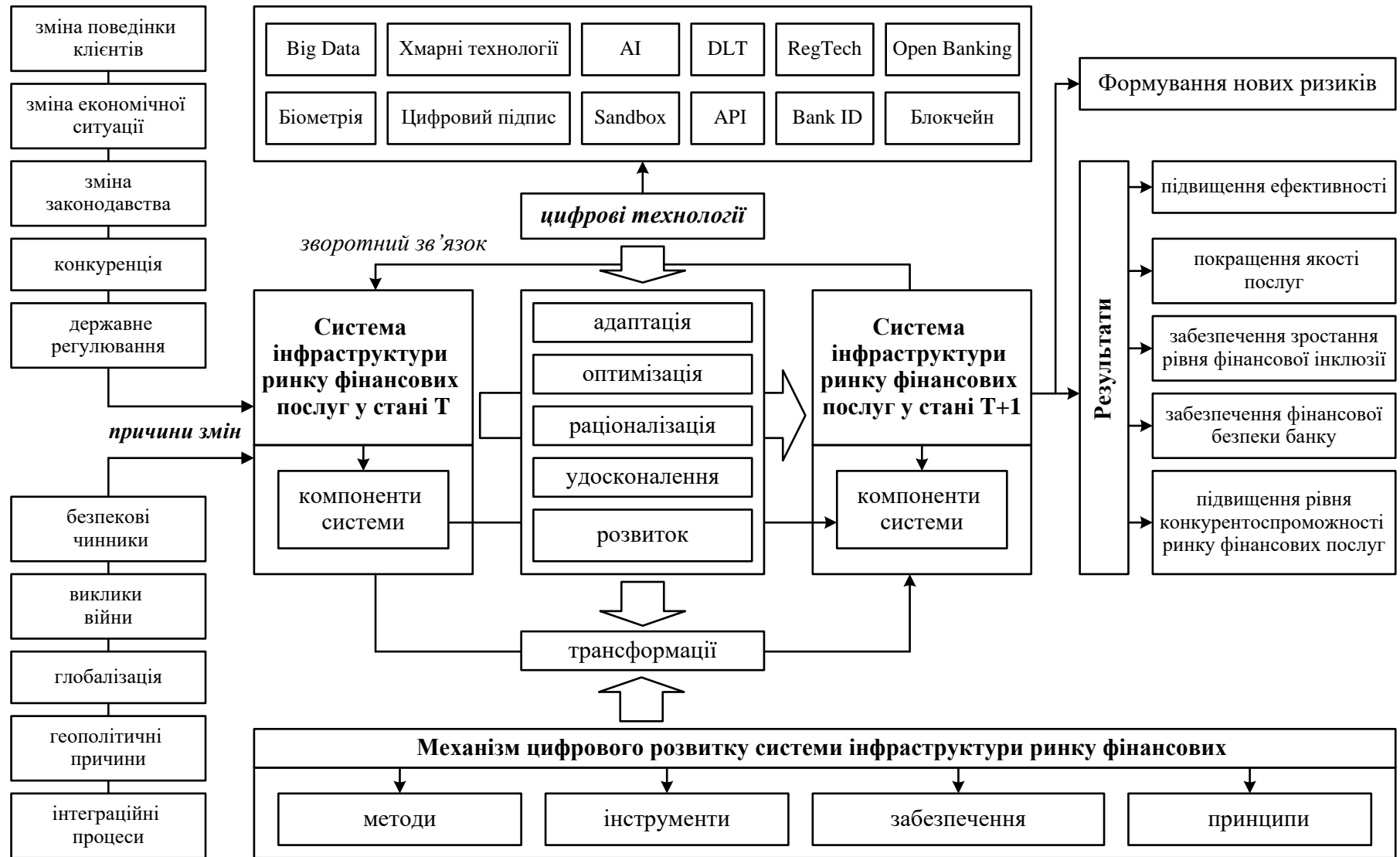

Рис. 3.2 – Модель цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг

Джерело: складено автором.

Зауважимо, що процес формування моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг відбувається не хаотично, а є результатом еволюції інформаційних систем протягом останніх десятиліть. Формування нових можливостей, які створюють цифрові технології у фінансовій сфері, призводить до виникнення передумов для оновлення та трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

Відповідно, трансформація системи інфраструктури ринку фінансових послуг відбувається через процеси адаптації, оптимізації, раціоналізації, удосконалення та розвитку функціонування окремих компонентів, що у підсумку формує імпульси до трансформації зазначеної системи загалом. Як результат таких змін нами було виокремлено такі наслідки:

- підвищення ефективності функціонування фінансових установ;
- покращення якості послуг інфраструктурних суб'єктів;
- забезпечення зростання рівня фінансової інклюзії;
- підвищення рівня фінансової стабільності банківських установ;
- забезпечення конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг та в межах окремих його сегментів.

При цьому варто розуміти, що, трансформуючись у модель цифрового розвитку, система інфраструктури ринку фінансових послуг починає функціонувати та розвиватися з урахуванням нових принципів і викликів, які формуються безпосередньо цифровим середовищем.

Також варто зазначити, що окреслена модель являє собою концепцію переходу системи інфраструктури ринку фінансових послуг на якісно новий рівень функціонування. Проте забезпечити такий перехід можливо лише через удосконалення та трансформацію механізму цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, наявність якого дає змогу забезпечити цей процес необхідними ресурсами, організаційними умовами, методичним забезпеченням та іншими компонентами підтримки цифрової трансформації.

На рис. 3.3 представлено схему механізму цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

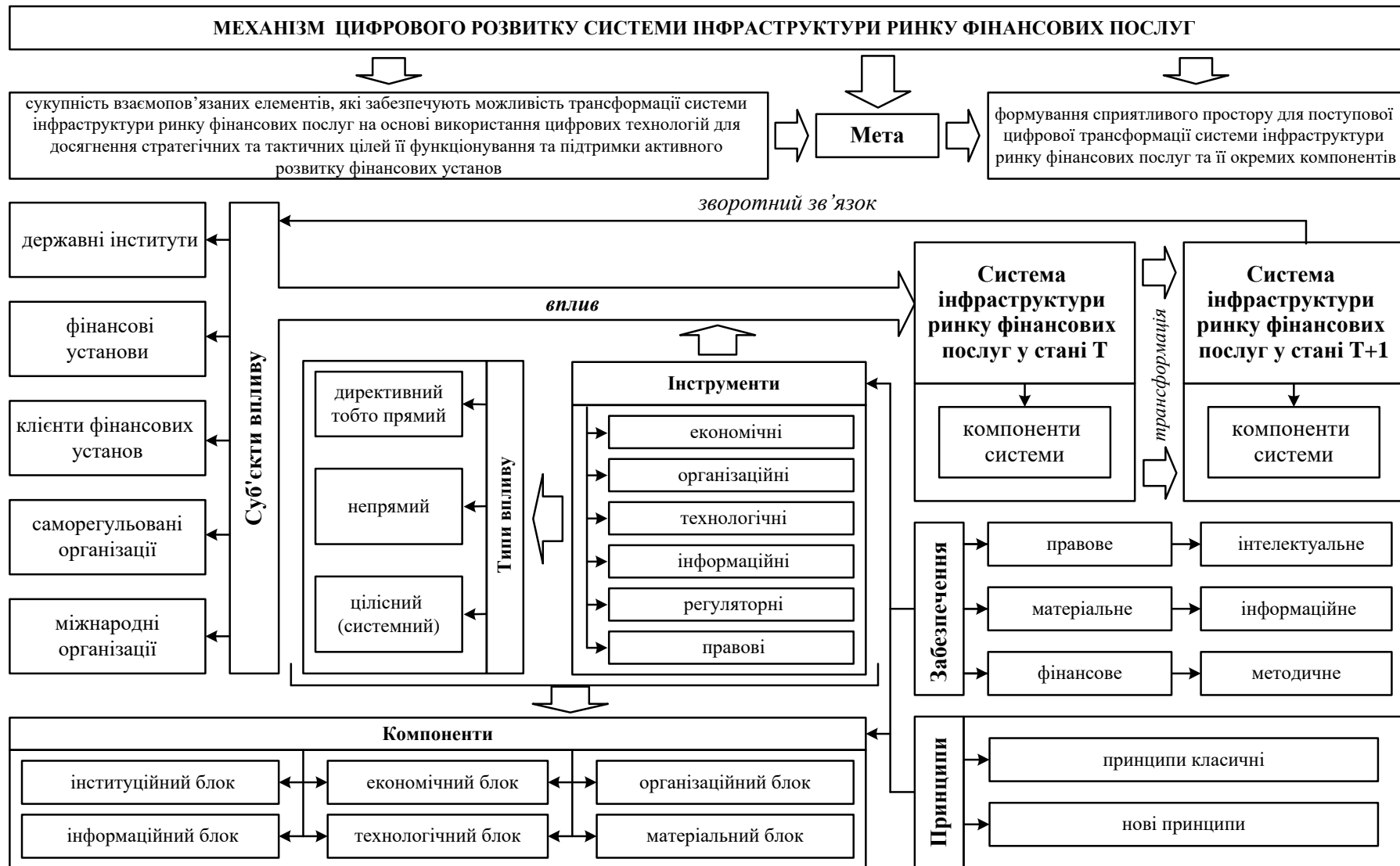

Рис. 3.3 – Механізм цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг

Джерело: складено автором.

Таким чином, наведений механізм доцільно розглядати як складну багаторівневу систему, яка забезпечує трансформацію системи інфраструктури ринку фінансових послуг через активне використання цифрових технологій. Зазначений механізм являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, функціонування яких спрямоване на досягнення основної мети — забезпечення цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

Враховуючи специфіку функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг, варто зазначити, що окреслений механізм може використовуватися насамперед органами державної влади та саморегульвними організаціями, які є дотичними до процесів функціонування фінансового ринку та спроможні формувати умови для ефективного розвитку фінансових установ. Саме такі інституції мають можливість використовувати широкий спектр методів та інструментів для здійснення цілеспрямованого впливу на відносини, що виникають між споживачами та виробниками фінансових послуг, з метою забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів у межах фінансової системи країни.

Як і для будь-якого механізму, для функціонування механізму цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг необхідною є наявність відповідного забезпечення, а також дотримання сукупності принципів його реалізації. Особливу роль у впровадженні такого механізму та забезпеченні ефективності його функціонування відіграють нові принципи цифрового розвитку, тобто правила та засади, які повинні формуватися у процесі побудови моделі цифрового розвитку через використання складного механізму трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

На наше переконання, крім класичних принципів, які загалом притаманні механізмам регулювання економічних відносин, для механізму цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг

характерними є також нові принципи, дотримання яких сприятиме якісним трансформаціям зазначеної системи (рис. 3.4). Розглянемо сутність цих принципів детальніше.

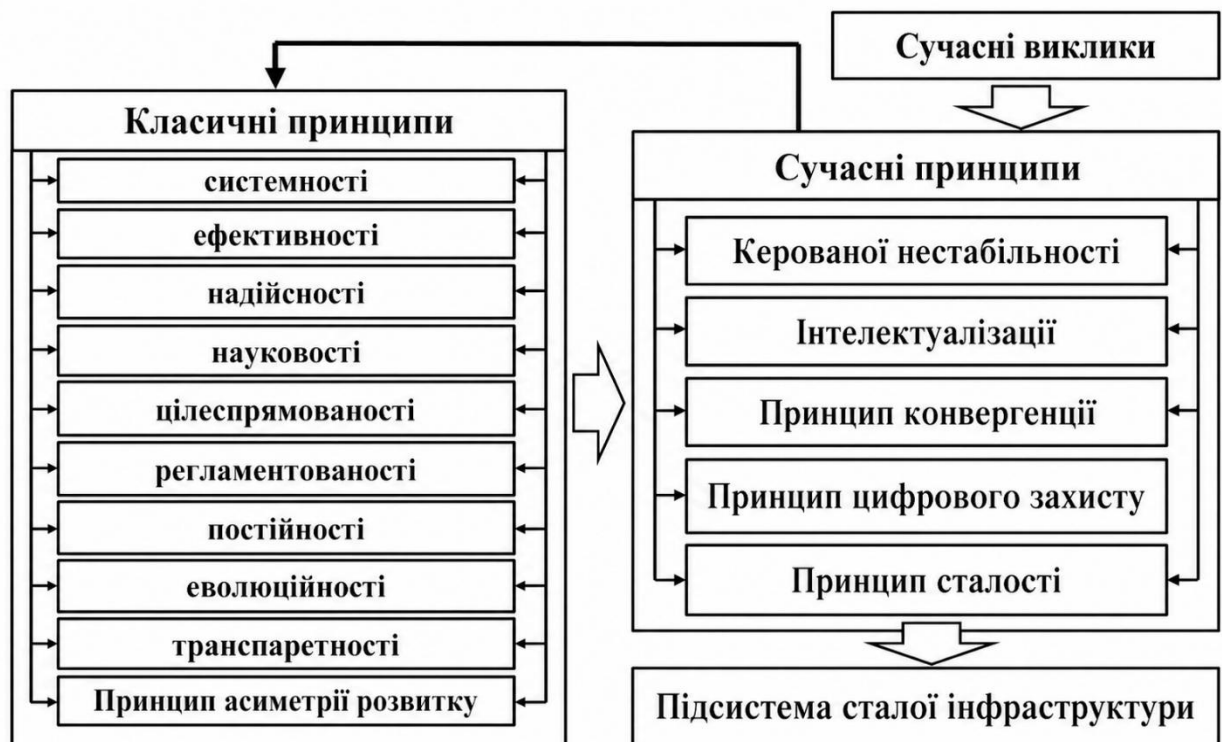

Рис. 3.4 – Принципи трансформації механізму розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг

Джерело: систематизовано на основі [50; 69; 98; 101; 110].

Принцип керованої нестабільності полягає у визнанні того, що зовнішнє середовище постійно перебуває у стані нестабільності та характеризується високою динамічністю змін. У таких умовах забезпечення стабільного довгострокового розвитку інфраструктурних об'єктів у межах ринку фінансових послуг є складним, а інколи й неможливим завданням. Це, у свою чергу, вимагає зміни підходів до управління ризиками, підвищення рівня фінансової спроможності суб'єктів ринку протидіяти потенційним загрозам та використовувати нестабільність як джерело власного розвитку. У цьому випадку доцільно приділяти значну увагу використанню методів сценарного моделювання, що дає змогу більш системно підходити до

управління складними та непередбачуваними процесами у функціонуванні системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

Принцип інтелектуалізації полягає у тому, що система інфраструктури ринку фінансових послуг сьогодні активно розвивається у віртуальному просторі, у межах якого саме інтелектуальний капітал визначає закономірності розвитку та подальші вектори трансформації фінансового ринку, що в підсумку впливає і на функціонування окресленої системи та її окремих компонентів. Спроможність цифрових технологій змінювати усталені моделі функціонування інфраструктурних об'єктів призводить до того, що значна кількість їх бізнес-процесів здійснюється автоматизовано, змінюються підходи до прийняття управлінських рішень, прогнозування поведінки клієнтів та загалом розвитку ринку фінансових послуг. У таких умовах інфраструктура виконує вже не лише технічну функцію забезпечення діяльності фінансових установ, а поступово трансформується в інтелектуальну систему управління фінансовими потоками та інформаційними ресурсами.

Принцип конвергенції полягає у поступовому зближенні фінансової сфери та сфери цифрових технологій, які у поєднанні формують єдиний фінансово-цифровий простір. Функціонування такого простору значною мірою залежить від ефективності роботи інфраструктурних об'єктів, їх спроможності використовувати сучасні цифрові технології для власного розвитку та реалізації цифрових проєктів, спрямованих на формування нових можливостей для діяльності фінансових установ і їхніх клієнтів.

Принцип цифрового захисту є важливим з позиції забезпечення кібербезпеки функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг та передбачає пріоритетність забезпечення безпеки у процесі цифрового розвитку. Реалізація цього принципу полягає у захисті даних і транзакцій через використання механізмів цифрової ідентифікації, побудову складних структурованих систем кібербезпеки, а також постійний моніторинг потенційних кіберзагроз, які існують у зовнішньому середовищі

та впливають як на фінансові установи, так і на інфраструктурних суб'єктів, що забезпечують умови для їх функціонування.

Принцип сталості передбачає, що механізм цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг повинен формуватися з урахуванням економічних, соціальних та екологічних аспектів розвитку. Це дає змогу забезпечити стійкість інфраструктури до потенційних кризових явищ, які виникають у політичному та економічному середовищі, сприяти підвищенню рівня фінансової інклюзії та підтримувати баланс між інноваційним розвитком і стабільністю функціонування фінансової системи. Сутність цього принципу також полягає в тому, що цифровий розвиток не завжди повинен характеризуватися виключно швидкими інноваційними змінами. Він має бути збалансованим, довгостроковим та враховувати не лише фінансові результати діяльності фінансових установ, але й соціальні, екологічні та інституційні наслідки для функціонування ринку фінансових послуг загалом.

Таким чином, упровадження окреслених принципів сприятиме поступовому формуванню нового фінансово-цифрового простору, в межах якого поєднуватимуться можливості ІТ-компаній, фінансових установ та інших інфраструктурних суб'єктів щодо забезпечення цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг і фінансового ринку загалом.

3.2. Сучасні напрямки трансформації системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг

Сьогодні функціонування ринку фінансових послуг та трансформація системи його інфраструктури набувають особливого значення для підвищення рівня стійкості й ефективності функціонування фінансової системи та забезпечення конкурентоспроможності фінансових установ. Значний розвиток

цифрових технологій і зростання ролі інформації у діяльності фінансових установ сприяють кардинальним змінам у способах організації взаємодії та функціонування інфраструктурних об'єктів. За таких умов інфраструктура ринку фінансових послуг перестає бути виключно обслуговуючою ланкою та перетворюється на ключовий фактор, який забезпечує процес цифрової трансформації фінансових установ, ринку фінансових послуг і системи його інфраструктури. Відповідно, це обумовлює важливість пошуку нових напрямів постійної підтримки розвитку не лише фінансових установ як інституційних суб'єктів ринку фінансових послуг, а й розвитку окремих компонентів системи інфраструктури такого ринку, оскільки активізація їх діяльності також сприятиме розвитку фінансових відносин між банківськими, небанківськими посередниками та їх клієнтами. Саме тому в межах поточного підрозділу дисертаційної роботи спробуємо систематизувати та виокремити основні потенційні напрями стимулювання розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні.

Це завдання є досить складним, оскільки така система має складну структуру, і для кожного з її компонентів можна виокремити власну модель забезпечення стабільного розвитку. Проте ідея нашого дослідження полягає саме у використанні системного підходу до розгляду всіх інфраструктурних суб'єктів, які залучені до підтримки функціонування фінансових установ у межах національної економіки. З позиції системного підходу система інфраструктури ринку фінансових послуг розглядається як цілісна система, яка є невід'ємною складовою функціонування фінансової системи країни та створена для стимулювання взаємовідносин між фінансовими установами та їх клієнтами. Це дає змогу забезпечити формування ресурсної бази фінансових посередників і трансформацію коштів економічних суб'єктів у інвестиційні та кредитні ресурси, які у підсумку формують міцне підґрунтя для економічного розвитку країни.

Використання системного підходу для розроблення напрямів розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг обумовлюється також тим, що ефективність функціонування такої системи значною мірою впливає на стабільність роботи фінансових установ та їх спроможність протидіяти непередбачуваним зовнішнім і внутрішнім ризикам, які особливо актуалізуються в умовах економічної, політичної та соціальної нестабільності, а також складної прогнозованості майбутніх векторів трансформації фінансового простору. Відповідно, ефективність інфраструктурних об'єктів безпосередньо впливає на рівень фінансової стійкості фінансових установ та їх здатність адаптуватися до сучасних викликів. Це також підвищує важливість системного підходу до розгляду напрямів активізації функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг як цілісного об'єкта дослідження.

За сучасних умов інфраструктура ринку фінансових послуг також значною мірою консолідується серед інших інфраструктурних об'єктів у єдиний об'єкт дослідження завдяки активному використанню цифрових технологій фінансовими установами та інфраструктурними суб'єктами. Це ще більше поєднує їх через організацію інформаційних потоків, швидкий обмін даними про клієнтів та корпоративною інформацією. Саме інформатизація та цифровізація взаємодії між фінансовими установами, клієнтами та інфраструктурними суб'єктами, які функціонують на ринку фінансових послуг, є системоутворюючими компонентами, що дають підстави об'єднати всі інфраструктурні елементи ринку фінансових послуг у єдину систему та визначити імперативні напрями стимулювання розвитку таких елементів.

При цьому складність розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг обумовлюється також наявністю низки суперечностей. Розглянемо їх детальніше.

1. Активний розвиток ринку фінансових послуг завдяки використанню цифрових технологій забезпечує значну кількість переваг для фінансових установ та підвищує якість фінансових послуг. Проте водночас виникають

нові ризики, які супроводжують процес цифровізації діяльності банківських і небанківських фінансово-кредитних установ. З одного боку, цифрова інфраструктура формує сприятливі умови для швидкої адаптації фінансових установ та розроблення складних фінансових продуктів. З іншого боку, активне використання цифрових технологій потребує розвитку інфраструктури кібербезпеки та інвестування значних фінансових ресурсів у кіберзахист.

2. Сучасний розвиток ринку фінансових послуг передбачає високий рівень транспарентності діяльності фінансових посередників, використання технології open banking для обміну інформацією між банківськими установами та іншими фінансовими посередниками, які долучаються до надання фінансових послуг клієнтам. З одного боку, це стимулює розвиток конкуренції на ринку фінансових послуг, а цифрові інновації лише посилюють її значення. З іншого боку, відкриття доступу для дедалі більшої кількості учасників ринку підвищує ризики втрати інформаційних ресурсів про клієнтів, що може негативно впливати на фінансові результати роботи фінансових посередників, їх репутацію та рівень довіри з боку клієнтів.

3. Розвиток системи інфраструктури ринку фінансових послуг сьогодні значною мірою відбувається завдяки інтеграційним процесам та координації зусиль фінансових установ і державних інститутів у частині формування сприятливого цифрового простору для функціонування зазначених установ. Проте, з іншого боку, фінансові установи можуть поступово почати значною мірою залежати у своїй операційній діяльності від ефективності роботи ІТ-компаній, аутсорсингових компаній та інших суб'єктів господарювання, які надають послуги у сфері цифровізації їхньої діяльності. Якщо системні банки намагаються самостійно створювати власні структурні підрозділи у сфері ІТ-підтримки, розроблення інноваційних технологій та продуктів, то далеко не всі фінансові посередники мають фінансову спроможність підтримувати діяльність таких

підрозділів. Відповідно, розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг, особливо у частині цифрової та технологічної інфраструктури, призводить до зростання залежності фінансових установ від ефективності функціонування відповідних підсистем, що, своєю чергою, вимагає побудови ефективної системи управління ризиками такої залежності.

4. Цифрові технології значною мірою прискорюють процес розвитку фінансових установ та надання фінансових послуг завдяки автоматизації рутинних процесів, які характерні для функціонування будь-якої фінансової установи. Така автоматизація забезпечує швидкість обробки інформації, її обміну та прийняття управлінських рішень. Проте відповідні алгоритми ефективно функціонують переважно в умовах стабільної діяльності фінансової установи. У кризових або нестандартних ситуаціях вони не завжди здатні враховувати змінність реальності, оскільки працюють відповідно до попередньо визначених правил. Це знижує рівень адаптивності фінансових установ до нових викликів, технологічних загроз, кібератак та кризових ситуацій. Таким чином, автоматизація, з одного боку, формує значний перелік позитивних наслідків для розвитку фінансових установ, а з іншого – може призводити до зниження гнучкості управління та функціонування таких установ. При цьому загроза втрати гнучкості часто стає очевидною лише у кризових умовах, коли виникає необхідність швидкого прийняття рішень для стабілізації діяльності банківських і небанківських фінансово-кредитних установ.

5. Цифровізація діяльності банківських установ також дає змогу більш якісно працювати з інформацією про клієнтів, використовуючи як надані ними дані, так і інформацію з відкритих джерел. Це дозволяє фінансовим установам розробляти персоналізовані фінансові продукти, особливо у корпоративному секторі, для задоволення потреб клієнтів у різних видах фінансових послуг.

Проте персоналізація супроводжується необхідністю глибокого аналізу персоніфікованої інформації про клієнтів. Для того щоб забезпечити процес розроблення індивідуальних фінансових продуктів, фінансова установа повинна акумулювати значні обсяги даних про клієнтів, аналізувати їх та оцінювати ризики, які можуть виникати у процесі надання послуг. Це, своєю чергою, супроводжується ризиками втрати конфіденційної інформації. Таким чином, виникає суперечність: з одного боку, цифрові технології та цифрова інфраструктура дають змогу фінансовим установам краще задовольняти потреби клієнтів, а з іншого — вимагають розвитку інфраструктури кібербезпеки для забезпечення надійного збору та збереження конфіденційних даних клієнтів банківських і небанківських фінансово-кредитних установ.

Урахування окреслених суперечностей є важливим, оскільки впровадження будь-яких напрямів розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг не завжди має одновекторний характер. Це зумовлено тим, що зазначена система є складною та багатокomпонентною, а в її межах формуються складні взаємовідносини між фінансовими установами, їх клієнтами та інфраструктурними суб'єктами.

На рисунку 3.5 систематизовано основні напрями, які, на наше переконання, у разі їх впровадження позитивно впливатимуть на розвиток системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Зауважимо, що визначені вектори були систематизовані на основі аналізу значної кількості наукових публікацій, у яких досліджувалися питання розвитку інфраструктури окремих сегментів ринку фінансових послуг та фінансової інфраструктури країни.

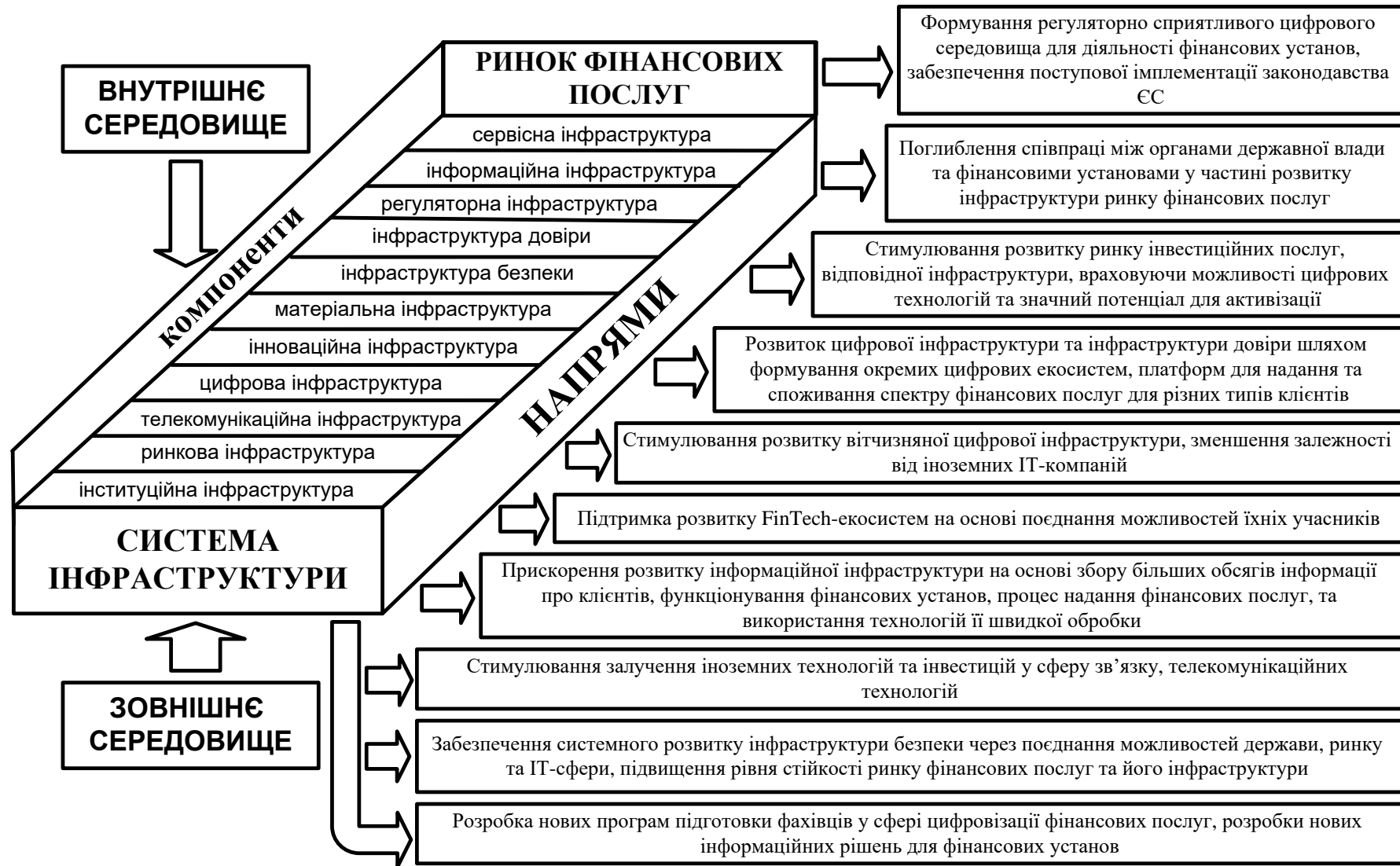

Рис. 3.5 – Напрями стимулювання розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг

Джерело: складено автором з урахуванням [194; 211; 212; 219; 221; 226].

Серед особливостей регулювання розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні доцільно виокремити наступні:

- такий розвиток забезпечується сукупністю державних інституцій, серед яких насамперед варто виділити Національний банк України та Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку. Другорядну, проте не менш важливу роль у регулюванні діяльності фінансових посередників, які є складовими інфраструктури ринку фінансових послуг, відіграють Міністерство фінансів України, Антимонопольний комітет України, Державна служба фінансового моніторингу та інші органи державної влади. Залучення значної кількості державних інституцій обумовлюється складністю ринку фінансових послуг та різноманітністю відносин, які виникають у його межах між фінансовими установами та іншими учасниками ринку;

- специфікою також є розподіл повноважень щодо регулювання різних типів фінансових установ між Національним банком України та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, який відбувся у 2020 році та кардинально змінив архітектуру регулювання, насамперед у сфері небанківських фінансово-кредитних посередників. У подальшому це дало змогу підвищити якість регулювання діяльності фінансових установ, проте одночасно призвело до суттєвого скорочення їх кількості через невідповідність діяльності новим вимогам державних інституцій;

- розвиток системи інфраструктури ринку фінансових послуг сьогодні також відбувається з урахуванням законодавства Європейського Союзу. Імплементация окремих норм потребує не лише їх прийняття на законодавчому рівні та затвердження як стратегічних напрямів розвитку, а й перебудови інфраструктурних процесів, що, відповідно, вимагає активних дій з боку державних інституцій, у тому числі Національного банку України;

- активне використання RegTech та SupTech у діяльності державних інституцій також дає змогу розширити інструменти регулювання діяльності фінансових установ і є невід'ємною складовою підсистеми цифрової інфраструктури. Автоматизація процесів збору та аналізу звітності, реалізація

онлайн-нагляду за діяльністю різних типів фінансових установ значною мірою підвищують якість пруденційного нагляду за їх функціонуванням. Водночас це потребує від регуляторів значних інвестиційних ресурсів та інтелектуального капіталу для побудови ефективно функціонуючих систем на основі використання можливостей цифрових технологій;

– зростання якості інформації про діяльність фінансових установ у процесі регулювання безпосередньо впливає на можливості впровадження ризик-орієнтованого підходу до нагляду за діяльністю зазначених установ. За сучасних умов державні інституції приділяють значну увагу оцінюванню системно важливих інфраструктурних елементів, зокрема платіжних систем, дата-центрів та інших об'єктів, порушення функціонування яких може негативно вплинути на розвиток ринку фінансових послуг і призвести до значних фінансових втрат для фінансових установ.

– структуризація ринку фінансових послуг та поява нових учасників такого ринку потребують зміни підходів до регулювання діяльності фінансових установ, які взаємодіють із такими суб'єктами. Серед них доцільно виокремити фінтех-компанії, ІТ-провайдерів, платіжні організації та інші структури. Такі організації мають здатність безпосередньо впливати на стабільність функціонування фінансових установ, що є важливим для регуляторів, оскільки формує додаткові ризики для стійкості діяльності фінансових посередників. Відповідно, виникає об'єктивна потреба у регламентації співпраці між фінансовими установами та інфраструктурними об'єктами, які забезпечують процес цифровізації діяльності зазначених установ [40; 131; 48; 216].

Також невід'ємною складовою регулювання діяльності фінансових установ є розвиток інфраструктурних об'єктів, спрямованих на забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг. Це є особливо актуальним у контексті впровадження європейських підходів до захисту прав споживачів, що, своєю чергою, потребує впровадження інструментів контролю за якістю фінансових послуг, розвитку сервісної інфраструктури та формування умов для підвищення рівня довіри клієнтів до фінансових установ.

Відповідно, окреслені особливості здійснення регулювання розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг підтверджують той факт, що сьогодні найбільш ефективним варіантом побудови системи такого регулювання є забезпечення принципу гнучкості. Дотримання цього принципу дає змогу, з одного боку, оперативно підтримувати розвиток інновацій та нових напрямів застосування цифрових технологій у діяльності фінансових установ, а з іншого — використовувати механізми запобігання виникненню системних ризиків у діяльності банківських і небанківських фінансових установ, пов'язаних із неефективним використанням цифрових рішень.

На наше переконання, серед основних напрямів покращення регулювання розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг доцільно виокремити наступні.

- удосконалення нормативно-правового забезпечення та його гармонізація з ЄС;
- розвиток ризик-орієнтованого підходу до функціонування системи інфраструктури;
- трансформація системи нагляду за роботою фінансових установ, їх стабільністю через використання цифрових технологій (RegTech та SupTech);
- сприяння створенню та функціонуванню механізмів та систем для тестування інноваційних рішень (регуляторні пісочниці) ;
- розробка дієвих механізмів підтримки розвитку ринку інвестиційних послуг та його інфраструктури;
- розробка програм створення та підтримки функціонування цифрової інфраструктури для спільного використання небанківськими кредитними установами;
- розвиток цифрової інфраструктури для підвищення якості фінансових послуг для корпоративних клієнтів;
- впровадження політики захисту прав споживачів різних видів фінансових послуг;

- забезпечення зростання фінансової, цифрової грамотності, підтримка реалізації відповідних програм та проєктів;
- побудова єдиної системи регулювання та нагляду за об'єктами критичної інфраструктури, які є необхідними для стабільного функціонування ринку фінансових послуг;
- підвищення транспарентності використання окремих елементів інформаційної інфраструктури фінансовими установами;
- підтримка розвитку відкритого банкінгу та забезпечення конкуренції на ринку фінансових послуг;
- підтримка політики забезпечення національної безпеки через керовану залежність функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг від внутрішніх та зовнішніх партнерів;
- підвищення вимог до кіберзахисту всіх типів фінансових установ, особливо до збереження персональних даних клієнтів, їхньої історії фінансових трансакцій;
- стандартизація та уніфікація вимог для побудови та роботи окремих інфраструктурних об'єктів;
- активне використання державно-приватного партнерства у частині підтримки функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг.

Також конкретизуємо напрямки розвитку системи інфраструктури окремих сегментів ринку фінансових послуг (рис. 3.6).

З даних рис. 3.6 можемо зробити висновок, що кожний із сегментів ринку фінансових послуг розвивається через функціонування специфічних інфраструктурних об'єктів, і саме тому стимулювання їхнього розвитку є важливим для підтримки стабільної роботи фінансових установ у межах зазначених сегментів. Відповідно впровадження системних заходів для розвитку загалом інфраструктури ринку фінансових послуг сьогодні недостатньо, важливим також є стимулювання функціонування сегментних інфраструктурних об'єктів.

Сегмент інфраструктури ринку кредитних послуг	Сегмент інфраструктури ринку депозитних послуг	Сегмент інфраструктури ринку страхових послуг	Сегмент інфраструктури ринку інвестиційних послуг	Сегмент інфраструктури ринку платіжних послуг
Автоматизація рішень	Мобільний банкінг	Розвиток InsurTech	Розвиток централізованих клірингових центрів	Використання SupTech/ RegTech
Data-інтеграція	Система гарантування всіх вкладів	Взаємодія з банками	Активніше використання мобільних та web-платформ	Впровадження open-banking
Цифрове регулювання	Захист вкладників	Участь у створенні екосистем	Впровадження стандартів звітності	Розвиток та підтримка NFC
Взаємодія із підприємствами електронної торгівлі	Електронні договори	Формування механізмів гарантування страхових платежів	Підвищення прозорості функціонування	Розвиток віртуальних карток
Активне використання альтернативних даних	Підвищення рівня фінансової грамотності	Цифровізація роботи страхових посередників	Впровадження механізму гарантування інвестицій	Розвиток систем ідентифікації клієнтів
Розвиток нових видів позик	Забезпечення прозорості	Використання платформених рішень	Розвиток рейтингових та аналітичних агентств	Розвиток та поширення вбудованих платежів
Розвиток інфраструктури мікрокредитування	Страховання депозитів	Формування інформаційних баз про клієнтів	Розвиток саморегульованих організацій	Розвиток хмарної інфраструктури
Автоматизовані моделі оцінки	Розвиток Round-up (автоматичне заощадження)	Використання моделі D2C (Direct-to-Consumer)	Розвиток мобільного інвестиційного банкінгу	Впровадження SoftPOS-технологій
Робота з оцінкою нематеріальної застави	API-інтеграція з банками	Віртуалізація врегулювання страхових вимог (e-claims)	Розвиток Onboarding	QR-еквайринг

*Рис. 3.6 – Вектори підвищення ефективності функціонування інфраструктури
в різних сегментах ринку фінансових послуг*

Джерело: складено автором з урахуванням [164; 213; 233; 234; 235].

З іншого боку розглянемо основні напрямки стимулювання конкретних компонентів системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Відповідні результати такого аналізу наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Напрямки розвитку окремих компонентів системи інфраструктури ринку фінансових послуг

Вид інфраструктури	Напрями розвитку
1	2
Інституційна інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – удосконалення механізмів захисту прав споживачів фінансових послуг; – адаптація інституційного середовища до законодавства ЄС; – стимулювання розвитку інститутів підтримки фінансової інклюзії в країні; – розвиток інституту фінансового омбудсмена; – посилення міжнародного співробітництва у сфері фінансового регулювання.
Ринкова інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – стимулювання розвитку фондового ринку; – розвиток біржової інфраструктури; – забезпечення реальної конкуренції між фінансовими установами у різних сегментах ринку фінансових послуг; – стимулювання розвитку інфраструктури ринку страхових послуг; – стимулювання розвитку ринку «зелених» фінансових інструментів.
Телекомунікаційна інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – розширення покриття високошвидкісним інтернетом; – забезпечення стабільності телекомунікаційних каналів; – розвиток мобільної інфраструктури фінансових послуг; – стимулювання впровадження механізмів безперебійного функціонування цифрових сервісів; – підвищення рівня захищеності телекомунікаційних систем
Технологічна інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – модернізація технологічних систем фінансових установ; – розвиток спільних технологічних платформ для банківських і небанківських фінансових установ; – розроблення стандартів інтеграції API між фінансовими установами; – активізація використання технологій штучного інтелекту для автоматизованого аналізу ризиків та фінансового моніторингу; – забезпечення використання технологій блокчейн для підтвердження достовірності фінансових операцій; – створення резервних технологічних платформ для кризового функціонування фінансових установ; – стимулювання та контроль процесу розроблення фінансовими установами власних технологічних дорожніх карт цифрової модернізації.
Цифрова інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – прискорення інтеграції державних цифрових сервісів із банківськими платформами; – розширення та удосконалення процесів цифрової ідентифікації клієнтів; – стимулювання переходу фінансових установ до дистанційного циклу надання послуг; – розроблення державних механізмів підтримки open banking;

Продовження таблиці 3.1

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> – підвищення рівня доступності фінансових послуг для мешканців сільських регіонів; – сприяння розробленню та впровадженню механізмів цифрової взаємодії між банками, страховими та фінтех-компаніями.
Інноваційна інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – створення постійних regulatory sandbox для тестування нових фінансових технологій; – поглиблення співпраці між фінансовими установами з метою тестування нових фінансових продуктів; – підтримка стартапів шляхом надання грантових програм; – стимулювання міжнародного співробітництва у сфері фінансових інновацій; – перегляд механізмів пільгового оподаткування інвестицій, спрямованих на розроблення інновацій для фінансових установ.
Регуляторна інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – розширення використання SupTech для автоматизованого фінансового нагляду; – продовження гармонізації українського законодавства з цифровими директивами ЄС; – розроблення та затвердження єдиних стандартів кіберстійкості фінансових установ; – створення механізмів швидкого реагування на потенційні цифрові фінансові ризики; – посилення взаємодії між державними інституціями у сфері виявлення системних цифрових ризиків та розроблення методик протидії їм; – посилення уваги до оцінювання цифрової стійкості фінансових установ, розроблення відповідних методик акумулювання даних та оприлюднення результатів оцінювання.
Інфраструктура довіри	<ul style="list-style-type: none"> – посилення відповідальності та прозорості розкриття інформації про фінансові ризики; – продовження реалізації державних програм підвищення фінансової грамотності населення; – посилення нагляду за дотриманням прав споживачів фінансових послуг; – впровадження міжнародних стандартів забезпечення корпоративної прозорості діяльності фінансових установ.
Інфраструктура безпеки	<ul style="list-style-type: none"> – створення центрів швидкого реагування на кіберінциденти; – розроблення механізмів постійного резервного копіювання фінансових даних; – посилення захисту платіжної інфраструктури від кібератак; – постійне вдосконалення систем цифрової автентифікації клієнтів; – перегляд підходів до підготовки фахівців із кібербезпеки фінансового сектору.
Інформаційна інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення інтеграції державних реєстрів, кредитних реєстрів, податкових баз та систем фінансового моніторингу в єдиний цифровий простір; – розроблення механізмів мінімізації інформаційної асиметрії між учасниками ринку фінансових послуг; – автоматизація обміну інформацією між регуляторами та фінансовими установами через API-рішення; – стимулювання використання фінансовими установами систем прогностичної аналітики ризиків; – створення централізованих аналітичних центрів або платформ для оперативного виявлення системних ризиків у фінансовій системі країни.

1	2
Сервісна інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – активне використання персоналізованого обслуговування клієнтів; – забезпечення безперервної взаємодії між фінансовими установами та їх клієнтами; – розвиток систем дистанційного консультування клієнтів через використання відеозв'язку та автоматизованих консультаційних центрів; – розроблення стандартів забезпечення якості цифрового фінансового сервісу; – регламентація швидкості обробки цифрових звернень клієнтів; – впровадження персоналізованих фінансових сервісів, що базуються на аналізі поведінки клієнтів; – стимулювання подальшого розвитку безконтактних платіжних сервісів, що є особливо важливим для України в умовах війни та становлення цифрової економіки.
Матеріальна інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – стимулювання фінансових установ до модернізації власних дата-центрів з урахуванням сучасних вимог кібербезпеки; – забезпечення енергетичної автономності ключових інфраструктурних об'єктів фінансових установ; – підтримка розвитку банківської інфраструктури в регіонах із низьким рівнем фінансової інклюзії; – розроблення механізмів швидкого відновлення роботи після матеріальних втрат, спричинених аваріями, військовими загрозами або кібератаками; – створення резервних енергетичних і логістичних систем підтримки критичної інфраструктури для забезпечення безперервної роботи фінансових установ та доступу до інформації про клієнтів.

Джерело: систематизовано автором з урахуванням [12; 24; 38; 61; 76].

Беззаперечно, реалізація окреслених заходів буде супроводжуватися значними ризиками, серед яких варто виокремити наступні:

- 1) ризик зростання залежності від зовнішніх партнерів та контрагентів;
- 2) ризик виникнення помилок при використанні нових цифрових рішень та тимчасової втрати довіри клієнтів;
- 3) ризик несумісності нових технологій з вже існуючими, що вимагає часу для уніфікації підходів;
- 4) ризик зростанні обсягів інвестиційних ресурсів для завершення проєктів із цифрової трансформації;
- 5) розвиток нових гравців на ринку фінансових послуг, що вимагає побудови нових механізмів нагляду за їхньою роботою;
- 6) ризик втрати персональних даних клієнтів;

7) ризик імпорту світових кризових явищ через глобалізацію взаємовідносин між фінансовими відносинами.

Проте як показує досвід не впроваджувати заходи для модернізації системи інфраструктури ринку фінансових послуг також не можна. Технічна цифрова відсталість також деструктивно впливають на якість фінансових послуг, конкурентоспроможність фінансових установ. Серед ризиків, які виникають у результаті розвитку системи доцільно виокремити такі:

- 1) ризик втрати конкурентоспроможності фінансових установ на світових ринках фінансових послуг;
- 2) ризик зниження ефективності роботи фінансових установ та не використання ними власного потенціалу;
- 3) ризик погіршення якості фінансових послуг, їх доступності для клієнтів;
- 4) ризик формування кредитних ризиків через недостатній розвиток інформаційної інфраструктури;
- 5) ризик зниження обсягів залучення інвестиційних ресурсів для розвитку інфраструктури;
- 6) ризик погіршення рівня кіберзахисту фінансових установ;
- 7) ризик втрати довіри клієнтів до фінансових установ [192; 35; 53].

Таким чином, у межах поточного підрозділу дисертації основну увагу було зосереджено на розробленні прикладних аспектів розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Це реалізовано шляхом виокремлення системних напрямів забезпечення такого розвитку та конкретизації сегментних векторів стимулювання динамічного розвитку інфраструктурних об'єктів. Водночас значну увагу приділено виявленню суперечностей, які виникають у процесі трансформації та розвитку зазначеної системи, а також розробленню напрямів регуляторного стимулювання її функціонування в сучасних умовах.

3.3. Концептуальні положення розвитку системи сталої інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні

Система інфраструктури ринку фінансових послуг, будучи динамічною системою, яка складається з низки компонентів, постійно розвивається, змінюється та вдосконалюється. За сучасних умов це значною мірою відбувається під впливом використання цифрових технологій. Проте окреслена система завжди намагається адаптуватися до викликів суспільства та тенденцій, які характеризують економічні й фінансові процеси. Високий рівень гнучкості фінансових установ та їх здатність швидко адаптуватися до нових умов значною мірою визначають ефективність їх функціонування. Саме ця властивість забезпечила можливість їх існування та розвитку протягом багатьох століть.

При цьому система інфраструктури ринку фінансових послуг, перебуваючи у постійному процесі трансформації та вдосконалення, також зазнає змін, які обумовлені розвитком фінансових відносин і формуванням нових сегментів ринку фінансових послуг. Це забезпечує динамічний розвиток зазначеної системи. Загалом така система розвивається відповідно до нових напрямів розвитку відносин між споживачами та виробниками фінансових послуг. Водночас розвиток системи інфраструктури ринку фінансових послуг також формує умови для виникнення нових фінансових відносин і напрямів їх розвитку в межах фінансової системи. Саме це зумовлює тісний взаємозв'язок між ринком фінансових послуг та системою його інфраструктури, оскільки вони взаємодоповнюють і стимулюють розвиток один одного. Відповідно, питання дослідження системи інфраструктури ринку фінансових послуг та її трансформації набувають особливої актуальності.

Ринок фінансових послуг є невід'ємною складовою фінансової системи країни, а тому дослідження інфраструктури його розвитку фактично є дослідженням частини фінансової інфраструктури держави, яка створюється для стимулювання розвитку фінансових установ та їх відносин із клієнтами.

У першому розділі дисертаційної роботи увагу було приділено конкретизації різних компонентів системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Було встановлено, що частина таких компонентів виконує переважно технічну та допоміжну роль, формуючи основу для виникнення й розвитку фінансових відносин у межах ринку. Інша група компонентів забезпечує динамічність розвитку таких відносин, тоді як окремі елементи спрямовані на підтримку вже існуючих фінансових взаємозв'язків і нарощування рівня довіри між банківськими та небанківськими установами і їхніми клієнтами.

Цілком очевидно, що система інфраструктури ринку фінансових послуг функціонує у стохастичному середовищі та перебуває під впливом значної кількості різноманітних чинників. У теоретичному розділі дисертації такі фактори свідомо не були конкретизовані, оскільки фактично будь-які економічні процеси, що відбуваються у суспільстві, тією чи іншою мірою впливають на функціонування цієї системи. Враховуючи складну структуру та багатокomпонентність системи, її елементи зазнають впливу політичних, економічних, соціальних, екологічних, демографічних, історичних та інших чинників. При цьому вплив окремих із них є більш масштабним і суттєвим, тоді як вплив інших має ситуативний або сегментований характер та визначається специфікою функціонування окремих інфраструктурних суб'єктів.

За сучасних умов особливої актуальності набувають питання впливу екологічних і соціальних чинників на функціонування фінансових установ та зміни парадигми їхньої діяльності — від концепції максимізації прибутку до концепції підтримки суспільства й сприяння реалізації моделі сталого розвитку. Це формує новий підхід до ролі фінансових установ у функціонуванні держави, територіальних громад та окремих верств населення. Їхня роль змінюється, і від суто інфраструктурних об'єктів, які надають фінансові послуги, вони поступово трансформуються в елементи фінансово-соціальної екосистеми, у межах якої взаємодіють фінансові установи, клієнти та інфраструктурні суб'єкти, створюючи сприятливий простір для життя та розвитку суспільства загалом.

Усвідомлення важливості сталого розвитку та використання принципів сталості не лише у сфері екології і соціального розвитку, а й у фінансовій сфері, де фінансові установи мають змогу долучатися до підтримки реалізації моделі сталого розвитку, є надзвичайно важливим. Сьогодні саме ці тенденції визначають довгостроковий розвиток фінансових установ і ринку фінансових послуг загалом.

В Україні імплементація принципів сталості в діяльність фінансових установ наразі не є настільки масштабною, як у діяльності іноземних фінансових інституцій. Проте наша держава поступово долучається до цього процесу шляхом розроблення відповідних методичних рекомендацій, використання досвіду європейських банків та формування суспільного розуміння ролі фінансових установ у розвитку екологічних і соціальних систем. У межах такого підходу роль фінансових установ полягає не лише в отриманні прибутку, а й у побудові гармонійних відносин із клієнтами та суб'єктами зовнішнього середовища.

Відповідно, долучення фінансових установ до підтримки реалізації моделі сталого розвитку зумовило необхідність їх подальшої трансформації та адаптації до нових умов функціонування. Це потребувало розроблення власних методичних і нормативних положень, спрямованих на регулювання ролі фінансових установ у підтримці соціальних та екологічних систем. Усе це, своєю чергою, формує відповідну інфраструктуру – сукупність елементів, які забезпечують створення сприятливих умов для залучення фінансових установ до сфери сталого розвитку. Отже, у цьому випадку можна констатувати подальшу динамічну трансформацію системи інфраструктури ринку фінансових послуг та формування в її межах нового компонента — підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг.

У цілому підсистему сталої інфраструктури ринку фінансових послуг доцільно розглядати як структурно-функціональну складову загальної системи інфраструктурного забезпечення фінансового ринку, яка об'єднує інститути, інституції, механізми, інструменти, методи та зв'язки, спрямовані у сукупності на забезпечення довгострокового, стійкого та збалансованого розвитку

фінансових установ і їх відносин із клієнтами з урахуванням принципів сталості, а саме: забезпечення економічної ефективності, дотримання принципів соціальної справедливості та підтримки екологічних ініціатив. Відповідні інфраструктурні елементи в межах зазначеної підсистеми створені для того, щоб у взаємодії формувати умови для активного сталого розвитку фінансових установ, залучаючи їх до процесу реалізації національних стратегій сталого розвитку з урахуванням як їхніх потреб та інтересів, так і потреб суспільства.

Водночас сталу інфраструктуру ринку фінансових послуг можна розглядати як окрему систему, у межах якої функціонує значна кількість взаємопов'язаних компонентів. Така система повинна відповідати низці принципів.

Принцип цілісності передбачає наявність єдиної мети функціонування системи, досягнення якої є основним завданням усіх її складових.

Принцип стійкості полягає у здатності системи постійно функціонувати у змінному зовнішньому середовищі з урахуванням сучасних викликів, які обумовлюються як використанням цифрових технологій, так і класичними чинниками розвитку економічних систем.

Принцип екологічної орієнтованості передбачає спрямованість функціонування системи на мінімізацію використання природних ресурсів, підтримку сфери зелених фінансів, залучення фінансових установ до фінансового забезпечення зелених ініціатив та впровадження екологічних проєктів.

Принцип соціальної інклюзивності полягає у забезпеченні безбар'єрного доступу різних груп населення до фінансових послуг незалежно від статі, віку чи стану здоров'я. У цьому контексті забезпечення належного рівня фінансової інклюзії є невід'ємною складовою функціонування системи сталої інфраструктури ринку фінансових послуг.

Принцип прозорості передбачає, що система повинна бути відкритою, зрозумілою та дійсно спрямованою на формування і підтримку сталих ініціатив фінансових установ у частині їх долучення до розвитку суспільства. Це повинно супроводжуватися мінімізацією корупційних ризиків та характеризуватися реальною зацікавленістю фінансових установ у реалізації відповідних проєктів.

Аналізуючи складний компонентний склад системи інфраструктури ринку фінансових послуг, доцільно розглянути причини, за якими в межах такої значної кількості компонентів варто виокремлювати також і підсистему сталої інфраструктури. На наше переконання, до таких причин належать наступні.

Підвищення ролі концепції сталого розвитку у функціонуванні фінансових установ, зростання впливу кліматичних чинників на ринок фінансових послуг, впровадження принципів відповідального кредитування та інвестування в підсумку формують окрему групу інфраструктурних суб'єктів, які створюються для підтримки відповідних ініціатив фінансових установ та залучення їх до зазначених напрямів діяльності.

Активне впровадження концепції сталого розвитку супроводжується змінами у функціонуванні фінансових систем різних країн, оскільки дотримання принципів сталості потребує залучення значних ресурсів для досягнення визначених цілей. Це, своєю чергою, активізувало діяльність регуляторних органів у частині стимулювання фінансових установ до участі у фінансуванні екологічних і соціальних проєктів. В окремих випадках така участь навіть набула характеру обов'язкової вимоги. Усе це сприяло формуванню нових спеціалізованих інфраструктурних елементів, які допомагають фінансовим установам орієнтуватися у питаннях сталого розвитку та визначати власну роль у підтримці його реалізації. Зокрема, серед таких елементів можна виокремити ESG-рейтингові агентства, центри верифікації зелених фінансових інструментів тощо.

Необхідність підтримки сталого розвитку фінансових установ та впровадження моделі сталих фінансів потребує наявності спеціалізованих інфраструктурних елементів, яких у межах класичної системи інфраструктури ринку фінансових послуг фактично не існувало. Створення таких елементів супроводжувалося розвитком концепції сталого розвитку та активним долученням країн до її реалізації. Саме це зумовлює важливість виокремлення підсистеми сталої інфраструктури, у межах якої формується підтримка для реалізації фінансовими установами соціальних та екологічних проєктів і досягнення відповідних довгострокових ефектів.

Важливим є також забезпечення довгострокового стійкого розвитку фінансових установ, оскільки підтримка такого розвитку, як свідчить міжнародний досвід, можлива лише за умови врахування екологічних, соціальних та управлінських ризиків у процесі їхньої діяльності.

Окрему роль відіграють інтеграційні процеси та інтеграція України до міжнародного фінансового простору, у межах якого значна увага приділяється питанням впровадження принципів сталості в діяльність фінансових установ та розвитку зеленого фінансування.

Крім того, забезпечення реалізації екологічних і соціальних проєктів сформувало новий напрям діяльності для фінансових установ, у межах якого вони мають можливість збільшувати кількість клієнтів, розширювати спектр фінансових послуг і продуктів, спрямованих на підвищення екологічності та раціональності використання природних ресурсів. Це також створює додаткові можливості для формування нових джерел доходів фінансових установ.

Таким чином, підсистему сталої інфраструктури доцільно розглядати як цілісну систему, функціонування якої спрямоване на формування умов для довгострокового та стійкого розвитку ринку фінансових послуг.

Отже, наведені причини доцільності виокремлення підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг свідчать про її особливу роль у забезпеченні довгострокової стійкості, збалансованості та адаптивності розвитку фінансового ринку. Це зумовлює необхідність не лише теоретичного визначення її сутності, а і структуризації її складу, функцій та взаємозв'язків у межах загальної системи інфраструктури.

З цією метою на рис. 3.7 представлено концептуальні положення формування та розвитку підсистеми сталої інфраструктури, які відображають її місце у системі інфраструктури ринку фінансових послуг, окреслюють ключові структурні елементи, функціональне наповнення та інституційне забезпечення її розвитку з урахуванням принципів сталості. Розглянемо ці положення детальніше.

Рис. 3.7 – Концептуальні положення формування та розвитку підсистеми сталої інфраструктури
в системі інфраструктури ринку фінансових послуг

Джерело: складено автором з урахуванням [40; 64; 171; 185; 235].

Таким чином, концептуальна модель функціонування підсистеми сталої інфраструктури дає можливість стверджувати, що за сучасних умов система інфраструктури ринку фінансових послуг поступово трансформується під впливом концепції сталого розвитку, глобалізаційних процесів та активного використання цифрових технологій. Це, своєю чергою, сприяє формуванню окремої підсистеми сталої інфраструктури, діяльність якої спрямована на підтримку екологічного, соціального та економічного розвитку фінансових установ і їхніх клієнтів.

Формування такої підсистеми є закономірним результатом еволюції сучасного фінансового ринку, оскільки фінансові установи дедалі активніше долучаються до реалізації концепції сталого розвитку, впровадження ESG-принципів, підтримки зелених інвестицій та забезпечення соціально відповідального фінансування. Відповідно, виникає необхідність у створенні окремої інфраструктурної складової, яка забезпечувала б організаційне, інформаційне, методологічне та регулятивне підґрунтя для розвитку сталого фінансування.

Особливе значення в межах окресленої схеми відведено саме функціям підсистеми сталої інфраструктури, оскільки їх дослідження дає змогу конкретизувати природу такої підсистеми, її призначення та роль у розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг загалом. Саме через функції розкривається практична спрямованість діяльності підсистеми та визначаються ключові напрями її впливу на функціонування фінансового сектору.

Регулятивна функція полягає у формуванні сукупності нормативно-правових умов функціонування сталого фінансування в країні. У межах реалізації цієї функції розробляються відповідні вимоги, екологічні стандарти, принципи прозорості та відповідального фінансування. Фактично ця функція спрямована на регламентацію особливостей формування та функціонування ринку зелених фінансових інструментів, а також на підтримку механізмів його активного розвитку. Водночас реалізація регулятивної функції забезпечує адаптацію національного фінансового ринку до міжнародних вимог у сфері ESG та сталого розвитку.

Методологічна функція передбачає формування методологічної основи функціонування підсистеми сталої інфраструктури. Йдеться про розроблення сукупності методик, критеріїв, стандартів та підходів, які доцільно використовувати для оцінювання рівня розвитку такої інфраструктури, визначення рівня сталості фінансової діяльності економічних суб'єктів та оцінювання рівня сталого розвитку окремих фінансових установ. Окреме значення дана функція має у процесі поглиблення методичних підходів до складання нефінансової звітності, яка сьогодні є важливим інструментом оцінювання прозорості та соціальної відповідальності фінансових установ.

Координаційна функція підсистеми сталої інфраструктури спрямована на поєднання інтересів усіх зацікавлених суб'єктів, які долучаються до впровадження моделі сталого розвитку. Це передбачає узгодження дій органів державної влади, фінансових установ різних типів, міжнародних організацій, громадських об'єднань, саморегулювних організацій та інших суб'єктів, які у взаємодії здатні сприяти дотриманню принципів сталості у діяльності фінансових установ. Координація забезпечує формування цілісного середовища, у межах якого гармонійно функціонують усі елементи системи сталого фінансування та забезпечується розвиток відповідних фінансових інструментів і механізмів.

Аналітична функція полягає у зборі, систематизації та аналізі інформації про ESG-ризики, процес впровадження принципів сталості у діяльність фінансових установ, оцінювання ефективності зелених інвестицій та визначення результативності реалізації програм сталого розвитку. Наявність такої функції є необхідною умовою для прийняття ефективних управлінських рішень, прогнозування потенційних ризиків, які можуть виникати в процесі реалізації моделі сталого розвитку, а також оцінювання ефективності впровадження відповідних стратегій. Особливого значення аналітична функція набуває у частині визначення ролі фінансових установ у підтримці екологічних і соціальних ініціатив.

Інформаційна функція полягає в забезпеченні прозорості діяльності фінансових установ у сфері сталого фінансування та наданні відкритого доступу до інформації щодо результатів впровадження принципів сталості. Реалізація цієї функції сприяє формуванню довіри клієнтів до діяльності фінансових установ, розвитку партнерських відносин між учасниками ринку та створенню сприятливого інформаційного середовища для розвитку відповідального кредитування, сталого інвестування та фінансування екологічних і соціальних проєктів.

Контрольна функція полягає у здійсненні моніторингу діяльності фінансових установ щодо дотримання ними стандартів і принципів сталого розвитку, забезпечення прозорості звітності та оцінювання результативності реалізації ESG-підходів. Важливу роль у реалізації цієї функції відіграє складання нефінансової звітності, у межах якої фінансові установи надають інформацію про власні заходи щодо підтримки екологічних і соціальних проєктів, розроблення нових фінансових продуктів та впровадження механізмів відповідального фінансування. Реалізація контрольної функції також сприяє мінімізації ризиків недобросовісного використання концепції сталого розвитку та підвищенню рівня відповідальності фінансових установ перед суспільством.

Таким чином, цифровізація зумовлює глибоку трансформацію системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що проявляється у переході до платформної, мережевої та data-driven моделі її функціонування. Водночас ці процеси супроводжуються як позитивними ефектами у вигляді підвищення ефективності, доступності та інноваційності фінансових послуг, так і формуванням нових системних ризиків. Це зумовлює необхідність адаптації механізмів управління інфраструктурою до умов цифрової економіки та формування нових підходів до забезпечення її стійкості та безпеки.

З огляду на визначену сутність підсистеми сталої інфраструктури та роль у забезпеченні сталого розвитку ринку фінансових послуг, наступним логічним етапом дослідження є деталізація її внутрішньої побудови. Це

передбачає ідентифікацію тих інституційних та організаційних складових, які безпосередньо формують середовище реалізації принципів сталості.

У зв'язку з цим доцільно перейти до розгляду структурних елементів підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг, що дозволяє не лише конкретизувати її склад, а й обґрунтувати взаємозв'язки між окремими елементами та їхній внесок у забезпечення ефективного і збалансованого розвитку ринку фінансових послуг (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

*Структурні елементи підсистеми сталої інфраструктури ринку
фінансових послуг*

№ з/п	Назва елемента	Сутність, функції
1	2	3
1	Суб'єкти ESG-оцінювання	Це сукупність організацій та аналітичних установ, діяльність яких полягає в оцінюванні рівня дотримання фінансовими установами принципів сталого розвитку. Такі суб'єкти аналізують екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності фінансових установ, здійснюють оцінювання ESG-ризиків, а також формують висновки щодо відповідності діяльності установ принципам сталого розвитку. Результати такого оцінювання є важливими для інвесторів, оскільки впливають на інвестиційну привабливість та ринкову вартість компаній.
2	Державні фонди підтримки	Це інституції, які забезпечують підтримку реалізації соціальних та екологічних проєктів, а також впровадження інноваційних технологій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку. Такі установи долучаються до фінансування програм розвитку, стимулювання «зеленого» інвестування, підтримки екологічних і соціальних ініціатив. Водночас вони можуть активно взаємодіяти з комерційними фінансовими установами, через які здійснюється фінансування окремих економічних суб'єктів та реалізація відповідних програм.
3	Міжнародні фінансові установи	Зазначені установи надають консультаційну, фінансову та організаційну підтримку процесам впровадження принципів сталого фінансування. Основними напрямками їх діяльності є надання довгострокових кредитів, грантів та міжнародної технічної допомоги для реалізації екологічних і соціальних проєктів. Крім того, міжнародні фінансові установи беруть участь у розробленні методологічних засад оцінювання рівня сталого фінансування та проводять дослідження щодо пошуку нових механізмів залучення фінансових установ до реалізації моделі сталого розвитку.

1	2	3
4	ESG-рейтингові агентства	Це спеціалізовані агентства, які здійснюють оцінювання рівня сталості функціонування фінансових установ шляхом аналізу їх екологічної, соціальної та управлінської діяльності. Такі установи досліджують участь фінансових посередників у реалізації проєктів сталого розвитку, рівень дотримання ними ESG-принципів та формують відповідні рейтинги. Отримані рейтингові оцінки використовуються інвесторами у процесі прийняття рішень щодо інвестування коштів у діяльність окремих компаній або придбання їх фінансових інструментів.
5	Аудитори	Це суб'єкти контролю, які здійснюють перевірку фінансової звітності фінансових установ. У межах функціонування підсистеми сталої інфраструктури аудитори також можуть бути залучені до перевірки нефінансової звітності, що стосується дотримання ESG-принципів. Основним завданням аудиторів є підтвердження достовірності інформації щодо реалізації екологічних та соціальних проєктів, а також перевірка відповідності такої інформації міжнародним стандартам і підходам до її оприлюднення.
6	Провайдери ESG-платформ	Це сукупність установ і цифрових платформ, які забезпечують технологічну підтримку процесів збору, накопичення, обробки та поширення інформації про участь фінансових установ у забезпеченні сталого розвитку. Такі суб'єкти здійснюють інформаційну підтримку розвитку сталого фінансування, забезпечують взаємодію між основними учасниками ESG-середовища, а також створюють умови для зберігання та аналізу ESG-звітності різних організацій щодо їх участі у впровадженні моделі сталого розвитку.
7	Центри верифікації	Створення таких центрів обумовлене необхідністю підтвердження відповідності фінансових продуктів, сервісів і проєктів принципам сталого розвитку. Вони здійснюють перевірку відповідності «зелених» фінансових інструментів міжнародним стандартам, підтверджують наявність екологічних і соціальних ефектів від реалізації відповідних проєктів, а також сприяють забезпеченню прозорості ESG-звітності. У результаті діяльність таких центрів позитивно впливає на рівень довіри інвесторів до фінансових установ.
8	Спеціалізовані підрозділи бірж	Такі підрозділи долучаються до організації торгівлі «зеленими» облігаціями та іншими ESG-інструментами. Вони забезпечують інформаційну підтримку інвесторів, які бажають вкладати кошти у фінансові установи, що активно реалізують проєкти сталого розвитку. Крім того, спеціалізовані підрозділи бірж можуть здійснювати контроль відповідності фінансових інструментів, які розробляються фінансовими установами, вимогам і принципам сталого розвитку.

Джерело: складено автором

Загалом, аналізуючи сукупність елементів, які за сучасних умов уже формують структуру підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг, можна констатувати важливість створення умов для функціонування таких суб'єктів та підтримки їх діяльності, що є особливо важливим для забезпечення сталого розвитку фінансових установ. За сучасних умов стимулювання динамічного функціонування підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг може здійснюватися через реалізацію відповідних державних програм підтримки розвитку інфраструктури сталого фінансування та залучення самих фінансових установ до процесів власної трансформації з урахуванням принципів сталого розвитку.

Серед напрямів стимулювання розвитку підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні, на наше переконання, доцільно виокремити наступні:

- розроблення та вдосконалення нормативно-правового забезпечення сталого фінансування, що передбачає впровадження національних ESG-стандартів, урахування законодавчої бази Європейського Союзу у сфері підтримки сталого фінансування, поступове запровадження обов'язковості нефінансової звітності та створення чітких критеріїв оцінювання рівня залученості фінансових установ до реалізації моделі сталого розвитку;

- стимулювання розвитку основних компонентів підсистеми сталої інфраструктури в Україні, тобто створення структурних елементів, які були розглянуті вище. Це потребує формування національних ESG-рейтингових агентств, створення центрів верифікації сталих фінансових інструментів, що у підсумку сприятиме підвищенню прозорості діяльності фінансових установ та зростанню рівня довіри клієнтів до них;

- розроблення механізмів стимулювання сталого фінансування в країні, що може забезпечуватися шляхом перегляду податкових пільг, залучення держави до механізмів співфінансування та використання механізмів державно-приватного партнерства. У сукупності це сприятиме зростанню обсягів інвестицій і кредитних ресурсів, які спрямовуватимуться на реалізацію екологічних та соціальних проєктів;

- долучення до процесів цифровізації підсистеми сталої інфраструктури, взаємодія із саморегулювальними організаціями, які беруть участь у зазначених процесах, а також створення нормативно-правового забезпечення їх функціонування;

- поглиблення співпраці з міжнародними фінансовими інституціями у частині залучення фінансування для реалізації сталих проєктів, використання досвіду технічної допомоги та розроблення механізмів імплементації міжнародних норм законодавства з метою прискорення розвитку сталого фінансування в Україні;

- популяризація культури сталого фінансування, що передбачає системне поширення принципів сталого розвитку серед бізнесу, розроблення відповідних навчальних програм для фінансових установ, проведення інформаційних кампаній та підвищення рівня обізнаності суспільства щодо переваг ESG-підходів.

Особливу увагу у процесі підтримки розвитку сталого фінансування та функціонування відповідної інфраструктури сталого розвитку необхідно приділяти викликам війни та напрямам післявоєнної відбудови країни. Це є особливо актуальним з урахуванням сутності сталого розвитку, яка полягає в поєднанні екологічних, соціальних та економічних цілей розвитку суспільства.

Для фінансових установ, які поступово долучаються до процесів сталого розвитку, можна виокремити такі рекомендації щодо стимулювання розвитку підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг:

- інтеграція ESG-принципів у систему стратегічного управління фінансових установ;

- побудова ефективної системи управління ESG-ризиками та її інкорпорація у загальну систему ризик-менеджменту фінансових установ;

- розроблення та реалізація фінансових продуктів, спрямованих на підтримку екологічних і соціальних проєктів, зокрема продуктів у сфері зеленого кредитування та сталого інвестування. Це, у свою чергу, дає змогу розширити спектр послуг фінансових установ та залучити нових клієнтів;

- впровадження міжнародних стандартів ESG-звітності без очікування нормативних вимог щодо обов'язковості складання такої звітності, що сприятиме підвищенню транспарентності діяльності фінансових установ і свідчитиме про їхню зацікавленість у долученні до реалізації моделі сталого розвитку;

- активне використання цифрових технологій у процесі впровадження ESG-проектів. Це, безумовно, потребує додаткових фінансових ресурсів, проте створює міцне підґрунтя для подальшого впровадження принципів сталості у діяльність фінансових установ;

- координація діяльності з іншими фінансовими установами у частині розроблення підходів до складання ESG-звітності, формування нормативно-правових актів щодо розвитку сталого фінансування та взаємодії із саморегулювальними організаціями, які спеціалізуються на захисті інтересів фінансових установ у сфері реалізації проектів сталого розвитку;

- залучення фінансових установ до розвитку сталого фінансування на перший погляд може здаватися недостатньо перспективним, оскільки у такому випадку не завжди є очевидними мотиви та інтереси цих установ у здійсненні додаткових фінансових витрат. Це пов'язано з тим, що нові фінансові продукти не завжди мають масовий попит серед клієнтів, а отже, фінансові установи не завжди можуть отримувати очікувані доходи від використання ресурсів, спрямованих на підтримку екологічних та соціальних проектів.

Проте, з іншого боку, розвиток підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг здатний забезпечити фінансовим установам низку позитивних результатів, що сприятимуть покращенню їх фінансового стану, репутації, іміджу та рівня довіри з боку клієнтів:

- підвищення рівня довіри інвесторів до функціонування фінансових установ;

- покращення іміджу фінансових установ серед їхніх клієнтів;

- забезпечення зростання інвестиційної привабливості фінансових установ

- розширення доступу до міжнародних фінансових ресурсів;
- підвищення конкурентоспроможності фінансової установи, особливо на міжнародних ринках капіталу;
- розширення напрямків формування доходів та можливість залучення нових клієнтів;
- покращення репутації серед партнерів в тому числі державних інституцій через реалізацію спільних проєктів у сфері сталого фінансування;
- удосконалення системи корпоративного управління фінансовою установою;
- формування іміджу сучасної прогресивної установи, яка поділяє зі своїми клієнтами сучасні цінності функціонування суспільства;
- поступове зростання ринкової капіталізації фінансових установ та ін.

Отже, можна зробити висновок, що підсистема сталої інфраструктури ринку фінансових послуг є стратегічно важливою складовою інфраструктурного забезпечення розвитку фінансових установ. Світові тенденції засвідчують постійне підвищення уваги інвесторів, власників глобальних фінансових корпорацій до питань впровадження моделі сталого розвитку навіть у діяльність фінансових установ. Така позиція сьогодні у світі також активно підтримується державними інституціями в багатьох розвинутих країнах світу. А це лише підтверджує той факт, що й надалі відбуватиметься активний розвиток цієї підсистеми і в Україні, особливо в період відновлення економіки.

Таким чином, підсистема сталої інфраструктури ринку фінансових послуг виступає стратегічно важливим елементом трансформації фінансового ринку, розвиток якого забезпечує підвищення його стійкості, прозорості та ефективності. Отримані результати створюють теоретичне та прикладне підґрунтя для подальшого обґрунтування стратегічних положень розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в Україні.

Висновки до розділу 3

1. Визначено сучасні виклики трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в Україні, серед яких виокремлено такі: безпекові загрози та макроекономічну нестабільність, проблеми кібербезпеки, технологічну складність розвитку фінансового ринку, забезпечення фінансової інклюзії та підтримки довіри споживачів фінансових послуг, цифровий розвиток, інституційну адаптацію, глобальну конкуренцію та інтеграцію, а також необхідність забезпечення сталого розвитку. Проведений аналіз дозволив обґрунтувати вимоги до побудови сучасної моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг та у подальшому розробити напрямки підвищення ефективності функціонування такої системи в умовах сучасних викликів.

2. Поглиблено концептуальні положення функціонування моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через використання процесного підходу до пізнання закономірностей трансформації окресленої системи в результаті впливу цифрових технологій на функціонування її окремих компонентів. Це дало можливість визначити об'єктивні причини трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг, конкретизувати результати такого процесу та обґрунтувати роль механізму цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг у межах запропонованої моделі.

3. Обґрунтовано прикладні аспекти функціонування та удосконалення механізму розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що здійснено через конкретизацію інструментів, методів і компонентів такого механізму, визначення його суб'єктів та особливостей їхнього впливу на функціонування зазначеної системи та її компонентів. У підсумку було проаналізовано принципи функціонування такого механізму та обґрунтувати доцільність розширення їх переліку новими принципами, необхідність дотримання яких у сучасних умовах обумовлюється об'єктивними процесами

цифровізації сфери фінансових послуг. Серед таких принципів виокремлено наступні: принципи керованої нестабільності, інтелектуалізації, конвергенції, цифрового захисту та сталості.

4. Сформульовано основні напрямки стимулювання розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які були виокремлені як загалом для функціонування окресленої системи, так і конкретизовані для впровадження у функціонування окремих сегментів такого ринку. Це дало можливість виокремити, в першу чергу, системні заходи, реалізація яких дозволить сформувати імпульси до трансформації всіх компонентів системи інфраструктури ринку фінансових послуг, а також визначити сегментні стимули до трансформації інфраструктурних об'єктів в умовах цифрової економіки з метою забезпечення їх більш ефективного функціонування та виконання ними власної ролі у розвитку ринку фінансових послуг. Також було виокремлено регуляторні напрямки стимулювання розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, реалізація яких сприятиме підвищенню рівня стійкості фінансового ринку, активізації процесів цифровізації та забезпеченню ефективної взаємодії між усіма учасниками фінансового сектору.

5. Ідентифіковано ризики трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які можуть виникати в процесі впливу на діяльність такої системи та окремих її компонентів. Такі ризики були розподілені на дві групи: ризики, які виникають в результаті відсутності змін у системі, та ризики, які виникають у результаті її розвитку і трансформації. У роботі констатовано, що відсутність змін у функціонуванні системи інфраструктури ринку фінансових послуг у сучасних умовах також є загрозливою ситуацією для забезпечення ефективного розвитку такого ринку, оскільки саме інфраструктурні об'єкти, швидше трансформуючись відповідно до викликів цифровізації, глобалізації та нестабільності, мають змогу краще адаптуватися до сучасних реалій і тим самим створювати сприятливе середовище для функціонування фінансових установ. Водночас процес трансформації системи інфраструктури ринку

фінансових послуг також супроводжується виникненням нових ризиків, пов'язаних із технологічною складністю, кіберзагрозами, нестабільністю цифрових платформ, потребою у значних інвестиційних ресурсах та необхідністю швидкої адаптації фінансових установ до нових умов функціонування. Це дозволило обґрунтувати важливість формування адаптивних механізмів розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів.

6. Сформульовано прикладні положення формування та розвитку підсистеми сталої інфраструктури в системі інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через опис сутності такої підсистеми, визначення її структурних елементів, конкретизацію об'єктивних передумов доцільності її формування та ролі у процесі сучасної трансформації фінансових установ з урахуванням викликів цифрової економіки й основних напрямів впровадження моделі сталого фінансування.

Основні результати дослідження опубліковані в таких наукових роботах [102; 183; 184; 194].

ВИСНОВКИ

1. Обґрунтовано сутність ринку фінансових послуг, який запропоновано розглядати як сукупність економічних відносин, що виникають між суб'єктами господарювання, окремі з яких формують попит на фінансові послуги з метою задоволення власних потреб, а інші забезпечують пропозицію таких послуг шляхом здійснення законодавчо регламентованої діяльності для задоволення наявного попиту та отримання економічної вигоди. Запропоновано виокремлювати в структурі зазначеного ринку такі його сегменти: ринки кредитних, депозитних, страхових, інвестиційних та платіжних послуг, з'ясувати особливості їх функціонування. Також систематизовано функції ринку фінансових послуг, серед яких виокремлено традиційні функції – перерозподільчу, кумуляційну, трансформаційну, контрольну та стимулюючу, а також сучасні – інноваційно-цифрову, ESG-функцію та функцію захисту.

2. Сформульовано авторський підхід до розуміння змісту дефініції «інфраструктура ринку фінансових послуг», що реалізовано через аналіз змісту таких категорій, як «інфраструктура», «економічна інфраструктура», «ринкова інфраструктура», «фінансова інфраструктура» та «інфраструктура фінансового ринку». Запропоновано розглядати інфраструктуру ринку фінансових послуг як сукупність об'єктів, суб'єктів, компонентів, процесів і механізмів, які створюють сприятливі умови для формування та розвитку відносин між фінансовими установами та їхніми клієнтами у процесі надання і використання фінансових послуг, тобто результатів нематеріальної взаємодії між зазначеними суб'єктами під час руху фінансових ресурсів між ними на взаємовигідних умовах.

3. Визначено на основі використання методології системного підходу сутність системи інфраструктури ринку фінансових послуг. Це дало можливість детально розглянути структуру такої системи, її властивості, принципи функціонування та трансформації. У межах зазначеної системи

виокремлено такі її компоненти: інституційну інфраструктуру, ринкову інфраструктуру, телекомунікаційну інфраструктуру, технологічну інфраструктуру, цифрову інфраструктуру, інноваційну інфраструктуру, регуляторну інфраструктуру, інфраструктуру довіри, інфраструктуру безпеки, інформаційну інфраструктуру, сервісну інфраструктуру та матеріальну інфраструктуру.

4. Виокремлено основні тенденції розвитку ринку фінансових послуг України на основі комплексного аналізу діяльності різних типів фінансових установ упродовж 2010–2024 років. Розкрито особливості трансформації зазначеного ринку в умовах кризових явищ в економічній системі країни та конкретизовано специфічні риси його функціонування в умовах економічної і соціальної нестабільності. Встановлено, що провідні позиції за масштабами функціонування та рівнем впливу на розвиток фінансового сектору посідає ринок кредитних послуг, який водночас найбільшою мірою реагує на виникнення кризових явищ у фінансовій системі. Також обґрунтовано, що ринки інвестиційних і страхових послуг характеризуються наявністю системних стримуючих чинників розвитку, що обумовлює необхідність їх подальшого реформування та впровадження комплексу заходів, спрямованих на активізацію їх функціонування і підвищення ролі у забезпеченні економічного розвитку країни в довгостроковій перспективі.

5. Досліджено сучасні тенденції розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що дало можливість визначити, що в Україні інфраструктура ринку кредитних послуг є однією з найбільш розвинених, що обумовлюється високими темпами його розвитку та формуванням значного попиту економічних суб'єктів на позикові ресурси банківських і небанківських кредитних установ. Також обґрунтовано, що цифровізація сьогодні впливає на функціонування всіх сегментів зазначеної системи, проте найбільш активно цифрові технології впроваджуються саме у сфері кредитних та платіжних послуг. Відповідно можна стверджувати, що саме ринки кредитних і платіжних послуг сьогодні відіграють провідну роль у процесах цифрової

трансформації ринку фінансових послуг України загалом та стимулюють інші його сегменти до цифрової трансформації.

6. Проведено SWOT-аналіз сучасного стану системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що дозволило виокремити сильні та слабкі сторони, можливості й основні загрози подальшому розвитку такої системи. У підсумку це забезпечило можливість конкретизувати системні перешкоди у функціонуванні зазначеної системи та визначити основні проблеми розвитку її ключових підсистем, а саме ринків кредитних, депозитних, інвестиційних, страхових та платіжних послуг. Також результати аналізу дали можливість виокремити та класифікувати основні ризики трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів, які було розподілено на дві групи: ризики, що виникають у результаті відсутності змін у функціонуванні такої системи, та ризики, які супроводжують процес її динамічного розвитку.

7. Обґрунтовано концептуальні положення моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через використання процесного підходу до пізнання закономірностей трансформації окресленої системи в умовах активного використання цифрових технологій. Встановлено, що цифровізація сьогодні є провідним вектором реформування окресленої системи, забезпечуючи її трансформацію відповідно до основних викликів, з якими нині зіштовхуються фінансові установи у сфері розробки та надання власних послуг економічним суб'єктам. Обґрунтовано, що, з одного боку, цифрові технології формують нові можливості для інфраструктурних об'єктів щодо вдосконалення власної діяльності та позитивного впливу на функціонування фінансових установ, а з іншого боку – активно формують нові вимоги споживачів до використання фінансових послуг і тим самим створюють нові імпульси для розвитку інфраструктури ринку таких послуг.

8. Систематизовано основні напрями трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг та виокремлено вектори розвитку інфраструктури окремих сегментів такого ринку. Встановлено, що

впровадження окреслених векторів сприятиме поступовій цифровій трансформації зазначеної системи, координації зусиль органів державної влади, саморегулювальних організацій та фінансових установ у частині розвитку фінансових послуг, підвищенню їх якості, забезпеченню транспарентності функціонування зазначених установ і підтримці належного рівня їх конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг.

9. Поглиблено науково-практичні положення щодо формування та розвитку підсистеми сталої інфраструктури в системі інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через розкриття сутності такої підсистеми, конкретизацію її функцій (регулятивної, методологічної, координаційної, аналітичної, інформаційної та контрольної), визначення структурних елементів (суб'єкти ESG-оцінювання, державні фонди підтримки, міжнародні фінансові установи, ESG-рейтингові агентства, аудитори, провайдери ESG-платформ, галузеві асоціації, установи зі стандартизації, центри верифікації, спеціалізовані підрозділи бірж), а також обґрунтування об'єктивних передумов доцільності її формування та ролі у процесі сучасної трансформації фінансових установ з урахуванням викликів цифрової економіки й основних напрямів впровадження моделі сталого фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алімпієв Є. Інституційна довіра як чинник ефективності фінансово-монетарної трансмісії в післякризовій економіці. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 4 (37). С. 96–103.
2. Андрієнко В. М., Кобко Р. В. Сутність та місце безпеки ринку страхових послуг в економічній безпеці держави. *Економіка та держава*. 2017. № 5. С. 24–28. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2017/7.pdf.
3. Антонюк Д. А. Модернізація інституціональної інфраструктури підприємництва регіону в процесі європейської інтеграції України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05 / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2016. URL: https://ird.gov.ua/irdd/ar20160617_a805_AntonyukDA.pdf.
4. Антонюк О. І., Заболотний А. В. Попит і пропозиція на ринку фінансових послуг. *Молодий вчений*. 2014. № 7 (10). С. 48–51.
5. Антошкіна Л. І., Стеченко Д. М. Методологія економічних досліджень: підручник. Київ: Знання, 2015. 311 с.
6. Безугла Л. С. Регіонально-інноваційна модель розвитку екотуристичної інфраструктури : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05 / Одеська національна академія харчових технологій. Одеса, 2021. 43 с. URL: <https://ontu.edu.ua/download/dissertation/abstract/2021/Abstract-Bezugla.pdf>.
7. Благун І. І. Інфраструктура фінансового ринку України: стан та перспективи розвитку. *Облік і фінанси*. 2019. № 4. С. 63–69. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/775346.pdf>.
8. Бобров Є. А. Роль та місце ринку фінансових послуг у структурі фінансового ринку. *Фінанси України*. 2007. № 4. С. 88–94.
9. Бодаковський В. Концептуалізація інфраструктури фінансової системи на основі її динамічних і статичних ознак. *Управління змінами та інновації*. 2024. Вип. 9. С. 65–70. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2024-9-13>.

10. Бойчик І. М. Ринкова інфраструктура: сутність та характеристика. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 34–41.
11. Болдуєва О., Горбунова А., Кусакова Ю. Цифрова трансформація платіжних систем і роль банків у глобалізації фінансової інфраструктури. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-59>.
12. Бондаренко Є. П. Механізм регулювання ринку фінансових послуг України: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2011. 236 с.
13. Борщук Є. М. Системний підхід і синергетика. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.1. С. 344-347.
14. Бражник Л.В., Капаєва Л.М. Цифровізація та модернізація інфраструктури фондового ринку України: сучасні виклики та перспективи. *Інфраструктура ринку*. 2025. №84. С. 84-88. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct84-15>.
15. Брунець Б. Р. Сутність означення поняття інфраструктура. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.5. С. 372-377.
16. Варцаба Н. С. Сутність, види та функції інфраструктури ринку. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 5 (48). С. 9–12. URL: https://business-navigator.ks.ua/journals/2018/48_2018/3.pdf.
17. Васильєв О. В. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України : монографія. Харків : ХНАМГ, 2007. 216 с.
18. Васін А. Інфраструктурне забезпечення розвитку економіки в контексті реагування на сучасні виклики. *Вісник Економіки*. 2024. № 3. С. 45–59. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/53592/1/%D0%92%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%BD.PDF>.

19. Визначено перелік важливих об'єктів платіжної інфраструктури в Україні / Національний банк України. 3 бер. 2026. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/viznacheno-perelik-vajlivih-obyektiv-platijnoyi-infrastrukturi-v-ukrayini-22463>.

20. Вишивана Б. М., Остафіль О. В. Роль ринку фінансових послуг у розвитку національної економіки. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2009. Вип. 5. С. 192–196.

21. Войнова Є. Ринок страхових послуг України і його позиціонування серед провідних страхових ринків світу. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 1 (54). С. 104–116. URL: <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1047/1052>.

22. Войтенко О. М. Теоретичні аспекти сутності ринку фінансових послуг. *Бізнес Інформ*. 2014. № 8. С. 233–236.

23. Галина Т. М. Інфраструктура фінансового ринку України: основні тенденції розвитку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2018. Т. 5, № 2. С. 28–34. URL: [https://economics-msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%20MSU.%20Series%20Economics_2018_Issue_2\(10\)_28-34.pdf](https://economics-msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%20MSU.%20Series%20Economics_2018_Issue_2(10)_28-34.pdf).

24. Гармашова Ю. О. Особливості регулювання ринку фінансових послуг в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 14. С. 57–61. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/14-2015/15.pdf>.

25. Герасименко О. М. Критична інфраструктура України як предмет наукового пізнання: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 85, ч. 4. С. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.4.6>.

26. Глущенко О. В. Зміна парадигми фінансової системи: фінансова архітектоніка. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Економічна*. 2013. № 1068. С. 107–117.

27. Гриценко А., Соболев В. Ринкова інфраструктура: суть, функції, будова. *Економіка України*. 1998. № 4. С. 35–44.

28. Грищенко Т. В., Івахненко І. С. Роль інфраструктури ринку цінних паперів у формуванні його фінансових ресурсів. *Економіка та держава*. 2010. № 7. С. 17–20. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2010/6.pdf.
29. Грозов Г. Д. Соціально-економічна інфраструктура регіону як об'єкт державного управління. *Вісник регіональної економіки*. 2020. Т. 12, № 3. С. 45–59. URL: https://journals.maup.com.ua/journal/23_2009/11.pdf.
30. Гудзь О. Є. Фінансово-кредитна інфраструктура аграрної сфери України. *Економіка АПК*. 2009. № 6. С. 59–63.
31. Гуменюк О. О. Інфраструктурне забезпечення функціонування агропромислового ринку. *Інноваційна економіка*. 2013. № 3. С. 56–61.
32. Гуменюк О. О. Розвиток інфраструктури ринку України. *Інноваційна економіка*. 2013. № 7 (45). С. 201–206. URL: <https://surl.lt/otysgd>.
33. Гутафель В. В. Теоретичні аспекти формування економічної інфраструктури регіону. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2015. Вип. 10 (2). С. 122–125. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/80.pdf.
34. Демчишак Н. Б., Білецький А. Б., Щуревич О. І. Розвиток ринку фінансових послуг в Україні: інфраструктурне забезпечення в умовах викликів інтелектуалізації економіки. *Економічна парадигма*. 2026. № 2 (106). С. 122–131. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2026-2-11992>. 85;
35. Демчишак Н. Б., Лоїк Р. В., Лоїк А. В. Розвиток цифрових технологій у банківській системі України: інновації в кредитуванні, ризики та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3714/3636>.
36. Демчишак Н. Б., Солук О. Б., Уляновська Ю. І. Потенціал впровадження інноваційних підходів у розрахунково-платіжних відносинах в умовах цифровізації економіки та підприємництва в Україні. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2024. № 7. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2024-7-10175>.

37. Дмитрик О. О., Токарева К. О., Котенко А. М. Цифрові технології та їх вплив на платіжні системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 718–722.

38. Дмитрієва О. І. Державне регулювання інноваційного розвитку транспортної інфраструктури : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03 / Український державний університет залізничного транспорту. Харків, 2020. 349 с. URL: <https://kart.edu.ua/dissertation/derzhavne-reguljuvannja-innovacijnogo-rozvitku-transportnoi-infrastrukturi>.

39. Дранус В. В. Інноваційні стратегії управління розвитком фінансових установ в умовах глобальних викликів. *Агросвіт*. 2025. № 17. С. 77-87. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/7385>.

40. Дранус В. В., Агбалян С. С. Інструменти забезпечення фінансової стійкості банків України в контексті сталого розвитку глобального ринку фінансових послуг. *Агросвіт*. 2025. № 23. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/8256>.

41. Дранус В. В., Прокопишин О. С. Вплив інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг на сталий розвиток банківських та небанківських фінансових установ в Україні. *Ефективна економіка*. 2025. № 12 DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.12.56>.

42. Драчук О. В. Інвестування в інфраструктуру національної економіки України: сучасні виклики та динаміка змін. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2025-6_0-pages-183_189.pdf.

43. Дубина М. В. Вплив ринку фінансових послуг на розвиток національної економіки в контексті забезпечення її фінансово-економічної безпеки. *Інноваційно-інвестиційні засади стійкого розвитку базових галузей національного господарства*: колективна монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука. Чернігів: ЧНТУ, 2016. С. 234–245.

44. Дубина М. В. Економічна сутність та види фінансових послуг. *Світ фінансів*. 2016. № 3 (48). С. 124–135.

45. Дубина М. В. Застосування системного підходу до дослідження ринку фінансових послуг. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 261–266.
46. Дубина М. В. Механізм розвитку ринку фінансових послуг на основі інституту довіри: теорія, методологія, практика : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2018. 666 с.
47. Дубина М. В. Структура ринку фінансових послуг. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 4. Т. 1. С. 113–117.
48. Дубина М. В., Жарій Я. В., Лях Ю. В. Стан та перспективи розвитку колекторських компаній в Україні. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «економічні науки»*. 2012. № 3 (60). С. 267–278.
49. Дубина М. В., Жук О. С., Бондаренко Л. М. Особливості формування інституту довіри на ринку фінансових послуг. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 1 (13). Ч. 2. С. 91–99.
50. Дубина М. В., Малихін А. Г. Категоріальний простір дослідження сутності інфраструктури ринку фінансових послуг. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 4(44). С. 206-229. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4\(44\)-206-229](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4(44)-206-229).
51. Дубина М. В., Прокопенко В. Ю. Кредитна інфраструктура: особливості визначення сутності категорії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2015. Вип. 1 (45). Т. 1. С. 209–212.
52. Дубина М. В., Тарасенко А. В., Тарасенко О. О. Сутність та особливості формування поведінки домогосподарств на ринку фінансових послуг. *Проблеми економіки*. 2021. № 4 (50). С. 163-172. URL: <https://www.problecon.com/search/?qu=%D0%B4%D1%83%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B0&x=14&y=8>.
53. Дубина М. В., Холявко Н. І., Попело О. В. Цифровізації ринку фінансових послуг: переваги та ризики для домогосподарств. *Науковий вісник Полісся*. 2022. № 2 (25). С. 160-177.

54. Економічна енциклопедія : у 3 т. / відп. ред. С. В. Мочерний. Київ : Академія, 2000. Т. 1 : А (абандон) – К (концентрація виробництва). 863 с.

55. Жаворонок А. В. Розвиток ринку кредитних послуг в умовах циклічної макроекономічної нестабільності. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2022. № 11–12 (300–301). С. 35–40. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/300-301/pdf/35-40.pdf>.

56. Жаворонок А. В. Трансформація поняття «кредитний ринок» в сучасному термінологічному просторі. *International Partnership and Cooperation of Ukraine in Wartime* : collective monograph / eds.: D. Nascimento, G. Starchenko. 2022. С. 3–14. URL: <https://reicst.com.ua/asp/article/view/monograph-02-2022-01-01/monograph-02-2022-01-01>.

57. Жаворонок А. В. Цифровізація фінансів як чинник формування нової інституційної архітектури фінансового сектору України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2026. № 3. С. 212–218. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/8962/9107>.

58. Жовтяк Г. А. Транспортна інфраструктура в забезпеченні інтеграційних зв'язків соціально-економічного розвитку регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова. Харків, 2014. 23 с. URL: https://radaecon.kname.edu.ua/images/Aref/aref_Zhovtyak.pdf.

59. Журавка О. С. Теоретичні підходи до визначення сутності інфраструктури страхового ринку. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей XII Всеукр. наук.-практ конф. (12-13 листоп. 2009 р.). Суми : УАБС НБУ, 2009, Т. 2. С. 28–30. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/926f0608-0007-46e5-9f06-9c7c53b4475f/content>.

60. Задорожна Р. П. Концептуалізація взаємозв'язку між фінансовим ринком, ринком фінансових послуг та фінансовим сектором. *Статистика України*. 2014. № 4. С. 26–32. URL:

<https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/4600/1/Conceptualization%20of%20the%20Connection.pdf>.

61. Іваницька О. М. Концептуальний підхід щодо регулювання розвитку фінансової інфраструктури в Україні. *Державне управління: теорія та практика*. 2006. № 1. С. 51–60.

62. Іванов В. М. Ринок фінансових послуг: сутність, структура та використання у різних джерелах. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2004. Вип. 190. С. 668–674.

63. Іванова Н. В. Генезис економічної категорії „інфраструктура” та її роль у суспільному поділі праці. *Ефективна економіка*. 2010. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=392>.

64. Іванова Н. В., Попело О. В. Інфраструктурне забезпечення сталого розвитку кредитних установ в умовах цифрової трансформації регіональних ринків фінансових послуг. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 2(31). С. 291-311. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-291-311](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-291-311).

65. Іванова Н., Бондаренко А. Роль інфраструктури ринку фінансових послуг у формуванні цифрової довіри як фактора конкурентоспроможності підприємств електронної комерції. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2026. №1(45), 247-257. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2026-1\(45\)-247-257](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2026-1(45)-247-257).

66. Іванова Н., Кононенко С. Аутсорсинг інфраструктурного забезпечення сталого розвитку банківських установ в умовах цифрової трансформації ринку фінансових послуг. *Економіка та суспільство*. 2026. № 85. (подано до друку)

67. Інфраструктура / С. І. Дорогунцов та ін. // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL: <https://esu.com.ua/pdf/file/12489.pdf>.

68. Інфраструктура економічна. *Велика українська енциклопедія : електронна версія*. URL:

https://vue.gov.ua/%D0%86%D0%BD%D1%84%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0_%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0.

69. Інфраструктура ринку : електрон. наук.-практ. журн. 2020. Вип. 41. URL:

https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23171/1/%D0%98%D0%BD%D1%84%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0_%D1%80%D1%8B%D0%BD%D0%BA%D0%B0_%E2%84%9641_2020.pdf.

70. Іоргачова М. І., Ковальова О. М., Коцюрубенко Г. М. Фінансовий ринок України: сучасний стан основних сегментів. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/92.pdf.

71. Іщенко А. Міждисциплінарний підхід як пріоритетна стратегія розвитку вищої освіти в країнах ЄС. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2022. № 2 (116). С. 265–276. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/28-1.pdf>.

72. Карась О. С. Розвиток транспортної інфраструктури України в умовах активізації міжнародного туризму : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2013. 24 с. URL:

<https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4862/1/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%20%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%8C%20%D0%9E.%D0%A1..pdf>.

73. Кирпічов К. Г. Управління формуванням інфраструктури ринку землі в регіоні : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр» : 193 / ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2019. 16 с. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/866>.

74. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : THEU, 2020. 568 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3fmb_finan/Rynok-strakhovykh-posluh.pdf.

75. Клапків Ю., Свірський В., Фігурка М. До питання теоретичних основ ринку страхових послуг. *Review of Transport Economics and Management*. 2021. № 5 (21). С. 125–133. URL: <http://pte.diit.edu.ua/article/view/243654>.

76. Клименко К. В., Савостьяненко М. В. Формування системи стратегічного регулювання ринку небанківських фінансових послуг в Україні. *Фінанси України*. 2021. № 4. С. 65–83. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_21_04_065_uk.pdf.

77. Кльоба Л. Г. Сутність, структура та елементи інвестиційного ринку України. *Агросвіт*. 2016. № 12. С. 12–17. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/12_2016/3.pdf.

78. Коваленко М. Є. Концепція інфраструктури у фінансовому секторі економіки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2006. Т. 16. С. 298–306.

79. Коваленко Ю. М. Фінансовий ринок і ринок фінансових послуг: сутність, сегменти, суб'єкти. *Фінанси України*. 2013. № 1. С. 101–112.

80. Коваленко Ю. М., Яценко І. В. Розвиток ринку інвестиційних фінансових послуг України: теоретико-інституційний аспект. *Modern scientific strategies of development*. GS Publishing Services, 2022. С. 123-144. URL: https://eo.kiev.ua/resources/zmist/zmist_mono_8_dev/Monograph_8-123-144.pdf.

81. Коваленко Ю., Біловус Т., Хелемський В., Шульга Т. Концептуальні засади інвестицій та їх особливості на ринках капіталу. *Науковий вісник Полісся*. 2022. № 2 (23). С. 80–92. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2\(23\)-80-92](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2021-2(23)-80-92).

82. Кокорєв В. В. Механізми державного регулювання розвитку транспортної інфраструктури регіону : дис. ... д-ра філософії : 281 / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2025.

URL: https://karazin.ua/storage/static-content/source/documents/aspirantura/zakhysty/Kokoriev/%D0%9A%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%94%D0%B2_%D0%B4%D0%B8%D1%81.pdf.

83. Колесник М. В. Методологічні питання системного підходу в дослідженнях розвитку ринкової інфраструктури. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. № 4. Рр. 167-174. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-4-24>.

84. Концепція відкритого банкінгу / Національний банк України. Серпень 2023. URL: <https://share.google/UD5T4puCNLRJA56k1>.

85. Корецька Н. І., Збирун Д. В. Ринок платіжних карток України: аналіз та стратегії забезпечення ефективності функціонування : монографія. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2016. 141 с. URL: https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-01/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2016.pdf.

86. Корпало І., Хома І. Формування системи ефективного ринку фінансових послуг. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 2 (87). С. 129–136. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.

87. Корсакова О. С. Особливості формування фінансової інфраструктури на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/78.pdf.

88. Котелевець Д. О. Передумови формування системи державного регулювання інфраструктури цифрової економіки та особливості її функціонування. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління*. 2022. № 1 (4). URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-03-08>.

89. Кошова Б. Р. Соціально-економічний розвиток туристичної інфраструктури : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / Нац. ун-т «Львівська політехніка». Львів, 2018. 231 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1349/diskoshova.pdf>.

90. Крупка І. Державне регулювання вітчизняного ринку фінансових послуг в контексті євро інтеграційних процесів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2014. № 8 (161). С. 36–39.

91. Крупка І. М. Теоретико-методологічні основи дослідження фінансового ринку. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 286–296. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-4_0-pages-286_296.pdf.

92. Лихолат С. М. Формування інфраструктури підприємств на споживчому ринку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Львівська комерційна академія Укоопспілки. Донецьк, 2006. 19 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/617/1/%D0%9B%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D1%82_%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82.pdf.

93. Ліпич Л. Г., Надейко М. М. Сучасні тенденції розвитку фінансової системи України в умовах глобальних трансформацій. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. Вип. 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17769160>.

94. Лобко О., Барилко А. Трансформація системи кредитного менеджменту банку в умовах диджиталізації ринку фінансових послуг. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. Вип. 3 (39). С. 353–370. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3\(39\)-353-370](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3(39)-353-370).

95. Лопатовська О., Антонюкова Л. Аналіз сучасного ринку депозитних операцій в Україні. *Трансформаційна економіка*. 2024. № 2 (07). С. 39–44. URL: <https://transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/98>.

96. Лук'янчук О. М., Волкова Д. В. Інфраструктура: характеристика, види, функції та ефективність. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 21–25.

97. Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору : Проект Білої книги / Національний банк України. Київ, 2018. 13 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/2018-10-31%20White%20Book%20presentation%20for%20market%20v3.2.pdf?v=6.

98. Малихін А. Г. Зміст інфраструктури ринку фінансових послуг та особливості її формування і функціонування. *Фінансово-управлінські інновації як драйвер сталого розвитку в умовах сучасних викликів* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 1 (м. Хмельницький, 7 листопада 2025 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С. 172–174.

99. Малихін А. Г. Особливості функціонування ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів. *Актуальні проблеми фінансової системи України* : матеріали XXII міжнародної науково-практичної конференції, 20 листопада 2025 р. Черкаси : ЧДТУ, 2025. С. 158–161.

100. Малихін А. Г. Ринок фінансових послуг: сутність та роль у функціонуванні фінансової системи. *Стратегія розвитку України : фінансово-економічний та гуманітарний аспекти (в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення)* : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції : у 2 ч. Ч. 2 (м. Київ, 16 жовтня 2025 р.). Київ : Інтерсервіс, 2025. С. 298–300.

101. Малихін А. Г. Теоретичні положення функціонування ринку фінансових послуг у сучасних умовах. *Бізнес Інформ*. 2025. № 9. С. 278–287. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-9-278-287>.

102. Малихін А. Г., Волошин Д. М. Аналіз ролі фінансових посередників у процесі формування інноваційної інфраструктури ринку цифрових фінансових послуг України. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 1(30). С. 284–299. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1\(30\)-284-299](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1(30)-284-299).

103. Мамчин М. М., Жагальк І. І., Добуш Ю. Я. Тенденції розвитку інфраструктури українського села. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 594. С. 455–460.

104. Масляев К. В. Деякі основні поняття ринку фінансових послуг. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2007. Вип. 36. С. 382–389.

105. Мацьків Р. Т., Топольницька Т. Б. Інфраструктура ринків: підходи до класифікації. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/65.pdf.

106. Мельник О. В. Цифрові технології метапростору в інфраструктурі фінансового ринку. *Матеріали XI Всеукраїнської науково-технічної конференції здобувачів вищої освіти ТДАТУ* (Запоріжжя, 01–12 квітня 2024 р.). Запоріжжя : ТДАТУ, 2024. С. 164-167. URL: <https://www.tsatu.edu.ua/et/wp-content/uploads/sites/33/zbirnyk-2024-studentiv.pdf#page=164>.

107. Інформація з Єдиного реєстру бюро кредитних історій. URL: <https://data.gov.ua/dataset/7e137c32-c3de-4265-8550-1c55753216ce>.

108. Михальчинець Г. Т. Інфраструктура фінансового ринку України: основні тенденції розвитку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. 2 (10). С. 28–34. URL: <https://economics-msu.com.ua/uk/journals/tom-5-2-2018/infrastruktura-finansovogo-rinku-ukrayini-osnovni-tendentsiyi-rozvitku>.

109. Новикова В. І. Рекреаційна інфраструктура: суть поняття, види, методи дослідження. *Географія в інформаційному суспільстві* : зб. наук. праць : у 4 т. Київ : ВЛГ «Обрії», 2008. Т. 4. С. 163–165.

110. Омельчак Г. В. Основні принципи інфраструктури фінансового ринку. *Modern problems of ensuring the quality of life in the world: present and future* : abstracts of XII International Scientific and Practical Conference (Lyon, France, March 24–26, 2025). Lyon, 2025. P. 154–157. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2025/03/Modern-problems-of-ensuring-the-quality-of-life-in-the-world-present-and-future.pdf#page=47>.

111. Оновлено перелік важливих об'єктів платіжної інфраструктури в Україні : пресреліз / Національний банк України. 24 лют. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-perelik-vajlivih-obyektiv-platijnoyi-infrastrukturi-v-ukrayini>.

112. Орехов М. О. Структурні трансформації фінансових систем в умовах глобальної діджиталізації. *Економіка і організація управління*. 2018. № 3 (31). С. 127–136.

113. Осадча О. А. Ринок фінансових послуг: сучасний стан та перспективи розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 4 (83). С. 36–41.

114. Остафіль О. В. Управління інвестиційними процесами на ринку фінансових послуг України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2007. 20 с.

115. Панченко О., Тарасенко О., Анікейчик П., Сергіянський С. Особливості розвитку ринку депозитних послуг у сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 3 (39). С. 297–308. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-400-410](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-400-410).

116. Парубець О. Проблеми і перспективи розвитку інфраструктурного забезпечення банківських установ у розрізі територіальних громад України. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 2 (31). С. 348–357. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-348-357](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-348-357).

117. Парубець О. Цифрова трансформація інфраструктури фінансового ринку України в умовах макроекономічної нестабільності. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2026. № 1 (45). С. 281–288. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2026-1\(45\)-281-288](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2026-1(45)-281-288).

118. Пархоменко В. Д., Пархоменко О. В., Секі С. Системний підхід до розуміння сутності постіндустріальної інтелектуальної економіки. *Наука, технології, інновації*. 2019. № 4. С. 3–10. URL: https://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2021/01/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_4-19.pdf.

119. Пігуль Н. Г. Сутність і значення соціальної інфраструктури. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія :*

Економічні науки. 2013. № 2. С. 37–41.
<https://core.ac.uk/download/pdf/141457268.pdf>.

120. Поліщук В. Г., Іщук Л. І. Сутність фінансової інклюдії та доступності до фінансових продуктів. *Економічний форум*. 2022. № 1. С. 135–143.

121. Полях С. С. Методичні засади захисту інтересів споживачів на ринку фінансових послуг : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Сумський державний університет. Суми, 2019. 213 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e0fa6db8-6e95-4ce7-821d-04c5c3fae8b3/content>.

122. Попело О. В., Поцелуйко І. В., Пентелейчук М. Г. Теоретико-методологічні положення функціонування ринку кредитних послуг у сучасних умовах. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2025. Вип. 3 (17). С. 543–557. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/578>.

123. Поцелуйко І. В. Розвиток ринку кредитних послуг України в умовах фінансової нестабільності : дис. ... д-ра філософії : 072 / Нац. ун-т «Чернігівська політехніка». Чернігів, 2025. 224 с. URL: <https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2025/05/poczulujko.dysertacziya-1.pdf>.

124. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2473-19>.

125. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків : Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

126. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/361-20>.

127. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80/94-%D0%B2%D1%80>.

128. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2297-17>.

129. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>.

130. Про кредитні спілки : Закон України від 14 лип. 2023 р. № 3254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text>.

131. Про Національний банк України : Закон України від 20 трав. 1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

132. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. URL: <https://share.google/4zyVccrcK5uxaVQQi>.

133. Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України 23 червня 2005 року № 2704-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2704-15>.

134. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2163-19>.

135. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1591-20>.

136. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

137. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України" : Указ Президента України; Стратегія від 26.08.2021 № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/447/2021>.

138. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII. URL: <https://share.google/BwMZgG5Ke9CHWJOac>.

139. Про страхування : Закон України від 18 листоп. 2021 р. № 1909-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
140. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/67-2018-%D1%80>.
141. Про фінансовий лізинг : Закон України від 04.02.2021 № 1201-IX.
URL: <https://share.google/PWu9vu8x4E3FcjboW>.
142. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14 груд. 2021 р. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.
143. Пурій Г. М. Особливості функціонування та розвитку інституційної структури фінансового ринку України. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 622–629. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/103.pdf.
144. Рекуненко І. І. Інфраструктура фінансового ринку України: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. 411 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/66ab15e8-0205-41cb-80ab-75b9c304c35e/content>.
145. Рекуненко І. І. Науково-методичні аспекти дослідження поняття «інфраструктура» як економічної категорії. *Економіка и управление*. 2012. № 3. С. 57–62.
146. Рекуненко І. І. Функції інфраструктури фінансового ринку. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 9 (123). С. 244–249. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2f51872d-c88d-4719-b0a1-7d7fedd5e4d0/content>.
147. Рекуненко І. І. Характеристика елементів інфраструктури фінансового ринку. *Вісник Української академії банківської справи*. 2014. № 1. С. 38-44. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d88f474e-66e1-43e4-86c3-6617ef07f266/content>.

148. Рибчак О. С. Напрями підвищення ефективності регулювання ринку фінансових послуг в Україні. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія економіка*. 2015. Вип. 1 (3). С. 252–255.

149. Ринок банківських послуг в умовах структурного реформування економіки України : кол. моногр. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Б. Л. Луціва. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 242 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/ccd6430f-0b30-421d-9216-62a28822a439/content>.

150. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / Д. І. Дема та ін. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Алерта, 2013. 376 с. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/3893/3/Runok_finansovux_poslug.pdf.

151. Ринок фінансових послуг: погляд у майбутнє : монографія / Н. М. Внукова, С. А. Ачкасова та ін. ; за ред. Н. М. Внукової. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2019. 400 с. URL: https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25105/1/%D0%92%D0%BD%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9D%D0%9C_%D0%90%D1%87%D0%BA%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%A1%D0%90_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE_%D0%9A%D0%B8%D0%B2.pdf.

152. Розвиток ринку фінансових послуг в умовах становлення цифрової економіки : колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. В. Дубини. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. 290 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7302/167785662484211.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

153. Розподіл регуляторних і наглядових функцій на фінансовому ринку: європейський досвід та рекомендації для України : аналіт. доп. / Фінансовий офіс. Київ, 2016. 32 с. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/FEAO_Rozpodil_funktsiy_na_finrynyky.pdf.

154. Ротова Т. А., Зайчук С. В. Особливості інфраструктури ринку послуг медичного страхування. *Економічний вісник університету*. 2014. Вип. 23(1). С. 238–244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2014_23%281%29_45.
155. Савенко Д. О. Становлення та розвиток інфраструктури фінансового ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 4. С. 81–85. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.4.81.
156. Савінова Ю. М. Особливості розвитку фінансового ринку України як основи функціонування системи фінансового посередництва. *Ефективна економіка*. 2013. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2042>.
157. Садчикова І. В., Євтушенко Ю. В., Сусленко С. В. Системні детермінанти сучасного розвитку кредитного ринку в Україні. *Бізнес Інформ*. 2023. № 9. С. 206–212. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-206-212>.
158. Садчикова І. В., Крохмалюк Л. О., Малихін А. Г. Розвиток інфраструктури кредитних установ в умовах цифровізації ринку фінансових послуг. *Науковий вісник Полісся*. 2024. № 1(28). С. 370–386. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1\(28\)-370-386](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1(28)-370-386).
159. Садчикова І. Теоретичні засади обґрунтування сутності поняття «кредитний ринок». *Науковий вісник Полісся*. 2021. № 2 (23). С. 105–121.
160. Селіверстова Л. С., Адаменко І. П. Особливості розвитку фінансового ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 13–17. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2018/4.pdf.
161. Ситник Г. П., Комаха Л. Г., Рудик А. О. Основи теорії систем та системного аналізу: навчальний посібник / за заг. ред. Г.П. Ситника ; ТОВ «Академпрес». Київ, 2024. 160 с. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/391/files/16db659a-6764-4c03-86b2-f517aec290b6.pdf>.
162. Ситник І. П. Оновлення платіжної системи України як дієвий механізм її подальшої інтеграції у європейський і світовий платіжний простір. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7505>.

163. Сич Є. М., Ільчук В. П., Гавриленко Н. І. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 428 с.
164. Сімків Л. Є. Ринкова інфраструктура: елементи та значення в ринковій економіці. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2020. Вип. 4. С. 3–7. URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20204\(144\)/sep20204\(144\)_003_SimkivL.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20204(144)/sep20204(144)_003_SimkivL.pdf).
165. Сова О.Ю. Специфіка депозитних послуг у сучасних умовах банківського ринку України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Том 3, № 26. С. 72-80.
166. Стеценко Б. С. Інституційна фінансова інфраструктура: глобальні імперативи та українські реалії : монографія. Київ : КНЕУ, 2019. 247 с.
167. Стеценко Б. С. Розвиток фінансових інституцій у глобальній економіці: традиціоналізм чи футуризм. *Економіка та держава*. 2018. № 8. С. 19–22. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2018/6.pdf.
168. Сутність інфраструктури національного ринку. URL: https://we.org.ua/ekonomika/sutnist-infrastruktury-natsionalnogo-rynku/?utm_source=chatgpt.com.
169. Тарасенко А. Державне регулювання розвитку інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2026. № 85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-156>.
170. Тарасенко А. Розвиток інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах цифровізації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2026. № 1 (45). С. 357–364. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2026-1\(45\)-357-364](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2026-1(45)-357-364).
171. Тарасенко А. Роль фінансових установ у забезпеченні сталого розвитку України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-42>.
172. Тарасенко О., Анікейчик П., Сергіянський С. Вплив ринку депозитних послуг на систему фінансової безпеки України. *Науковий вісник*

Полісся. 2025. № 2 (31). С. 400–410. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-400-410](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-400-410).

173. Тверезовська Н. Т., Тарнавська Т. В. Осмислення поняття «система» в різних галузях наукових знань. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип. 35. С. 320–331. DOI: <https://doi.org/10.31812/educdim.v35i0.3553>.

174. Теорія фінансів : підручник / П. І. Юхименко та ін. ; за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 576 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32613769.pdf>.

175. Тимофієва С. Б., Островський І. А. До питання про фінансову інфраструктуру та вплив на її розвиток інститутів конкуренції й управління. *Науково-технічний збірник*. 2009. № 89. С. 308–312.

176. Тімарцев О. Ю., Маковецький С. О. Методичні аспекти реструктуризації інфраструктури підприємства великого міста промислового регіону. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2008. № 2 (2). С. 57–78.

177. Ткач А. А. Біржовий механізм інфраструктури ринку в перехідній економіці. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом (МАУП)*. 2003. Вип. 8. С. 86–87. URL: https://journals.maup.com.ua/journal/8_2003/26.pdf.

178. Ткачик Л., Іршак О., Синенко В., Демчишак Н., Рубаха М. Оцінка розвитку мобільного банкінгу в контексті цифрової трансформації банківського бізнесу в Україні. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. № 4(63). С. 25–45. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.63.2025.4760>.

179. Трофименко М. Ю. Фінансові ресурси розвитку соціальної інфраструктури України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2018. 23 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/06/aref_trofymenko.pdf.

180. Українські банки за координації банківських асоціацій підписали Меморандум про забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг / Національний банк України. 2024. 10 груд. URL:

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayinski-banki-za-koordinatsiyi-bankivskih-asotsiatsiy-pidpisali-memorandum-pro-zabezpechennya-prozorosti-funktsionuvannya-rinku-platijnih-poslug>.

181. Управління розвитком ринків фінансових послуг : монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. д-р екон. наук, проф. Н. М. Внукова. Харків : АдВА, 2009. 196 с.

182. Ходаківська В. П., Костюкевич О. І., Лятамбор О. А. Ринок фінансових послуг: теорія і практика. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 292 с.

183. Холявко Н. І., Малихін А. Г., Ринжук Д. Я. Цифрові технології в діяльності банківських установ. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи* : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 22–23 вересня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 272–273.

184. Холявко Н. І., Малихін А. Г., Шпірнов І. Л. Переваги використання інноваційних цифрових технологій у роботі банківських установ. *Фінансово-кредитне та обліково-аналітичне забезпечення післявоєнного відновлення економіки України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 5–6 жовтня 2023 р. Київ : НУБіП України, 2023. С. 186–188.

185. Хуторна М., Руденко М., Вовченко О. Ринок інвестиційних фінансових послуг в умовах екологізації економічного буття та становлення економіки сталого розвитку. *Фінансовий простір*. 2023. № 1 (49). С. 97–119.

186. Чуницька І. І. Інфраструктура фінансового ринку України: поняття, функції та еволюція статусу. *Бізнес Інформ*. 2014. № 9. С. 248–253. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2014-9_0-pages-248_253.pdf.

187. Чуницька І. І. Наукові орієнтири структурування інфраструктури фінансового ринку. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.7.3.

188. Чуницька І. І. Тенденції розвитку функціональної та технологічної складових інфраструктури фінансового ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 10, ч. 2. С. 130–134. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/983e828f-fd32-4d8c-9f04-5231e30bef7f/content>.

189. Шапошников К., Жаворонок А. Синергія інформаційної безпеки та інноваційного відновлення підприємницької діяльності в регіоні в умовах глобальних викликів. *Економіка та суспільство*. 2026. Вип. 84. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-202>.

190. Шевченко Н. В., Скалецька О. В. Інфраструктура інвестиційного ринку України: теоретичний аспект. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 5. С. 405–411. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/72.pdf.

191. Шевчук О. Р. Ринок фінансових послуг як об'єкт наукового дослідження фінансово-правової науки. *Адвокат*. 2012. № 10. С. 29-32. URL: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/24779/1/adv_2012_10_8%20%281%29.pdf?utm_source=chatgpt.com.

192. Шишкіна О. В. Управління кіберфінансовими ризиками в системі забезпечення фінансової безпеки банківських установ. *Успіхи і досягнення у науці (Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»)*. 2026. № 2(24) 2026. С. 1922-1938. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-4\(26\)](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-4(26)).

193. Шишкіна О. В., Волошин Д. М., Малихін А. Г. Роль фінансових посередників у створенні та впровадженні інноваційних фінансових продуктів в умовах цифровізації. *Інформаційні технології в освіті та науці : збірник наукових праць IV міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя–Мелітополь, 20 травня 2025 р.)*. Запоріжжя : Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2025. Вип. 14. С. 249–253.

194. Шишкіна О. В., Волошин Д. М., Малихін А. Г. Стратегічні підходи до інтеграції цифрових рішень у діяльність фінансових посередників на ринку

України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 3(43). С. 310–325. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-310-325](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-310-325).

195. Шишкіна О. Вплив фінтех інновацій на глобальні валютні ринки. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2023. Випуск 4. С. 307-320. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/98/111>.

196. Шишкіна О. Глобалізація та її вплив на функціонування і розвиток валютних ринків. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 4(36). С. 249-266.

197. Шишкіна О., Борисенко І. Вплив інвестиційної безпеки на інвестиційну поведінку учасників фінансового ринку в умовах воєнного стану. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 3(35). С. 163-172.

198. Шклярчук С. Г. Ринки фінансових послуг: теорія, методи, інструменти та практика: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 528 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_finan/Shklyaruk-Rynok.-fin.-posluh.pdf.

199. Шолойко А. С. Сутнісна характеристика інфраструктури страхового ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 14, ч. 2. С. 152–155. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b0d319e9-107b-48b8-92b6-3af3232dc0b2/content>.

200. Юрій С. І., Луцишин О. О. Ринок фінансових послуг як інституційна основа ринкової економіки. *Фінанси України*. 2010. № 11. С. 48–59.

201. Юрчук Г. В. Особливості еволюції ринку фінансових послуг та їх надання в умовах розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Української академії банківської справи*. 2001. № 2. С. 57–64.

202. Яковенко Р. В. Сутність та функції ринкової інфраструктури. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/8881e91f-f7e1-42e2-bc90-042fb7ac444f/content>.

203. Ясенєцький В. С. До питання про сутність і зміст ринкової інфраструктури. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 112–118. URL: http://www.scientificview.umsf.in.ua/archive/2012/2_48_2012/22.pdf.

204. Ящук В. В. Ринки фінансових послуг як складова системи економічного розвитку. *Фінанси України*. 2010. № 10. С. 115–121.

205. Amable B., Chatelain J.-B. Can Financial Infrastructures Foster Economic Development? *Journal of Development Economics*. 2001. Vol. 64, Issue 2. Pp. 481–498. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0304-3878\(00\)00147-4](https://doi.org/10.1016/S0304-3878(00)00147-4).

206. Asmundson I. What are financial services? *Finance & Development*. 2011. March. Pp. 46–47. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2011/03/pdf/basics.pdf>.

207. Christopher N. Sutton and Beth Jenkins (2007). The role of the Financial Services Sector in Expanding Economic Opportunity, The Fellows of Harvard College. URL: <https://www.commdev.org/wp-content/uploads/2015/06/Expanding-Economic-Opportunity-The-Role-of-Large-Firms.pdf>.

208. Digital Disruption in Financial Markets : [materials of the OECD conference] (Paris, 5 June 2019) / X. Vives, J. Rosselli, S. Dury, J. Barberis et al. ; Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/en/events/2019/06/digital-disruption-in-financial-markets.html>.

209. Digital Operational Resilience Act (DORA). URL: <https://share.google/t2Zd84UUcNM7sUj>.

210. Dubyna M. The scientific approach to the identification of the essence of the category «infrastructure». *Problems and prospects of economics and management*. 2015. № 1(1). Pp. 31-36.

211. Dynamics of the Development of the Credit Services Market in the Conditions of Financial Instability: A Case of Ukraine / O. Parubets et al. *International Journal of Sustainable Development & Planning*. 2023. Vol. 18, No. 9. Pp. 2733–2745. URL: <https://www.iieta.org/journals/ijstdp/paper/10.18280/ijstdp.180912>.

212. Financial Infrastructure. Building Access Through Transparent and Stable Financial Systems / World Bank and the International Finance Corporation. 2009. 31 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/549231468151157854>.

213. Financial Sector : [official website] / The World Bank Group. 2026. URL: https://www.worldbank.org/ext/en/topic/financial-sector?utm_source=chatgpt.com.

214. FinTech and Banking. Friends or Foes? / G. B. Navaretti et al. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3099337&utm_source=chatgpt.com.

215. FinTech and market structure in financial services: Market developments and potential financial stability implications : [report] / Financial Stability Board. Basel : FSB, 2019. 37 p. URL: https://www.fsb.org/2019/02/fintech-and-market-structure-in-financial-services-market-developments-and-potential-financial-stability-implications/?utm_source=chatgpt.com.

216. From FinTech to TechFin: The Regulatory Challenges of Data-Driven Finance / D. A. Zetzsche et al. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2959925&utm_source=chatgpt.com.

217. Kemenes P. Digital Payment Services: Secure, Fast & Convenient Solutions. *Wise Blog*. 2026. URL: <https://wise.com/us/blog/digital-payment-services>.

218. Khanin I., Bilozubenko V., Sopin Y. Improving the level of economic effectiveness of electronic payment services in a global digital economy. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8, No. 1. Pp. 148–158. URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1691>.

219. Lee I., Shin Y. J. Fintech: Ecosystem, business models, investment decisions, and challenges. *Business Horizons*. 2018. Vol. 61, Iss. 1. P. 35–46. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2017.09.003>.

220. Lee S. Financial Infrastructure 101. *Numberanalytics*. URL: https://www.numberanalytics.com/blog/ultimate-guide-financial-infrastructure?utm_source=chatgpt.com.
221. Merton R. C. A Functional Perspective of Financial Intermediation. *Financial Management*. 1995. Vol. 24, No. 2. P. 23–41. URL: https://www.jstor.org/stable/3665532?utm_source=chatgpt.com.
222. Mishkin F. Economics of the Money, Banking and Financial Markets. Third Edition. 1992. P. 39–50, 157–161.
223. Popelo O., Potseluiko I., Penteleichuk M. Теоретико-методологічні положення функціонування ринку кредитних послуг у сучасних умовах. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2025. № 3 (17). С. 543–557. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0347>.
224. Principles for financial market infrastructures / Committee on Payment and Settlement Systems, Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions. Basel : Bank for International Settlements, 2012. 188 p. URL: https://www.bis.org/cpmi/publ/d101a.pdf?utm_source=chatgpt.com.
225. PSD2 (Payment Services Directive 2). URL: <https://share.google/V16kfq4UQUgdS6oen>.
226. Qing C., Jin S. Does ESG and Digital Transformation affects Corporate Sustainability? The Moderating role of Green Innovation. *arXiv*. 2023. URL: https://arxiv.org/abs/2311.18351?utm_source=chatgpt.com.
227. Saguato P. Financial Market Infrastructure – The Essential Role of Risk Management. *Governance of Financial Institutions* / D. Busch, G. Ferrarini, G. van Solinge eds. 2019. Research Paper No. 21-44. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3329513.
228. Shkarlet S. N., Dubyna M. V. Research of the informal factors in the development of the financial services markets. *Innovative economics and management*. 2016. № 1. Pp. 199–208.
229. Shkarlet S., Dubyna M., Reus R., Rinzhuk D., Zelenskyi V., Malykhin A. Digitalization of the financial system in the context of ensuring national security. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2025. Vol. 103. No. 21.

- P. 8908–8932. URL: <https://www.jatit.org/volumes/Vol103No21/14Vol103No21.pdf>.
230. The financial infrastructure. *Sveriges Riksbank*. URL: https://www.riksbank.se/en-gb/financial-stability/the-financial-system/the-financial-infrastructure/?utm_source=chatgpt.com.
231. The future of financial infrastructure: An ambitious look at how blockchain can reshape financial services : [report] / World Economic Forum ; in collaboration with Deloitte. Geneva : WEF, 2016. 130 p. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-financial-infrastructure-an-ambitious-look-at-how-blockchain-can-reshape-financial-services/>.
232. The impact of the FinTech revolution on the future of banking: Opportunities and risks / V. Murinde et al. *International Review of Financial Analysis*. 2022. Vol. 81. Art. 102103. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1057521922000734?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=9fbe7992b9862d37#f0010.
233. The Role of Cloud Technologies in Modern Development of Banking Institutions / S. Shkarlet et al. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2025. Vol. 12, No. 2. P. 143–157. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnu/article/view/9426>.
234. The role of digitalization of the payment infrastructure in ensuring the economic security of the state under the conditions of social and political shocks / M. Dubyna et al. *International Journal of Sustainable Development and Planning*. 2024. Vol. 19, No. 3. P. 893–908. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.190308>.
235. Xu J. AI in ESG for Financial Institutions: An Industrial Survey. *arXiv*. 2024. URL: https://arxiv.org/abs/2403.05541?utm_source=chatgpt.com.

ДОДАТКИ

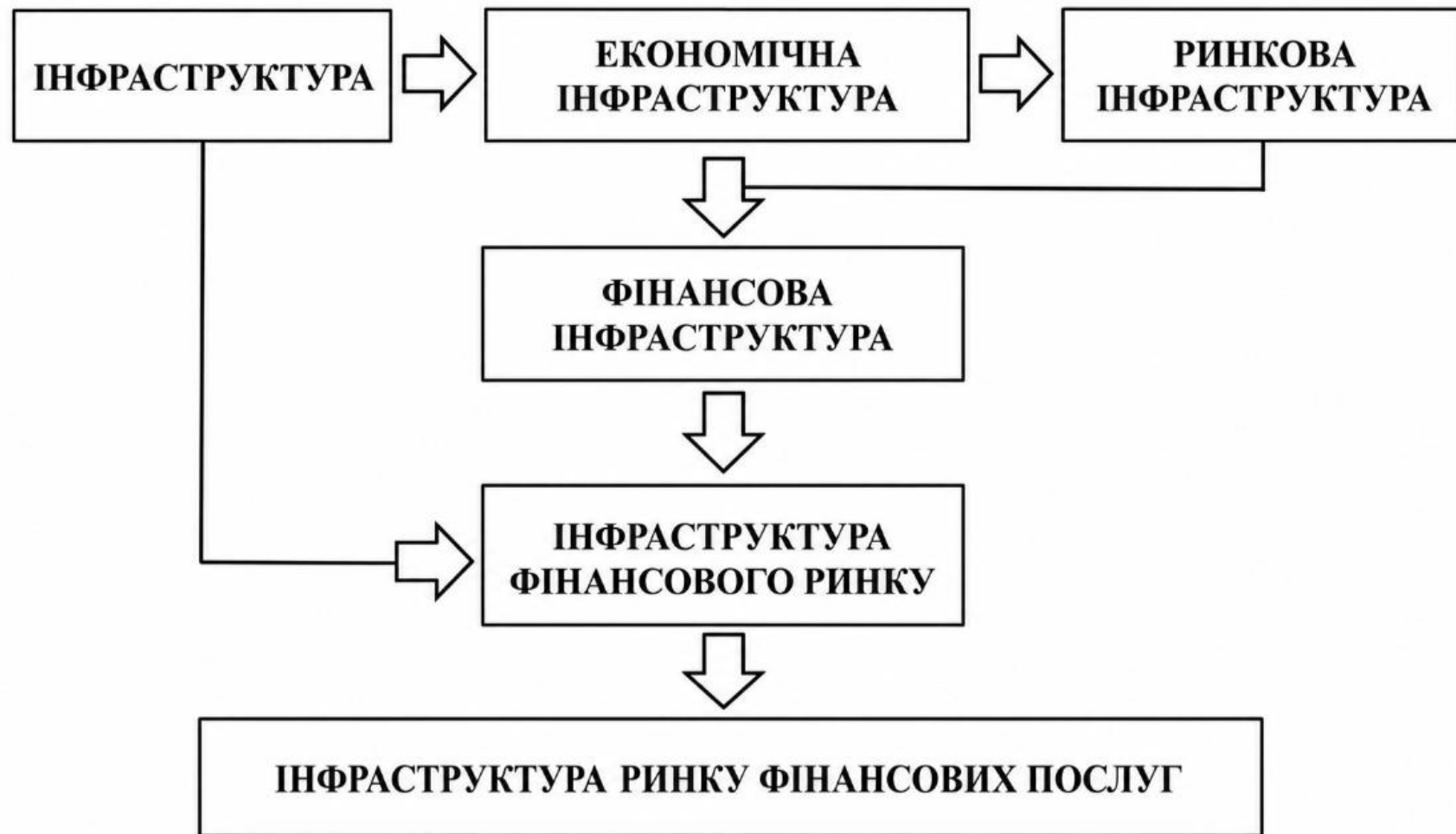

Рис. А.1 – Категоріальний простір обґрунтування сутності категорії «інфраструктура ринку фінансових послуг»

Інформація з реєстру колекторських компаній

№ з/п	Стан	Повне найменування
1	2	3
1	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОМПАНІЯ АКСІЛУМ"
2	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ІНФІДІС"
3	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ФІНТЕХ-КОЛЕКТ"
4	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СЛУЖБА ВИКОНАННЯ СТЯГНЕННЯ"
5	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УКРАЇНСЬКА КОЛЕКТОРСЬКА АГЕНЦІЯ"
6	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЮРИДИЧНА ФІРМА «ЕССАЙМЕНТ»
7	Виключено з реєстру	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮРИДИЧНА КОМПАНІЯ "ЕССАЙМЕНТ"
8	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЦЕЛТИС"
9	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «АГЕНЦІЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ»
10	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЕССАЙМЕНТ КРЕДИТ МЕНЕДЖМЕНТ»
11	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЮРИДИЧНА ФІРМА "ЕВЕРЛІГ'АЛ"
12	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю «Снейк Фінанс»
13	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВНУТРІШНЯ ВИКОНАВЧА СЛУЖБА"
14	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КРЕДИТ БОРГ СОЛЮШЕНЗ"
15	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ТАМГА КЕПІТАЛ"
16	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «КОЛЕКТОРСЬКА КОМПАНІЯ УА»
17	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРОФІКОЛ"
18	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІН ФІНАНС"
19	Виключено з реєстру	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «КРЕДИТ НЕТ»
20	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СІТІ КОЛЕКТ"
21	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЦИКЛ ФІНАНС"

22	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОЛЕКТОРСЬКЕ АГЕНТСТВО "БОРГОВА МЕЖА"
23	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Юридична компанія "Тріпл Сі"
24	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СОФТФІНАНС"
25	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "КОЛЕКТОРСЬКА КОМПАНІЯ "КАРМА"
26	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ДІ ЕНД ЕС ПАРТНЕРС"
27	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "УКРБОРГ"
28	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЄВРОПЕЙСЬКА АГЕНЦІЯ З ПОВЕРНЕННЯ БОРГІВ"
29	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЦЕНТР БОРГОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ "ІНКАСО"
30	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю «ПрімоКолект. Центр грошових вимог»
31	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БОРГОВА АГЕНЦІЯ "ПРИСТАВ УКРАЇНА"
32	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "ІНФОРМАЦІЙНЕ КОЛЕКТОРСЬКЕ БЮРО"
33	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «КОЛЕКТОРСЬКЕ БЮРО «ЛЕГАЛ ПЛЮС»
34	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОЛЕКТОРСЬКА КОМПАНІЯ "АРГО"
35	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОЛЕКТОРСЬКА КОМПАНІЯ "АСПЕКТ ФІНАНС"
36	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СПЕЦІАЛІЗОВАНА КОМПАНІЯ» ФАРЕС»
37	Включено в реєстр	Товариство з додатковою відповідальністю «Інтер-Ріск Україна»
38	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ФІНКОЛЛЕКТ УКРАЇНА»
39	Виключено з реєстру	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КРЕДИТНО-ВИКОНАВЧА СЛУЖБА"
40	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Дельта М Колекшн"
41	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Дельта М Фінанс"
42	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Дельта М. Бізнесові рішення"
43	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Дельта М Груп"
44	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Дельта М. Бізнес"
45	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Юридичне об'єднання "Дельта М"
46	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Дельта М Юкрейн"
47	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Перша професійна приватна виконавча служба"

48	Виключено з реєстру	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВЕРДИКТ КОНСАЛТИНГ"
49	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОЛЕКТОРСЬКА КОМПАНІЯ "ВЕРДИКТ"
50	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КРЕДИТЕКСПРЕС ЮКРЕЙН ЕЛ.ЕЛ.СІ."
51	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ДЕБТФОРТ УКРАЇНА"
52	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ «АВАЛІСТ»
53	Виключено з реєстру	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «КОЛЕКТОРСЬКЕ АГЕНТСТВО ФАКТОР»
54	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ФІН КОМПАНІЯ "ПРАЙМ АЛЬЯНС"
55	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Фінансова компанія "Приватні Інвестиції"
56	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УКРАЇНСЬКА БОРГОВА КОМПАНІЯ"
57	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ "ЄВРОПЕЙСЬКА АГЕНЦІЯ З ПОВЕРНЕННЯ БОРГІВ"
58	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «КОЛЕКТОРСЬКА КОМПАНІЯ ФАКТОР»
59	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю "Гроші 247"
60	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СЕКВОЯ КАПІТАЛ»
61	Включено в реєстр	Адвокатське об'єднання "Мітракс"
62	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЛІГАЛ-КОЛЕКШН»
63	Виключено з реєстру	Товариство з обмеженою відповідальністю "ДК КОЛЛЕКШН"
64	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОЛЛЕКШН-ЛАЙН"
65	Виключено з реєстру	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КРЕДИТНА ВИКОНАВЧА СЛУЖБА"
66	Виключено з реєстру	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ «Ю-БЕЙС»
67	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "САНІГО"
68	Включено в реєстр	Товариство з обмеженою відповідальністю «Кредит Колекшн»
69	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СМАРТФІНАНС»
70	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПЛАНЕТАВТО"
71	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КРЕДИТНА ФОРТЕЦЯ"
72	Виключено з реєстру	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТАР КОЛЛЕКШН ГРУП"
73	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “ФК КРЕДИТ КОНТРОЛЬ”

74	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “ЮРИДИЧНА КОМПАНІЯ “НЕВІДКЛАДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА”
75	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МАНІТАЙМ"
76	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БЮРО КРЕДИТНОГО СТЯГНЕННЯ"
77	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “КОЛЕКТОРСЬКА КОМПАНІЯ “АСГАРД”
78	Включено в реєстр	АДВОКАТСЬКЕ ОБ’ЄДНАННЯ “ЮРИДИЧНА КОМПАНІЯ “АКСІЛУМ”
79	Виключено з реєстру	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “КОЛЕКТОРСЬКА КОМПАНІЯ “БЕЗПЕКА ФІНАНС”
80	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “КОЛЕКТОРСЬКА КОМПАНІЯ “ПРАЙМ КОЛЕКТ”
81	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “МІЖНАРОДНИЙ АЛЬЯНС ЗАХИСТУ КРЕДИТОРІВ”
82	Включено в реєстр	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “СЛУЖБА СТЯГНЕННЯ АКТИВІВ”

Джерело: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/licensing-nonbanking/reg-cc>.

Рис. В.1 – Територіальний розподіл НПФ в Україні (шт.)

Саморегулівні та професійні об'єднання фінансового ринку

Українська асоціація інвестиційного бізнесу	https://www.uaib.com.ua/
Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів	https://www.pard.ua/
Асоціація «Українські фондові торговці»	http://www.aust.com.ua
Незалежна асоціація банків України;	https://nabu.ua/
Асоціація українських банків;	https://aub.org.ua/
Ліга страхових організацій України;	https://uainsur.com/
Асоціація «Страховий бізнес»;	https://insurancebiz.org/
Всеукраїнська асоціація кредитних спілок;	https://vaks.org.ua/
Національна асоціація кредитних спілок України;	https://www.naksu.org/
Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців»	https://uul.com.ua/
Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній	https://fintechua.org/
Всеукраїнська асоціація фінансових компаній	https://vafk.com.ua/
Всеукраїнська асоціація ломбардів	https://lombard.org.ua/
Національна Асоціація Недержавних Пенсійних Фондів України та Адміністраторів Недержавних Пенсійних Фондів	https://www.napfa.com.ua/

Джерело: систематизовано автором.

Цифрові посередники та фінансові маркетплейси

Банківські та кредитні маркетплейси	https://finance.ua/
	https://minfin.com.ua/
	https://banki.ua/
	https://finance.liga.net/ua
	https://treeum.net/
	https://finx.com.ua/
Страхові маркетплейси	https://hotline.finance.ua/
	https://polis.ua/uk
Фінтех-маркетплейси	https://easypay.ua/ua
	https://www.portmone.com.ua/
	https://novapay.ua/
Платіжні шлюзи та еквайрингові платформи	LiqPay, Fondy, WayForPay, Platon
Цифрові гаманці та токенизаційні сервіси	Мобільні NFC-гаманці, Apple Wallet / Apple Pay, Google Wallet / Google Pay, Xiaomi Pay, Samsung Wallet
Токенизаційні сервіси	Visa Token Service (VTS)
	Mastercard Digital Enablement Service (MDES)

Реєстри авторизованих рейтингових агентств

Товариство з обмеженою відповідальністю «Рейтингове агентство «ІВІ – Рейтинг»
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "РЮРІК"
Товариство з обмеженою відповідальністю «Рейтингове агентство «СТАНДАРТ-РЕЙТИНГ»
Fitch Ratings
Moodys Investors Service
Standard & Poors

Джерело: <https://www.nssmc.gov.ua/derzhavnyi-reiestr-upovnovazhenykh-reitynhovykh-ahentstv/>.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в іноземних наукових виданнях: SCOPUS

1. Shkarlet S., Dubyna M., Reus R., Rinzhuk D., Zelenskyi V., **Malykhin A.** Digitalization of the financial system in the context of ensuring national security. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2025. Vol. 103. No. 21. P. 8908–8932. URL: <https://www.jatit.org/volumes/Vol103No21/14Vol103No21.pdf> (2,9 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: обґрунтовано сутність та специфічні риси процесу диджиталізації економічних систем (0,5 ум. друк. арк.).

Статті в наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

2. Дубина М. В., **Малихін А. Г.** Категоріальний простір дослідження сутності інфраструктури ринку фінансових послуг. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 4(44). С. 206-229. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4\(44\)-206-229](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4(44)-206-229) Особистий внесок автора: систематизовано категоріальний простір дослідження сутності інфраструктури ринку фінансових послуг та конкретизовано взаємозв'язки між базовими категоріями у межах досліджуваної проблематики.

3. Садчикова І. В., Крохмалюк Л. О., **Малихін А. Г.** Розвиток інфраструктури кредитних установ в умовах цифровізації ринку фінансових послуг. *Науковий вісник Полісся*. 2024. № 1(28). С. 370–386. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1\(28\)-370-386](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1(28)-370-386) (2,0 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: визначено особливості розвитку інфраструктури кредитних установ в умовах цифровізації ринку фінансових послуг та обґрунтовано напрями її модернізації (0,6 ум. друк. арк.).

4. Шишкіна О. В., Волошин Д. М., **Малихін А. Г.** Стратегічні підходи до інтеграції цифрових рішень у діяльність фінансових посередників на ринку

України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 3(43). С. 310–325. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-310-325](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-310-325) (1,9 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: досліджено стратегічні підходи до інтеграції цифрових рішень у діяльність фінансових посередників та визначено ключові напрями їх цифрової трансформації (0,5 ум. друк. арк.).

5. **Малихін А. Г.**, Волошин Д. М. Аналіз ролі фінансових посередників у процесі формування інноваційної інфраструктури ринку цифрових фінансових послуг України. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 1(30). С. 284–299. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1\(30\)-284-299](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-1(30)-284-299) (1,9 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: проаналізовано роль фінансових посередників у процесі формування інноваційної інфраструктури ринку цифрових фінансових послуг України та визначено особливості їх взаємодії з іншими суб'єктами ринку (0,95 ум. друк. арк.).

6. Малихін А. Г. Теоретичні положення функціонування ринку фінансових послуг у сучасних умовах. *Бізнес Інформ*. 2025. № 9. С. 278–287. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-9-278-287> (1,2 ум. друк. арк.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Холявко Н. І., **Малихін А. Г.**, Ринжук Д. Я. Цифрові технології в діяльності банківських установ. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи* : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 22–23 вересня 2023 р.). Одеса, 2023. С. 272–273 (0,1 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: визначено роль цифрових технологій у діяльності банківських установ та конкретизовано напрями їх практичного використання (0,05 ум. друк. арк.).

8. Холявко Н. І., **Малихін А. Г.**, Шпірнов І. Л. Переваги використання інноваційних цифрових технологій у роботі банківських установ. *Фінансово-кредитне та обліково-аналітичне забезпечення післявоєнного відновлення економіки України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 5–6 жовтня 2023 р. Київ : НУБіП України, 2023. С. 186–188 (0,2 ум. друк. арк.).

Особистий внесок автора: досліджено переваги використання інноваційних цифрових технологій у роботі банківських установ та визначено їх вплив на ефективність банківської діяльності (0,05 ум. друк. арк.).

9. Шишкіна О. В., Волошин Д. М., **Малихін А. Г.** Роль фінансових посередників у створенні та впровадженні інноваційних фінансових продуктів в умовах цифровізації. *Інформаційні технології в освіті та науці* : збірник наукових праць IV міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя–Мелітополь, 20 травня 2025 р.). Вип. 14. Запоріжжя : Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2025. С. 249–253 (0,3 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: визначено роль фінансових посередників у створенні та впровадженні інноваційних фінансових продуктів в умовах цифровізації ринку фінансових послуг (0,1 ум. друк. арк.).

10. Малихін А. Г. Ринок фінансових послуг: сутність та роль у функціонуванні фінансової системи. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти (в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення)* : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції : у 2 ч. Ч. 2 (м. Київ, 16 жовтня 2025 р.). Київ : Інтерсервіс, 2025. С. 298–300 (0,2 ум. друк. арк.).

11. Малихін А. Г. Особливості функціонування ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів. *Актуальні проблеми фінансової системи України* : матеріали XXII міжнародної науково-практичної конференції, 20 листопада 2025 р. Черкаси : ЧДТУ, 2025. С. 158–161 (0,2 ум. друк. арк.).

12. Малихін А. Г. Зміст інфраструктури ринку фінансових послуг та особливості її формування і функціонування. *Фінансово-управлінські інновації як драйвер сталого розвитку в умовах сучасних викликів* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 1 (м. Хмельницький, 7 листопада 2025 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С. 172–174 (0,2 ум. друк. арк.).

13. Шишкіна О. В., Волошин Д. М., **Малихін А. Г.**, Цифровізація економіки як фактор конкурентоспроможності фінансових посередників в

Україні. Юність науки – 2025 : збірник тез доповідей XV Міжнародної науковопрактичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 23- 25 квітня 2025 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. С. 107-108 <https://ir.stu.cn.ua/items/7024c8b0-86f3-4ff4-baa0-3548f8c61574> (0,1 ум. друк. арк.). Особистий внесок автора: визначено ключові цифрові фактори підвищення ринкових позицій фінансових установ (0,03 ум. друк. арк.).

Довідки про впровадження

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПЗУ Україна».
Адреса для листування: вул. Дегтярівська, 62, м. Київ, 04112, Україна. Тел.: (044) 238 62 38, факс: (044) 581 04 55. E-mail: for-pzu@pzu.com.ua.
Місцезнаходження: вул. Січових Стрільців, 40, м. Київ, 04053, Україна.
Код ЄДРПОУ 20782312. IBAN UA47380838020002650700014791 в АТ «ПРАВЕКС-БАНК»

Вих. № 159 від «13» травня 2026 р.

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційної роботи

Результати дисертаційного дослідження Малихіна Артема Геннадійовича на тему «Розвиток системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів» були використані у практичній діяльності страхової компанії ПрАТ СК «ПЗУ Україна»

У процесі використання результатів дослідження в діяльності страхової компанії були враховані наукові підходи до аналізу системи інфраструктури ринку фінансових послуг, її компонентного складу, функцій та сучасних тенденцій розвитку в умовах цифровізації фінансового сектору. Практичне значення для діяльності компанії мали рекомендації щодо розвитку цифрової, інформаційної, сервісної та безпекової інфраструктури фінансових установ, що дозволяють забезпечити більш ефективне функціонування страхових компаній у сучасних умовах.

Практичну цінність для компанії також становили розроблені у дослідженні положення щодо розвитку механізму функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг, рекомендації стосовно удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів, розвитку цифрових каналів взаємодії з клієнтами, підвищення рівня кіберзахисту та цифрової безпеки фінансових установ.

Окреме практичне значення для діяльності страхової компанії мали концептуальні положення щодо розвитку підсистеми сталої інфраструктури ринку фінансових послуг, рекомендації стосовно врахування ESG-підходів у діяльності фінансових установ, розвитку інформаційної прозорості та підвищення рівня довіри клієнтів до страхових послуг.

Практичне використання результатів дисертаційного дослідження дозволило покращити окремі аспекти організації діяльності страхової компанії, удосконалити процеси інформаційної взаємодії між структурними підрозділами, підвищити рівень адаптивності до сучасних цифрових викликів та покращити якість надання страхових послуг клієнтам.

Директор РО в м. Чернігів

М. П. Рубан

абанк

**Національний університет
«Чернігівська політехніка»**

від 02.05.2025
№ МБАБ-РЕЗ-АПД-0186

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційної роботи

Цим підтверджується, що окремі результати дисертаційного дослідження Малихіна Артема Геннадійовича на тему «Розвиток системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів» були використані у практичній діяльності АТ «Акцент-Банк».

У процесі опрацювання та використання результатів дослідження були враховані науково-методичні підходи щодо розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг, особливостей функціонування фінансової інфраструктури в умовах цифровізації економіки, зростання рівня фінансових ризиків та трансформації механізмів взаємодії між основними учасниками фінансового ринку.

Практичне значення для діяльності банківської установи мали рекомендації щодо удосконалення інформаційно-комунікаційної інфраструктури, розвитку цифрових каналів взаємодії з клієнтами, підвищення ефективності використання сучасних фінансових технологій та адаптації внутрішніх процесів банку до сучасних умов функціонування фінансового сектору.

Практичне використання результатів дисертаційного дослідження сприяло покращенню окремих аспектів організації діяльності банківської установи, розвитку підходів до управління інфраструктурними процесами, підвищенню рівня інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень та удосконаленню процесів адаптації банку до сучасних економічних і технологічних викликів.

Результати дослідження мають практичне значення та можуть бути використані у подальшій діяльності банківських установ.

Директор
відділення А-Банку

Я.М. Чийпеш

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І
НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14035,
Україна

тел. +38(0462) 665-103;
факс +38(0462) 665-105
E-mail: estu@stu.cn.ua
www.stu.cn.ua
Код ЄДРПОУ 05460798

MINISTRY OF EDUCATION AND
SCIENCE OF UKRAINE

CHERNIHIV POLYTECHNIC NATIONAL
UNIVERSITY

95, Shevchenko str., Chernihiv, 14035,
Ukraine

11.05.2026 № 202/22-242
На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
Малихіна Артема Геннадійовича на тему:
«Розвиток системи інфраструктурного забезпечення
ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів»**

Основні теоретико-методичні положення та висновки щодо розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг, що розроблені в рамках підготовки дисертації Малихіна Артема Геннадійовича з метою отримання ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», використані у навчальному процесі кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національного університету «Чернігівська політехніка» при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з наступних навчальних дисциплін: «Ринок фінансових послуг», «Фінансовий ринок», «Банківська система».

Ректор

Олег НОВОМЛИНЕЦЬ